

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА
МЕНЕДЖМЕНТУ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА**

**КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ТА ЮРИДИЧНОЇ
ЖУРНАЛІСТИКИ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«ЛЮДИНА У СВІТІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ»
17 травня 2016 року**

Національний університет «Острозька академія»

Кафедра культурології та філософії

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Кафедра естетики, етики та образотворчого мистецтва

Рівненський інститут Київського університету права НАН України

Кафедра гуманітарних дисциплін

Тернопільський національний технічний університет імені Івана

Пулюя

Кафедра українознавства і філософії

м. Рівне

УДК 130.122

ББК 87

Людина у світі духовної культури. I Всеукраїнська студентська науково-практична конференція (Рівне, 17 травня 2016 року), – Збірник тез конференції (в електронному вигляді): НУВГП. – Рівне: Національний університет водного господарства та природокористування, 2016. – 239 с.

Збірник містить тези доповідей за матеріалами I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Людина у світі духовної культури», що відбулася 17 травня 2016 року на базі Національного університету водного господарства та природокористування за наступними науковими напрямками: філософські науки, політологія та право, психологія та педагогіка.

Редакційна колегія: **Наконечна Ольга Павлівна** – співголова програмного комітету, зав. кафедри філософії Національного університету водного господарства та природокористування, д. філос. н., професор, **Зайцев Микола Олександрович** – зав. кафедри культурології і філософії, Національного університету «Острозька академія», д. філос. н., професор, **Залужна Алла Євгенівна** – професор кафедри суспільних дисциплін, Національного університету водного господарства та природокористування, д. філос. н., професор, **Цимбалюк Валерій Іванович** – співголова організаційного комітету, директор ННІ права, Національного університету водного господарства та природокористування, канд. юрид. наук., професор, **Коберська Тетяна Ананіївна** – доцент кафедри філософії Національного університету водного господарства та природокористування, канд. філос. наук., доцент, **Кочубей Алла Володимирівна** – в.о. зав. кафедри суспільних дисциплін, Національного університету водного господарства та природокористування, канд. пед. наук., доцент, **Штука Ірина Анатоліївна** – доцент кафедри суспільних дисциплін, Національного університету водного господарства та природокористування, канд. політ. наук, доцент.

УДК 130.122

ББК 87

Затверджено вченою радою Національного університету
водного господарства та природокористування
(протокол № 5 від 31 травня 2016р.)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

ВСТУПНЕ СЛОВО док. філос. н., професора Наконечної О.П.	9
1. Андріюк О.М. ЕМПАТІЙНЕ ПІЗНАННЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ПРОЯВ ЛЮДСЬКОЇ ЧУТТЄВОСТІ.....	11
2. Богданова М. О. СВЯТО ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ДУХОВНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ БРАЗИЛЬСЬКОГО КАРНАВАЛУ).....	13
3. Болдирева А.С. СОКРАТ: ЖИТТЯ ЯК ФІЛОСОФУВАННЯ.....	15
4. Борбелюк В.Р.ОСНОВНІ ЕСХАТОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ У ФАНТАСТИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ СТОЛІТТЯ.....	17
5. Бурда М.С. ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ФРЕНСІСА БЕКОНА.....	19
6. Бусигіна Н.А. РЕЛІГІЙНЕ УСУНЕННЯ ЕТИЧНОГО У ПРАЦІ С.КІРКЕГОРА «СТРАХ І ТРЕПЕТ».....	21
7. Васіна Д. М. КУЛЬТУРА КОРЕЇ : ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНИЙ СТАН.....	24
8. Вербицька Н.В. ОСОБЛИВОСТІ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МЕНЕДЖЕРА.....	26
9. Вілинець В. Ю. ФІЛОСОФСЬКО – АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТИЧНОГО КІНЕМАТОГРАФУ (С.ПАРАДЖАНОВ).....	29
10. Віннікова О. С. СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ЛЮДИНА», «ІНДИВІД», «ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ», «ОСОБИСТІТЬ».....	31
11. Вознович А. А. ЯПОНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА КУЛЬТУРА В СВІТІ АНІМЕ.....	33
12. Глазков С.І. КУЛЬТУРА ЯПОНСЬКОГО АНІМЕ НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФСЬКИХ ФІЛЬМІВ.....	36
13. Глінчевська О. М. ДУХОВНІ ОБРІЇ ПИСЬМЕННИКА ОЛЕСЯ БЕРДНИКА: КОНЦЕПТ «ВОЇНА ДУХУ» ТА УКРАЇНСЬКА ДУХОВНА РЕСПУБЛІКА.....	38
14. Гончарук М.В. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛЮБОВІ В ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ.....	41

15. Гребеневич І.В. ТРАНСГУМАНІСТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО СВІТУ.....	43
16. Губиш Н.О. БУБАБІЗМ У ПОСТМОДЕРНОМУ ПРОСТОРИ: ПОШУК ДУХОВНИХ ПРІОРІТЕТІВ.....	45
17. Давидчук Б. Б., ЖИТТЯ ТА СМЕРТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР.....	47
18. Данилків Н. В. ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕБЕ.....	50
19. Дідуник О., ТРЕШ-КУЛЬТУРА: МІЖ КІТЧЕМ ТА КЕМПОМ.....	52
20. Дубич Л. Ю. МАТЕРІАЛІЗМ ТА РАЦІОНАЛІЗМ В ІНДІЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ НЬЯЯ.....	55
21. Івашко Г.-А. М. ФЕНОМЕН РИТУАЛЬНОГО САМОГУБСТВА В ТРАДИЦІЯХ САМУРАЇВ.....	57
22. Івашко Г.-А. М., ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА БОРИСА ВОЗНИЦЬКОГО.....	59
23. Кардаш К.О. КОНЦЕПЦІЯ «ПЕРЕОЦІНКИ ЦІННОСТЕЙ» ФРІДРІХА НІЦШЕ.....	62
24. Клішук А.О. ФІЛОСОФИ-ПРОСВІТНИКИ ПРО ЕТИКУ БІЗНЕСУ.....	64
25. Кобилинський Б.А. СПІВВІДНОШЕННЯ НАУКИ ТА РЕЛІГІЇ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ.....	67
26. Колонюк С.В., Ковбасюк Р.В. КУЛЬТУРА ФУТБОЛЬНИХ ФАНАТІВ.....	70
27. Копчук Б. О. ВІРТУАЛЬНІСТЬ ЯК ВИМІР ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ.....	72
28. Кушнір А.М. ФІЛОСОФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ МИКОЛИ САДОВСЬКОГО.....	74
29. Лисовець Н. А. ОБМАН В ЛЮДСЬКОМУ БУТТІ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	77
30. Літвінчук В.А. ЕТИКА НЕНАСИЛЛЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ.....	79
31. Лукашик М. В. ЕСТЕТИКО-ФІЛОСОФСЬКІ ГРАНИЦІ ТА СМИСЛИ КОЛЬОРУ.....	81
32. Марченко Б.М. ОСОБЛИВОСТІ ЕТНОМЕТОДОЛОГІЧНОГО МЕТОДУ У ДОСЛІДЖЕННІ ПОВСЯКДЕННОСТІ.....	83
33. Михалевич Д.А. КРИЗА ПОЛІТИКИ ТА ДЕРЖАВИ У КОНЦЕПЦІЯХ ДАНІЕЛА БЕЛЛА ТА ЕЛВІНА ТОФФЛЕРА: СПОСОБИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ.....	85

34. Мічуда Н.В. ЗАРОДЖЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ЗНАЧЕННЯ ГІПЕРРЕАЛІЗМУ.....	88
35. Мовчан В.В., Новак Р.С. ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СПІВІСНУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	90
36. Мялковський М.М. ГЕНДЕРНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ НА ПРИКЛАДІ МАСКУЛІННИХ ОБРЯДІВ У СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ.....	94
37. Остапчук В. В. ФІЛОСОФІЯ БЕРТРАНА РАССЕЛА.....	95
38. Павлова Н. В. МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНЕ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕНТ ПРОБЛЕМИ.....	97
39. Панічевний В.В. ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ.....	99
40. Парфенюк А.Б. МАНІПУЛЯЦІЯ СВІДОМІСТЮ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА.....	101
41. Пельчер М.В. КОНЦЕПЦІЯ ЛЮБОВІ У ТВОРАХ Е. ФРОММА.....	103
42. Пельчер М.В. ОБРАЗ ЖІНКИ В СИСТЕМІ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ОЛЕНИ ТЕЛІГИ.....	105
43. Присяжнюк М.В. ФІЛОСОФІЯ МЕТАМОДЕРНУ.....	108
44. Романенко Ю.І. ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ Ш.Л. ДЕ МОНТЕСК'Є.....	110
45. Романюк К. О. ПРОГНОСТИЧНІ МОТИВИ У ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДАХ В. ВЕРНАДСЬКОГО.....	113
46. Сабанюк М.Ю. ФІЛОСОФІЯ НЕОТОМІЗМУ.....	116
47. Сивицький В.С. ЕСТЕТИЗАЦІЯ ЗЛА У ТВОРЧОСТІ О.УАЙЛЬДА.....	117
48. Сильман О. В. РЕЛІГІНИЙ КОНФЛІКТ, ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН.....	119
49. Ступницька М.О. ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ТВОРАХ ЛІНИ КОСТЕНКО.....	121
50. Терешко В.Ю., ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕВОЛЮЦІЙ У ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ М. СЕРРА.....	123
51. Тирик М. І. МОРАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ.....	125
52. Трохимчук Т.А. ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ТА ЇХ РОЛЬ В ЛЮДСЬКІЙ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.....	128

53. Федорчук М.І. ВІДЕОГРА ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	130
54. Фоміна К.С. ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ ПРОБЛЕМИ СВОБОДИ.....	132
55. Цапик Р.В. МУЗИЧНА КОНТРАКУЛЬТУРА 60-ХРОКІВ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ РОК-ГРУПИ PINK FLOYD).....	135
56. Цьомик В.П. ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ В ТЕОРЕТИЧНИХ ТРАКТАТАХ К. МАЛЕВИЧА.....	137
57. Швед М.Ю. СИТУАЦІЯ ПОСТМОДЕРНУ: ПРЕДТЕЧІ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ В СВІТОВІЙ КУЛЬТУРІ.....	139
58. Шидловська Ю.М. ПРОКСЕМІКА В СИСТЕМІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	142
59. Шинкар І.Р. СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ БЕЗПЕКИ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	144

СЕКЦІЯ ПОЛІТОЛОГІЯ ТА ПРАВО

60. Алексійчук О. А. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ДРУКОВАНІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ (ПРЕСУ)» В УКРАЇНІ ЯК ПРАВОВИЙ ДОКУМЕНТ.....	146
61. Власюк В. М. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК СВІТОВОЇ ГЕГЕМОНІЇ США.....	148
62. Градиський Т. В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ В ТРАКТАТАХ О.І.КОСІЛОВА.....	150
63. Дембовська В. П. ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	152
64. Деревицька Н. А. НАЦІОКРАТИЧНА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОСТІ М. СЦЬБОРСЬКОГО ЯК СПРОБА ФОРМУВАННЯ НОВОГО ПОЛІТИЧНОГО УСТРОЮ.....	154
65. Деряга Ю. М. ЕТНІЧНИЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК НАСЛІДОК ПРОЦЕСУ ГЛОКАЛІЗАЦІЇ.....	157
66. Довгалюк М. І. ІНТЕРНЕТ І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ.....	159

67. Кондратовець Л. Ю. ПОЗИТИВНА ДИСКРИМІНАЦІЯ У СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ.....	162
68. Кочерган В. РОЛЬ «ШКОЛИ ЖУРНАЛІСТИКИ» У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ.....	165
69. Кубай І. Ю. ЕТИЧНІ ОBOB'ЯЗКИ НОТАРІУСА ПЕРЕД СУСПІЛЬСТВОМ.....	168
70. Лопуга М. М. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ІНФОРМАЦІЇ В ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО ДРУКОВАНІ ЗМІ (ПРЕСУ).....	170
71. Марковець Н. О. ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОКМОВНОЇ ПОЛІТИКИ ІЗ ПОЛІТИЧНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ.....	172
72. Мельничук В. Ю. СУПЕРЕЧНІСТЬ ВПЛИВІВ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ НА ЛЮДИНУ.....	174
73. Ниймет М. О. НОВІ ФОРМИ РЕВОЛЮЦІЇ В СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ.....	177
74. Петришина О. В. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	179
75. Приступа В. О. ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ.....	181
76. Садовнік В. П. ОСВІТНЬО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНИЦТВА НА ВОЛИНІ У 1920-1930-Х РР.....	185
77. Сивицький В.С. ПРАВОВІ ОСНОВИ СПІВПРАЦІ ЖУРНАЛІСТІВ З ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ.....	187
78. Слаб'як Т. Б. СПІВВІДНОШЕННЯ І ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ ТА ОСОБИ.....	190
79. Тимошук Р. ФОРМУВАННЯ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ США ТА РОСІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	192
80. Уїздовська К. П. ДУХОВНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	195
81. Фурсович Юлія Михайлівна ОНОВЛЕНИЙ ІНСТИТУТ ПАТРОНАТУ ЯК ФОРМА ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ.....	198
82. Червоний М. С. КАНТІВСЬКИЙ ПРОЕКТ ПРАВОВОГО СУСПІЛЬСТВА, ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	202
83. Шевчук К.С. РОЛЬ ЗМІ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ	

ДУМКИ ЩОДО РОБОТИ СИЛОВИХ СТРУКТУР.....	204
84. Шушлян В. І. КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	206
85. Ярошук В. В. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ.....	209
86. Яцюк І. ДИФУЗІЯ КУЛЬТУРИ У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	211

СЕКЦІЯ ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА

87. Басенюк Т.І. ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	214
88. Євдошук М. ВИХОВАННЯ СВОБОДИ СОВІСТІ ЧИ МОЖЛИВО?.....	216
89. Касяненко Ю. Ю. СЕНС ЖИТТЯ У ВЧЕННІ В.ФРАНКЛА.....	218
90. Крук О.В. РЕСУРСНИЙ СТАН ЛЮДИНИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД.....	220
91. Лисиця Ю.С. РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ЗУБНОГО ГІГІЄНІСТА В УМОВАХ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ.....	223
92. Лякішева Д. КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	226
93. Мирук Д. І. РОЗКРИТТЯ ПОНЯТТЯ «ОСОБИСТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ» ТА ЙОГО ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ.....	228
94. Нефедюк О. М. СТРЕС І ЗАСОБИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ.....	230
95. Турко О.Т. СУЧАСНІ ОСВІТНІ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ.....	233
96. Федорова К. ЗАОХОЧЕННЯ І ПОКАРАННЯ В ПЕДАГОГІЦІ.....	235
97. Федорчук В.В. ПРОБЛЕМА ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ПІСЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ.....	237

ВСТУПНЕ СЛОВО

Шановні учасники конференції!

Висловлюю щирю повагу і вітання всім учасникам Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції „Людина у світі духовної культури”.

Актуальність теми конференції обумовлена роллю духовної культури в людській життєдіяльності, потребою обговорення глобальних соціокультурних перетворень, які відбуваються в сучасному світі та Україні; через долучення до філософського дискурсу, культурологічної, морально-естетичної, політологічної, правової, історичної, психолого-педагогічної проблематики. Широке і зацікавлене обговорення цілого спектру смисложиттєвих питань, які постають перед людиною в умовах сучасних викликів, спираючись на теоретичну спадщину відомих мислителів, стимулюватиме до власного смислобудівництва щодо життя і діяльності людини.

Людина існує в перетинанні життєвих світів, в яких поєднуються її біологічні, соціальні і духовні виміри, що пронизують одне одного, при цьому саме духовний вектор сприяє їх поєднанню у цілісності людського самоздійснення. Життєвий світ – це субстанція людського буття, яка потребує здійснення, тому й розбудова власного життєвого світу – індивідуальна турбота, що розгортається у суспільстві і культурі. Формуючи свій життєвий світ (долучаючись до світу культури, непересічних цінностей і трансцендуючи, виходячи за його межі), особа шукає себе, своє місце у світі, випробовує свої можливості і поступово усвідомлює свою відповідальну роль в бутті та забезпечує життєвість самої культури.

Філософія, будучи любов'ю до мудрості, дає особі неповторний досвід приналежності до історії, смислів, вічності. У філософії осмислюється буттєва спроможність людини як щодо різних станів орієнтації у світі та його олюднення, так і щодо світоглядного самовизначення через розвиток рефлексивно-критичної здатності людської свідомості.

Світ і людина постають незавершеними і безмежними у своїх характеристиках і проявах, тому й філософія постає „відкритою системою знань”: як наука, метод пізнання і як знання про Людину, її цінності, таїну людського буття, розгортається як багатовікова відкрита, багатоголоса “розмова” людства, яка ніколи не завершується. Філософія як “літургія

смыслу” прагне до того, щоб людина, не боячись плюралізму сутностей, була здатною до їх сприйняття, відкриття і використання у своїй власній смислотворчості, долаючи почуття непевності чи неспроможності, бо саме ця не-кінцевість, неостаточність, таїна світу відкриває для людини різні шляхи її самореалізації.

Достотність людини пов’язана зі смислами, які вона формує у власному життєвому світі, тому такими важливими є цінності, що їх обирає і витворює людина протягом власного життя. А особливо багатогранно, бурхливо це відбувається у молодості та сприяє пошуку і вибору стратегії власної життєдіяльності. Широта і глибина знань дає людині свободу – вміння жити у ситуації браку визначеності і певності у складнощах сучасного глобалізованого світу, робить людину вільною і здатною взяти відповідальність на себе (за себе та інших, суспільство, світ в цілому).

Бажаю Вам цікавих і плідних дискусій, творчої атмосфери, відкриття нового як в сфері знань і вмінь, так і в собі, у власному розвитку, самореалізації.

Наконецна Ольга Павлівна завідувач кафедри філософії НУВГП,
доктор філософських наук, професор

УДК 111.852:165.614

**ЕМПАТІЙНЕ ПІЗНАННЯ ЯК ОСОБЛИВИЙ ПРОЯВ
ЛЮДСЬКОЇ ЧУТТЄВОСТІ**

Студент Андріюк О.М.

Наук. керівник – асистент Матюх Т.М.

*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Загострення світоглядних, етнокультурних і освітніх проблем, втрата міжособистісної та комунікативної здатності людини в даний час обумовлюють інтерес до вивчення емоційно-чуттєвої здатності людини. У зв'язку з цим останні два десятиліття емпатія як особлива форма людської чуттєвості стає об'єктом уваги не лише психологів, а й філософів і культурологів, соціологів та естетів. Під емпатією дослідники розуміли: вчування (Т. Ліппс, І. Фолькельт), розуміння (В. Дільтей), співпереживання (К. Роджерс), симпатію (М.Шелер, А. Шопенгауер, Т. Ріббо), уяву, фантазію (Е.В. Ільєнков, С.Г. Афанасьєв, Е.Я. Басін), комунікацію (Т.П. Гаврилова) і т.д.

Емпатія (англ. empathy від (грец. patho) — співпереживання) — розуміння відносин, почуттів, психічних станів іншої особи в формі співпереживання. Слово «емпатія» походить від грецького «patho», що означає глибоке, сильне, чутливе почуття (відчуття), близьке до страждання. Префікс «ем» означає спрямований (скерований) усередину. Як відзначає Т.П. Гаврилова [1], першим, хто ввів в психологію термін «емпатія», є Є. Тітченер. Він переклав словом «емпатія» запозичене у німецького психолога Т. Ліппса слово вчування (einfuhlung – нім.). Необхідність використовувати саме це поняття диктувалася вмістом теоретичної концепції, яку розробляв і обґрунтовував Є. Тітченер. Згідно з його вченням, вчування або емпатія, ввійшовши в структуру інтроспекції, дозволяє об'єктивніше описувати відчуття, образи та почуття в процесі сприйняття зовнішніх об'єктів.

Аналізуючи різноманіття уявлень про емпатію в психології, Т.Д. Карягіна виділяє два основні смислові відтінки: «1) емпатія – це емоційна чуйність, співучасть в емоційному житті іншого, співпереживання, співчуття; 2) емпатія – це особливий тип міжособистісного пізнання, проникнення у внутрішній світ іншого, таке розуміння, при якому

«розуміння» власне означає бачення внутрішнього світу іншого так, як його бачить він сам, з його внутрішньої системи координат» [2, 374.].

Розгляд емпатії, як одного з механізмів міжособистісного пізнання позначає його «прорив» в область філософії, як процесу, що дозволяє розуміти Іншого. В філософській науці термін емпатія вивчається в аспекті близьких за значенням і в структурі таких категорій, як розуміння, сприйняття, любов, уява, інтуїція, рефлексія, наслідування, проекція і так далі.

Емпатія – це особливий прояв людської чуттєвості, та разом з тим – це вихідний пізнавальний механізм, який дозволяє зафіксувати «Іншого» як суб'єкта. До емпатійного пізнання, як основи комунікації, окрім емпатії (як процесу вчування), можуть бути віднесені розуміння «Іншого», суб'єкт-суб'єктні стосунки, любов, єдність (але не злиття) того, хто пізнає та пізнаваного, уява, віра, фантазія, інтуїція і деякі інші ірраціональні компоненти. Життя, яке є пізнанням, являє собою знаходження смислу, відбір значимого та цінного і залучення його у власний життєвий світ. Власне комунікація демонструє складність пізнання світу та життя живої істоти. Як стає зрозуміло сьогодні, справжня комунікація, власне, комунікація як творчість, неможлива без емпатії, без уявлення та відчуття себе в позиції Іншого.

На наш погляд, для пізнання іншої людини не достатньо логіко-поняттєвих засобів мислення. З цього приводу влучно висловився А. Екзюпері стверджуючи – «лиш серце має гострий зір – найголовнішого очима не побачиш!» Пізнання іншої людини супроводжується емоційною оцінкою цієї людини, спробою зрозуміти її вчинки, спрогнозувати зміни в поведінці та змоделювати власну поведінку. У емпатійному пізнанні розуміння, зокрема розуміння Іншого, грає вирішальну роль. Основою такого розуміння є безпосередньо суб'єкт-суб'єктна взаємодія. Форми емпатійного пізнання репрезентують Іншого не як тіла, а саме як суб'єкта, тобто з його активністю і свободою та виявляються в таких категоріях «розуміння-вчування», як деякий «спалах», «осяяння», «інтуїція», «любов».

Хочеться підкреслити, що саме нездатність однієї людини зрозуміти іншу стає перешкодою на шляху пізнання істини. Пізнання, як розуміння, є робота і розуму, і почуттів (переживши в серці, тобто проживши в собі суть Іншого), і тому область емпатійного пізнання відкриває додаткові можливості для процесу пізнання.

Відтак, «емпатійне пізнання – це особливий вид людської чуттєвості, який дозволяє не просто проникнути у внутрішній світ

людини, а відчути, тимчасово ототожнитися з нею, «зрозуміти відчуттям» переживання іншої людини, досягти реального когнітивного єднання того хто пізнає і пізнаваного» [3]. Відповідно, це пізнання на основі розуміння Іншого, крізь його почуття, думки і дії що утворюють його сенс як людини, пізнання з точки зору сенсу та цінностей. Вивчення даної проблеми відкриває досі незвідані горизонти процесу розуміння на «надмовній», чуттєвій основі, що дає нові потенціали для міжособистісного та міжкультурного діалогу на ціннісному рівні, тому є перспективним для подальших досліджень.

1. Гаврилова Т.П. Понятие эмпатии в зарубежной психологии. // Вопросы психологии, 1975, №2, с.147-158.

2. Карягина, Т.Д. Некоторые аспекты развития представлений об эмпатии в психологии / Т.Д. Карягина // Материалы международной конференции «Общение – 2006 на пути к энциклопедическому знанию». – с. 373-380.

3. Лазарева И.В. Гносеологический аспект эмпатии // Социальные и гуманитарные науки на Дальнем Востоке. – 2004, №1. – С. 34-36.

УДК 379.8.093: 394. 25(81)

СВЯТО ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ДУХОВНОГО ЖИТТЯ СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ БРАЗИЛЬСЬКОГО КАРНАВАЛУ)

Студентка Богданова М. О.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Холодинська С. М.

*ГВУЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь*

Культура – це один з найважливіших аспектів життя людини й суспільства. Вона охоплює людську діяльність в її самих різних проявах, включаючи усі форми й способи людського самовираження та самопізнання. Вона проявляється у людському характері, вмінні та знанні.

Одна з країн, культура якої по праву вважається однією з яскравих у світі, є Бразилія. Палітра її традицій, взаємовідношення культури та релігії останнім часом все більш викликають зацікавленість щодо дослідження культури цього народу.

У нашому дослідженні основну увагу ми приділяємо карнавалу, оскільки він займає одне з перших місць у житті кожного бразильця.

Знамениті письменники Бразилії – Жоржі Амаду (роман «Країна карнавалу») та Афонсо Арінос де Мело Франко (роман «Бразильські

легенди і традиції») – у своїй творчості розкривають карнавал із різних боків.

Витоки бразильського карнавалу ми можемо побачити у святкуваннях на честь грецького бога вина Діоніса, що існували у стародавній Греції багато століть тому. Це свято було перейняте давніми римлянами, що заснували Вакханалії, під час яких вони віддавали данину богові Вакхові, римському аналогу Діоніса. Окрім цього, бразильський карнавал також містить у собі відгомони римських Сатурналій – свят, що проводяться після збору урожаю, під час яких раби зрівнювалися у правах із панами, і навіть обслуговувалися ними. Вони обмінювалися не лише одягом, але й посадами, щоб побувати на місці один одного. Це давало можливість краще розуміти один одного, спілкуватися на рівних.

Після появи християнства, традиція сатурналій поступово перетворилася у свята, що передували Великому посту. Усі ці урочистості внесли свій вклад у формування сучасного свята, яке нам відоме як Бразильський карнавал – щорічне святкування радості життя.

Чому присвячений карнавал, як він проходить? Людей запрошують приєднатися до церемонії данини пошани королю Момо, королю Карнавалу, до веселощів розгулу перед тим, як почнеться сувора стриманість упродовж 40 днів Великого Посту. Корені бразильського карнавалу можна простежити від 1723 року. Серед поселенців з островів, що належали Португалії, виникла гра Ентрудо, під час якої люди на вулицях кидали один в одного грУДЖками бруду, їжі, обливали один одного водою, в цій грі брали участь усі жителі міста.

У 1840 році відбувся перший бал-маскарад, на якому натовпи людей, танцюючи польку і вальс, пересувалися вулицями міста. Вуличні паради стали частиною свята приблизно десять років потому, вони привели до появи самби (це був результат злиття європейської, африканської та кубинської музики). Знайомі нам звуки карнавалу з'являються тільки у 1917 році, а в 1928 році створення школи Самба стало частиною карнавальної культури, що, у свою чергу, привело до появи параду Самби на вулицях Ріо. Знаменитий Самбадром завдовжки 700 метрів був побудований у 1984 році.

Ще одним важливим елементом карнавалу є бали, традиція проведення яких виникла в Італії та прийняла в Ріо де Жанейро різні форми: від народного балу Cinelandia до розкішного, великосвітського балу Gala.

Спостерігаючи за святами карнавалу, не можна не помітити африканський вплив на культуру карнавалу і бразильську культуру в

цілому. Більше шести мільйонів рабів було привезено свого часу у Бразилію, вони, поза сумнівом, залишили свій відбиток на танцювальних рухах, ритмах і навіть на смакових особливостях бразильської кухні. Багато карнавальних костюмів на балах і парадах включають кістки, пір'я й трави, що нагадує про африканські традиції. Пір'я в костюмі символізують сили перемоги над знегодами, проходячи через які людина стає сильною та придбає божественну силу.

Африканський вплив легко вгадується і в музиці карнавалу : він привносить енергію ритму і додає необхідні святу елементи урочистості. Участь у карнавалі дає можливість відчувати свято усім – і молодим, і старим, і багатим, і бідним.

У наш час карнавал традиційно розпочинається з "офіційної частини" – символічної передачі ключів від міста мером міста "Королеві карнавалу". Щороку незадовго до свят під час конкурсу краси обираються король і королева майбутнього карнавалу. Саме для них шиються костюми, які є символом карнавалу. На чотири дні король стає повноправним хазяїном міста і наділяється правом видавати або відмінити будь-які закони. Втім, головний закон відомий : усім веселитися! І населення виражає повну готовність покорятися. Цілий тиждень ніхто не працює. Натовпи людей повністю заповнюють вулиці, по яких не їздить жодна машина.

Чому ж у наш час, саме бразильський карнавал, вірніше карнавал у Ріо-де-Жанейро, отримав таку небачену популярність і став, без перебільшення, подією світового масштабу та яскравою культурною подією країни? Ознайомившись ближче, починаєш розуміти, що кожне століття залишало культурний відбиток у розвитку культури Бразилії. У цій країні є найголовніші якості, які мають бути властиві людині, – це душевна краса людей, данина традиціям, відкритість і віра! Так і карнавал – це важлива подія, яку всі жителі чекають щороку і готуються до неї з усією душею і трепетом.

УДК 140.8

СОКРАТ: ЖИТТЯ ЯК ФІЛОСОФУВАННЯ

Студентка Болдирева А.С.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Коротіч Г.В.

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь

У нашій свідомості Сократ є втіленням мудрості, ідеалом мужньої, високоморальної людини. Для нього все його життя було способом філософування. Він не залишив письмової спадщини, не створив систематично розвинутого учення і не ставив собі за мету його створити. Основною його метою було осмислити питання про те, як людині найкраще прожити своє життя.

Попередники Сократа чимало інтелектуальних зусиль зосередили на вирішенні онтологічних та космогонічних питань, однак не дійшли згоди з приводу того, що саме було першоосною космосу. Та наскільки ці відповіді дійсно потрібні людині та впливають на її долю? Сократ вважав, що людині, насамперед, слід почати вивчати те, чим вона володарює – власну душу. Душа – сутність людини. Так відбувся перехід від космогоній до такої філософії, у якій людина є найважливішою філософською проблемою.

Софісти також вважали проблему людини центральною. Вони звернули увагу на розумові й пізнавальні здібності людини, висунули ідею про суб'єктивний характер і відносність усіх людських уявлень і оцінок, згідно з якою уявлення про істину (благо, прекрасне, тощо) у кожного своє. («Що кому як здається, так воно й є, скільки людей, стільки й думок»). Суб'єктивізм і релятивізм софістів, з одного боку, негативно впливали на життя полісу, унеможливаючи створення всезагальних правових норм та моральних правил, з іншого – були відображенням його кризових явищ та об'єктивних складнощів пізнання світу й людини.

Сократ у свій спосіб виступив проти такої точки зору. На відміну від софістів він був переконаний, що люди з їхніми дуже різноманітними світоглядами та способами життя, можуть мати єдине розуміння будь-чого, тобто мати єдину ідею або поняття, які їх об'єднують. Наприклад, вони можуть однаково розуміти, що таке «справедливість» взагалі, «мужність» взагалі, «закон» як такий, «прекрасне» взагалі, тощо, хоча конкретних життєвих проявів цих загальних понять існує дуже багато. Цікаво, що спроби Сократа дати визначення цим поняттям, як правило, рідко закінчувалися чіткими формулюваннями; тим не менш, ці поняття для філософа та його співрозмовників були вираженням сутності речей або явищ. (Пройде трохи часу, і Платон «відправить» сократівські поняття на «хребет неба», до царства ідей.)

Слід зауважити, що для Сократа сама здатність до правильного, послідовного міркування була важніше за конкретний результат діалогу. Він бажав розвинути у співбесідників здатність мислити й розуміти сутність речей, вважаючи це своїм громадським обов'язком. Свій спосіб

міркування Сократ називав «майєвтикою», тобто повивальним мистецтвом, оскільки він допомагав народитися душі, яка пізнає та мислить. Відома іронічна фраза «я знаю тільки те, що нічого не знаю, і все ж я хочу разом з тобою поміркувати і пошукати» є постійною основою його діалогів. Ніхто не є самодостатнім, ніхто не є таким, що має всеосяжні знання, хіба що тільки Бог. Брак знань повинен змусити людину почати шукати істину, і Сократ намагався їй допомогти.

Основним засобом пошуків істини і способом свого життя Сократ вибрав діалог, діалектичний метод дослідження проблем за допомогою питань та відповідей, а також знаменитої сократівської іронії. Зіставляючи відповіді співбесідника, Сократ змушував його суперечити самому собі, від чого той занурювався у стан розгубленості. Це робилося не для приниження людини, а з метою направити її до самопізнання. Сократ використовував індуктивний метод, що дозволяло йому висувати гіпотези, вдавався він й до дедуктивних виводів, повертаючись від загального до конкретного.

Самопізнання, до якого закликав людей Сократ, означало для філософа, перш за все, пізнання людиною своєї душі, усвідомлення того, що осмислене життя, мудрість є найвищим благом, найвищою цінністю.

Виходячи з того, що філософ – це той, хто втілює в життя свою філософію, Сократ стверджував, що любити мудрість означає прагнути стати мудрим. Справжня мудрість (філософія) пов'язана з відповідними, тобто благими, справами. Сократ вважав, що всяке знання, відокремлене від справедливості та інших чеснот, є шахрайством, а не мудрістю. Згідно з цим філософія в розумінні Сократа не зводиться до теоретичної діяльності, а включає також практичну діяльність – правильний спосіб життя, благі вчинки. Якщо людина знає, що таке благо, то вона ніколи не вчинить погано. Дійсна мудрість є несумісною із порочністю та злом.

УДК 82.046

ОСНОВНІ ЕСХАТОЛОГІЧНІ КОНЦЕПЦІЇ У ФАНТАСТИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ ХХ СТОЛІТТЯ

Студент Борбелюк В.Р.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Петрушкевич М.С.

Національний університет «Острозька академія», м. Острозь

Для людини завжди були притаманні есхатологічні настрої. Особливо такі настрої можна прослідкувати у ХХ столітті через: швидку

урбанізацію, розвиток техніки та дві світові війни. За допомогою культурологічного підходу можна зрозуміти походження різних есхатологічних концепцій.

Есхатологічні настрої завжди притаманні людині. Перш за все апокаліптичні настрої черпаються з релігії та міфології, адже мало в яких релігіях світу відсутній апокаліпсис. Саме релігійно-міфологічні кінці світу є найбільш старими але і найбільш цікавими, тому що у XX столітті відбувається розчарування багатьох людей у релігії. Тому тема апокаліпсису стає більш відкритою, тому письменники підхоплюють цю тему, звісно ж перероблюючи на свій манер.

Ще одним цікавим впливом стає техніка та наука, яка нерозривно пов'язана і стрімкий розвиток цих галузей сприяє тому, що людина розпочинає моделювати різні варіанти розвитку один з таких варіантів це утопія, яку буде створено за допомогою науки, інший більш критичний варіант це є апокаліпсис, до якого призведе розвиток науки і техніки. Створення штучного розуму який сприйме людину, як загрозу, не раціональну істоту або ж загрозу самій собі і вирішить захопити або знищити людство. У цьому контексті можемо згадати фільми термінатор 1984 року та матрицю 1999 року. У цих фільмах яскраво прослідковуються ідеї, які були притаманні і фантастичній літературі XX століття.

Після двох світових війн найбільш близькими по настроях були романи у яких описувались життя після війни та війни, що призвели до знищення людства або ж планети. Людині для якої довелось прожити війну і пост воєнний період на власному досвіді саме цей тип апокаліпсису найбільш знайомий. Адже в таких фантастичних романах намагались відтворити усю руйнівну силу війни. Умови в яких виживали головні герої у пост апокаліптичному світі були не такими чужими для людей середини двадцятого століття. Якщо порівняти есхатологічну літературу у якій пишеться про кінець світу через війну з любимими іншими видами апокаліпсису то ми побачимо, що саме війна є найбільш популярною темою у есхатологічній літературі.

У двадцятому столітті є ще одна досить цікава тема у фантастичній літературі, а саме апокаліпсис через вторгнення інопланетян. Першим у такому руслі писав Герберт Уеллс з романом «Війна світів». Що стало не аби яким поштовхом до роздумів про те, що людство не є самотнє у всесвіті. На приклад радіопостановка Орсона Веллса 1938 року, що була стилізована під репортаж реальних подій відома тим, що навела паніку на жителів ряду районів США. Радіопостановка 1949 року у Екваторі призвела до паніки серед жителів. Така концепція апокаліпсису є досить

цікавою тому, що тут загострюється проблема свого і чужого, переносячи цей концепт на більш глобальні масштаби.

Але варто зазначити, що не варто говорити про конкретний види есхатологічних концепції, адже у чистому вигляді їх не існує. Варто говорити про переважання однієї концепції над іншою або про свого роду симбіоз. М. Бахтін у своїй праці «Роман виховання і його значення в історії реалізму» зазначав, що «Жодна конкретна історична різновидність не витримує принципу у чистому вигляді, але характеризується переважанням того чи іншого принципу оформлення».

УДК 515.212

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ ФРЕНСІСА БЕКОНА

Студент Бурда М.С.

Наук. керівник – канд. філософ. наук, доцент Сарнавська О.В.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Френсіс Бекон народився 22 січня 1561 р. у Лондоні у родині високосановного чиновника. Отримав прекрасну освіту – закінчив Кембріджський університет. Певний час виконував обов'язки помічника посла в Парижі, де набув чималих природничо-наукових знань. З 1591р. розпочинається чиновницька кар'єра Ф. Бекон, яка увінчувалася посадами Генерального адвоката, Генерального прокурора, Лорда – Хранителя Великої Печатки, Лорда–канцлера і, насамкінець, Правителя держави за відсутності короля. Отримували титули барона Веруламського і віконта Сент–Альбанського.

Головним твором з методології наукового пізнання був «Новий органон» (1620). Онтологічні проблеми (проблеми буття) розглядалися Ф. Беконом у незавершеному творі «Про принципи і начала».

Бекону належить першість у своєрідному «розвінчанні» критеріальної ролі розуму в набутті людиною відчуттєво–досвідних знань. Філософ вперше вказує на існування перепон у структурі самої свідомості, які спотворюють істинне сприйняття явищ та предметів, цілісної природи. Ці перепони Ф. Бекон називає «ідолами», «примарами» розуму, а їхні впливи та зміст розглядає у вченні про «ідоли» пізнання людини.

Філософ висуває вимогу до дослідника, який має намір досягти істини – для здійснення істинного пізнання необхідно подолати

перешкоди, які перебувають у самому мисленні. Що це за перешкоди, яка їхня природа, та у якій галузі духовної діяльності людини вони мають найбільшого впливу? Відповідь очевидна. Саме свідомість людини має слабкість, яка веде до постійних недоліків у пізнанні. Ці недоліки є ідолами (образами, примарами) притаманними самій природі людини.

Термін «ідоли» буквально означає «образи», у тому числі спотворені. Він походить від слова «ойдолон», який означав у давньогрецькій мові «тінь померлого». У цих двох значеннях поєднується як відома ще з давньогрецької філософії проблема пізнання за допомогою відчуттів – що ми сприймаємо: предмет, чи образ предмета, який фіксується у наших відчуттях (ідол)? – так і міфологічна негативна «блукуюча» примарність втраченого предметного існування.

Бекон розглядає чотири ідоли нашої свідомості. За своїм змістом вони є демонами людської душі, або образами відчуження, неістинними складовими свідомості.

Крім розуму, джерелом привидів–ідолів стає відчуттєва структура людської природи. Також Ф. Бекон вирізняє примари, джерела появи яких знаходяться в суспільних комунікативних стосунках. Оскільки ідоли перешкоджають істинному пізнанню, і ці перешкоди належні самій природі людини, завдання полягає в тому, щоб звільнитися від засилля ідолів. Для цього необхідно впливати на людську природу, очистити її і змінити. Вирізняючи чотири види ідолів філософ дає і характеристику кожному з них.

Перший вид ідолів – це «привиди (ідоли) роду». Вони властиві всьому людському роду, оскільки всі люди додають до природи речей, що пізнаються, природу власного духу. Це призводить до того, що люди вірять у свою непогрішність і впевнені в тому, що їх думки є мірою всіх речей.

Одним із проявів «привидів роду» є схильність людей більше підкорятися впливу позитивних, аніж негативних фактів. Серед значної кількості фактів людина завжди буде звертати увагу на ті, які певним чином співзвучні позитивним про них враженням. Навіть тоді, коли вони суперечать фактам та істині.

Другий вид – це «ідоли печери», до яких належать різноманітні індивідуальні прояви і видозміни дії «привидів роду». В означенні цього виду примар існує безумовна асоціація з міфом про печеру Платона, у якому людська душа подібна в'язню людського тіла, яка вимушена сприймати істинний світ у образах хистких тіней наших відчуттів.

Привиди печери – це хибні уяви, властиві різним індивідам. Вони виникають не лише безпосередньо завдячуючи природі, але й походять від виховання і спілкування з іншими людьми. Цей вид ідолів вирізняється значним різноманіттям, що залежить від особливостей кожної особи.

Більш однорідний характер притаманний «привидам ринку», поставання яких спричинено суспільними умовами життя людини. Ці «привиди» залежать від прихильності загальним поглядам, забобонам і розумовим хибам. Вони породжуються негативним впливом словесної плутанини. Особливо це стосується впливу, який виникає з застосування термінів схоластами.

Найбільше Ф. Бекон критикує схоластичні терміни «загальне», «відчуттєва якість» та ін., а також вплив схоластичних силогізмів, оскільки схоласти були непевні у виборі вихідних позицій щодо понять і суджень, які вони використовували у висновках. Наукове дослідження, проведене засобами силогістики призводило до втрати істинного сприйняття речей та явищ. Саме тому у розробці власного методу Ф. Бекон вилучить силогістику з «мистецтва відкриття».

Останній, четвертий вид ідолів – привиди театру, які є похідними від «привидів ринку». Тут йдеться про спотворюючий вплив хибних теорій і філософських вчень. Вони завдають шкоди відкриттю істини, зашорюючи зір, продовжуючи плодитися у неймовірній кількості, їх відрізняє від перших трьох схиляння перед раніше визнаними авторитетами. До них Ф. Бекон зараховує Піфагора, Платона та Арістотеля, хоча і не заперечує їх конкретно–історичного значення.

За природою походження ідоли є вродженими, складними (і вроджені, і набуті) та набутими. До безумовно вроджених належать ідоли першого виду. Другий вид є складним. І лише третій та четвертий суто набуті.

УДК 111.11:17.023.36

РЕЛІГІЙНЕ УСУНЕННЯ ЕТИЧНОГО У ПРАЦІ С. КІРКЕГОРА «СТРАХ І ТРЕПЕТ»

Студентка Бусигіна Н.А.

Наук. керівник – д. філос. наук, професор Залужна А.Є.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

С.Кіркегор відомий датський філософ, критик гегелівської раціоналістичної філософії, основоположник некласичної філософії

екзистенціалізму. Власне екзистенціалізм намагається осмислити найважливіші сенсожиттєві проблеми, що призводило до необхідності вирішення питань релігійно-морального характеру, аналізу найпотаємніших психологічних установок індивіда та створення своєї теорії міжособистісних стосунків. Домінуючим поняттям екзистенціалізму як філософії трагедії стає не буття, а проблема переживання індивідом онтологічної безсенсовитості, нагнітання відчаю, абсурду і страху, не пізнаюча людина Нового часу, гордовито підкорююча світ, а страждаюча, глибоко нещасна особистість. Почуття страху та абсурду стає єдиним можливим способом зв'язку людини з світом з неспокоїно охоплюючою тривогою людського існування.

З метою всебічного аналізу філософії екзистенціалізму варто приділити увагу художньо-літературним творам мислителів, в яких на конкретних життєвих прикладах демонструється філософська теорія. Зокрема, йдеться про експлікацію релігійно-моральної проблематики на основі філософсько-літературної спадщини С.Кіркегора та його звернення до біблійної традиції. У праці “Страх і трепет” на прикладі біблійної оповіді про принесення в жертву Авраамом свого сина Ісаака С.Кіркегор зазначає наявність у релігійній вірі для оцінки вчинків такого мірила, що відрізняється від моральних норм і навіть може їм суперечити.

Істину Кіркегор шукав не в раціоналістичних парадигмах, а в абсурді, взявши за основу свого вчення тертуліанівський виклик розуму «Вірю тому що абсурдно». Абсурдним стає релігійне усунення етичного у вчинку Авраама, адже релігія базується на моральних догмах і цінностях любові та співстраждання. У цьому випадку етика виступає перепону, спокусою перед виконанням обов'язку значно вищого за емпіричний вимір, обов'язком перед абсолютном. Мирські спокуси, як правило, завжди утримують від виконання моральних імперативів. І парадоксом є те, що саме етичне стає спокусою. Абсолютний обов'язок розглядається як дефініція Абсолютної волі, яка може йти всупереч моральними імперативам.

С.Кіркегор, розуміючи недосконалість зовнішнього буття, прагнув протиставити всю глибину поліфонічності духу вузькорационалістичній етичній традиції. І саме в цьому аспекті релігійна зупинка морального, невинуватого перед законами світу, стає істинною вірою, адже Авраам вірив у протиріччя, усвідомлюючи, “...що ні одна жертва не буває занадто тяжкою, коли її потребує Господь” [4; 27]. Віру у всемогутність і милість вищого, коли моральний вибір чітко обумовлений природним і соціальним, а всі людські розрахунки відступають, коли розум кваліфікує

як абсурд. Феномен абсурду домінує у С.Кіркегора і є тією силою, якою можна протистояти кінчним інтересам і, ліквідувавши неможливість реальності, отримати все. Вчинок Авраама є незрозумілим для “чистого розуму”, нездатного досягнути такої висоти. Вбивство, якщо не брати до уваги віру, є аморальним явищем, а знищення найдорожчої істоти - аномалією. Віра ж нівелює ці факти, інтегруючи їх у нижчу сферу, і сам Авраам не лише повернув свого сина, але й став благословеним у народі своєму. Істинна релігійність, завдяки духовному світосприйняттю, робить неможливе можливим і лицар віри, абстрагуючись від кінчного у вічність, отримує і безкінечне, і кінчне. Авраам переходить межу етичного і, усвідомлюючи моральні норми й розумові постулати причинності, розпочинає боротьбу там, де для звичайного мислення настає сфера нереальності. Адже “...коли розум у безсиллі відступає, констатує голі факти..., а етика навіює, що покірність долі є вища добродійність, то чи не знаходиться вона в такому ж становленні, як і розум?” - запитує Л.Шестов. І коли індивід готовий пожертвувати всім заради безкінечного Абсолюту, то не лише він сам стоїть у безкінечному відношенні до Бога, але і сам Бог проявляє безкінечний інтерес до його кінчного життя і до його кінчної любові. Авраам, незрозумілий іншими людьми, засуджений моральними нормами, поряд з тим оправданий Абсолютом перед усіма етичними законами стоїть вище всезагального. Він здійснив безкінечний прорив у вічність, і, будучи найменшим у сфері етичного, став найвищим у Бога.

С.Кіркегор акцентував увагу на релігійному усуненні формальної етики несвободи, яка, на його думку, була виразником покірливості перед жорстокими законами необхідності. Лише одиничне розкрите для сприйняття релігії, яка є парадоксом, чудом, що виходить за межі всезагальних категорій розуму і всезагальних вимог моралі. Релігійне усунення етичного носить абсурдний, парадоксальний характер, на чому постійно наголошував С.Кіркегор. Однак це не є заперечення етики загалом. Моральні норми інтегруються у сферу ірраціонального, оскільки автономність етики стримує абсолютні пориви релігії, вступаючи з нею в конфлікт. У праці “Страх і трепет” С.Кіркегор відзначає: “...одиничний індивід після того, як у якості одиничного був підпорядкований всезагальному (етичному), тепер за допомогою цього всезагального стає одиничним, який перевершує всезагальне ... вступає в абсолютне відношення до Абсолюту” [4;54-55].

Парадоксальне розуміння Аврелієм Августином любові до Бога, що містить у собі моменти самозречення і страждання стало

фундаментальною передумовою кіркегорівського мислення, а його теза про людину, що отримує цілісність і ідентичність свого “я” лише при зустрічі з божественним “Ти” заклала основу всієї релігійної філософії екзистенціалізму.

- 1.Златоуст Иоанн. Беседы на книгу бытия: В 2 т. -Т.1. -М.: Посад, 1993.- 903 с.
- 2.Киркегор С. Наслаждение и долг // Гармоническое развитие.: Пер. с дат. - К.: Aer land, 1994. - С. 225-419.
- 3.Кьеркегор С. Болезнь к смерти // Этическая мысль. - М.: Политиздат, 1990. - С. 361- 470.
- 4.Кьеркегор С. Страх и трепет // Страх и трепет.: Пер. с дат. - М.: Республика, 1993. - С. 15- 112.

УДК 008 (519)

КУЛЬТУРА КОРЕЇ : ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Студентка Васіна Д. М.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Холодинська С. М.

*ГВУЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь*

Культура Кореї – одна з багатих і давніх світових культур. Її місце і роль у комплексі культур Південно-східної Азії й Далекого Сходу завжди були значними. Сучасна Корея продовжує відігравати важливу роль у політичному, економічному та культурному житті регіону, зростає її вага й значення у житті світової спільноти в цілому.

Становлення і розвиток національної культури визначає долю будь-якого суспільства. Кореїська культура розвивалася на периферії конфуціанського культурного комплексу, в її основі лежить запозичена з Китаю культурна традиція. Але вже починаючи з ХІХ ст. у країні відчувається вплив європейської культури.

Існуюче сучасне розділення Кореї на Північну і Південну привело також до розділення в культурі; проте, традиційна культура Кореї об'єднає обидві держави своєю більш ніж 5000-річною історією, і вважається однією із найдавніших.

Найпоширенішою частиною культури кожного народу виступає **релігія**. Корея є однією з небагатьох азіатських країн, в якій переважає *християнське населення*. У країні існує велика кількість *протестантських течій*, що мають безліч послідовників. Також у Кореї сильний вплив має

конфуціанство. Дуже розвинений у країні *буддизм*, але нині він вже не має підтримки держави і не заохочується на офіційному рівні. Крім того, у Кореї мешкає незначна кількість мусульман, православних і представників інших традиційних релігій.

Культура будь-якого народу знаходить своє відображення, передусім, у мові. **Корейська мова** вважається однією з самих незвичайних мов на планеті. Вона створена на основі алфавіту, причому кількість букв у ньому менша, ніж у російській або англійській мовах. Спочатку в ньому було 28 знаків, а зараз – 24. Алфавітна письменність корейською мовою має назву *хангиль*. Цей термін перекладають як «корейська писемність» або як «краща писемність». Хангиль остаточно став державною мовою Кореї тільки наприкінці XIX століття.

Різноманітною й різнобічною частиною культури Кореї є **традиційне мистецтво**, яке включає музику, танці, живопис, архітектуру.

Музика Кореї спочатку розвивалася під сильним впливом Китаю. На початку XX століття в Кореї з'явилася європейська музика (*янак*), що протиставляється традиційній (*кугак*). Кугак, у свою чергу, розділяється на «хянак» (власне корейську), «танак» (корейізовану музику династії Тан) і «аак» (придворну). У сучасних Південної та Північної Кореях музичні традиції розвиваються індивідуально.

Що стосується **танцювального мистецтва**, то, як і в музиці, існує розділення на придворні та народні танці. Безліч костюмованих постанов або танців виконуються у різних районах Кореї. Традиційним одягом для танців є *генджа* – особливий одяг, що носиться під час фестивалів.

Популярною тенденцією у корейському **живописі** став натуралізм, що зображує реалістичні пейзажі (наприклад, кручі, що височіють та приховані туманом), квіти й птахи. Більшість картин виконано чорнилом на шовковичному папері або шовку.

Архітектура тісно пов'язана з геомантією (ворожіння за допомогою землі). За традицією, у Кореї будинок має бути побудований навпроти пагорба і обернений фасадом на південь, щоб отримувати якомога більше сонячного світла. Геомантія також вплинула на форму будівель, їх розташування і вибір матеріалу.

Також у Кореї дуже популярними є прекрасні **сади**, в яких гранична увага приділяється деталям пейзажу: сади намагаються виглядати «природнішими», ніж сама природа. Важлива деталь у корейському саду – це *лотосовий ставок*. Якщо в саду є справжній струмок, то поруч зазвичай будується павільйон, що дозволяє із

задоволенням спостерігати за водою. Також часто зустрічаються багаторівневі клумби.

Не менш важливою складовою будь-якої культури є **свята**. Одне з головних корейських свят – **Чхусок** (Chuseok, 추석) – свято урожаю. Іноді його переводять як «День подяки». Дякують корейці родючій землі за щедрий урожай. Цього дня усі корейські сім'ї прагнуть об'єднатися за сімейним столом.

Також головне свято у Кореї – **Соллаль** (Seollal, 설날) – корейський новий рік. У нього немає чітко встановленої дати. Соллаль відзначається у перший день нового року за місячним календарем, який зазвичай випадає на кінець січня – середину лютого. Соллаль – це перший день весни за корейським місячним календарем. На Корейський Новий рік корейці повинні приїхати до старших родичів, щоб дотриматися традиції «себе», в ході якої корейці в національних костюмах «ханбок» низько кланяються своїм старшим родичам. Ті, у свою чергу, обдаровують їх певною грошовою сумою «себетон». Цієї традиції дотримуються майже всюди і неухильно.

У Кореї налічується досить багато інших свят, які менш важливі, але не менш цікаві та пізнавальні.

Таким чином, можна зробити **висновок**, що своєрідність корейської культури пояснюється особливостями і закономірностями історичного розвитку країни у рамках далекосхідного осередку конфуціанської цивілізації. Зберігаючи у собі творчий досвід багатьох поколінь корейського народу, вона є не лише його надбанням, але входить до скарбнички культурних цінностей усього людства.

УДК 316.772.2

ОСОБЛИВОСТІ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МЕНЕДЖЕРА

Студентка Вербицька Н.В.
Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Коберська Т.А.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

У процесі своєї трудової діяльності жодна людина не може обійтись без обміну інформацією, що зумовлено необхідністю взаємодії людей в сучасному світі. Задовільнити цю потребу покликане спілкування,

яке може бути реалізоване з допомогою вербальних та невербальних засобів, вдале поєднання яких забезпечує найбільшу ефективність ділового спілкування сучасного менеджера.

Австралійський спеціаліст «з мови рухів тіла» А. Піз стверджує, що за допомогою слів передається лише 7 % інформації, зате за допомогою звукових засобів (включаючи тон голосу, інтонацію тощо) — 38 %, міміки, жестів, пози — 55 % [1, с.13]. Тож, використання засобів невербальної комунікації відіграє надзвичайно важливе значення в процесі ділового спілкування і сприяє ефективній взаємодії партнерів, їх взаєморозумінню.

Не існує єдиної думки щодо складу невербальних компонентів спілкування, їх класифікація створюється на основі різних критеріїв. Комунікативно-релевантними невербальними компонентами комунікації є: оптичні, акустичні, ольфакторні та тактильно-кінестетичні. У свою чергу, кожна з цих груп включає певний спектр засобів невербального спілкування. Оптичні невербальні засоби поділяються на групи: а) кінетика – жести, міміка і пантоміміка, рухи тіла, контакт очей; б) проксемика – система організації простору і часу спілкування (відстань між мовцями, дистанція, просторове розміщення співбесідників); в) графеміка – почерк, символіка, скорочення тощо; г) зовнішній вигляд – фізіономіка, тип і розміри тіла, одяг, прикраси, зачіска, косметика тощо [3, с.158].

Особливу роль у передачі інформації відводять міміці – рухам м'язів обличчя. За дослідженнями психологів люди різних національностей практично однаково інтерпретують такі мімічні конфігурації, як враження, емоції тощо [3, с.157]. Тому, знання цього допомагає уникнути непорозумінь у діловій взаємодії менеджерів з партнерами різних етносів.

З мімікою тісно пов'язаний візуальний контакт. Погляд, спрямований у трикутник, вершиною якого є точка посередині чола, а основою - лінія між очима, є діловим. Він не опускається нижче очей [3, с.159].

Спостерігаючи за жестами, можна багато дізнатися про настрій людей, їх стосунки, потаємні цілі і бажання. Жести можуть бути підсвідомими, тому реакція на них теж підсвідома, або свідомими (набуті, осмислено відпрацьовані сигнали). Менеджер повинен уміти правильно тлумачити підсвідомі сигнали співрозмовника, водночас бути стриманим, оскільки надмірне жестикулювання може роздратувати партнера. Необхідно враховувати, що іноді жести можуть бути спричинені лише

фізичними особливостями.

Виділяють чотири просторових зони між людьми при спілкуванні: інтимна, особиста, соціальна, громадська. Діловому спілкуванню переважно притаманна соціальна зона (120 – 360 см), якої дотримуються при міжособистісному спілкуванні з малознайомими людьми, на роботі [3, с.162]. При не дотримуванні правил проксемної поведінки та при своєвольному порушенні особистого простору співрозмовника, спілкування переходить у негативне русло. Відомо, що той, хто переходить нашу межу безпеки, керуючись тільки своїм бажанням, збуджує в нас дуже сильні негативні почуття, іноді до огиди. Також психологами доведено, що у людини, навіть, підвищується серцебиття, якщо вона сидить спиною до відкритого простору. Тому, кращим є місце, де за спиною людини знаходиться стіна, що створює у неї стан захищеності і комфорту. Крім того вважається, що той, хто не поважає особистого простору іншої людини, тим самим не поважає її як особистість.

Акустичні невербальні засоби включають праксодику (інтонація, гучність, тембр, тональність тощо) та екстралінгвістику (сміх, плач, покашлювання, паузи тощо). Ці засоби допомагають регулювати мовленнєвий потік. Потрібно не лише вміти говорити, але й слухаючи, оцінювати інтонаційний лад мови, силу й тон голосу, швидкість мови [2, с.62]. Слід пам'ятати, що іноді й жести можуть суперечити тому, що повідомляє голос, тож потрібно контролювати цей процес.

Тактильно-кінетичні невербальні компоненти – рукостискання, дотики, поплескування по плечах, поцілунок тощо. В діловій сфері менеджери часто використовують рукостискання: домінантне (рука зверху, долоні повернуті донизу), покірне (навпаки) та рівноправне. У традиціях різних народів сформувалися свої поведінкові механізми привітання, прощання (рукостискання, поклони, потирання носами), реакції на інформацію (кивки головою «так» і «ні»), спрямування очей під час привітань і розмови тощо. Тож, під час ділового спілкування такі особливості повинні бути враховані.

Не менш важливу роль відіграють ольфакторні невербальні засоби, що включають природні та штучні запахи (тіла, косметики, страв тощо). Так за вимогами ольфакторики при виборі парфумів потрібно враховувати особливості своєї індивідуальності, статі і віку.

Таким чином, для забезпечення успішної діяльності менеджера необхідним є вміння не лише використовувати, а й читати невербальні компоненти спілкування, що допомагає зрозуміти істинність чи

неправдивість інформації, поданої у словесній формі, дає змогу зробити певні висновки про особистісні якості співрозмовника, про стосунки учасників взаємодії, ставлення до розмови. Знання форм невербальної комунікації є незамінними як в індивідуальному, так і в груповому діловому спілкуванні.

1. Пиз А. Язык телодвижений: Как читать мысли других по их жестам / А. Пиз – СПб. : Изд. дом «Рутенберг», 2000. – 272 с.
2. Харченко Л.П. Особливості застосування невербальних засобів ділового спілкування методологія й методи соціальної роботи / Л. П. Харченко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. - 2013. - № 4. - С. 58-65.
3. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням : підруч. [2-ге вид., випр. і доп.] / С.В. Шевчук, І.В. Клименко. – К.: Алерта, 2011. – 696 с.

УДК 791.008

ФІЛОСОФСЬКО – АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТИЧНОГО КІНЕМАТОГРАФУ (С.ПАРАДЖАНОВ)

Студентка Вілимець В. Ю.
Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Янковська Ж.О.
*Національний університет «Острозька академія»,
м. Остроз*

Феномен С. Параджанова зайняв особливе місце не тільки в історії поетичного кінематографу, але й у всій культурній ситуації. Його дивовижно потужна режисерська робота безперечно була осмислена кінознавцями, проте ми вважаємо що історичний контекст не єдина важлива сторона робіт кіномитця. Нас цікавитиме антропологічні смисли його кінострічок.

Обираючи саме такий вектор ми розглядаємо екранізовану людину, тільки якщо людина елемент кіномистецтва, як смисловий знак. Такий антропологічний аналіз робіт С. Параджанова можливий на основі міждисциплінарного підходу. Серед основних гуманітарних дисциплін ми послуговуємося естетичною антропологією, візуальною антропологією та власне філософською антропологією, саме на основі перетину вище зазначених дисциплін ми конструємо екранного персонажа параджанова як смисловий знак. Естетична антропологія дозволяє нам проаналізувати художньо – естетичний образ людини на основі зафіксованих чуттєво емоційних ознак, візуальна антропологія дозволяє осмислити героя як

частину зазначеного культурного середовища, класична філософська антропологія дозволяє відшукати філософські смисли що зафіксовані в роботах.

В роботі акцентується увага на естетико – антропологічних, проблемах мистецтва кіно, що однозначно базуються на класичних філософських концепціях, такий підхід можливий тільки за наявності авторського кінотексту. Естетична – антропологія як науковий комплекс, дозволяє аналітично опредметити структурні кіносмисли: пошук буття культури людини, пошук змісту життя та ін.. Відповідно, будь – яка кінострічка створює власний часопростір у якому функціонують художньо – філософські образи героїв. Зазначені можливості кінематографу безперечно мають вплив на глядача, що робить дослідження завжди актуальним, проте цікавою особливістю процесу є наявність саме авторського художнього кінотексту.

Сергій Параджанов як яскравий представник українського поетичного кінематографу порушує декілька проблем антропологічного характеру – це: перш за все, наявність екзистенційної проблематики, що впливала на розробку особистості, пошук свободи в усіх вимірах людини, так звана сартрівська «філософія існування», існування людської особистості на фоні існуючої культури, поєднання людини та природи та погляди митця що до сутності людини на основі автентичної міфології народу. Саме міфологічне мислення Параджанова сформував багатоплоскову естетику візуально фабульних образів та новий підхід у формуванні візуального мистецтва України. Відлік нового постмодерного естетичного розуміння кіномистецтва розпочинається з роботи «Тіні незабутих предків», що опредметнила нову шкалу цінностей при цьому зафіксувавши усю попередню міфологічну (філософську) пам'ять культурного середовища.

Беручи за основу антропологічний підхід у вивченні естетики та філософії українського поетичного кінематографу, ми перш за все осмислюємо образ параджанівського Героя через призму міфологічної пам'яті народу, етнографічного культурного контексту, авторського художнього бачення та класичних теоріях «філософії існування».

СПВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ЛЮДИНА», «ІНДИВІД», «ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ», «ОСОБИСТІТЬ»

Студентка Віннікова О. С.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Холодинська С. М.
Приазовський державний технічний університет, м. Маріуполь

З усіх проблем, з якими стикалися люди в ході історії людства, найбільш цікавою є загадка самої людської природи. Люди відрізняються один від одного не лише своїм зовнішнім виглядом. Але й вчинками, іноді надзвичайно складними та непередбачуваними. Серед більш ніж п'яти мільярдів людей на нашій планеті не зустрінеш двох схожих один на одного.

Формування особистості – це, як правило, початковий етап становлення особистісних властивостей людини. Особове зростання обумовлене безліччю зовнішніх і внутрішніх чинників. До зовнішніх відносяться: приналежність індивідуума до певної культури, соціально-економічному класу й унікального для кожного сімейного середовища. З іншого боку, внутрішні детермінанти включають генетичні, біологічні та фізичні чинники.

Відомий російський філософ М. Бердяєв стверджував, що "витоки людини лише частково можуть бути зрозумілими та раціоналізованими. Таємниця особистості, її єдинності, нікому не зрозуміла до кінця. Особистість людська більш таємнича, ніж світ. Вона і є цілий світ. Людина — мікрокосм і містить у собі все".

У філософії *людину* прийнято визначати як соціально-біологічну істоту, що являє собою вищий ступінь в еволюції життя і що є суб'єктом суспільно-історичної діяльності та спілкування. Поняття «людина» використовується як граничне загальне поняття для характеристики загальних, властивих усім людям якостей і здібностей. Аналізуючи сутність буття людини, можна виділити наступні моменти, що її характеризують :

- життєдіяльність людини є процесом свідомої, доцільної діяльності, спрямованої на пізнання й перетворення світу;
- життєдіяльність людини – це безперервний процес задоволення, відтворення і народження нових потреб, здійснюваних на основі матеріального виробництва;

- життєдіяльність є процесом вільної, творчої діяльності по відношенню до світу і самої людини, процесом, в якому необхідність свободи стає необхідною умовою самої життєдіяльності.

Людина як окремий представник людства визначається поняттям «індивід».

Поняття «*індивід*» дослівно означає невідиму частку чогось цілого. Цей своєрідний «соціальний атом», окрема людина розглядається не лише як одиничний представник людського роду, але й як член будь-якої соціальної групи.

Індивідуальність – це конкретна людина, яка відрізняється від інших людей унікальним поєднанням психічних, фізіологічних і соціальних особливостей, що проявляються у поведінці, діяльності та спілкуванні. Це єдність неповторних особистісних властивостей конкретної людини. Це також своєрідність її психофізіологічної структури (тип темпераменту, фізичні дані, психічні особливості), інтелекту, світогляду; поєднання сімейно-побутових, виробничих і громадських функцій, своєрідність життєвого досвіду.

За допомогою поняття «індивідуальність» найчастіше підкреслюється неповторність й унікальність кожної людини. З іншого боку, в індивідуальності ми зустрічаємо ті якості особистості й індивідуальні властивості, які є в усіх, але мають різну міру вираженості й утворюють поєднання. Усі індивідуальні якості проявляються в різних способах поведінки, діяльності, спілкування.

Особистість – це конкретна людина, яка є носієм свідомості, яка здатна до пізнання, переживань, перетворення навколишнього світу і така, що буде певні стосунки з цим світом і зі світом інших осіб. Особистість розглядається як втілення в конкретній людині соціальних якостей, які отримуються в процесі діяльності та спілкування з іншими індивідами. Особистістю не народжуються, особистістю стають.

Невід'ємними ознаками особистості виступають розумність, володіння мовою, здатність до трудової діяльності, самостійність, прагнення до свободи, сила волі, оригінальність почуттів, відповідальність. Ці ознаки особистості обумовлюються всією системою суспільних відносин, всім укладом соціального життя.

Таким чином, можна зробити висновок, що співвідношення індивідуальності й особистості визначається тим, що це два способи буття людини, два її різних визначення. Неспівпадань цих понять проявляється,

зокрема, у тому, що існують два процеси становлення особистості та індивідуальності, які відрізняються один від одного

Становлення особистості є процес соціалізації людини, яка полягає в освоєнні ним родової, громадської сутності. Це освоєння завжди здійснюється у конкретно-історичних обставинах життя людини. Становлення особистості пов'язане з прийняттям індивідом вироблених у суспільстві соціальних функцій і ролей, соціальних норм і правил поведінки, з формуванням умінь будувати стосунки з іншими людьми. Сформована особистість є суб'єктом вільної, самостійної і відповідальної поведінки в соціумі.

Становлення індивідуальності є процесом індивідуалізації об'єкту. Індивідуалізація – це процес самовизначення і відособлення особистості, її відокремленість від співтовариства, оформлення її окремоті, унікальності та неповторності. Особистість, що стала індивідуальністю, – це самобутня людина, що активно і творчо проявила себе у житті. Людина – це істота, що містить у собі єдність і співвідношення психічних, біологічних і соціальних рівнів, що формуються з успадкованого і такого, що придбалось протягом життєдіяльності. Будучи найвищим ступенем розвитку на всій земній кулі, вона визначається як цілісна біосоціальна система.

УДК 687. 01(09)

ЯПОНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ТА КУЛЬТУРА В СВІТІ АНІМЕ

Студент Вознович А. А.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Стратонова Н. О.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Впродовж останніх кількох десятиріч, найбільш популярним досягненням японської культури є мистецтво манги та аніме. Для європейського розуміння манга – це японські комікси, а аніме – японська мультиплікація. Насправді, терміни слугують для того, щоб певним чином виокремити специфічно японське розуміння цих двох жанрів. Це зумовлює актуальність даного дослідження. Крім того, було б невірною недооцінювати вплив аніме на західні культури. Японські самураї, японські ельфи та, навіть, японські ковбої – все це вклад Японії в скарбницю світової культури. Крім того, аніме є відмінним путівником для

тих, хто хоче вивчити японську культуру зсередини, познайомитись з особливостями японського менталітету.

Причини, через які аніме настільки популярне в Японії, знаходяться в минулому. Багато дослідників вважає, що традиція намальованого оповідання з'явилась в період Едо (1600-1868). До засновників цього явища відносять також Осаму Тедзука, відомого японського мультиплікатора та автора коміксів. Проте, ми схильні вважати, що відлік виникнення сучасного аніме необхідно вести з середини ХХ ст., а саме, з 1945 року, відправним пунктом якого є події в Хіросімі. Японія з часів правління Іеясу Токугави на дві з половиною сотні років закрила свої кордони до середини ХІХ ст. Після підписання торговельного договору з американцями у 1853 році, японські кордони стали відкриті чужим впливам, що призвело до соціального вибуху в країні, реставрації імператорського правління та швидкого підйому в економіці. Японці, вбираючи досягнення європейських країн, зуміли не лише дорозвинути їх, а й зберегти свою власну ідентичність. У ХХ ст. Японія знаходиться під владою мілітаристів і це стає причиною втручання її у другу світову війну. Це призводить до чергового занепаду економіки та промисловості. Відповідно, країна знову починає підійматись з руїн, і найбільш гострою проблемою для неї стоїть розвага для дітей, адже більшість мультиплікаційних фільмів було заборонено американською адміністрацією через ймовірну мілітаристську пропаганду. Відповідно, великий вплив на японських художників справили американські ігрові та художні фільми, але вже через деякий час в газетах почали з'являтися перші комікси, а образотворче мистецтво робило наголос на виразності та емоційності. Так виникають види мистецтва, що згодом призведуть до виникнення власне японське аніме – мультиплікаційної стрічки, що містить в собі відомості про духовно-моральні та матеріальні цінності Японії. Не випадково, термін «аніме» схожий з латинським коренем «anima», що в перекладі означає «душа» [1, с. 15].

Перший різновид аніме, на якому ми б хотіли зупинитись – історичний. В кожній нації є свої історичні герої, з якими вона асоціює себе, в українців – козаки, в європейських країнах – лицарі. Японія не є виключенням, їхніми лицарями є самураї (в перекладі з японської – слуга). В сфері аніме та японської культури самурай став скоріше абстрактним типажем, тобто герой не обов'язково повинен мати катану (самурайський меч), а просто мати духовні властивості самурая (сила волі, вірність, честь і т.д.). До прикладів аніме, що використовують образ самурая можна віднести: «Самурай Чамплу», «Гінтама».

Другою дуже популярною частиною культури Японії, про яку ми хотіли б розповісти є надприродне. Як всім відомо, Японія країна мільйона богів, а отже й надприродного тут дуже багато. Є безліч аніме з надприродним, основним фактором, який їх об'єднує, є те, що фактично всюди надприродне є поза поняттям добра і зла. Воно ніколи не робить щось просто так, аби нашкодити людині. Зазвичай надприродне взагалі не контактує з людиною, а його взаємодія з людиною зазвичай є відповіддю на дії людини (які зазвичай і є злими). Оскільки є багато надприродних створінь, які мають назву «йокай», хотіли б виділити найвідоміших: Цукумогамі – йокай, який був утворений з якогось предмету, що був у вжитку більше 100 років, Кіцуне – лисиця, яка має до 9 хвостів і має можливість перетворюватись в людину, бакенeko дух злої кішки, який може вселитися в людину (один із найбільш розповсюджених йокаїв в аніме напару з Кіцуне). Говорячи про надприродне, неможливо не згадати про Омьодзі людей, які захищають звичайних людей від йокаїв. Вони часто використовують різні обереги у вигляді листків бумаги з ієрогліфами, які означають «захист», «удача» і т.і. До прикладів аніме з надприродним можна віднести: «Триплексоголик», «Мононоке», «Аякасі класика японських жахів», «Історія монстрів».

Окрім надприродного та історичного, досить популярним є жанр повсякденного аніме. Як відомо, Японія є невеликою країною, з значним населенням (близько 147 млн), що свідчить про велику густоту населення. Саме це є одною з головних причин такої соціальної проблеми Японії ХХІ ст., як хікікоморі (в перекладі з японської «той що замкнувся»). Це соціофоби, які проводять весь свій час вдома. Кількість таких людей вже перевищила мільйон. Одним з найяскравіших прикладів висвітлення цієї проблеми є аніме «Вітаємо в NHK!», де головний герой є хікікоморі і НЕЕТ (з англійської not employment, education or training). В ній показано, як складно змінити своє життя хікікоморі та соціалізуватись. В наш час, навіть в нашому суспільстві популяризувалися хікікоморі, але це скоріше «позери», які не «бояться» соціуму, а просто грають в ігри і в будь-який момент можуть самі вийти на вулицю прогулятись або сходити в магазин.

Отже, аніме – найкращий спосіб познайомитись не лише з японським менталітетом, а й їхніми традиціями та цінностями. Японія – країна, яка пишається своїм історичним минулим, має розвинену міфологію та вміло втілює своє бачення світу у всіх сферах образотворчого мистецтва.

І.Гаджиева Е. А. Япония. XX век. Города и городские жители. Анимэ / Е. А. Гаджиева // Страна Восходящего Солнца. История и культура Японии. — Ростов-на-Дону: Феникс, 2006. — 256 с.

УДК 141.32

КУЛЬТУРА ЯПОНСЬКОГО АНІМЕ НА ПРИКЛАДІ ФІЛОСОФСЬКИХ ФІЛЬМІВ

Студент Глазков С.І.

Наук. керівник – асистент Чоп Т.О.

Тернопільський Національний Технічний університет ім. І. Пулюя

Аніме — японська анімація, яка орієнтується на підліткову та дорослу аудиторію. Перші японські анімаційні фільми з'явилися, в 1917 році. Це були маленькі фільми довжиною від однієї до п'яти хвилин, і робилися вони художниками-одинаками, що намагалися відтворювати ранні досліди американських та європейських мультиплікаторів. Найпершим японським анімаційним фільмом вважається «Новий альбом нарисів» («*Dekoboko shin gachō*», 1917) Декотена Шімокави. Шімокава малював крейдою на чорній дошці і знімав свої малюнки на кіноплівку. Аніме існує в формі телевізійних серіалів, а також фільмів. Для аніме характерне надзвичайне жанрове різноманіття. Більша частина аніме-серіалів — це екранізація японських коміксів (манга), втім є й екранізації книжок, а також повністю самостійні роботи.

Аніме-персонажі виділяються не стільки розміром очей, скільки увагою, приділеною їх деталізації по відношенню до всієї решти особи. Головна особливість цього виду кінематографії полягає у сюжеті, різноманітність якого необмежена. Одночасно з аніме, що розповідає про паралельні реальності і космос, є таке, що описує історичні події, або відтворює повсякденне життя головних героїв в звичайному Токіо. Проте, різні жанри накладають різні відбитки на сюжети аніме, і часто визначають загальну манеру побудови або ключові моменти сюжетної лінії серіалу. Так, наприклад, «сёнген-пригоди» (*shounen-adventure* — пригоди для хлопців) часто мають передбачений канонічний вигляд: велику частину серіалу головний герой збирає команду прихильників і вчиться новим прийомам ведення бою, долаючи при цьому дрібні проблеми, щоб врешті-решт перемогти свого головного супротивника. Після цього серіал або закінчується, або повертається до початку:

позначається сильніший, найнебезпечніший ворог. Один такий цикл іноді називають аркою. Поширено також нестандартне схрещування звичних шаблонів.

Всесвіти, в яких відбувається дія серіалів, можуть приймати будь-які форми, від класичних фентезі-світів до популяризованого американськими авторами кіберпанку або розвиненого аніме паропанку («Стімбой»). Історії фантастичних світів можуть серйозно відрізнятись: наприклад, в аніме «Fullmetal Alchemist» замість фізики розвинуто мистецтво алхімії, в аніме «Trigun» дія відбувається в далекому майбутньому, на пустинній планеті, серед останків втрачених технологій. Серіал «Вовчий дощ» малює постапокаліптичний світ, в якому люди одного разу програли самі собі, і залишили величезні поля битв, засіяні скелетами бойових механізмів.

Велика частина аніме-серіалів має яскраво виражений емоційний та ідейний підтекст. Акуратно, зазвичай без фальшу, режисер образами створює відповідний емоційний фон для передачі своїх думок. Популярними ідеями є: ідея стійкості, небажання здаватися як завгодно могутнім людям або обставинам, ідеї самовизначення і вибору життєвого шляху, мораль людини. Різний вік цільової аудиторії часто впливає на ідейний підтекст твору: сьонен зазвичай адресують хлопцям старших за дванадцять років, вони частіше містять «простий» емоційний ряд (не здаватися, захищати друзів, і т. д.) з меншим опрацюванням деталей, ніж філософські або психологічні твори для дорослих. «Простота», проте, не означає, що ідеї таких серіалів «дитячі» або навіть «наївні», «максималістичні». У серйозніших серіалах розглядаються питання сенсу життя, моралі, проблеми ескапізму, самотності і розділеності людей, релігії.

В 90- х роках вийшов серіал «Євангеліон» і повнометражний фільм «Кінець Євангеліона». Задумувався серіал як проект, який виведе його автора Хідеакі Анно з глибокої депресії. Аніме незважаючи на яскраві фарби, наповнене специфічною екзистенційною атмосферою, нав'язною філософією Ф.Кафки, Ж.-П.Сартра, А.Камю. Герої з Євангеліона схожі на персонажів Достоєвського: Р.Роскольнікова, І.Карамазова, О.Карамазова. Незважаючи на такий відчужений настрій в аніме присутня надія прорватись через буденність, вийти за межі власних стереотипів і комплексів. Персонажі роздвоєні, навіть шизофренічні, трагедія їхнього існування полягає у волі до цілісності як збереженої індивідуальності в пост апокаліптичному світі. Аніме «Євангеліон» оманливе за своєю

формою. В аніме є і естетичний, і етичний, і метафізичний елементи, які утворюють неповторний світ Євангеліона.

В «Євангеліоні» згадується кабалістична символіка, кумранські рукописи мертвого моря, також християнські елементи, наприклад саме слово «Євангеліон» відсилає до Євангелія, що в перекладі з грецької означає «блага звістка». Серед ключових слів які присутні в аніме такі: воля до життя, воля до смерті, «я», «інші», свідомість, самотність, єдність, Абсолютне, смисл життя, відповідальність, страх, тривога, відчай та ін..

«Євангеліон» - це унікальне творіння, по глибині смислового навантаження воно схоже з такими шедеврами: «Матриця» Вачовські, «Небо над Берліном» В.Вендерса, «Соляріс» А.Тарковського, «Чоловіче-жіноче» Ж.-Л.Годара, «Сьома печать» І.Бергмана, «Дерево життя» Т.Маліка. Для Х.Анно, його творіння стало катарсисом, виходом з депресії, перемогою над відчаєм і бажанням самогубства.

УДК 130.2

ДУХОВНІ ОБРІЇ ПИСЬМЕННИКА ОЛЕСЯ БЕРДНИКА: КОНЦЕПТ «ВОЇНА ДУХУ» ТА УКРАЇНЬСЬКА ДУХОВНА РЕСПУБЛІКА

Студентка Глінчевська О. М.
Наук. керівник – докт. філос. наук, професор Поліщук О.П.
Одеський національний університет імені І.Мечнікова

Творчість українського письменника-фантаста, публіциста, художника, музиканта О. Бердника є багатогранною, що й зумовлює значущість аналізу його літературної спадщини та її світоглядно-ідейних витоків. Певна дискусійність щодо його особистості і місця в сучасному літературному процесі й культурному житті України у другій половині ХХ столітті, а також не достатність ґрунтовних наукових праць про творчий доробок митця й оригінального мислителя надають цій розвідці актуальності.

Можливі різні підходи до з'ясування параметрів цінності творчості О. Бердника для розвитку української літератури і культури загалом. Враховуючи не чисельність наукових робіт про його творчість, і звернення до її аналізу при розгляді інших проблем [5; 6; 7; 8], вкажемо на важливість його ідей "духосфери та гармонії для національного відродження українства. Домінуючі риси художнього світогляду митця та роль в ньому філософсько-світоглядного осердя, як стимули його

творчості, є питанням малодослідженим у сучасному українській науковій думці, тому тема нашого дослідження видається доцільною.

Мета дослідження: дослідити витоки націоцентризму в творчості О. Бердника, визначити умови його бачення перспектив розвитку України та її народу за доби теперішніх цивілізаційних викликів, враховуючи його концепт «Воїна Духу» та ідею Української Духовно Республіки. Нами припускається, що націософські ідеї в творчості О. Бердника - це основне джерело оригінальності його мистецької спадщини.

Ще в есе «Пора звести блакитний храм!» спостерігаємо смислову настанову митця віднайти «ядро нашого історичного буття»: «Націю, позбавлену творчого потенціалу, – стверджує письменник, – асимілювати легше. Так було завжди» [1, с. 139]. Можна стверджувати, що ключовими питаннями у творчості О. Бердника стають світоглядно-культуротворчі міркування: «Хто ж ми? Хто ж ти, Український Брате? Що таке нація?» [1, с. 145]. Для нього важливим було до сучасників звернутися ніби із закликом: через пізнання минулого ми творимо майбутнє; через опертя на мудрість і силу духу предків ми зможемо розвиватися духовно, і це дасть змогу заявляти про себе як про творців власної долі, щоб не загубитися на манівцях проблем, з якими зараз зіштовхнулося людство. Тут доречно вказати на його заклик побудови «Воїнами Духу» «Блакитних храмів духу», про які розмірковує головний герой феєрії «Вічне начало»: «Як ми легко забуваємо минуле! Як байдуже проходимо степовими путівцями, навіть не глянувши на високі могили, що примарами бовваніють над обрієм? Хто там похований? Чи живі ще його спадкоємці, чи відчують тяжіння цих могил – знак бунтівного духу?» [2, с. 8]. На думку О. Бердника, свобода духу проявляється через слово, думку, почуття, які формує нація: «Саме нація дарує людині мову, традицію, естафету історичних досягнень і місію спадкоємності творчості» [1, с. 140]. Нація ж постає для нього однією з гілок «глобального Древа» людства у космічному «Саду Життя». На нашу думку, в кожній його книзі відчувається символічна глибина, письменник звертається до людського серця, торкаючись найглибших основ людського життя. І при цьому він заявляє про себе як палкого патріота української землі. Тому в 1989 р. письменник створює громадську організацію «Українська Духовна Республіка», діяльність якої спрямована на реалізацію ідеї, що ядром консолідації мешканців України має стати Дух у всій його всеохопності (мистецтво, наука, релігія, філософія, любов, безстрашна думка, прагнення до свободи) [4]. У 1990 р. в Коломиї відбувся Перший Всесвітній Собор Духовної України, куди приїхали тисячі українців з усього світу, аби зустрітися із відомим письменником-фантастом. Усього відбулося

в новітній українській історії 7 Соборів. Ось так ідеї митця дієво впливали і продовжують впливати на відродження української нації, її одухотворення. Він переконував, що настав час мислити ніби категоріями Всесвіту, якщо прагнемо не знищити життя на Землі. Тому й закономірно, що у 2014 р. на Майдані Незалежності під час Революції гідності були виставлені банери із патріотичними висловлюваннями О. Бердника.

Звідси можна зробити висновок, що творчість О. Бердника є яскравим прикладом впливу митця на прогресивний розвиток свого народу, своєї нації. І наголосимо на цінності його ідеї створення Української Духовної Республіки чи «Блакитного храму» як запоруки для сталого розвитку України. Стверджуємо, що особливістю світогляду Олеся Бердника було опертя на архетипні образи «Святого Вогню», «Серця», «Радості», «Любові» як символів «українського духу», які стали наріжними у його творчості.

1. Бердник О. Альтернативна еволюція / Олесь Бердник. – К.: Тріада – А, 2007. – 576 с.
2. Бердник О. Вічне начало / Олесь Бердник. – К.: Схід-Захід, 2011. – 285 с.
3. Бердник О. Золоті Ворота: Поезія, публіцистика, інтерв'ю / Упорядник та передмова Г. Бердник / Олесь Бердник. – К.: Смолоскип, 2008. – 416 с.
4. Вісник репресій в Україні. Закордонне представництво Української Гельсінкської групи. – Нью-Йорк, 1980, – 7-23, 9-23; 1984, – 3-9, 5-15.
5. Карацупа В. Українська фантастика XIX-XX століть у періодиці та книжкових виданнях / Віталій Карацупа, Олександр Левченко // Вісник Львівського ун-ту. Сер. книгозн. бібліот. та інф. технол. – 2011. – Вип. 6. – С. 215–243.
6. Солдатенко В. Витоки і передвісники української ідеї / В. Солдатенко, Ю. Сиволюб // Віче. – 1993. – № 11. – С. 7-10.
7. Наумова О. Публікації творів самвидаву в українських видавництвах за межами СРСР (на матеріалах фонду Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка) / Олена Наумова // Вісник Львівського ун-ту. Серія книгозн. бібліот. та інф. технол. – 2014. – Вип. 8. – С. 62–75.
8. Поліщук О.П. Діалог століть: націософія мистецької спадщини Тараса Шевченка та Олеся Бердника у викликах сучасності / О.П. Поліщук, О.М. Глінчевська // Матеріали круглого столу філософського факультету (в рамках Міжнародного Шевченківського літературного конгресу) 11 березня 2014 р. – С. 36-37.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛЮБОВІ В ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ

Студентка Гончарук М.В.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Українець С.Я.

Рівненський інститут Київського університету права Національної академії наук України

Однією з найважливіших життєвих цінностей є любов. Жодна свідома людина на Землі не уявляє свого життя без любові, тому, що любов — необхідна складова людського щастя. Мабуть, ніяке інше з людських почуттів, навіть такі, як справедливість і совість, не породило стільки різноманітних спроб пояснення, як любов. Любов по-різному трактується не тільки залежно від вчення конкретного філософа або конкретної епохи, але й залежно від культури різних країн.

Тому метою нашого дослідження є трансформація любові в історико-філософському дискурсі

Для з'ясування сутності любові як однієї з основних базових цінностей суспільства велике значення мають наукові розробки та ідеї російських учених: С.С. Аверінцева, Г.Д. Гачева, В.М. Розіна, П.С. Гуревича, В.П. Шестакова, В.П. Сержантова, Р.О. Александрової, Ю.Б. Рюрикова, Е.М. Шапінської, Т.І. Іванюка, О.А. Королькова [1, с. 56].

Так, з давніх часів любов розглядалася як абсолют, об'єднуюча сила світобудови, шлях людини наблизитися з цим абсолютотом. Слід зазначити, що в часи Сократа, Платона, Аристотеля з'явилися теорія духовної любові, у відповідності до якої в любові реалізується не пошук половинки, а прагнення до блага й безсмертя, збереження себе у вічності через продовження роду. Класичною типологією видів любові до цих пір вважається антична типологія, що розрізняє такі типи кохання як:

1. філія (philio - грец. любов-прихильність, симпатія, дружба) - зв'язок індивідів, обумовлену соціальним або особистим вибором;

2. строге (storge-грец. прихильність) - означає любов, прив'язаність особливого сімейно-родинного типу, породжує почуття родової спільності.

3. агапе (грец. любов до ближнього) - розумна любов, що виникає на основі оцінки будь-якої особливості людини, її рис характеру і т.д. Ця любов заснована на переконанні, а не на пристрасному почутті;

4.ерос (грец. любов) - міфологічне уособлення любові й сексуальності, персоніфіковане позначення сексуального інстинкту життя (потяг) [1, с. 75].

Таким чином, аналіз зазначеного вище свідчить про те, що любов – це універсальне поняття. Так, з одного боку - любов — це фундаментальна потреба, цінність людини, від якої залежить її повноцінний розвиток, реалізація особистісного та творчого потенціалу. Завдяки їй кожен відчуває повноту, змістовність, гармонійність життя та причетність усьому суцільному. Поза любов'ю не можлива ні адекватна самореалізація особистості, ні ефективна взаємодія з навколишнім середовищем; з іншого - любов - це стан душі. Істинний розгляд любові можливий лише у світлі найвищого сенсу людського спілкування. Тільки в такому масштабі може бути поясненою та обґрунтованою всепроникна сила любові, котру вже в давнину ототожнювали із загальною космічною силою, що є скрізь і всюди. Справжня творчість існує тільки там, де є любов [3, с. 14].

Аналіз вище зазначеного показав, що:

- Любов – є надбання суспільного розвитку людини.
- Любов є складна динамічна інтелектуально-емоційно-вольова система.
- Любов виконує величезну виховну роль, сприяє усвідомленню особистістю самої себе, розвитку її духовного світу.
- Любов суспільно розвинутої людини носить у цілому свідомий характер.
- Любов складає моральну основу шлюбних відносин.

Отже, можемо зробити висновок про те, що любов є об'єктивною потребою в житті кожної людини, особистості, а також соціально значимим феноменом.

- 1.Філософський словник соціальних термінів/ Під загальн. ред. Андрущенка В.П. – Х.: Корвін, 2002. – 672 с.
2. Философский энциклопедический словарь/ Гл. ред.: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
- 3.Соловьев В.С. Смысл любви/ Сочинения. В 2 т. М., 1988. Т. 2. С. 540 – 542.
- 4.Льюис К. С. Любовь. Страдание. Надежда: Притчи. Трактаты. — М.: Республика, 1992. С. 220—222.\
5. Зеличенко А. И. Психология духовности / А. И. Зеличенко. – М. : Изд-во Трансперсонального института, 1996. – 400 с.

ТРАНСГУМАНІСТИЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО СВІТУ

Студент Гребеневич І.В.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Українець С.Я.

Рівненський інститут Київського університету права Національної академії наук України

Ідея вдосконалення людини наскрізно пронизує історію розвитку людства, але найбільш унаочнено виявляє себе в західній філософській думці середини минулого століття, у вигляді нової течії – транс гуманізму, в основі якої лежить уявлення про людину та її майбутнє як безпосередній результат технологічного прогресу. Впровадження сучасних супертехнологій призводить до корінної зміни різноманітних аспектів життєдіяльності людини й суспільства та може спричинити, як переконані трансгуманісти, появу нових еволюційних сходинок у розвитку людини.

Тому нашою **метою** є проаналізувати трансгуманістичні перспективи сучасного світу. Передусім варто підкреслити, що з позицій зазначеної філософської доктрини, природна форма людського існування не пов'язана нерозривно з людяністю як найвищою цінністю. Таке радикальне розділення способу існування людини й ціннісної форми її ідентичності фундаментально відрізняє трансгуманізм від класичного гуманізму Нового часу. Водночас слід враховувати, що розвиток новітніх технологій може не лише завдати істотної шкоди людині та природі, але й поставити під питання саме існування життя на Землі. Ці питання викликають гострі дискусії серед учених, філософів, антропологів, футурологів тощо. Тому вивчення потенційних можливостей, перспектив і небезпек використання новітніх технологій, спрямованих на вдосконалення природи людини, є досить актуальним на сьогоднішній день. Термін «трансгуманізм» був запропонований англійським біологом Дж. Хакслі в 1957 р. Своїми попередниками сучасні західні трансгуманісти вважають Дж. Бернала, Б. Рассела, О. Степлдона, П. Тейяра де Шардена. Філософською основою трансгуманізму є відмова від субстанціональної парадигми буття людини та перехід до функціональної парадигми, що бере початок у філософії І.Канта і Е. Кассірера. Трансгуманізм безпосередньо пов'язаний із біомедичними практиками, насамперед, у галузі геронтології, а також із концепціями постгендеризму, іморталізму, екстропіанства, техногайянізму та ін.

У своєму розвитку трансгуманізм пройшов три етапи: перший пов'язаний з розвитком кібернетики, другий – із виникненням таких грандіозних мегапроектів як «Геном людини», «Протеом людини», «Інфотех», «Наномед» тощо, а третій етап (початок ХХІ ст.) ознаменований грандіозними досягненнями супертехнологій, синергетики та конвергенції наук і технологій, а також проникненням пізнання людини у фундаментальні першооснови буття.

На сучасному етапі розвитку філософської думки провідними дослідниками проблем трансгуманізму та постлюдини є Р. Бейлі, Н.Бостром, Р. Курцвейл, О. Льотов, В. Лук'янець, В. Стьопін, Ф. Фукуяма, Б. Юдін, Е. Юдковський та ін. Належить підкреслити, що сучасний трансгуманізм оперує власним понятійним апаратом, що складає велику кількість термінів, зокрема: транслюдина, постлюдина, надрозум, віртуальна реальність, технологічна сингулярність, нанотехнології, клонування, кріоніка, гена інженерія, гена терапія, генетичний допінг тощо. Особливою сферою досліджень кібернетиків-трансгуманістів є «трансфер розуму», тобто перенесення особистісно значимої інформації з мозку людини на інший носій. Одним з найважливіших питань стосовно трансгуманістичного світу є проблема того, наскільки новітні технології будуть досяжними звичайним людям. Чи стануть тільки пріоритетом для заможних та впливових? Ще одна проблема недвозначно сформульована В.Віндж. Йдеться про феномен технологічної сингулярності, відповідно до якої настає гіпотетичний момент, коли технічний прогрес стає настільки швидким і складним, що стане недоступним для розуміння [1].

Однак, безсумнівним є те, що будь-яка людина, яка побажає стати постлюдиною, дістане таку можливість. Песимістичний варіант припускає, що постлюди вважатимуть людину звичайну абсолютно неефективним способом використання матерії і енергії, яким можна знайти краще застосування. Вони можуть вжити заходів, які спричинять вимирання людського роду. «Таким чином, як стверджує Курирьов, ми стаємо свідками прямого оголошення війни людині [2, с.7]

На наш погляд, майбутнє трансгуманістичного та транскультурного суспільства є доволі сумнівним, його моделі можуть не вміщуватися в рамки світосприйняття сучасної людини, але незалежно від ставлення до цієї проблеми, факт вірогідності настання нової реальності не можна заперечити. Крім того, сучасні технології можуть породити нові смертельні віруси або сприяти появі безпринципних надлюдей, які будуть чинити свавілля та залишатися безкарними і т.п. Безперечно, що існують й інші небезпеки, про які ми поки навіть не здогадуємося.

1. Виндж, В. Технологическая сингулярность. Электронный ресурс. -Режим доступа: <http://www.computerra.ru/think/35636/>
2. Кутырев В.А. Философия трансгуманизма: Учебно- методическое пособие. – Нижний Новгород: Нижегородский университет, 2010. – 85 с.

УДК 821.161.2.09'06

БУБАБІЗМ У ПОСТМОДЕРНОМУ ПРОСТОРІ: ПОШУК ДУХОВНИХ ПРІОРІТЕТІВ

Студентка Губиш Н.О.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Гуменюк С.М.

*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

У 80-ті роки ХХ століття в мистецькому середовищі починає складатися ситуація двосвітості подібна до подвійного сприйняття світу й життя людини доби середньовіччя та Відродження. Авангардне образотворче мистецтво, творчість музичних гуртів («Брати Гадюкіни», «Сестричка Віка») та окремих виконавців (А.Миколайчук, Тризубий Стас), народні анекдоти, що набули неабиякої популярності у часи гласності та «перебудови», суттєво відрізнялись від офіційної культури, а інколи навіть протиставлялись їй. Вони представляли зовсім інший, народний, неофіційний і часто сміховий, погляд на життя окремої людини, стосунки, на державні й суспільні проблеми. Таким чином, до середини 80-х років минулого століття культура виявилася розділеною на два табори, давніший із яких продовжував висловлювати державне, а точніше партійне бачення світу в традиційних формах, а “молодий” – народно-сміхове, що, набуваючи масовості, наприкінці 80-х – початку 90-х перетворюється на загальнонаціональний карнавал.

Вісімдесяті роки минулого століття відкрили новий період в історії української літератури, що іменується критиками постмодерністським, постколоніальним. У цей час у вітчизняний літературний процес нарешті повернулося жанрово-стильове розмаїття, але критика й літературознавство виявилися методологічно не готовими до сприйняття, оцінювання й характеристики нових тенденцій. Щоправда ще й досі ніхто в Україні не відповів на питання «Що таке постмодернізм?» так, щоб усі це взяли до уваги. Єдине, що можна твердити, виходячи з того, що закладено у самому терміні, це те, що постмодернізм з’являється після модернізму. [2, с. 42]

Літугрупування “Бу-Ба-Бу” бере активну участь у літературному процесі з 1985 року. Його поява сприяла пришвидшенню демократизації вітчизняної літератури, що виявилось, зокрема, у виникненні численних літугрупувань, новаторській розробці традиційних тем та образів, розширенні меж поетичного мовлення. Від самого початку творчість бубабістів отримала неоднозначну оцінку літераторів старшого покоління, критиків, літературознавців. У пресі почали з’являтися відгуки про їхню творчість та інтерв’ю. Але все це було лише висловлювання окремих точок зору та вподобань. На жаль, поки що не існує жодної синтетичної роботи, присвяченої діяльності угруповання й поетичній творчості Ю. Андруховича, О. Ірванця та В. Неборака на тлі літературного процесу кінця ХХ – початку ХХІ століття, а саме явище бубабу до кінця не осмислене ані сучасним літературознавством, ані новітньою методологією внаслідок своєї гнучкості та рухомості.

Особливостями стилю БУ-БА-БУ є: поєднання публічності та популярності аж до культовості, карнавальність, ритуальність, іронічність, пародійність, єдність масовості та елітарності, відсутність високої «поетичності» з одного боку та грандіозних історичних тем і постатей з іншого, застосування лексичних та семантичних авторських неологізмів, розмовного шару лексики: авторитарної імітації суржику, просторіч, вульгаризмів, багатство епітетів, метафор, порівнянь, перефраз, урізноманітнення строфіки (від звичайних катренів до строфоїдів та сонетоїдів), рифмування ритміки за допомогою апунктуації, у центрі поетичного дискурсу переосмислення традиційних топосів тіла, зосередження свого зору на виявах та самовиявах людського ества. [3]

Отже, бубабізм має кілька спільних ознак з постмодернізмом: апунктуація, використання так званих мовних ігор, що роблять твір більш відкритим у стосунку і до форми і до змісту. Однак на протигагу постмодернізму стиль Бу-Ба-Бу ґрунтується на традиціях, які він відновлює та осучаснює, в той час як постмодернізм дистанціюється від традицій, а також відмовляється від панування лірики і традиційної концепції поетичного твору.

О.Ірванець в поезії «Брати» подає власну інтерпретацію образів Каїна та Авеля. У творі біблійний мотив злочину й покарання за нього відходить на другий план, а власне предметом інтерпретації стають сумніви Каїна. Він так і не наважився на вбивство, але не тому, що усвідомив ганебність власного вчинку, а тому, що не хоче сприяти реалізації Авелевого плану.

Авторської рецепції зазнає морально-етичне поняття добра. Каїна лякає Авелева «доброта», «ласкавість», «тиха любов» і «покірний жаль». Натомість убивство, яке він повинен здійснити, Каїн вважає «добрим вчинком», оскільки саме воно має зробити з Авеля безневинну жертву: «Я добрий брат. Я звуся Каїн, але я вбити не зумів.» [1, с.78]. Ірванцева рецепція біблійної легенди вписується у богоборську традицію в протрактуванні образу Каїна, але водночас представляє її новий варіант. Каїн О. Ірванця постає не власне проти Бога, а проти християнської моралі, чеснотами якої є покора й жертвність. Відмовляючись від убивства, Каїн карає Авеля саме за його ласкавість і покірність, які він вважає лукавими, бо Авель відмовляється від захисту, боротьби, свідомо обираючи роль жертви.

О. Ірванець переосмислює не лише образ Каїна, а крізь призму його свідомості й образ Авеля. Автор змінює традиційну полярність в оцінці персонажів: перед читачем постають «добрий Каїн», який не зумів убити і лукавий Авель із «голубою мрією», що Каїн його колись уб'є. Таке переосмислення відповідає позиції каїнітів (одна із гностичних сект, яка тлумачить Каїна як обранця, носія вищої сили, Авеля ж – як постать, позначену слабкістю і забуттям).

1. Ірванець О.В. Вогники на дощі: Поезії/ Олександр Ірванець. – Львів: Каменярь, 1987. – 118 с.

2. Філоненко Н.М. Група “БУ-БА-БУ” як явище українського літературного процесу кінця ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.01 «українська література» / Н.М. Філоненко. - Харків, 2007. – 192 с.

3. Вплив письменників літгурпування «Бу-Ба-Бу» на розвиток українського літературного життя [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://naub.ua.edu.ua/2014>.

УДК 342.2

ЖИТТЯ ТА СМЕРТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Студентка Давидчук Б. Б.,
Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Мельничук М.С.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Життя і смерть – вічна проблема людського існування. І вона ж - одвічна суперечка між прагненням людини до морально гідного життя і

тлінністю його фізичного існування. Проблема життя і смерті і глобальна, і всесвітньо-історична, і суто індивідуальна. Ця проблема була і є актуальною для всіх часів.

В кожному періоді біологічного та культурного розвитку люди намагалися досягнути таємниці життя. Початок взяли древні мислителі, котрі в явищах життя вбачали щось істотне, що відрізняє їх від явищ неживої природи, створене Богом, спущене з небес, а закінчилось все умовами хімічної революції, синтезом речовин, котрий декларують вчені нашого часу

У цих гіпотез є єдиний серйозний недолік: немає ні єдиного факту, що підтверджує теоретичну їх можливість. [1]

Життя людини — це одна з ланок в існуванні світу, у нескінченному ланцюзі змін і взаємоперетворень, які постійно відбуваються у природі та суспільстві. А це означає, що життя кожного з нас тісно вплетене у тканину всезагального буття, займає визначене місце у ланцюзі причин і наслідків.

Життя людини вплетене також в існування людства, в його історію. Появі кожного з нас передувало існування мільйонів інших людей, перед якими кожен із нас якоюсь мірою в боргу. Вони своєю працею і своїм розвитком підготували наше виникнення, зробили можливим наше існування.

Людина – єдина істота, яка усвідомлює свою смертність і може робити її предметом роздумів. Смерть завжди несла якийсь відбиток таємничості і містичності. Непередбачуваність, неминучість, несподіванка і часом незначність причин, що призводять до смерті, виводили саме поняття смерті за межі людського сприйняття, перетворювали смерть в божественну кару за гріховне існування або в божественний дар, після якого людину чекає щасливе і вічне життя.

Факт смерті глибоко ставить питання про сенс життя. Життя в цьому світі має сенс саме тому, що є смерть. Зміст зв'язаний з кінцем. І якби не було кінця, тобто якби була нескінченність життя, то змісту в житті не було б. Смерть - граничний жах і граничне зло - виявляється єдиним виходом з дурного часу у вічність, і життя безсмертне і вічне виявляється досяжною лише через смерть.

Час і простір смертоносні, вони породжують розриви, що є частковим переживанням смерті. Коли в часі вмирають і зникають людські почуття, то це є переживання смерті. Коли в просторі відбувається розставання з людиною, з будинком, з містом, із садом, із твариною, що супроводжується відчуттям, що, може бути, ніколи їх більше не побачиш,

то це є переживання смерті. Смерть настає для нас не тільки тоді, коли ми самі вмираємо, але і тоді вже, коли вмирають наші близькі. Ми маємо в житті досвід смерті, хоча і не остаточний.

Смерть – це зовсім природне явище, вона грала корисну і необхідну роль у ході тривалої біологічної еволюції. Дійсно, смерть дала саме повне і серйозне значення факту виживання найбільш пристосованих, і в такий спосіб уможливила прогрес слабких органічних видів.

Першою реакцією, яка слідує за усвідомленням власної смерті, може бути почуття безнадійності та розгубленості. Однак людина все життя існує, знаючи про свій неминучий кінець. І це знання стає керуючим в подальшому духовному розвитку людини. І тоді перед людиною стає питання про сенс і мету життя.

Усвідомлюючи кінець свого земного існування і запитуючи самого себе про сенс життя, людина починає випрацювати власне ставлення до життя і смерті. І тому зрозуміло, що ця тема можливо є найважливішою для кожної людини і займає центральне місце в усій культурі людства. Історія світової культури розкриває віковий зв'язок пошуків сенсу людського життя з намаганнями розкрити таємничість небуття, а також з бажанням жити вічно і якщо б не матеріально, то хоча б духовно перемогти смерть.

Це дає можливість визначити деякі властивості сенсу життя:

1) сенс життя є індивідуальним, він існує для індивіда і в кожного індивіда є свій;

2) сенс життя є суб'єктивним: його немає, поки суб'єкт сам не визнать його;

3) сенс життя не виникає автоматично, а свідомо визначається людиною завдяки її волі та власним зусиллям. [2]

"Боги, боги мої! Як смутна вечірня земля! Які таємничі тумани над болотами. Хто блукав у цих туманах, хто багато страждав перед смертю, хто летів над цією землею, несучи на собі непосильну ношу, той це знає. Це знає втомлений. І він без жалю залишає тумани землі, її болота і ріки, він віддається з легким серцем у руки смерті, знаючи, що тільки вона одна заспокоїть його". (М.А. Булгаков "Майстер і Маргарита")

У цих словах Михайла Булгакова вкладена сумна і примирена зі смертю істина. Тому що на шляху життя для того, хто смертельно втомився - не переситився задоволеннями, а саме втомився, - для стомленого мандрівника спокій небуття не вселяє страху. Така велика

справедливість долі. Як би ми не теоретизували, якими б ідеями про перехід в інший світ чи у понад життя біосфери ні утішались, неминучий повсякденний вигляд смерті, рано чи пізно очікує нас. І тоді багато що – якщо не все – залежатиме від нас самих.

1. Борзенков В.Г. Від філософії життя до біофілософії / В.Г.Борзенков //Человек. - 1998. - № 5.
2. Франкл В. Людина в пошуках сенсу: Збірник: Пер. з англ. і нім. /Заг. ред. Л. Я. Тозмана и Д. А. Леонтьєва, — 1990.

УДК 165.242.1

ЛЮДИНА В ПОШУКАХ СЕБЕ

Студентка Данилків Н. В.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Розумович О. А.

*Національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
м.Тернопіль*

«Людина створена для щастя, як птах для польоту». Чому ми визнаємо це як аксіому: політ - щастя? Може бути, тому, що тільки в польоті ми уявляємо собі абсолютну свободу, сяйво безкрайніх небес і чисте, холодне повітря?

Як розповідав сам Річард Бах, що коли він прогулювався берегами каналу, то почув голос, який сказав: «Чайка на ім'я Джонатан Лівінгстон», і розповів історію, що стала однойменною повістю-притчею.

Правда це чи красива легенда - невідомо, але зате точно відомо, що Річард Бах написав повість про Чайку і в 1970 році вона була надрукована в журналі.

Скільки не перечитуєш цю маленьку повість, кожен раз дивуєшся глибині її змісту і закінченості форми. Про що вона? Про те, як Джонатан Лівінгстон намагався зрозуміти «всеосяжну невидиму основу вічного життя», досягти досконалості і нарешті досягнути, «що таке доброта і любов». Тут абсолютно очевидно простежується аналогія світу чайок і світу людей. Чайки розмовляють, думають, прагнуть до свободи, мають волю й інтелект, в загальному проявляють властивості вищих істот, тобто людини

розумної.
Проблема пошуку сенсу життя центральна в цій притчі, - одна з «вічних» в літературі. В повісті Р.Баха вона набуває характеру конфлікту між сірою масою і геніальним Вигнанцем.

Згряя вважає, що «нам не дано досягнути сенс життя, бо він

недосяжний, нам відомо лише одне: ми кинуті в цей світ, щоб їсти і залишатися в живих до тих пір, поки вистачить сил» [1, с. 31]. З цим категорично не згоден Джонатан, яким рухає незнищенна жага пізнання: «Тисячу років ми колупалися в риб'ячих головах, а тепер у нас є підстави жити: учитися, відкривати, бути вільними!» [1, с. 31]. Але, звичайно, автор торкнувся й інших «вічних» проблем: взаємовідносини батьків і дітей, «низькі» турботи повсякденності і прагнення до високого, невігластво і жага знань, філософське розуміння доброти і любові.

Як тільки не визначала критика жанрову своєрідність цього твору: притча, філософська казка, поема в прозі. І все-таки це повість-притча, тому що події в ній, як і в інших творах цього жанру, не визначені ні хронологічно, ні територіально: всі польоти чайок відбуваються над якимось морем, «тут і зараз».

Герої цієї притчі, не виключаючи і Джонатана, змальовані дуже схематично. У них одна пристрасть - політ, одна доля: вигнання з Зграї - набуття Вчителів - наполеглива праця - просвітлення (осягнення істини) - досягнення досконалості.

Система образів побудована на протиставленні сірої Зграї (вісім тисяч очей) і чайки Джонатана з його сімома учнями (число "8" як відображення восьми заповідей буддійського способу життя - Благого восьмеричного шляху). Цікава деталь: чайки знаходять ім'я і прізвище, тільки коли стають вигнанцями, коли Згряя проганяє їх. Чому? Чи не тому, що вони знаходять в цей момент свою індивідуальність і безсмертну душу?

Вражають думки повісті-притчі про свободу і духовне вдосконалення. Лівінгстон настільки схотів літати, пізнати своє вище призначення, що його не зупинили ні біль, ні негативне ставлення до його тренувань батьків, ні вигнання з Зграї. Він бажав лише поділитися своєю майстерністю з іншими, показати, що вони здатні на більше. Але як повідомити їм своє знання, якщо вони не хочуть приймати його? Отже, він став

Вигнанцем.

Книга дійсно чудова. Особисто мене вона змусила переглянути свої життєві цінності, віру в себе, подивитися, чи достатні зусилля, які я докладаю в досягненні своїх цілей.

Річард Бах говорить, що чайка Джонатан Лівінгстон живе в кожному з нас. Я теж бачу його в собі. Це волелюбне істота, що не знає меж і слів «неможливо», «боягузтво», «лінь». Це воістину твердий, упевнений у собі характер, що летить вгору, до зірок, до нескінченності, до досконалості. Я вірю і знаю, що це є в кожному з нас. Просто в когось

цього більше, в когось - менше. І це, мабуть, стає визначальною деталлю твого особистого успіху. «Ти можеш мати знання, навіть мати поруч прекрасного Вчителя, але якщо ти не готовий переступити через свій страх, який досить часто не має сенсу, не можеш повірити в себе і підпорядкувати себе Єдиній Цілі, ти не доб'єшся нічого. Адже будь-яка могутня ідея абсолютно чудова і надзвичайно марна, поки ти не вирішиш змусити її працювати.» [1, с. 89]

Ще одна важлива річ, якої вчить книга, - це йти по шляху свого духовного розвитку, незважаючи на думку маси, яка, може бути, просто ще не досягла твого ступеня розвитку або просто ти виявився незрозумілим.

Є люди, які, подібно до чайки на березі, не прагнуть ні до чого більшого. Я щиро вірю в те, що їх мало. В це хочеться вірити. Тому що я не можу уявити собі тих, хто не шукає відповіді. Є інші, вони не дуже відрізняються, але роблять вигляд, ніби шукають щось, правда, скаржаться, що не отримують відповідей, адже вся причина в тому, що вони не ставлять запитань.

1. Бах. Р. Джонатан Лівінгстон, мартин / Ричард Бах ; Пер. З англ.. Дмитра Шостака.— К. : KM Publishing, 2016.— 128 с.

УДК 168.522

ТРЕШ-КУЛЬТУРА: МІЖ КІТЧЕМ ТА КЕМПОМ

Студент Дідуник О.,
Наук. керівник – асистент Чоп Т.О.
Тернопільський Національний Технічний університет ім. І. Пулюя

Феномен треш-культури є явищем з доволі насиченою історією, неоднозначними характеристиками і різнонаправленою формою вияву. Як альтернативний масовій культурі, маргінальний концепт «сміття» (англ. trash) є одним із найрадикальніших морально-естетичних переворотів Постмодерну. Він існує на межі мейнстріму та чистого мистецтва, проте включає у власний дискурс семантику низького, огидного, порнографічного, ірраціонального.

Етимологія поняття залишається відкритим питанням. Треш-культурою називали «жовту» літературу початку ХХ століття, розповсюдженою є відсилка до принизливого американо-англійського расового означення «wite trash» - «біле сміття», «білі покидьки», яким чорношкіре населення називало бідних білих людей у період

рабовласництва. «Білим сміттям» обзивали тих білошкірих, хто вів найбільш принизливий спосіб життя, знаходився на межі асоціальної діяльності, був схильний до агресивної, аморальної поведінки [3]. В англомовній літературі так також іронічно називають білошкіре населення з середнього класу, для означення їхньої культурної обмеженості [4].

Загалом, поняття «білого сміття» вживають для означення расових, класових чи культурних ознак. Потрібно відмітити, що позбувшись свого додатку-кольору після входження в словник широких мас, явище все ще дотримується усіх цих трьох рівнів референцій. На одному з цих рівнів, треш-культуру відносять до «низької культури». Її дослідник. американський соціолог Herbert J. Gans, характеризує це явище як таке, що «утримує сутність, форму і буття в абсолютному підкоренні; вона в жодній мірі не переймається абстрактними ідеями, чи сучасними соціальними проблемами.... Низька культура занепокоєна моральністю, але старасться утримуватись від сімейних та індивідуальних аспектів питання, а також від оперування цінностями, які з ними пов'язані» [4]. Це культура профанації, шаблонності та примітивних емоцій.

Проте вже в середині ХХ століття феномен треш-культури входить в мистецтво, набуваючи нового рівня осмислення. Сміття, як елементи реальності, включали у свої полотна дадаїсти. Його дітьми стають: поп-арт Енді Ворхола, Arte Povera, АРТ Брют, контркультура Панків. Формуючи нову філософію стилю, центральна ідея якої – критика суспільства споживання (Ж. Бодрійяр) та суспільства Вражень (Г. Шульце). Треш-культура переходить з розряду Кіч у розряд Кемпу, стаючи одним з найбільш неоднозначних конрткультурних явищ. Філософський словник Постмодерну визначає Кемп як поняття, що набуло широко вжитку після 60-х років, «коли цим словом почали називати практику повторного використання культурних форм, які вийшли з моди, в дусі непрямой або відстороненої іронії» [1, с.188]. Як кемп, треш-культура вивертає усереднений кіч-смак середньостатистичної людини навиворіт. За допомогою агресивно-пародійної комунікації, награної поведінки, штучної театралізації, треш-культура тролить домінантну культуру, комерціалізований мейнстрім.

Основні риси треш-культури: естетика потворного, девіантна поведінка, межова натуралістичність людського тіла, фізіологія, абсурдність, експлуатація сексуального в його найбільш провокативних формах, епатаж, сарказм, самоіронія.

Як прояв масової культури (кічу), продуктами трешу є жовта преса, уніфікована мода, дешевий дизайн, паракінематограф. Останній є

яскравим прикладом того, як низька культура доходить до своєї межі, перетворюючись на треш. Загалом до паракінематографу - жанру периферійного, маргінального кіно, відносяться: 1) продукти кінематографічного авангарду, зняті в незвичній техніці; 2) суспільно неприйнятний або гранично неякісний кінопродукт. Останній включає себе низку жанрів так званого експлуатаційного кіно. Особливого поширення фільми такого роду набули в 60-х роках ХХ ст. Контркультурна революція, яка включила в своє поле зору табуйовані теми, дозволила масовому кінематографу грати на найбільш низьких людських емоціях.

Звичайно, треш-продукція такого роду не претендувала на Оскар. Вона була даниною примітивним інстинктам, проте початок ХХІ століття формує новий дискурс грайндхаусного сінема, в якому фільми з характерними ознаками цього жанру використовуються не заради розваги, а з певною концептуальною метою. Виникає низка аналітичних робіт, присвячених темі «поганого кіно». Паракінематограф переходить на новий рівень теоретичного осмислення. Прикладом подібної деконструкції є проект Р. Родрігеса та К. Тарантіно «Грайндхаус», соціальна сатира нідерландського режисера С. Харса «Нові пацани Турбо», «Кунг Фьюри» Д. Сандберга.

Автентичним продуктом треш-культури є музика. Крім сатири і стьобу над сучасними цінностями, творчість таких груп як африканські «Die Antwoord», російські «Little Big» чи український дует «Курган та Агрегат» - це критика усіх сучасних неоідеологій.

Таким чином, сучасна треш-культура є однією з найрадикальніших моделей переоцінки цінностей нового суспільства. Використовуючи постмодерну еkleктичність, відсутність табуйованих тем, низьку культуру, абсурдність треш-образів символізує небезпеку подвійної моралі, безглуздість психології накопичення. Зрештою, це небанальна можливість посміятись над собою.

1. Енциклопедія постмодернізму. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003.- 503 с.

2. Крайнева Е. Мусорные музы/ Trash Muse in Use. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.projectbaikal.com/index.php/pb/article/view/250/251>.

3. White_trash .Електронний ресурс. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/White_trash

4. Janis Prince Inniss What is White Trash? Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.everydaysociologyblog.com/2009/04/what-is-white-trash.html>

МАТЕРІАЛІЗМ ТА РАЦІОНАЛІЗМ В ІНДІЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ НЬЯ

Студентка Дубич Л. Ю.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Стратонова Н. О.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Індійська філософія утворилася одна із перших. Вона дала початок для виникнення нових методів пізнання світу та розвитку наук. Вчення її шкіл в основному мали релігійно-містичний характер. Проте були виключення - деякі матеріалістичні навчання, наприклад школа нья. Вони не набули широкого поширення в Індії, але їхні вчення про логіку, методи пізнання і мистецтво дискусії складуть серйозну конкуренцію античним філософам.

Філософська система нья одна з перших почала шлях пошуку істини на основі системи логіки істинного пізнання. Матеріалізм та раціоналізм виникли на багато пізніше, але своєю суттю переплітаються зі вченням школи нья. Пізнання світу це вічна проблема, яку намагаються розкрити на кожному етапі розвитку людства. Саме в цьому полягає актуальність теми «Матеріалізм і раціоналізм в індійській філософії нья».

Об'єктом дослідження є філософська система нья. Предмет дослідження є елементи матеріалізму та раціоналізму у філософській системі нья. Мета: дослідження та порівняння філософських суджень системи істинного пізнання нья з судженнями європейських філософських течій матеріалізму та раціоналізму.

Про індійську філософську школу нья перша згадка припадає на III ст. до н. е. Засновником школи нья був давньоіндійський філософ Готама, автор «Нья-сутр». Погляди представників цієї школи переважно матеріалістичні. За їхніми уявленнями світ складається з вічних дрібних частинок «ану»: води, землі, повітря і вогню. Послідовники цієї школи акцентувалися на логіці і теорії пізнання.

Найбільшим й оригінальним надбанням «Нья-сутри» є прагнення розгорнути всю теорію логіки, спираючись на аналіз 16 категорій (падартх). Чотири з них стосуються «джерел знання», а решта – «предметів знання» включно із половиною з них, що логічно обґрунтовують умови і правила проведення диспутів. Джерела пізнання:

чуттєве сприйняття, точне свідчення, аналогія та умовивід. Розвинули вчення про силогізми.

За античних часів в Давній Греції виникла нова філософська течія – матеріалізм. Цей напрям у вирішенні основного питання філософії стверджує, що буття, природа, матеріальне є первинним, а дух, свідомість, ідеальне — вторинним. Свідомість розуміється як вид матерії. Слово «матеріалізм» почали вживати в 17 столітті головним чином в сенсі фізичних уявлень про матерію (Р. *Бойль*).

Європейський матеріалізм має спільні риси з філософською системою ньяя. А саме: обидві течії шукають вирішення основного питання філософії про пізнаваність світу. В матеріалізмі це переконання в адекватності віддзеркалення дійсності в людській свідомості, в пізнаваності світу і його закономірностей. Філософська система істинного пізнання (ньяя) хоча і не відкидає можливість отримання інформації від відчуттів, але закріплює її логічним міркування і доведення. Отже в обох течіях за основу береться чистість розуму.

Ще однією філософською точкою зору, яка наголошує першість і компетентність розуму (логічного ходу міркування) в пошуках правди є філософська течія раціоналізму. Раціоналізм - філософський напрям, що визнає розум основою пізнання і поведінки людей. Термін «Раціоналізм» використовується для позначення і характеристики філософських концепцій з 19 століття, проте історично раціоналістична традиція сходиться до старогрецької філософії. Раціоналізм відкидає пошуки істини в досвіді, а спирається лише на взірць істинного знання та загальний метод пізнання – математику, дедукцію як метод розгортання системи знань і на логічні та причинно-наслідкових відношення.

Як бачимо раціоналізм також, як і матеріалізм, своїми переконаннями переплітається з філософською системою істинного пізнання (ньяя). Так чи можемо ми стверджувати, що вчення індійської філософської школи вплинули на розвиток цих європейський напрямів? Що ж, навіть примітивна людина має здібність до раціонального та логічного мислення. Тож можна вважати, що європейські філософські школи розвинулись самостійно, без впливу іншої культури. Проте Індійська філософська система ньяя з'явилася на сторіччя раніше ніж раціоналізм та матеріалізм в античній культурі. Отже, можна припустити що філософія ньяя , не безпосередньо, але якимось чином, могла вплинути на становлення матеріалізму та раціоналізму в європейській філософії.

1. Бродов В. Индийская философская мысль нового времени.— М., 1984. Древнеиндийская философия: начальный период.— М., 1972.

2. Декарт Р., Міркування про метод. Ізбр. філософські твори, М., 1950
3. Лейбніц Г. Нові досліді про людський розум, - М., 1936
4. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К. : Головна ред. УРЕ, 1986.

УДК 394.86: 008(520)

ФЕНОМЕН РИТУАЛЬНОГО САМОГУБСТВА В ТРАДИЦІЯХ САМУРАЇВ

Студентка Івашко Г.-А. М.

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Щигельська Г.О.

Тернопільський національний університет ім. Івана Пулюя

В Японії існує різновид ритуальних вбивств, зведених в справжній культ. На Заході такий обряд називають «харакірі», що дослівно означає «розпорювання живота». Правильний термін для його назви - «сепуку». Для японців слово «сепуку» виконання особливої таємниці, яка пов'язана із стародавнім уявленням про живіт, як вмістилище розуму. Здійснюючи сепуку, відважні чоловіки тим самим очищали себе від гріха, за що, власне, вони і вмирили. Але хоча Японії цей ритуал приніс широку популярність в світі, подібні церемонії спостерігаються всюди в Азії, а Японія становить лише незначну частину її великої території. Деякі племена в Східному Сибіру проявляли дивну схильність до самогубства, а самоїди, наприклад, відкрито стверджували, що самогубство - це «акт, належний Богу».

Синтоїзм, який пізніше в своєму лоні створив такий обряд, як харакірі, процвітав задовго до того, як китайці принесли буддизм в Японії, ще в VI столітті н.е. Такий первісний синтоїзм ґрунтувався на шануванні предків і природи. Тисячоліття тому він майже зовсім зник через триумф буддизму. Але синтоїзм пізнав своє відродження. Під час відродження релігії синтоїзму виник рух самураїв - згуртованого, добре організованого суспільства, заснованого правителями Токугава - сьогунами, які вперше прийшли до влади на початку XVII століття і правили Японією до 1867 року. Їхнє правління відомо в історії під назвою «період Едо». Самурайська етика опирається на двох основоположеннях синтоїзму: беззаперечне поклоніння імператору і суворий кодекс честі (бусідо).

Головне в бусідо – це несамовите прагнення молодого воїна принести себе в жертву, але тільки після того, як він сам уб'є якомога

більше ворогів. Самураї, яких від інших відрізняла зачіска: поголений попереду лоб і вузол волосся на маківці, а також наряд – кімоно, на якому зазвичай красувався значок клану, присвячували все своє життя бойовим мистецтвам. Вони постійно носили два мечі – один довгий, другий короткий. Це зброя володіла особливою містикою. Дворучний меч служив їм для здійснення легендарних подвигів, а коротким вони обезголовлювали полеглих на полі брані ворогів – такий звичай міг бути і наслідком давнього звичаю «полювання за черепами». В кінцевому підсумку короткий меч служив самураєві і для самогубства, і кожен з них знав, як робити собі харакірі, - це вміння досягалося повсякденному тренуванням.

Такий досить похмурий вигляд самогубства вперше з'явився в VIII столітті, а потім він був включений в кодекс честі всіх самураїв, і основою йому служив синтоїзм. Самурай був зобов'язаний зробити собі харакірі, щоб не потрапити в полон до ворога або щоб уникнути від безчестя.

У своїй первісній формі акт харакірі вимагав величезної мужності і сили волі, так як він передбачав два традиційних глибоких надрізи на животі і потім останній фатальний удар в очеревину. На практиці досить часто у жертви не вистачало сил, щоб завдати собі досить глибоку рану і накласти на себе руки, і за нього його добивав товариш, який, як того і вимагав ритуал, стояв весь час поруч, поки жертва розрізала собі живіт. В такому випадку він довгим мечем відрубав йому голову.

У період Едо жертва коротким мечем тільки розпорювали собі живіт зліва направо, і такий розріз часто опинявся неглибоким, щоб привести до смерті. Тоді його товариш приходив на допомогу і обривав його передсмертну болісну агонію, відсікаючи нещасному голову. У цей час воїнів навіть примушували здійснювати харакірі за ганебні вчинки.

Однак для японців головний принцип залишався незмінним: якщо ритуал дотримувався так, як було потрібно, то такий акт в будь-якому своєму аспекті носив чисто релігійний характер і був, по суті, релігійним жертвопринесенням незалежно від того, з чиєї ініціативи він здійснювався - за власним бажанням жертви або ж був нав'язаний їй зверху.

Обряд харакірі дожив і до сучасної Японії, яка сформувалася з приходом туди іноземців і падінням режиму Едо в 1867 році. Хоча стан самураїв був скасований як пережиток колишнього феодалізму, ритуальні вбивства все ж ще проводилися в ряді випадків. Дух самураїв як і раніше був живий, і японські пілоти-смертники, камікадзе, у Другій світовій війні також шанували кодекс бусідо. Після успішного завершення війни Японії з Китаєм в 1895 році кілька людей зробили харакірі, але не для того, щоб

таким чином відзначити перемогу, а в знак протесту проти занадто м'яких, на їхню думку, умов мирного договору, які добровільні жертви визнали для себе безчестям. Останні обряди характері відбулися в 1945 році після капітуляції Японії, але тоді життя себе позбавила невелика група японців, в основному старших офіцерів.

Таким чином, ритуальні самогубства в Японії здійснювались в основному через кодекс честі. Формування кодексу відбувалося під впливом трьох релігій: буддизму, конфуціанства і синтоїзму. Згідно «Бусідо» ідеальний воїн повинен володіти наступними якостями: вірність панові, сміливість, скромність, прагнення до самопожертви, ігнорування почуттів на користь боргу, відсутність страху перед смертю і інші традиційні військові гідності «Якщо у тебе є два шляхи, то вибирай той, який веде до смерті» - свідчить кодекс самураїв. І саме завдяки цьому положенню самураєві вдавалося дотримуватись всьому конгломерату цінностей. Ідеологія самурайства міцно лягла на менталітет нації і залишається актуальною досі.

УДК 75 (069)

ФЕНОМЕН ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ТА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА БОРИСА ВОЗНИЦЬКОГО

Студентка Івашко Г.-А. М.,

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Щигельська Г.О.

Тернопільський Тернопільський національний університет ім. Івана Пулюя

16 квітня 2016 року виповнюється 90 років з дня народження Героя України, визначного українського мистецтвознавця та музейного діяча Бориса Возницького. Заходи з вшанування пам'яті цієї непересічної особистості проходять у різних містах України. Львівська облрада проголосила 2016 рік на Львівщині Роком Бориса Возницького. Широко відзначатиметься ювілей і на Рівненщині – малій батьківщині музейного метра (с. Нагірне, тепер Ульбарів Дубенського району).

Борис Возницький – визначна постать в історії українського мистецтвознавства. Недарма ж за ним закріпилася назва «ангел-охоронець українського мистецтва» та «сеньор музеїв». Він зробив значний внесок у дослідження та відновлення архітектурних пам'яток українського мистецтва. Завдяки його плідній діяльності було відновлено Олеський, Золочівський, Підгорецький та Свірзький замки. Проте найбільше він

запам'ятався в українському мистецтвознавстві як охоронець скульптур «українського Мікеланджело» – Іоана Пінзеля.

Любов до мистецтва у Бориса прослідковувалась ще з малих літ, коли він знайшов іконку св. Миколая та вивіз її скрізь з собою. Власне ця іконка і надихнула його на подальший напрям своєї діяльності. За словами доктора мистецтвознавства Людмили Міляєвої, Борис Возницький був обдарований таким рідкісним способом пізнання як мистецтвознавча інтуїція. Ще зовсім молодий, тільки-но призначений на посаду виконуючого обов'язки директора Львівської картинної галереї, він дізнався, що в Луврі буде виставка творів Жоржа де Латура. В галереї була картина «У лихваря», яка, начебто, приписувалася де Латуру. Б. Возницький був впевнений, що це саме де Латур, взяв картину під пахву і повіз її у Париж. Картин де Латура залишилося небагато. З'ясувалося, що він не помилився.

Також, як стверджує Л. Міляєва, органічно властивою рисою Бориса Григоровича був справжній художній естетичний смак. Кожна, влаштована ним виставка відзначалася бездоганною експозицією.

Сьогодні, напевно, відомо багатьом, що Олеський замок, який першим «підкорився» Борисові Возницькому, був родинним гніздом останніх руських князів Даниловичів, ще згодом тут працював батько Богдана Хмельницького Михайло Хмельницький. Українське «наповнення» тут було цілком логічним, як і портрети гетьманів та львівських вельмож і, навіть, зображення скандального «пана Каньовського» (шляхтича Миколи Потоцького), котрий прославився не тільки химеріями, але й будівництвом православних церков. Підсилюють це сприйняття і велетенські дерев'яні скульптури на той час нікому не відомого майстра Пінзеля, і картина італійського живописця Мартіна Альтамонте «Битва під Віднем», де на передньому плані польський король Ян Собеський, але видніються здалека й хоругви козацьких полків.

Наступним у його дослідженні був Золочівський замок. Як розповідає Надія Гупало, директор музею-заповідника «Золочівський замок» – «Рівень тодішнього земляного покриву сягав майже підвіконника і от сліди цього простежуються ще й досі, й за цей час Золочівський замок з руїни перетворився в найбільш відвідуваний замок України, в рік ми маємо в районі ста тисяч».

Хоча Борис Возницький був заклопотаний відновленням цих історичних об'єктів, його серце завжди було з його «першим коханням» – Свірзьким замком. За будь-якої найменшої можливості він зразу ж брався за його відновлення. У цьому йому допомагали його друзі-співробітники.

Ще одним не менш важливим для Бориса Возницького залишався замок у Підгірцях на Львівщині. Руйнація, запустіння – це ще легко сказати про зовнішній вигляд грандіозного колись комплексу, запроектованого геніальним Гійомом Левассером де Бопланом. Однак, Борис Григорович нічим не виявляв розгубленості: навпаки, він аж світився в передчутті нових труднощів, нових перешкод, але, говорив, це все пусте, коли є перспектива повернути пам'ятку до життя.

Не злічити, за все його життя, недоспаних ночей, потрачених на нові, цінні мистецькі знахідки. Заради мистецтва разом зі співробітниками Борис Григорович цілодобово обстежував покинуті собори та занедбані каплиці. І ось одного разу під завалами у храмі на Івано-Франківщині він натрапив на шедеври галицького скульптора Іоана Пінзеля. Дерев'яний іконостас Возницький буквально вийняв з-під пили. Він бачив як діти палили скульптури Пінзеля, а дорослі пиляли їх на дрова. Порізи на фігурах і досі нагадують про людську байдужість до таких пам'яток.

На сьогоднішній день скульптури Пінзеля стоять на рівні зі скульптурами Мікеланджело. І важко собі уявити, що наш край міг втратити не лише твори Пінзеля, а й унікальні архітектурні пам'ятки Львівщини.

Спадщина Бориса Возницького – це тисячі експонатів, що становлять золотоносу жилу для молодих дослідників в різних галузях художньої культури. Його стараннями збережено та врятовано близько 36 000 мистецьких творів. У 2009 році в ексклюзивному інтерв'ю ZAXID.NET Б. Возницький зазначив, що тільки те, що він привіз з експедицій оцінюється в 16 млрд євро. За його ініціативи засновано 16 музейних комплексів, серед яких нові художньо-меморіальні музеї, зокрема: музей імені Івана Федорова, музей-садиба Маркіяна Шашкевича, музей «Русалки Дністрової», музей найдавніших пам'яток Львова, музей скульптури І. Г. Пінзеля, музей оборонної архітектури XVI століття в «П'ятничанській вежі» (Жидачівський район, Львівська область) та інші. Ним відновлено замки Галичини: Олеський, Золочівський, Підгорецький та Свірзький, які були об'єднані в так звану «Золоту підкову».

Своєю порядністю і високим професіоналізмом Борис Возницький заслужив повагу колег. Його називали героїчним охоронцем пам'яток, останнім галицьким лицарем і останнім романтиком.

**КОНЦЕПЦІЯ «ПЕРЕОЦІНКИ ЦІННОСТЕЙ»
ФРІДРІХА НІЦШЕ**

Студентка Кардаш К.О.

Наук. керівник – асистент Матюх Т.М.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Антропологічна криза – діагноз сучасної епохи. Історичні прогнози відносно кризи людини нажалі це жорстока реальність сьогодення. Тому не дивно, що ця проблема сьогодні стала лейтмотивом не тільки біології, медицини генетики, але і сучасної філософської літератури. І дійсно стає все більше очевидним – заснований на техногенному впливові на природу сучасний біологічний вид людини демонструє свою обмеженість. Драма сучасної цивілізації це результат гіперактивності технократичного розуму людини, яка створює те, з чим вона вже сама не може справитись.

Тому у цей переломний для людства час надзвичайне значення набувають фундаментальні знання прогностичного порядку, сценарії виходу з антропологічної кризи. Неоцінним джерелом інтуїтивних прозрень, історичних прогнозів виступила філософська спадщина Фрідріха Ніцше, заснована на романтично-містичному підґрунті німецької духовно-філософської традиції. Твір «Так казав Заратустра» – це істотний виклик мислителя християнству, що склалося за дві тисячі років, «як явищу помилковому і згубному». Причому християнству протиставлялося не атеїстичне заперечення Бога, а нове релігійне віровчення. «Явище Ніцше, - писав Бердяєв, - має величезне значення для долі людини. Він хотів пережити божественне, коли Бога немає. Бог убитий, пережити екстаз, коли світ такий низький, пережити підйом на висоту, коли світ плоский і немає вершин. Свою, врешті-решт, релігійну тему він виразив в ідеї надлюдини, в якій людина припиняє своє існування. Людина була лише переходом для явища надлюдини»[1].

«Надлюдина - сенс землі». «Що таке мавпа відносно людини? Сміховисько або болісна ганьба. І тим же має бути людина для надлюдини: сміховиськом або болісною ганьбою». «Справді, людина - це брудний потік. Треба бути морем, щоб прийняти в себе брудний потік і не зробитися нечистим... надлюдина - це море, де може потонути ваше велике презирство»[2]. Найвище, що може пережити людина, учить Ніцше – це

«година великого презирства», презирства до самого себе, до своїх слабкостей і пороків, до своєї несправедливості.

Людина має мету усередині себе; її мета - це життя. Ось ця ідея абсолютної цінності людського життя по суті з'явилася тим гаслом, яке об'єднує всю творчість Ніцше. З цим гаслом пов'язаний і ніцшеанський ідеал людини - Надлюдина. Цей ідеал, за задумом Ніцше може бути реалізований лише за умови, якщо людство повернеться до витоків своєї історії, коли життям правитимуть люди вищої раси – «господарі», люди, що є доскональними перш за все в біологічному відношенні. Вони не будуть обтяжені ні побутовими, ні соціальними, ні релігійними обмеженнями і заботами і тому будуть абсолютно вільні.

Найбільш істотна відмінність між людьми, на думку Ніцше, полягає в тому, що деякі з них від природи слабкі, інші сильні знову-таки за природою. Відповідно розрізняється і їх мораль. Сильні («господарі», по термінології Ніцше) цінують особисту гідність, рішучість, наполегливість, самовпевненість, непохитну волю і невичерпну енергію в досягненні поставленої мети. Слабкі («раби» по тій же термінології) цінують те, що більшою мірою виражається в їх слабкості - жалісливість, милосердя, альтруїзм, і розсудливість тощо.

Пануюча мораль, на думку Ніцше, своєю основою має припущення, по-перше, про загальну рівність; по-друге, про свободу - кожен має бути вільний в тій мірі, в якій він не робить замах на свободу інших; по-третє, про абсолютність моральної цінності, яка нібито не вимагає ніяких доказів, оскільки вона не засіб, а мета. Заснована на цих припущеннях мораль цілком закономірно включає принципи справедливості, альтруїзму або любові до ближнього, співчуття, милосердя, переваги духовних цінностей над матеріальними, перевага суспільного блага перед особистим тощо.

Власна моральна позиція Ніцше, позиція господаря майже прямо протилежна пануючій в суспільстві моралі. Її наріжними каменями служать: по-перше, цінність життя в її біологічному сенсі - тільки життя має абсолютну цінність і породжує все те, що має цінність; по-друге, свобода сильного - свобода належить тільки тому, хто має достатньо сили, щоб завоювати і відстояти її; по-третє, нерівність - люди не рівні, вони лише кращі або гірші, залежно від того, скільки життєвої сили поміщено в кожному з них. Відповідно, цим засадам відповідають і принципи моралі. Справедливість в тому вигляді, як її розуміє пануюча мораль є брехня. Дійсна справедливість, вважає Ніцше, заснована зовсім не на рівності -

кожен має стільки, скільки заслуговує, а заслуги його вимірюються якістю життя. Рівність - це ознака занепаду.

Свою головною заслугою Ніцше вважає те, що він здійснив переоцінку всіх цінностей: все те, що зазвичай визнається цінним, насправді не має нічого спільного із справжньою цінністю. Потрібно все поставити на свої місця – на місце цінностей уявних поставити дійсні цінності. У цій переоцінці цінностей він прагне стати «по той бік добра і зла».

Філософія Ніцше унікальна: вона дозволяє не лише констатувати проблеми, що стали істотними для культури ХХ століття, але і виявити питання, повз які ця культура минула і які залишилися для вирішення прийдешньому. Життя з його подоланням стає горизонтом культури - тим, що розвиває її. «Добрий і злий, багатий і бідний, високий і низький, і всі імена цінностей: все повинно бути зброєю і кричущим символом і вказувати, на те що життя повинне завжди заново долати саме себе!»[2].

1. Бердяев Н. О назначении человека / Николай Бердяев. – Москва: Радуга, 1993. – 383 с.

2. Ницше Ф. Так говорил Заратустра. Книга для всех и ни для кого / Фридрих Ницше. – Москва: "Интербук", 1990. – 301 с.

УДК 174:2–335

ФІЛОСОФИ-ПРОСВІТНИКИ ПРО ЕТИКУ БІЗНЕСУ

Студентка Кліщук А.О.

Наук. керівник – канд. філософс. наук, доцент Коберська Т. А.

Національного університету водного господарства та природокористування, м.Рівне

Бізнес, як соціально-економічне явище, існує в умовах специфічних людських взаємин. Це – ціла система знань, вмінь та навичок, поведінки людей, які здійснюють комерційну діяльність. Водночас етика бізнесу виступає складовою корпоративної етики, сукупністю принципів, узгоджених із вимогами загальнолюдської моралі, які відображають рівень моральності, соціальної відповідальності суб'єктів економічної діяльності (підприємства, корпорації) та прикладною наукою, що досліджує проблеми зв'язку бізнесу і моралі.

Функціонування моралі у сфері комерційної та підприємницької діяльності є суперечливим процесом, на підставі чого деякі вчені

стверджували про принципову несумісність бізнесу і моралі. Так, відомий шотландський філософ та економіст Адам Сміт наполягав на тому, що в бізнесі існує лише один вимір відповідальності, який вимагає підвищувати свій прибуток настільки, наскільки це дозволяють "правила гри". Французький поет Шарль Бодлер взагалі вважав комерцію найпідлішою і найогиднішою формою людського егоїзму [2].

Численні дослідження в галузі філософії, соціальної психології, соціології свідчать, що у ставленні до чогось або у відносинах з кимось ключову, регулюючу роль виконують не правові, а етичні принципи. Це стосується ситуацій, коли людина не усвідомлює, що поводить себе аморально, бо "безпринципність – також принцип". Пояснення цьому просте: основу людської психіки, її душі складають уявлення про те, що таке добро і зло, любов і ненависть, справедливість і несправедливість. Однак, бізнес виникає в умовах приватної власності. Сам процес отримання прибутку часто виявляється далеко не етичним, і у людей давно склалось неоднозначне ставлення до бізнесу, бізнесменів. Протягом століть люди, що мали відносини із так званими "діловими людьми", завжди ставили питання: "Чого чекати від них?", "Ошукає або запропонує справжній товар?" [4]. Нині визначаються етичні принципи на міжнародному, регіональному, професійному, корпоративному рівнях.

Етика бізнесу носить історичний характер. У XVIII ст. на європейських теренах постав ідейний рух, що виражав інтереси молоді буржуазії, — просвітництво, прихильники якого вірили у щасливе майбутнє людства, що наука і технічний прогрес забезпечать благоденство на землі. На таких засадах провідні мислителі-просвітники обґрунтовували систему етичних принципів. До цієї когорти належав французький філософ П.-А. Гольбах. Він, як і К.-А. Гельвецій, вважали себелюбство, прагнення до задоволення особистого інтересу найсуттєвішою якістю людської природи. Однак Гольбах виступав проти крайнього егоїзму, захищав ідею узгодження особистого інтересу індивіда й інтересів суспільства. Досить яскраво модель поведінки капіталістичного підприємця описується у теорії розумного егоїзму Дж. Локка: переслідуючи свої власні інтереси, індивід реалізує і громадські. Відзначимо, що у просвітителів мова йшла про розумний егоїзм, тобто про свідоме самообмеження індивідуального і суспільного егоїзму. Солідарність, вважали вони, більше відповідає індивідуальному інтересу, ніж переслідування вигоди будь-яким шляхом. Ж.-Ж. Руссо стверджував, що стан, в якому знаходилося людство до появи державного примусу, був близьким до морального ідеалу. У кожній людині від природи закладена

природна мораль, виражена в двох принципах: себелюбства (або самозбереження) і співчуття. Вони вимагають піклуватись про власне благо і не завдавати зла іншому. Однак раціональні прагматичні відносини знищують природну мораль. Ш.-Л. Монтеск'є у своєму дослідженні "Про дух законів" зазначає, що сама природа диктує людині правила поведінки в соціумі: прагнення до миру, добування собі їжі, стосунки з людьми на основі взаємної поваги [1]. Ідея громадянської свободи і прав особистості як мети існування держави і права підготували в підсумку прийняття найважливішого документа прав людини - "Декларації прав людини і громадянина".

Про природу приватного інтересу саме в бізнесі писав К. Маркс в "Капіталі". Він цитує англійського діяча Т. Даннинга: "Капітал боїться відсутності прибутку або занадто маленького прибутку, як природа боїться порожнечі. Але раз є в наявності достатній прибуток, капітал стає сміливим. Забезпечте 10 відсотків, і капітал згоден на всяке застосування, при 20 відсотках він стає пожвавленим, при 50 відсотках позитивно готовий зламати собі голову, при 100 відсотках він зневажає всі людські закони, при 300 відсотках немає такого злочину, на який він не ризикнув би, хоча б під страхом шибениці. Якщо шум і лайка приносять прибуток, капітал стане сприяти тому й іншому" [3].

Ще одна позиція представлена Д. Дж. Фрітцше, який вважає за необхідне в етиці бізнесу спиратися не тільки на універсальні моральні норми, але і на моральні стандарти, вкорінені в культурі. У діловій етиці відбувається або до, або після прийняття рішень, процес оцінки рішень на основі зіставлення їх з моральними стандартами, властивими культурі даного суспільства.

Аналізуючи практику бізнесу, А. Карр, приходять до висновку, що етика бізнесу – це протиріччя в термінах, що поведінка гравців в бізнесі аналогічна поведінці гравців в покер. Як у покері, так і в бізнесі сильний елемент випадковості, але перемагає в кінцевому рахунку той, хто грає з неабияким мистецтвом. Майстерність полягає не лише у знанні правил функціонування бізнесу і практичної кмітливості, але і психічної стійкості і проникливості: залізної витримки, здатності швидко та адекватно реагувати в неординарних ситуаціях, вміння глибоко проникнути в психологію партнерів. І бізнес, і покер виховує обережність і недовіру до інших гравців: кожен сподівається тільки на себе і захищає себе сам. Це аж ніяк не означає, зауважує А. Карр, що і в приватному житті підприємці не дотримуються моральних норм. Водночас для людини, яка обрала

підприємництво сферою своєї діяльності, бізнес – це не карткова гра, а справа всього життя.

У бізнесі є місце етичного парадоксу, тобто етичність чи неетичність певних вчинків часто не визначає ні закон, ні власний вибір, а в більшості випадків люди намагаються залишитись на плаву в умовах невизначеності, недотриманні законів, утисків з боку держави. Не зважаючи на все це, завжди потрібно залишатись людиною – моральною, культурною, толерантною.

1. Вчення про державу і право Ш.Монтеск'є // www.info-library.com.ua/books-text-9101.html
2. Етика бізнесу. Історичний розвиток уявлень про роль моральності в економічних відносинах // studme.com.ua/172202064692/etika_i.../etika_biznesa.htm
3. Маркс К. Капітал // Маркс К., Енгельс Ф. Собр. соч. в 50 т. М.: Гос. изд-во політ. літератури, 1960. Т. 23. – С. 770.
4. Скібіцька Л. І. Менеджмент: Навчальний посібник для вищих навч. закладів/ Л. І. Скібіцька, О. М. Скібіцький; Мін-во освіти і науки України. - К.: Центр навчальної літератури, 2007. – С. 316-318.

УДК 159.2

СПІВВІДНОШЕННЯ НАУКИ ТА РЕЛІГІЇ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Студент Кобилінський Б.А.

Наук. керівник – канд. філос. наук., доцент Мельничук М.С.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Наука – це упорядкована система знань про явища й закони навколишньої дійсності. Релігія – зв'язок людини з Богом. Наука намагається дати відповідь на питання: "Що являє собою навколишній світ?", а релігія дає відповідь людині на питання: "Звідки взявся світ?". Наука й релігія не заперечують одна одну, а навзаєм доповнюють і є немовби двома крилами людського життя. Наука допомагає релігії звільнитись від забобонів і міжрелігійної ворожнечі, а релігія застерігає науку від абсолютизму та скеровує її у русло забезпечення добробуту й миру для людства.

Хоча наука й релігія по-різному пояснюють світ, але їхні остаточні висновки про причину того чи іншого явища збігаються. Відомий фізик,

засновник квантової теорії поля Макс Планк писав: "Бог для віруючих стоїть на початку мислення, а для фізиків на кінці мислення". Образно кажучи, наука допомагає людям рухатись вперед, а релігія вказує напрямок руху. Релігія й наука виходять із того самого джерела і ведуть до тієї самої мети [4]. Вони обидві є виявом людського мислення, шукання й відчуження. Вони обидві шукають правди: "і спізнаєте правду, і правда визволить вас"(1в. 8'32). Релігія веде до Бога прямо, шукаючи Творця, а наука йде до Творця посередньо, шукаючи Його крізь творіння. Релігія доходить до повної таємниці, до останніх причин усього, що існує, а наука затримується на поверхні, відкриваючи другорядні причини та послідовні зв'язки.

Відомі філософи і богослови розвинули на грані релігії і науки такі вчення, як метафізика й теодицея. Ще Аристотель називав метафізику першою філософією. Метафізика (із грецької мови – "після фізики") - це наука про надчуттєві принципи буття. Вона допомагає зрозуміти християнську віру, її догмати (учення, які не підлягають зміні), а також є чудовим знаряддям діалогу з невіруючими. Теодицея (із французької мови – "Боговиправдання") – це наука про природне пізнання Бога, яка ставить за мету усунути суперечність між вірою у Бога та науковим світоглядом [2]. Відносини релігії та науки зводяться до самої людини, до її волі, щирості, бо не сама наука веде до віри чи невіри, а особиста настанова людей, які займаються наукою. Великі вчені, які були засновниками природничих наук, були глибоко віруючими. Відомі фізики, астрономи: І. Ньютон, М. Коперник, В. Гершель, Й. Кеплер, Г. Ерстед, А. Ампер, А. Вольт, А. Беккерель, Р. Мілікен, А.Е дінгтон, А. Ейнштейн, А. Комптон, А. Кастлер – стверджували, що між релігією й наукою нема суперечностей, а наукові дослідження приводять до визнання Бога як Творця Всесвіту [1]. Відомі богослови, використовуючи науку, доводили існування Бога. Великий учитель Західної Церкви святий Августин (354-430) справедливо повчав: "Вірую, щоб зрозуміти й пізнати, а розумію, щоб вірити". Святий Ансельм Кентерберійський (1033-1109) як представник поміркованого реалізму науковою мовою пояснював існування Бога. Пропонував апіорний та апостеріорний методи доведення. У Св. Ансельма був апіорний метод за принципом: "Якщо я маю ідею найдосконалішого ества, то вона вже давно існує". Він повчав: "Зрозуміти, щоб повірити". Доктор Церкви святий Тома Аквінський (1224-1274) обґрунтував п'ять головних доказів існування Бога, які полягають у тому, що: 1) хтось спричинює рух у тому, що рухається, бо ніщо не має саме в собі причини руху; 2) лад і порядок у Всесвіті свідчить про Творця, бо все

має свою причину; 3) існування можливих, необов'язкових речей свідчить про Творця; 4) обмеженість досконалостей творінь свідчить про повну досконалість Творця; 5) усе у світі має свою ціль і прямує до неї, що свідчить про існування Верховного Упорядника.

Сама людина – це найкращий аргумент існування Бога. Вона є найвиразнішим документом Божої реальності і Його присутності у світі. Знаки Бога можемо спостерігати у житті та діяльності людини. Незважаючи на постійне самовдосконалення, людина не може досягнути повноти досконалості. Діяльність людини виявляє її велику духовну здатність, але вона зумовлена виміром своєї тілесності. Своїм життям людина вказує на Бога як остаточну вершину своєї діяльності.

Аналізуючи й досліджуючи світ, науковці мають відвагу зізнатися, що їхнє пізнання світу, його законів не перевищує 5-10%, використовуючи надсучасну техніку. На жаль, маємо більше запитань, ніж відповідей. Відома дискусія між ученими, що постало скоріше за принципом, чи курка, чи яйце, є безплідна доти, доки не визнається Творця, який дав початок усякому життю. Математичні й фізичні моделі світу, який уявляється три чи чотиривимірним, не витримують критики, бо насправді він є невимірним, де прямує до безконечності. Те, що здавалось неможливим учора, сьогодні в сенсі науки й релігії стає можливим. Прикладом цього є неевклідова геометрія, кібернетика, квантова фізика та низка сучасних наук, що виникли на межі різних галузей. Наукові дослідження в різній царині не тільки не заперечують релігію, але своїми висновками фактично стверджують існування Бога. Другий закон термодинаміки доводить, що: "Кожна замкнута система, залишаючись сама на себе, затухає", тобто без постійної підтримки Творця наша сонячна система давно би згасла. Відома теорема Курта Геделя про повноту стверджує, що "ні одна система не може бути до кінця пізнана зсередини – поза зв'язком з іншими системами вищого порядку", яка підтверджує існування Вищого Розуму, який управляє нашою системою [4].

1. Климишин І. Вчені знаходять Бога. - Івано-Франківськ, 1994.
2. Ляхович Д. Лекції з метафізики і теодицеї в ЛБА. - Львів, 1995-1996.
3. Огірко О. Релігієзнавство: Навчальний посібник /ЛФ МАУП -Львів,2002.-133 с.
4. Ортінський І. Вірити. - Фрайбург, 1990.

КУЛЬТУРА ФУТБОЛЬНИХ ФАНАТІВ

Студенти Колонюк С.В., Ковбасюк Р.В.

Наук. керівник – асистент Чоп Т.О.

Тернопільський Національний Технічний університет ім. І. Пулюя

«Легко и просто приходит на стадион и рукоплескать команде, у которой все складывается хорошо. Но настоящий болельщик аплодирует команде в трудное время, чтобы поддержать ее».

Феномен «футбольний фанат» виштовхнув футбол на світовий рівень, адже фанати є невід'ємною частиною будь-якого спорту. Фанати підтримують свою улюблену команду, подорожують з ними на виїзди у різні міста, захищаючи інтереси та ідеологію своєї фірми.

Більша частина угруповань (фірм) поділяється на правих і лівих, в залежності від їхніх політичних поглядів, і на ультрас та хулл в розрізі основних принципів підтримки.

Ультрас— назва організованих груп підтримки спортивних (особливо футбольних) команд. Першими «ультрас» були у 1950-х роках фани хорватського клубу «Хайдук» (Спліт), який виступав у чемпіонаті тодішньої Югославії. Цей рух багато в чому завдячує актуальними тоді соціальними і політичними протиріччями, які роздирали країну в післявоєнну епоху. Футбольні клуби стали, так званими, центрами притягання, навколо яких могли групуватись прихильники тих чи інших політичних ідей та представники різних шарів суспільства. Нову хвилю італійський рух отримав у 80-ті роки, коли банерний спосіб підтримки почав мінятися на насильницький, «скопійований» у англійських фанатів. Більшість фанатів стали використовувати крім пісень і банерів силову підтримку честі клубу. Це породило потужну хвилю екстремізму та насилля в італійському футболі, яку влада не може придушити дотепер.

Перше організоване ультрас угруповання було створено в 1970-х роках. Його створили фани Манчестер Юнайтед. Невдовзі хуліганські витівки футбольних фанатів «захопили» Великобританію. Бійки ставались не тільки під час футбольних матчів, вони виникали всюди: на вулицях, в парках, на зупинках. У цих заворушеннях брали участь сотні людей. Все це активно відображалось у роботі ЗМІ. Сама гра стала асоціюватись з футбольними хуліганськими, а не з самою грою у футбол. Невдовзі послідувала реакція влади, в 1963 році на стадіоні в Ліверпулі вперше

встановили залізні ґрати, а ще через декілька років відома англійська газета The Times порадила англійським клубам відмовитись від участі від Єврокубків, поки вони не зменшать запал своїх фанатів.

Термін «хулл» відділився від основного поняття ультрас в Європі, щоб відрізнити агресивних фанатів – хуліганів від решти. Ультрас – це вболівальники, для яких головним є підтримка фанатів на секторі, а для хулл пріоритетом є з'ясування стосунків з фанатами інших футбольних клубів.

Історія протистояння «правих» і «лівих» фанатів тісно пов'язана з політичною ситуацією в Європі 20 ст. Найсильніше протистояння виникає в тих містах, де є яскраво виражені ліві погляди. Угрупування ультрас об'єднує найактивніших фанатів того чи іншого клубу, що працюють над усім, що пов'язано з його підтримкою.

Хуліганс – вид футбольних фанатів, яким притаманна девіантна поведінка. Вони організують масові заворушення та бійки, зазвичай з фанатами інших футбольних клубів, хоча інколи і з людьми, чий погляд їм протилежні. Хулів можна визначити за певним стилем одягу: панамка, бананка, поло (різних фірм, типу Стоун Айленд, Фред Перрі, Лонгсдейл, Лакоста, та ін.). Слід зауважити, що їм важлива не так підтримка свого клубу, як його репутації на позафутбольній арені. Агресивна поведінка за масками та балаклавами забезпечує їм інкогніто при сутичках з представниками інших футбольних фірм, а інколи й з правоохоронними органами. На теренах України найбільшими та найорганізованішими футбольними фірмами є «Динамо», «Шахтар», «Металіст» та «Дніпро». Важливо розуміти, що теза є суто ідеалізованою, тобто всюди є винятки, які поповнюються з кожним днем. Якщо зараз є чітке розмежування між справжніми та виродженими хулігансами, то завтра це може бути єдиним цілим.

Ультрас – це вид футбольних фанатів, які активно підтримують свою команду, і ця підтримка обмежується певними правилами: не сідати під час матчу, не палити на трибуні і не приходити на матчі в нетверезому стані, весь час підтримувати команду зарядами та співами, не зважаючи на результат гри чи положення в турнірній таблиці, повага до авторитетніших фанатів з трибуни, обов'язкове дотримання дресс-коду тої чи іншої команди, тобто приходити у барвах свого клубу. Невіде'мною функцією ультрасу є супроводження своєї команди у виїзних матчах.

Ідеологія. Усі ультраси України дотримуються правої ідеології, що було спричинено розвалом радянського союзу в якому панував соціалізм. Підтримка Євромайдану ультрасу було спричинено їхньою ідеологією, а

саме націоналізму та націонал-соціалізму. Саме це, змусило усіх ультрасів підписати перемир'я, задля боротьби спочатку з тітушками, а потім з ворогами та сепаратистами. Не зважаючи на свої праві погляди, їхня ідеологія не виходить за межі футбольного світу, що не можна сказати про виражений тип хуліганів

У ультрас немає імені, їх знають тільки кращі друзі. Ультрас атакують тоді, коли атакують їх, і завжди допоможуть, якщо іншому ультрас буде потрібна допомога, ультрас не перестають бути ультрас, навіть коли вони повертаються додому і знімають свої рози, вони ультрас 7 днів в тиждень.

Бути ультрас – це все і нічого більше, емоції і пристрасть, які завжди супроводжують тебе і які не можна висловити людям, які не зможуть цього зрозуміти, і яким простіше розвернутися і продовжити своє існування, так і не зрозумівши, в чому сенс того, щоб бути ультрас, і які ніколи не зможуть достукатися до нас і проникнути в наш світ!

УДК 101

ВІРТУАЛЬНІСТЬ ЯК ВИМІР ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Студент Копчук Б. О.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Гаєвська С. Р.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Віртуальна реальність – широко вживане сьогодні поняття – має свою еволюцію й підстави виникнення та застосування. З розвитком комп'ютерних телекомунікаційних систем віртуальна реальність стала предметом концептуалізації саме тому, що технології кінця ХХ сторіччя дозволили створити й практично трансформувати природний світ у світ знаків і символів.

Відповідно до поглядів М. Носова, «віртуальна людина – сума всіх віртуальних реальностей особистості». Однак *homo virtualis* - людина, що створює множинні віртуальні реальності, численні самообрази, людина, яка піддалась спокусі. Віртуальній людині притаманні такі риси: конфігуративна ідентичність, втрата тілесності, зміна статусу, відчуження як дистанціювання від реальних соціальних ролей.

Людина - єдина істота, здатна вибудовувати віртуальні реальності, створювати всередині природного світу штучні середовища,

тобто творення віртуальних реальностей є її сутнісною рисою. Однак про феномен homo virtualis можна говорити лише з появою інформаційного суспільства, глибинними трансформаціями технологічної, інформаційної, суспільної сфер сучасного світу. Людина віртуальна виставляє напоказ своє життя, однак насправді демонструє псевдоіндивідуальність - один із численних образів, наповнених побутовими історіями та інтимними подробицями, тобто вона симулює відкритість і прозорість свого життя

На думку З. Баумана, необхідною для сучасної людини стає навичка третинного навчання, коли слід навчитись позбавлятися від звичок і попереджати звикання, перетворювати фрагментарні елементи досвіду в до цих пір невідомі зразки. Людина повинна навчитись порушувати стандартизований, уніфікований, знеособлений порядок, і не витратити час на пошук орієнтирів. Звичка, що здобувається в ході третинного навчання - це обходитись без звичок.

Привабливість віртуального світу полягає в тому, що можливим стає заміщення тих соціальних ролей та функцій, які людина виконує насправді. У псевдореальності можна реалізувати бажання, нездійсненні в об'єктивній реальності. Однак ймовірним стає момент злиття віртуального та реального образу людини.

Включення суб'єкта до комунікативного процесу чи залучення до мережевої гри означає для нього набуття нової ідентичності, нового віртуального виміру. Перебування у віртуальній реальності - це не досвід безсуб'єктного буття, а досвід оволодіння іншим - штучно створеним суб'єктом, що піддається корекції та маніпулюванню.

Цікавою є теорія ідентичності Дж. Батлер. Джудіт Батлер висуває теорію перформативної суб'єктивності, згідно з якою ідентичність не має певного аутентичного стійкого ядра, а ми маємо справу з перформативною репрезентацією - уявленням про себе в даний момент. Віртуальна людина, ідентифікуючи себе, усвідомлює себе «тут і зараз», тобто тією особистістю (образом), якою вона є ситуативно, залежно від простору і реальності, в якій перебуває. «Я» актуалізується під час спілкування з кимось, комунікації, промовляння, присвоюючи собі суб'єктивність. Людина створює не тільки власну, актуальну в даний момент ідентичність, але і певний «віртуальний» архів, наповнений створеними нею образами.

Окремим феноменом культури можна назвати он-лайн гру - Second Life. Це віртуальний 3D світ, який є доступним через Інтернет. Стати частиною цього світу можна цілком безкоштовно, а все у ньому,

включно з будинками, одягом, автомобілями та різноманітними предметами, створюється самими учасниками. У цьому світі, так само як і в реальному, існують пристрасть та кохання, історія та культура, політика і уряд, творчість та мистецтво. Існування відбувається у вигляді аватара, зовнішній вигляд якого обирається користувачем при реєстрації. «Second Life» - вид інтелектуальної розваги, що полягає у створенні гіпотетичних (реалістичних і фантастичних) життєвих ситуацій, при цьому вона дає можливість вести цілеспрямовану діяльність. Гравець еволюціонує разом зі своїм персонажем, здобуваючи практичний досвід у рамках ігрової діяльності, розкриваючи свій внутрішній потенціал. Гра покликана замінити собою реальний світ, надавши можливість повноцінно жити у віртуальному: спілкуватися з друзями, розважатися, заробляти гроші, купувати речі і т. ін.

Осмилюючи людину як *homo virtualis* ми розкриваємо нові можливості і нові небезпеки. З розвитком інформаційного суспільства людина опановує нові технології, розкриває нові можливості для людського розвитку, але в той же час постає перед новими викликами і небезпеками, які повинна усвідомити, щоб використати на благо розвитку науково-технічного прогресу

Реальність сприймається *homo virtualis* як багатовимірна, варіантна, сценарна, тому людина віртуальна виступає у ролі гравця-маніпулятора, творця, актора, здатного перетворювати її задля самоутвердження у статусу реального.

1.Батлер Дж. Психика влади: теорії суб'єкції / Джудит Батлер. – Харків: ХЦГІ; СПб.: Алетейя, 2002. – 159с.

УДК 792

ФІЛОСОФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ МИКОЛИ САДОВСЬКОГО

Студентка Кушнір А.М.

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Щигельська Г.О.
Тернопільський національний університет ім. Івана Пулюя

Театр займає виняткове становище серед видів духовної діяльності, адже він здатен, зберігаючи власну природу, об'єднувати всі види мистецтва, задіювати всі рівні людського існування. Розширене тлумачення театральності як всезагального «буттєвого ферменту»

виявилось достатньо принадним для культурної свідомості ХХ ст. «Театральність» у цю добу розуміють як філософсько-естетичну та соціально-психологічну категорію, пов'язану з осмисленням соціального і внутрішнього життя людини як певного ігрового простору, де вона може водночас відчувати себе в різних ролях та моделювати життєві ситуації за законами зрежисованої дії, розрахованої на глядача.

Особливе місце в розвитку «театральності» українського професійного театру займає один з його основоположників Микола Карпович Садовський (справжнє прізвище Тобілевич). Першим нововведенням М. Садовського стала довгострокова оренда власного приміщення для театру. Це нібито просте завдання очільникові трупи вдалося вирішити тільки за підтримки широких кіл міської культурної громадськості, які вплинули на позитивне рішення Київської міської думи. Відтак, у приміщенні Народного Троїцького дому 1907 року М.Садовським був заснований перший стаціонарний український театр. Будучи професіоналом високого гатунку, патріотом, до того ж людиною дуже темпераментною, амбіційною, він поставив за мету створити театр високої культури, піднести його на один рівень з кращими російськими драматичними і оперними театрами.

Садовський як режисер умів глибоко вникати не лише в ідейну сутність п'єси, а й в її стильові особливості. Характерна ознака творчого методу Садовського-режисера – заглиблення в людську психіку, проникнення в духовний світ образу, правдиве яскраве відтворення сподівань, бажань, думок, побуту народу, національного колориту. Основним законом творчості Миколи Карповича була правда життя на сцені – соціальна і психологічна правда поведінки, вчинків, переживань дійових осіб. Він вимагав від акторів та інших співтворців спектаклю глибокого органічного ансамблю, однієї манери гри, єдності тону і ритму. Вистави українського театру вирізнялися цілковитою гармонією. Кожна з них мала свій стиль, який об'єднував усі компоненти постановки. Не було розриву між змістом і формою.

М.Садовський із самого початку рішуче став на шлях оновлення репертуару театру. В його основі були кращі твори видатних українських авторів: І.Карпенка-Карого, М.Кропивницького, М.Старицького, Лесі Українки. Крім того, видатний режисер сміливо вводив у репертуар п'єси російських класиків, в т.ч. у власному перекладі, низку п'єс зарубіжних драматургів і постановки кількох опер, ще не бачених глядачами на київській оперній сцені. Він перший поставив на українській сцені «Ревізора» і «Одруження» М.Гоголя, «Тепленьке місце» О.Островського, за що витримав натиск реакційної критики з її запитаннями, навіщо

українському театру потрібні Гоголь і Островський, коли їх місце на російській сцені. З великими труднощами М.Садовський привчав до нового репертуару на національній сцені не тільки критиків, але й глядачів, звиклих до п'єс із сільського життя.

Спираючись на ідеї музично-драматичного дійства М. Старицького, маючи значний акторський потенціал трупи, М. Садовський відмовився від офіційного оперного академізму і суто фольклорного типу видовища, він запропонував свої театральні-постановочні ідеї.

Сценічні втілення М. Садовським «Енеїди», «Утопленої» та «Різв'язаної ночі», які в українських мистецьких колах початку ХХ ст. вважалися найкращими зразками вітчизняного музичного театру, були справжніми подіями в культурному житті Києва саме завдяки особливій театралізації сценічної дії, винятково цікавій сценографії, виразним ігровим прийомам провідних виконавців, високій вокальній культурі солістів та хору.

Прем'єра «Енеїди», яку на афіші визначено як оперету, відбулася 23 листопада 1910 р., а несподіване авторське жанрове визначення стало стрижневим у сценічній версії М. Садовського. Для створення вистави феєричної, ефектної було залучено багато ресурсів, зусиль. «Енеїда» пройшла з великим успіхом. Колоритно, живописно й характерно виглядали на сцені театру М.Садовського дійові особи «Енеїди»: справжнім запорожцем у традиційному козацькому одязі, з шаблюкою та оселедцем був Еней (І. Золденко); Зевс (М.Чорноморець) виступав, мов старезний дідуган із довжелезною сивою бородою та вусами; Дідона (О. Петляш) була вбрана у традиційний український святковий одяг; Аполлон (В.Верховинець) – вбраний у коротенький хітон і грецькі сандалії [1].

Одним із найефектніших та найхімерніших у театрі М. Садовського вважалося і сценічне оформлення, створене до «Енеїди» художником П.Дяковим. Як писали сучасники, на сцені було «широке синє море, скелі й бескиди ліворуч і праворуч обступали сцену», на воді гойдався, запряжений карасем і двома бичками, човен Еола, на раковій виїжджав Нептун, дійові особи злітали над коном, з гори Олімп на гринджолах до долу спускалася пишна Юнона [1].

Принципово новим у режисерській інтерпретації М. Садовського стали динамічність більшості масових сцен, вокально-ігрове вирішення партій.

Прошло сторіччя від часу заснування і діяльності театру М.Садовського. Роки відсіяли випадкове, тимчасове, не важливе. І тепер можна впевнено визнати, що театр Миколи Садовського був історично

значущим мистецьким явищем не тільки для національного театру, а й у загальному процесі поступу української культури.

1. Веселовська Г. І. Традиції і новаторство сценічних інтерпретацій творів Миколи Лисенка у театрі Миколи Садовського. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://knmau.com.ua/chasopys/15_NBUV/docs/10_Veselovska.pdf

УДК 140.8.008

ОБМАН В ЛЮДСЬКОМУ БУТТІ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Студентка Лисовець Н. А.

Наук. керівник – док. філос. наук, професор Зайцев М. О.
*Національний університет «Острозька академія»,
м. Острог*

Як би ми не намагалися ідеалізувати людину як божественне творіння, яка повинна прагнути лише до красивого та праведного, все таки дуалістична природа дається в знаки. Хоча ми не повинні розглядати обман лише з негативної точки зору. Сферу обману ми відносимо до метафізичного виміру. І взагалі цей феномен властивий лише соціальній істоті. Як говориться в Ведах, людина – це єдина істота, яка може брехати. Акт брехні є актом здійснення свободи. Більше того через обман людина стверджує себе як людина.

Феномен обману наскрізь пронизує усі модули людського буття. За допомогою культурологічного підходу ми можемо розглянути такі аспекти: гносеологічний, аксіологічний, генетичний, соціологічний, нормативний, гуманістичний.

Дослідженням проблеми обману починають займатися ще античні філософи. У цей період формується два основних підходи до розгляду даного феномену: утилітарний та альтернативний. Представники першого напрямку намагаються дослідити практичне значення обману, а от прихильники іншого підходу стверджують, що він є метафізичним злом. У сучасній філософській думці все більше постає проблема амбівалентного статусу обману, який пронизує усі сфери буття.

Варто зазначити, що обман є характерним не лише для людини. У тварин є так звана дезінформаційна поведінка, яка виконує функцію збереження в природі. У людини цей феномен має набагато складнішу форму, адже він проявляється в соціальних актах в яких стверджує себе

індивід. Відтак обман включає в себе брехню, неправду та самообман. Різниця між ними полягає саме в усвідомленні своєї дії. Якщо обманювати можна як свідомо, так і несвідомо, то брехати – лише свідомо. А от неправда – це феномен несвідомого, адже людина може стверджувати те про, що не знає, або ж помиляється.

Основними причинами обману є тоталітарність, прагнення до влади, вимоги сучасного світу і страх. Природа страху, який штовхає людину до обману, породжена її соціальною приналежністю. Цей страх не є проявом інстинкту, адже з його допомогою ми не намагаємося зберегти собі життя, це скоріше спроба зберегти свою соціальну маску, таємницю, не вийти із власної ролі. Страх, який притаманний людині як соціальній істоті. Не дарма М.Бердяєв зазначив: «Люди живуть в обіймах страху, і брехня є знаряддям захисту» [1].

Люди не так уникають обману як шкоди яку він приносить. Адже брехун завдає шкоду не лише людині, яку вводить в оману, а й собі самому. Її суть полягає у тому, що дурисвіт усвідомлює втрату правди, яку А. Маслоу відносив до числа «буттєвих» цінностей та метапотреб, які є унікальними та необхідними для існування. Але в такому аспекті розглядається лише соціальне буття індивіда. Не дарма Д. Дубровський зазначав, що «правдивість як властивість соціального суб'єкту складає свого роду презумпцію спілкування і тому виражає фундаментальну ціннісну характеристику особистості» [2].

Проблема обману в людському бутті полягає у тому, що він даний нам з народження. Творець мови позначає лише відношення речей до людини, використовуючи різного роду метафори. Описуючи річ ми володіємо лише метафорою цієї речі, сама «річ в собі» є для нас недоступною. Більше того метафори сприймаються як речі. Тобто істина це «рухомий нагнп метафор, метонімії, антропоморфізм, - коротше, сума людських відносин, які були піднесені, перенесені і прикрашені поезією і риторикою і після довгого вживання здаються людям канонічними і обов'язковими: істини - ілюзії, про яких забули, що вони такі» [3]. Обов'язок бути правдивим означає жити так як диктує тобі суспільство: обманювати згідно загального для всіх стилю. Саме завдяки несвідомому обману людина приходиться до почуття істини.

Російський дослідник В. Шалютін пов'язує феномен обману з культурою. Більше того обман «реальність, яка раніше не існувала, мистецтво, здійснення родової людської сутності, адже коли людина обманує, то стверджується в ролі людини». Брехню потрібно розглядати не як чужорідне вкраплення в системі людської активності, а як її

органічну форму. Можливим обман робить норма, адже людина заганяє себе в рамки, приховує свою повноту особистості для того, щоб її прийняв соціальний механізм. У цьому і проявляється екзистенційна потреба у вкоріненні особистості. Сам завдяки їй брехня проникає в субстанцію людського буття, а отже і в усі модули. Мораль несе в собі брехню за своїм існуванням, тому що людина приховує свої «неправильні» вчинки [4].

У здійсненні буття ми шукаємо підґрунтя на яке можна опиратися. Все таки ми прагнемо довести істинність власного буття, для самоствердження якого нам необхідний обман. Правдивість робить нас соціально не захищеними, відкриває буття сокровеного, тому ми намагаємося її подавляти. Але з іншого боку вона необхідна нам, щоб приховувати свою сутність та надає нам відчуття захищеності у сучасному соціумі.

1. Бердяев М. Парадокс брехні / М. Бердяев // Психологія і суспільство. - 2014. - № 4. - С. 20-23. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Psis_2014_4_6.pdf.
2. Дубровский Д. И. Обман. Философско-психологический анализ / Дополненное издание / Д.И.Дубровский. – М.: «Канон +» РООИ «Реабилитация», 2010. – С. 18.
3. Ницше Ф. Об истине и лжи во вненравственном смысле / [Электронный ресурс] – Режим доступа. – URL: <http://nietzsche.ru/works/other/about-istina/>.
4. Шалютин Б.С. Человек лгущий // Человек. 1996. № 5. С. 151-159.

УДК 515.212

ЕТИКА НЕНАСИЛЛЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Студентка Літвінчук В.А.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Стратонова Н.О.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Проблема ненасилля, як принципу мислення, підіймалася багатьма філософами різних епох, проте цей шляхетний принцип так і не знайшов свого втілення у серцях більшості людей.

Ідея ненасильства універсальна, властива всім релігіям і культурам, що визначають духове і культурне різноманіття сучасного миру. Ненасильство - є відмова від насильства як способу (засобу) вирішення суспільних конфліктів, боротьби за соціальну справедливість.

Для розуміння ненасильства істотно не тільки те, що це – інший спосіб боротьби за соціальну справедливість. Йдеться про інше – ненасильницькому – способі вирішення тих суспільних конфліктів, які традиційно намагалися вирішувати за допомогою різних форм легітимного насильства.

В наш час ненасилля розглядається перш за все як адекватний засіб боротьби за справедливість. І справді, ненасильницька боротьба спричиняє до появи нового, такого, що відповідає ідеалам любові й правди, типу відносин між людьми. Прибічники ненасилля упевнені навіть, що навіть політика може бути докорінно перетворена на принципово ненасильницьких засадах.

Ідея ненасильства як життєва програма була мужньо заявлена і послідовно, всесторонньо осмислена Л.Н.Толстим, який поклав початок сучасному руху ненасильства. Вона випробувана в безперечних і успішних дослідях історичного масштабу.

Ненасильство не можна вважати відкриттям видатних людей, воно закладене в самому фундаменті людського буття. Як писав Ганді, мир існує, рухомий любов'ю, бо, якби ворожість була рушійною силою миру, він давно б загинув. Він вважав, що навіть в гушавині зіткнень діє сила любові. Саме існування людства впродовж багатьох тисяч поколінь говорить про те, що в його історії превалюють ненасильницькі, дружні способи діяльності. У цьому сенсі ідеал ненасильства є щось дуже близьке, органічне всім людям. І завдання полягає не стільки в тому, щоб поступово інтегрувати і почати практикувати ненасильницькі способи діяльності, скільки в тому, щоб відмовитися від тих особливих і виняткових випадків насильства, які все ще прийнято вважати виправданими, законними, справедливими.

Ненасильницька стратегія заснована на переконанні, що ніхто не може бути суддею в питаннях добра і зла, і тому пропонує відмовитися від того, щоб кваліфікувати міжлюдські конфлікти в цих категоріях. Як учив Ісус Христос у відомій євангельській сцені з блудницею, яка по законах Тори підлягала закиданню каменями, право і обов'язок кидати камені має той, хто сам безгрішний. А якщо люди не діляться на грішних і безгрішних, то хто в кого кидатиме камені? Відмова від того, щоб виступати від імені добра і рахувати протилежну сторону носительницею зла, є єдиною можливістю залишитися в просторі моралі в ситуаціях, коли думки людей про те, що є добро і що є зло, розходяться радикальним чином.

Принцип ненасилля має під собою міцний як теоретичний, так і практичний етичний і філософський фундамент, світова спілка лише виграла б від впровадження його у менталітет. Але таке впровадження є складним процесом, який, окрім усього іншого, потребує досвідчених філософів та психологів, які б могли донести його до народних мас так, щоб його всерйоз сприйняли.

Ненасилля не є ані якоюсь нормою, яку слід просто вживати у повсякденному житті, ані станом, якого можна якось досягти. Воно являє собою боротьбу, керовану любов'ю, проти зла і несправедливості, за виправлення відносин у самому собі і в своєму оточенні.

Головна своєрідна особливість позиції прибічників ненасилля полягає у тому, що вони розуміють власну відповідальність за зло, проти якого борються, а власних ворогів поєднують із добром, за яке борються. І такий закон життя допомагає їм знаходити спільну мову з будь ким, водночас не залишаючись осторонь у конфліктних ситуаціях.

УДК 1. 101

ЕСТЕТИКО-ФІЛОСОФСЬКІ ГРАНИЦІ ТА СМИСЛИ КОЛЬОРУ

Студентка Лукашик М. В.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Петрушкевич М. С.

*Національний університет «Острозька академія»,
м. Острог*

Чи існують в мистецтві та естетиці загальні кольорові правила і закони, чи естетична оцінка кольору визначається лише суб'єктивною думкою? Відомий на початку ХХ ст. теоретик кольору Й. Іттен писав, що першопочатково сутність кольору «представляє собою казкове звучання, музику народжену світлом. Але як тільки я починаю роздумувати про колір і намагаюсь доторкнутись до нього, формуючи ті чи інші поняття, його чари руйнуються і у наших руках залишається тільки його тіло»[3].

За допомогою цього феномену – ми розбудовуємо світ. Першопочатково колір належить природі. Із природи людина черпає барви, щоб відтворювати його. Людина виявляється «закинutoю» у *chroma*, а отже із самого початку світ приречений створювати *кольоровий метатекст*.

В. Кандинський у своїй роботі «Про духовне» писав: «Головним результатом спостереження барви є її психічна дія. Тут з'являється на світ

психічна дія барви, яка породжує вібрації душі. А перша елементарна фізична дія перетворюється у шлях, по якому барва досягає душі» [4, с. 22]. Кольоровий простір представляється як актуальний дискурс, який включає базові елементи, структурує і співвідносить основні парадигми; представляє механізми формування кольорової парадигми як цілісне формоутворення, яке пронизує всю багатоманітність форм кольоропростору; також реальність становлення кольору у рамках загальнолюдської культури; колір як матеріально-метафізичну, штучно-природно організовану і спонтанно виникаючу кольорову реальність.

Людина живе у світі кольорів, є його продуктом, хоча цього переважно не усвідомлює. Та й «буденні» кольори не зауважуються. Сприйняття кольору зазвичай формується думками та спогадами – асоціаціями – зв'язками, які виникають уявно між кольором та сприйняттям предметів, явищ на основі ознак подібності або відмінності. За багатством асоціацій ніщо не може зрівнятись із кольором.

Д. Джардмен писав: «На руїнах війни відновлювались кольори, світлі будиночки п'ятдесятих, кожна стіна свого власного відтінку, бліда тінь мондріанівського сяючого та іскристого бугі-вугі на Бродвеї» [1]. Отож, сьогодні колір – це ще й соціокультурний фактор, який визначає настрої суспільства, які формуються економікою, політикою, екологією, наукою та мистецтвом.

Древня мудрість каже: «Initium philosophas est admiration» («Початком філософії є здивування»). Здивування означає також – затриматися на питанні «що є колір?», перетворивши його у предмет рефлексії – початкову ланку в філософському аналізі феномену кольору [2]. Завдяки цьому смисли та границі значно розширюються, адже не дарма той же Й. Іттен писав, що ми не можемо осмислити колір, адже кожен із них в чистому вигляді є цілим космосом [3].

Мерло-Понті наступним чином цитує П. Сезана: «Світ – це колір і все, що ми бачимо, ми бачимо за допомогою кольору і завдяки кольору. Колір може розумітися як «місце, де сходиться наш мозок та Універсум» [5]. Таким чином естетико-філософські границі кольору залишаються відкритими.

1. Джардмен Д. Хрома (Книга о цвете). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://royallib.com/book/dgarmen_derek/hroma.html
2. Исаев А., Теплых Д. Философия цвета: феномен в мышлении и творчестве. Монография / А. Исаев, Д. Теплых. – 2-е изд. стереотипное. – МаГУ, 2011. – 180 с.

3. Иттен Й. Искусство цвета / Й. Иттен. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://colory.ru/colorbasics/>
4. Кандинский В. О духовном в искусстве (Живопись) / В. Кандинский. – СПб.: Серия «Из архива русского авангарда», 1989. – 68 с. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.e-reading.club/book.php?book=150067>
5. Мерло-Понти М. Око и дух / М. Мерло-Понти. – М., 1992. – С. 42.

УДК 008

ОСОБЛИВОСТІ ЕТНОМЕТОДОЛОГІЧНОГО МЕТОДУ У ДОСЛІДЖЕННІ ПОВСЯКДЕННОСТІ

Студент Марченко Б.М.

Наук. керівник – докт. філос. наук, професор Зайцев М.О.
Національний університет «Острозька академія», м. Острозь
Uniwersytet Zielonogyrski, m. Zielona Gyra

Один з методів тлумачення повсякденності був запропонований засновником етнометодології Гарольдом Гарфінкелем. Основою для розуміння етнометодологічних експериментів слугує логіка та її порушення. Недотримання загальноприйнятого обігу подій дозволяє розкрити світ повсякденного по-новому. Буденність не може рефлексуватися згідно із думкою соціолога, рутинна за своєю природою є постійною і систематизованою.

Гарод Гарфінкель термін етнометодологія використав у своєму відомому аналізі звіту присяжних, де здійснювалося дослідження аспектів завдяки яким присяжні виносять вердикт. Він вважає, щоб керуватися правилами, треба мати також «правила», які і будуть визначати процес необхідної взаємодії та прийняття рішення. Гарольд Гарфінкель зазначає: «Я використовую термін «етнометодологія» для позначення досліджень раціональних властивостей індексних виражень і інших практичних дій як можливих не перервних досліджень організованою штучної практики буденного життя» [3; с. 20]. Етнометодологів цікавить осмислення очевидних ситуацій яким люди, на перший, погляд не надають смисл.

При дослідженні буденності соціолог звертався до структурних принципів людських зацікавлень. Щоб здійснити дослідження буденності необхідний аналіз самоочевидного у свідомості: моделей соціальних дій. Методи, що використовуються – це спроба свідомого порушення послідовності подій, що відбуваються з суб'єктом: «Коротше кажучи

реалістичне сприйняття членом спільноти природних життєвих фактів і його стійке ставлення до цих фактів як до основи самоповаги (тобто уявлення себе як добросовісної і компетентної особистості у колективі) є тою умовою, яка є нам необхідною для того, щоб максимально його розгубити у випадку коли звичайні способи розуміння стануть джерелом непереборної не відповідності» [2]. В такому випадку у нас буде ситуація для дослідження природи дій суб'єкта, що дає змогу розглядати її у різних вимірах. Людина може описувати свої враження про оточуюче середовище, споглядання за навколишнім світом; аналізувати своє буденне життя.

Етнометодологи критикують соціологів про знання об'єктивної соціальної реальності. Слідуючи такому принципу також їх не влаштовують конвенціональні теорії її пояснення, а тому спонукають до глибшого пізнання. Для дослідження необхідно виявити структуру звичного реального світу та його відчуття. Потрібно розкрити не відповідність дій між суб'єктами та предметами взаємодії. Знання, що є у кожного можуть відноситися лише до науки, а у буденному житті люди не знають, що роблять.

Якщо люди можуть досягати цілі у повсякденності і створювати порядок, що може впізнаватися іншими, то у етнометодологів є методи, що використовуються для творення впорядкованого світу.

Етнометодологія знаходиться на перехресті різних наук, а тому може використовувати найрізноманітніші категорії. Етнометодологічний підхід має дисциплінарну інертність до використання в дослідженні понять та способів з різних галузей знань.

Залишаючись в у межах філософсько-соціального бачення повсякденності важливо зрозуміти загальні принципи життєдіяльності. Осмислити прагнення, ментальні структури свідомості, самовідчуття, суб'єктивне представлення людей про самих себе та світ навколо.

Сучасний дослідник Сергій Белановский, який розробляв методи якісних соціальних досліджень, зазначає: «Вивчення буденної онтології (ціннісних і оцінюючих компонентів буденної свідомості –Ю.В.) методами якісної, а по мірі поглиблення – і кількісної соціології представляє дуже важливу з наукової і практичної точки зору задачу» [1; с. 98]. Більш конкретний вибір методів дослідження визначається як цілями дослідження, так і гіпотетичними релевантними результатами (за Шютцом), які вибрані методи можуть підтвердити.

1. Белановский С. А. Индивидуальное глубокое интервью. – М.: Ник-коло-Медиа, 2001. - 320 с.

2. Гарфинкель Г. Исследование привычных оснований повседневных действий [Электронный ресурс] / Гарольд Гарфинкель – Режим доступа до ресурсу: <http://old.eu.spb.ru/ethno/courses/conspects/garfinkel.pdf>.
3. Гарфинкель Г. Исследования по этнометодологии. – СПб.: Питер, 2007. – С.20.
4. Шюц А. Избранное: Мир, светящийся смыслом. – М.: «Росс. полит. энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. - 1056 с.
5. Шюц А. Структура повседневного мышления [Электронный ресурс] / Альфред Шюц – Режим доступа до ресурсу: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000918/st000.shtml>.

УДК 316.19 (303.725.37)

КРИЗА ПОЛІТИКИ ТА ДЕРЖАВИ У КОНЦЕПЦІЯХ ДАНІЕЛА БЕЛЛА ТА ЕЛВІНА ТОФФЛЕРА: СПОСОБИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Студент Михалевич Д.А.

Наук. керівник – канд. філос.наук, доцент Українець С.Я.

*Рівненський інститут Київського університету права НАН України,
м.Рівне*

Сучасний етап розвитку світової цивілізації визначається як перехід від індустріального, постіндустріального суспільства до інформаційного, появу якого пов'язують з інформаційною революцією, розвитком інформаційних технологій, що радикально змінюють суспільне життя. Постіндустріальне суспільство – нова стадія суспільного розвитку, яка, на переконання західних учених, відкриває нові перспективи суспільного розвитку, можливості осмислення кризового стану політики та держави, а також умов, за яких держава має здійснювати свою політику у всіх сферах, що й становить **мету** нашого дослідження. У його основу покладено концепції Даніела Белла та Елвіна Тоффлера.

Вперше в достатньо чіткому вигляді ідея інформаційного суспільства була сформульована наприкінці 60-х – початку 70-х рр. ХХ століття. Контури інформаційного суспільства були окреслені в аналітичних звітах, поданих до японського уряду декількома організаціями: Агентством економічного планування, Інститутом розробки використання комп'ютерів, Радою зі структури промисловості. У згаданих звітах інформаційне суспільство визначалося як таке, де процес комп'ютеризації дасть людям доступ до надійних джерел інформації,

позбавить їх від рутинної роботи, забезпечить високий рівень автоматизації виробництва. Інформаційне суспільство уявлялося його апологетам безкласовим і безконфліктним. Скажімо, Й. Масуда навіть приходиться до висновку про трансформацію сутності особистості і появу нового типу людей «Homo intelligens».

В Україні предметне поле досліджень «інформаційного суспільства» тільки формується. Серед вітчизняних науковців дослідженням цієї проблематики займалися О. Данильян, О. Дзьобань, В. Лях, О. Маруховський, В. Щербина та ін.

У своїх концепціях Даніел Белл вбачає абсолютну трансформацію політичної системи та зміну суспільних відносин. Він вводить маловідоме поняття «меритократія». Згідно з цим поняттям, основною правлячою верхівкою стають найбільш освічені люди або ті, які мають найбільші заслуги перед суспільством. Так звана інтелектуальна технологія, за інтерпретацією Даніела Белла, припускає використання алгоритмів як правил вирішення проблем замість інтуїтивних суджень. Ці алгоритми можуть бути реалізовані в автоматичній машині, у комп'ютерній програмі або в наборі інструкцій, які основані на деяких математичних формулах. Вирішальне значення для економічного й соціального життя, для способів виробництва знання, а також для характеру трудової діяльності людини має становлення нового соціального ладу, що ґрунтується на телекомунікація [7, с.87]. На думку Д.Белла, теоретичний рівень як найвищий рівень в постіндустріальному суспільстві виникає значно раніше, ніж влада починає розуміти, що потрібні якісно нові зміни. Виникає певний конфлікт інтересів, який при деструктивному діалозі суспільства та держави вводить обох в певну кризу. Автоматичне вирішення питань «за алгоритмом» вагомо звужує сенс людського бачення, інтуїтивних суджень в управлінській діяльності. Іншим, проте також важливим аспектом, є усвідомлення нових цінностей, які мають на меті полегшення життя та процвітаючий розвиток суспільства.

Водночас Елвін Тоффлер визначає три основні джерела влади: насильство, багатство й знання. Для постіндустріального суспільства, як для найвищого рівня, найкращою владою виступає влада, яка використовує знання. Саме знання лежать в основі влади «вищої якості», влади найбільш ефективної, бо даний ресурс може бути застосований і для покарання, і для винагороди, і для переконання, і навіть для перетворення дорогого на союзника. Елвін Тоффлер підкреслює, що крім величезної гнучкості, знання має й інші важливі характеристики, які роблять його принципово відмінними від решти значимих джерел влади. Так, існують

межі застосування і сили, і багатства – у сучасному світі далеко не завжди можна використовувати силу, і далеко не все можна купити за гроші. Знання ж, навпаки, не мають обмежень у застосуванні, вони здатні накопичуватися й підсилюватися за рахунок досвіду. Таким чином, знання у сучасному світі за своїми характеристиками випереджають силу та багатство і значною мірою визначають характер влади. Вчений уводить нове поняття «криза національної держави». Відповідно до цього поняття, держави матимуть все менше й менше можливості ухвалювати самостійні рішення – вони втрачають чималу частку свого суверенітету через нову систему глобального зв'язку. Також має місце поява глобальної світової економіки нового стилю, якою управляють транснаціональні корпорації. Згідно з Елвіном Тоффлером, автоматичне вирішення питань (за певним алгоритмом) не дає можливості проявити себе апарату держави. Своєю чергою те й інше призводить до кризових явищ в суспільстві, політиці та державі.

Осмыслити їх належним чином допоможуть праці Д. Белла та Е.Тоффлера, проблемне поле яких націлює на глибоку філософську рефлексію.

1. Toward the Year 2000. Work in Progress /ed. by D. Bell.–Boston,1968.–340p.
2. Toffler A. The Third Wave /A. Toffler. – New York :Morrow, 1980. – 544 p.
3. Bell D. The Year 2000 – The Trajectory of an Idea / D. Bell // Toward the Year 2000.–
4. Work in Progress. – Ed. by D. Bell. – Boston, 1968. – p. 22–35.
5. Кальницький Е. А. Концепція постіндустріального суспільства Даніела Белла як підґрунтя формування концепція інформаційного суспільства / Е. А. Кальницький. // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – 2013. – С. 197–142.
6. Дзьобань О. П. Філософія інформаційного права: світоглядні й загальнотеоретичні засади: монографія /О. П.Дзьобань. – Х.:Майдан,2013.–360 с.
7. Пустовіт Н. В. Комплексний аналіз концепцій інформаційного суспільства Д.Белла, М. Кастельса, Е. Тоффлера / Н. В. Пустовіт. // Гуманітарний часопис. – 2013. – С. 85–90.

ЗАРОДЖЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ЗНАЧЕННЯ ГІПЕРРЕАЛІЗМУ

Студентка Мічуда Н.В.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Петрушкевич М. С.
Національний університет «Острозька академія», м. Острог

XX століття закономірно викликає бажання виокремити найвиразніші прояви творчих пошуків, значення яких обумовлює подальший розвиток духовної культури людства. Непересічним явищем культури XX століття є гіперреалізм, який має самоцінне і самодостатнє значення в сучасній культурі, утворився з художніх експериментів і стає базисом для подальших новаторських течій.

Серед численних мистецьких напрямків XX століття гіперреалізм посідає особливе місце. Напрямок досить швидко перетворився на інтернаціональне об'єднання американських та європейських митців. У зв'язку з цим більш глибокого й предметного вивчення потребує як проблема традицій, адже гіперреалізм має виразні фотографічні витоки, так і новаторства, – тогочасна дійсність породила жанрове і стильове різнобарв'я, багатство образотворчих засобів.

Використання гіперреалістичного прийому, служить базою, тлом, фундаментом для створення ефекту «симулюючої реальності».

Гіперреалізм – це технічно бездоганні живописні зображення міст і людей, різноманітних звичайних предметів. Фіксації предметів і мотивів подаються з ноткою відчуження. Це не лише відчуження від реальності за рахунок подвоєння способів її фіксування (спершу на плівці, фото, потім у живописі), а й навмисна стилізація певного погляду на реальність, споглядання-споживання. У фотообразах гіперреалізму не знайти яскраво виражених почуттів і емоцій, їх немає, бо немає почуттів у фотоплівки з емульсією. Гіперреалізм, ніби за інерцією, бачить певну прохолоду в стосунках між людьми і навколишнім середовищем, між речами і людьми, та між самими людьми.

Гіперреалізм, з'явився майже 50 років тому, відносно небагато часу у нього було для розвитку, проте він уже набув небувалого розквіту, зазнав популярності у всіх куточках світу, вражаючий і зрозумілий кожному. Щодо живопису, то гіперреалізм – це свого роду протест художника на прикручений, надійно закріплений на штативі, рекламний плакат однобічного світу. Він дає змогу обмеженими способами розірвати

шаблони сприйняття, змушує по-новому поглянути на себе і ситуації, в яких ми перебуваємо, адже гіперреалізм і «симулююча реальність» – це те, чого ніколи не було насправді, але це те, що завжди може трапитися.

У будь-якому разі, представники гіперреалізму, для своїх зображень прагнуть обирати звичайну, безсюжетну «реальність», простіше кажучи ми всі фотографуємо один одного, своїх домашніх улюбленців чи дітей і для нас ці фото мають набагато більше значення та смислового наповнення, аніж зміст робіт Рембранта чи Далі, і тому саме в цій течії художники намагаються сублимувати і реалізувати ці задуми у своїх роботах.

Окрім того, що нововведення поступово, радіально потрапляють на інші території, важливу роль відіграє сприйняття континентами нових віянь. До прикладу, в 70-х роках в США зародився неординарний рух хіпі, який породив в культурі Америки жагу до свободи, до вільного вираження думок, емоцій, дій, що не могло не відбитися на такому значному пласті як мистецтво.

Можна прослідкувати на скільки США з легкістю прощається і відходить від певних течій того чи іншого періоду, і на скільки лояльно і з зацікавленням приймає нові течії, популяризує їх, словом – не боїться експериментувати. Гіперреалізм, в даному випадку, не є виключенням. А от щодо Європи, то тут зовсім протилежна картина, європейські митці з обережністю приймають нововведення, не відходять від своїх, чітко вироблених роками, стилів, очевидно, що присутній страх, що «нове» мистецтво не сприймуть, що воно не приживеться, так сталося, власне, і з гіперреалізмом, оскільки ця течія потрапила в ужиток набагато пізніше, проте, як в США вона набрала чималої популярності і певною мірою уже віджила свій пік.

І в ході аналізу, було виявлено загальну картину ставлення України до нових течій, куди входить і гіперреалізм. Особливість сучасного українського мистецтва полягає в тому, що як би там не було, чи який новий стиль не прийде, самотність, свою особистість, митці не втрачають і не відмовляються від власної манери написання або у гіршому випадку, сучасне мистецтво потрапляє на наші терени надзвичайно повільно, коли, в свою чергу, в провідних країнах Європи і США нові течії набувають розквіту.

Окрім цього, є очевидним, що на течію гіперреалізму вплинула не лише фотографія, як така, але й розвиток ІТ-технологій. Таким чином, гіперреалізм став полем для вільного вираження своєї творчості, став суцільним експериментом і проник, насамперед, в сферу реклами та

кінематографу. Від 1981, з виходом праці Жана Бодріяра «Симулякри та симуляції», гіперреалізм уже сприймається не тільки, як напрямок в мистецтві, а стає певним відображенням стану культури того часу, її віддзеркаленням та стає основою для філософських роздумів.

Гіперреалізм стосується більш широкої аудиторії, ніж абстрактне мистецтво. На відміну від абстракціонізму, гіперреалізм не потрібно «пояснювати» для глядача, з огляду на зміст, розумієш, що такі сюжети можна знайти в фізичному світі, де, власне, і живе глядач.

УДК 316.647.5: 005.44

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СПІВІСНУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Студенти Мовчан В.В., Новак Р.С.
Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Коберська Т.А.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

В умовах невпинної глобалізації, плюрованізованості суспільства, в сучасному світі поняття «толерантність» належить до повсюдно вживаних значущих слів, якими ми намагаємося врегулювати міжлюдські стосунки.

Сьогодні розуміння толерантності неоднозначне і нестійке. Різні культури, народи, ідучи своїм шляхом, кожен здобуваючи інший історичний досвід, трактують толерантність по-різному. Одним із перших категорію толерантності досліджував у своєму трактаті «*Epistola de tolerantia*» («Листи про толерантність» 1685 р.) британський філософ Джон Локк. Філософська категорія толерантності формулювалася у цьому творі в контексті існування проблеми релігійної нетерпимості. У своїх роботах Локк розкрив триаду, яка відображає визначальні особливості ліберальної західної цивілізації «свобода – закон – розум». Із праць Джона Локка робиться один з висновків, який характеризує трактування можливостей існування вільного розуму в контексті толерантності: розум неможливий без свободи думки, без свободи дослідження, сумніву, без релігійної свободи, без толерантного ставлення до іншої віри, інших поглядів на світ.

Отже, робиться світоглядний висновок, який багато в чому визначає новочасну філософію – свобода думки, слова, релігійних

переконань є запорукою свободи в усіх інших сферах, а категорія толерантності розглядалася у контексті віротерпимості [4].

Екзистенціаліст та релігійний філософ Габріель Марсель у праці «Феноменологія і діалектика толерантності», досліджуючи релігійні та екзистенційні виміри цього явища, дійшов висновку, що толерантність внутрішньо властива людям. В екзистенціальному вимірі толерантність, як цінність та ключова детермінанта особистісної свободи з'явилася ще у Джона Стюарта Мілля («Про свободу»). Ця категорія трактується ним не тільки як чинник існування свободи, але і як засаднича передумова для існування індивідуальності. Толерантність стає запорукою свободи індивіда від державного втручання в його приватне життя і впливу більшості суспільства на нього, свобода сприяє різноманіттю світу – саме в цьому є цінність толерантності.

Щоб розкрити зміст концепту, звернемося до лексикографічних джерел. «Етимологічний словник української мови» пояснює походження слова «толерантний» таким чином: терпимий до чужих думок і вірувань, толерувати – виявляти терпимість – запозичення із західноєвропейських мов від лат. *tolerans, -ntis* – терплячий, дієприкметник від слова *tolerare* – витримувати, зносити, терпіти». Тоді як «Великий тлумачний словник сучасної української мови» подає наступне визначення: толерантність – поблажливе, терпиме ставлення до чийось думок, поглядів, вірувань тощо. Схожа ситуація прослідковується і в російській мові, де «толерантность» асоціюється з домінуючою поблажливістю, терпимістю, та навіть послабленою реакцією на певний фактор. Для української та російської мов термін «толерантність» є досить новим, запозиченим з західно-європейської культури, та трактованим на свій розсуд. На сучасному етапі відбувається лише усвідомлення цього поняття.

В цей же час німецький словник подає наступний синонімічний ряд для «*Toleranz*» - толерантності: обережність, бережне ставлення, терпимість, терпіння, милість, великодушність, благородність, ліберальність, добро та, поблажливість, повага, помилування, розуміння, свобода від упереджень, вільнодумство (ліберальність), благородство, великодушність, поблажливість, терпеливість. Лексикографічний аналіз німецького поняття толерантності демонструє наступну понятійну основу – бережне ставлення, з розумінням, стриманість, великодушне ставлення, що має своє вираження в найрізноманітніших дискурсах – від релігійного, педагогічного до політичного. Наявність широкого спектру способів

вербалізації концепту *Toleranz* говорить про глибоке його засвоєння у німецькій мовній культурі [1].

Тож, бачимо певну різницю у рівнях сприйняття поняття толерантності різними культурами. Однак, заглиблюючись в його розуміння ми маємо розуміти і необхідність приведення його до «спільного знаменника», адже толерантність – є засобом співіснування в умовах єдності – єдності непокданого, що веде за собою конфлікт.

Галина Ковадло у своїй статті «Толерантність як вимога розуму та взаємного самообмеження» стверджує, що світ, у якому ми живемо, – це світ дисенсусу. Рівновага – лише момент в його житті. Несумісність має місце і в людських стосунках, і в людському існуванні. Конфлікт по суті засвідчує себе як екзистенційний вимір буття, як архетип існування людини й суспільства. Екзистенційний, а отже – нездоланий [2].

Чи можливо існувати у світі в умовах постійного, безупинного конфлікту? Можливо, виробивши правила спільної гри. Цими правилами власне і є толерантність, яка дає нам змогу поглянути на конфлікт відкрито, розпізнати його глибинну сутність, та запропонувати спосіб його уникнення. Толерантність – це не вирішення конфлікту, а життя в конфлікті. Вона – ознака непримиренних людей, бо, як зазначав Євген Бистрицький, «це – несумісність назавжди» [3]. Мова йде про якісну зміну вектора свідомих зусиль людини – індивідуальних, колективних, соціально-організованих спрямованих на те, щоб звернувшись до власного розуму, пересилити (колективне) несвідоме, інстинктивну ненависть та нетерпимість до іншого, такого несхожого на власне.

Згадуючи ще одну філософську категорію, поняття свободи – свободи, що не є свавіллям та всездозволеністю, варто пам'ятати, що власна свобода закінчується там, де починається свобода іншого. Людина вільна діяти так, як вважає за потрібне, до тих пір, поки від цього не страждатиме інша. Толерантність є саме тим методом, що запобігає порушенню цього правила, що в умовах актуалізації проблеми наближається до статусу імперативу.

Сила розуму говорить про те, що розуміння та прийняття засад толерантності повинно проходити не через призму виховання жалю, милості, добросердя, чуйності до Іншого тощо, а через розуміння необхідності самообмеження, що вимагає вольового зусилля. Це абсолютно інший рівень розуміння, рівень свідомості як особистої, так і суспільної.

Людина має право мати власні погляди, поводитися у відмінний від інших спосіб, переконувати у своїй правоті – але не має права зловживати

засобами, адже свою віру захищаєш не тим, що відправляєш іншого на вогнище, а лише тим, що у вогонь за неї ідеш сам. Володимир Соловйов наголошував, що нехай кожен думає, як хоче, і говорить, що думає, але якщо він претендує на те, щоб його переконання не залишилися у вузькому колі наперед відомих однодумців, а здобули загальне визнання, йому слід відстояти їх в інтелектуальному змаганні, що ґрунтується на довірі до кожного людського розуму. І, що найістотніше, прихильник заново народженої, строгої толерантності висуває цю вимогу насамперед до самого себе.

Отже, взаємній нетерпимості в сучасному світі можуть бути протиставлені тільки самообмеження, повага, нормативні та морально-етичні принципи. Тобто, висувається умова «взаємної толерантності», «взаємної терпимості», що означають «взаємну повагу» і «взаємне самообмеження». Достатньо взаєморозуміння та усвідомлення межі, вихід за яку – це певною мірою вихід у світ неповаги, непорозумінь і конфліктів. Згадана межа і є межею толерантності.

Глобалізація продовжується, прискорюється та захоплює все нові та нові горизонти. Разом із вступом до Європейського союзу, Україна, вимушено чи невимушено, буде охоплена світовими процесами, що поставить проблему розуміння толерантності для нас на новий рівень. Актуальність осмислення поняття «толерантності» з часом лише збільшуватиметься, як і неминуче виростатимуть конфлікти на шляху до взаєморозуміння.

1. Юдко Л.В. Концепт толерантність в мовних культурах України та Європи. – Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Серия «Филология. Социальные коммуникации» Том 25 (64) № 1. Часть №1. – С. 204 – 209.
2. Ковадло Г. Толерантність як вимога розуму та взаємного самообмеження // Філософські діалоги'2010. – К.: Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, 2010. – Вип. 4. – С. 159-168.
3. Бистрицкий С.К. Конфликт культур і філософія толерантності // Політична думка. – 1996. – № 3–4.
4. Тищенко Ю. А. Генезис феномену толерантності: від філософської категорії до політичного чинника у сфері міжетнічних відносин // Стратегічні пріоритети, №4(5), 2007. – С. 62-68.

ГЕНДЕРНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ НА ПРИКЛАДІ МАСКУЛІННИХ ОБРЯДІВ У СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

Студент Мялковський М.М.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Петрушкевич М. С.

Національний університет «Острозька академія», м. Острог

Маскулінність – соціально сконструйовані очікування, котрі стосуються поведінки, уявлень, переживань, стилю соціальної взаємодії відносно чоловіків і представлені в певній культурі.

Якщо гендер – соціальна стать людини, котра визначає її роль і завдання в суспільстві, то гендерна соціалізація – це процес набуття і засвоєння суспільних вимог, котрі постають перед індивідом у різні етапи його життя. З віком об'єм і зміст гендерної ідентичності міняються, включаючи в себе широкий набір маскулінних і фемінних рис.

Ігор Кон у своїй праці «Дитина і суспільство» вказує, що перший етап усвідомлення своєї статевої приналежності формується вже у 1,5 роки і несе в собі найбільш стійкі статичні елементи самосвідомості. [2]

Чоловіча ідентичність не монолітна, її компоненти часто неузгодженні і внутрішньо суперечливі.

Маскулінність – символічний сценарій, безкінечно варіабельний і не завжди необхідний культурі [1].

Гендерна соціалізація починається від народження дитини. Коли акушер вигукує: «Народився хлопчик!» або «Народилась дівчинка!» саме в цей момент запускаються соціальні механізми гендерної соціалізації. Дитина не усвідомлює й не розуміє цього, проте прихильники психоаналітичної теорії ідентифікації, до яких належить З. Фрейд, вважають, що дитя несвідомо ідентифікує себе з дорослою людиною своєї статі – частіше за все матір'ю або батьком, після чого копіює їхню поведінку.

Дослідники сходяться на думці, що ініціація – це спосіб структуризації буття. Жіночої ініціації в чистому вигляді не існує, оскільки у жінок вона пов'язана із природними явищами: перша менструація, перший сексуальний досвід, народження дитини.

Маносфера – як контр-рух фемінізму. Це мережа блогів, форумів і веб-сайтів з фокусуванням на питаннях, що стосуються чоловіків і маскулінності.

1. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник.-К.:«К.І.С.», 2004. - 536с.
2. Кон І.С. Дитина і суспільство . – М .: Академія , 2003. - 336 с . - (Серія «Вища професійна освіта»).

УДК 515.212

ФІЛОСОФІЯ БЕРТРАНА РАССЕЛА

Студент Остапчук В. В.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Храпко П. Ю.

Технічний коледж Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне

Бертран Артур Вільям Расселл — британський філософ, логік, математик, громадський діяч, основоположник англійського неореалізму та неопозитивізму, засновник сучасної філософії логічного аналізу. З метою обґрунтування математики заснував логіко-філософську програму логіцизму, найповніше втілену у фундаментальній тритомній праці *Principia Mathematica* («Основи математики», написана у співавторстві з А.Вайтгедом).

Філософська еволюція Расселла — перехід від платонізму і логоцентризму до юмівського конвенціоналізму та есенціалізму Арістотеля. В подальшому неодноразово змінював свої філософські погляди, залишаючись, однак, послідовним прибічником аналітичного методу.

За Расселлом філософія не зводиться до аналізу буденної мови, як вважають послідовники філософії мовного аналізу, і її роль не обмежується функцією загального методу розв'язання практичних проблем, на чому наполягають прибічники прагматизму. Расселл обстоював філософське поняття кореспондентної істини як відповідності фактам, які як такі значною мірою не піддаються людському контролю. На його думку, об'єктивне поняття істини впроваджує необхідний елемент стриманості людини щодо універсуму і тим служить противагою прагматистському «отруєнню владою».

Расселл вважав, що сутність філософського пізнання полягає не в проясненні філософської термінології, а в систематичному дослідженні навколишнього світу. Логічний аналіз може сприяти філософському пізнанню тільки тоді, коли він спирається на науково обґрунтовану онтологію, з якою мусять бути узгоджені мовні засоби

аналізу. Звідси виникає проблема побудови «логічно досконалої мови». Згідно з теорією дескрипцій Рассела, для побудови логічно досконалої мови треба переформулювати твердження природної мови таким чином, щоб усунути посилання на сумнівні сутності, уникаючи як суперечливих описів на зразок «круглий квадрат», так і фіктивних дескрипцій («Гамлет», «крилатий кінь» і т. ін.). Тоді вимога істинності висловлювання буде еквівалентною вимозі відповідності висловлювання до дійсності. Таке бачення взаємовідносин між логікою та онтологією базується на припущенні про дискретну «атомарну» структуру світу (доктрина логічного атомізму).

Расселова онтологія раннього періоду містить, однак, крім індивідів, деякі абстрактні сутності — властивості, відношення та висловлювання (propositions). У 1914 Расселл відкидає онтологічний статус абстрактних сутностей і стверджує, що лише індивіди можуть бути носіями власних імен і суб'єктами логічно досконалих суджень. Згідно з концепцією цього періоду, атомарні онтологічні факти утворюються з властивостей та відношень індивідів, а висловлювання та пропозиційні функції лише виконують функцію мовних виразів. При цьому в ролі індивідів виступають події, а звичайні фізичні об'єкти — які ми звикли вважати носіями власних імен — розглядаються як комплекси «співприсутніх» (compresent) подій. У 1940 Расселл ще раз змінює свою онтологію. Після цього перегляду єдиними базовими елементами світу стають прості якості, що мають характер індивідів і водночас універсальї, доступних для прямого сприйняття («знання через безпосереднє знайомство»). Як фізичні об'єкти, так і події аналізуються в термінах цих простих якостей.

Доктрина «знання через безпосереднє знайомство» (knowledge by acquaintance) займає центральне місце в епістемології Рассела. Згідно з цією доктриною, є два види знань: знання речей і знання істин. Знання речей, в свою чергу, поділяється на два різновиди: безпосереднє і таке, що базується на знанні істин. Безпосереднє знання, чи знання через безпосереднє знайомство, полягає у прямому відношенні між індивідуальним розумом та чимось відмінним від нього. Доктрина безпосереднього знання пов'язана у Расселла з емпіристичною теорією «чуттєвих даних» (sense-data), але, безсумнівно, має й самостійне значення як версія аристотелівської епістемології прямого знання.

МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНЕ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕНТ ПРОБЛЕМИ

Студентка Павлова Н. В.
Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Яськів Б.І.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Проблема морально-естетичного розвитку особистості має досить глибоке історичне коріння. Ще антична культура приділяла значну увагу моральним та естетичним проблемам. Одним із перших філософів, хто наголошував на єдності етичного і естетичного, був Сократ, який підкреслював, що духовні якості людини проявляються навіть у зовнішньому вигляді.

Платон, розглядаючи у творах проблеми морально-естетичного виховання, звертав увагу на вплив мистецтва на поведінку людини. Тому він вважав, що необхідно встановити контроль з боку держави за художніми творами, які мали б відповідати морально-етичним принципам тогочасного суспільства.

Власну точку зору щодо виховного впливу мистецтва на особистість мав Арістотель, який наполягав на необхідності підготовки особистості до естетичного сприйняття. Він розвиває думку Платона про прагнення до наслідування як необхідної умови художньої творчості і способу формування особистості.

Отож, філософська думка античності ставила проблему морального впливу мистецтва, шукала шляхи її розв'язання, звертаючись, перше за все, до змісту їх образів, характеру звичаїв, які відображені у художніх творах.

В епоху середньовіччя моральні цінності набувають релігійного характеру. В цей час ідея спасіння, безсмертя душі домінує над радостями земного життя, а розум є вторинним щодо віри.

В кінці доби середньовіччя видатний схоласт Фома Аквінський зробив спробу поєднати віру і розум, висловивши думку про те, що вони можуть доповнювати один одного.

У добу Ренесансу проблеми морально-естетичного виховання особистості представлені новим світоглядом – гуманізмом. На зміну середньовічному «божественному» стає людина і все людське.

Ідея духовного багатства, сили і краси людини найповніше втілювалась в живописі та скульптурі. Прикладами є художньо завершена скульптура Мікеланджело “Давид”, а також портрет Мони Лізи Леонардо да Вінчі, що втілював нове ставлення до людини, стверджуючи гармонію зовнішньої, тілесної краси і краси духовної.

В добу Просвітництва Ж.-Ж. Руссо доводить думку про відповідальність художника за формування моральних відносин, в ім'я благородної мети виховання морально досконалої людини, він готовий пожертвувати красою мистецтва і естетичне підкорити етичному.

А Дені Дідро став послідовником ідеї виховання людини засобами мистецтва. «Якщо чесна людина береться за перо, за пензлик або за різець, - писав філософ, - то своє завдання вона повинна бачити в тому, щоб зобразити добродієність привабливою, а порок – таким, що відштовхує; все тому, що художник зобов'язаний бути “наставником” роду людського.»

У добу німецької класичної філософії було поставлено питання про співвідношення понять «людина» і «особистість». Іммануїл Кант створив учення про категоричний імператив - Вічний ідеал поведінки. Наявність такого імперативу надає людині свободу і разом з тим в сукупності створює всезагальний моральний закон для суспільства. Згідно з цим законом людину не можна перетворювати на засіб, річ, яку можна використати. До неї потрібно ставитися, як до мети, як до самоцінної особистості.

У добу марксизму особа розглядалася як суб'єкт, носій всієї сукупності суспільних відносин. Особистість була це не тільки об'єктом впливу соціального середовища, але й активним суб'єктом її зміни. Питання морально-естетичного виховання особистості являється актуальним для сучасного суспільства.

У сучасному українському суспільстві, окрім традиційних уявлень, існує велика кількість неформальних об'єднань молоді – субкультур, які виникли у результаті трансформації суспільних відносин під впливом різних процесів, взаємодії різних культур, зміни пріоритетів і цілей тощо.

Прийнято вважати, що цінності субкультури не заперечують цінності національної культури, яка прийнята більшістю, вони лише уточнюють деякі відхилення від неї

Існування молодіжної субкультури, специфічного молодіжного сленгу – мови "тусовки" – є свого роду природно зумовленим бунтом проти понять та ідеалів "батьків". Подібні явища можна спостерігати в усі часи, але сьогодні, в епоху ідейного хаосу, відсутності усталених

загальноприйнятих цінностей і норм, вони виявляються значно помітніше та виразніше.

Життєві плани та орієнтири молоді виявляються реалізованими лише тоді, коли вони визначаються в ході конструктивного діалогу між поколіннями та сприймаються молодими людьми як вираження їхніх інтересів.

Тому проблема морально-естетичного формування особистості ґрунтується саме на засадах філософського принципу внутрішньої єдності етичного та естетичного, моралі і краси, і складає тим самим його концептуальну основу, а відтак є базовим чинником історично-обумовленого світосприйняття і культурного діалогу минулого із сучасністю і є проєкцією в майбутнє. Мабуть, лише так можливе формування особистості, маючи на увазі в цьому процесі морально-естетичний контент.

УДК 355.233.2 – 053.6

ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Студент Панічевний В.В.

Наук. керівник – канд. філос. наук, асистент Шадюк Т.А.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

У всі часи процес виховання завжди суттєво впливав і впливає на розвиток суспільства, формування особистості, норм життя, людських взаємовідносин.

У складному процесі формування всебічно розвиненої особистості чільне місце належить морально-етичному вихованню. Зазначимо, моральне виховання - спільна виховна діяльність навчального закладу, сім'ї, громадськості, що має на меті формування стійких моральних якостей, потреб, почуттів, навичок і звичок поведінки на основі засвоєння ідеалів, норм і принципів моралі, участь у практичній діяльності.

Зазначимо, що на сучасному етапі розрізняють дві морально-етичні системи. Перша - домінує в Західній Європі та Америці. Згідно з нею заради досягнення навіть „великого добра” не можна допускати „мале зло”. Для прихильників другої поєднання добра й зла цілком прийнятне . У

сучасному морально-етичному вихованні, на наш погляд, доцільно спиратися на гуманістичну ідею про те, що людині від природи притаманне прагнення до добра, правди й краси. Виховання молодого покоління, молоді, на думку Омеляна Вишневського, має забезпечити формування в них системи морально-етичних цінностей.

Зміст сучасного морально-етичного виховання молодого покоління, зумовлений потребами й вимогами суспільства до формування всебічно розвиненої особистості, рівнем її моральності. З огляду на ці чинники завданням сучасного морально-етичного виховання є формування національної свідомості й самосвідомості, прагнення жити в гармонії з природою, свідомої дисципліни, обов'язку та відповідальності, поваги до закону, до старших, до жінки тощо.

Формування національної свідомості та самосвідомості передбачає: виховання любові до рідної землі, до свого народу, освоєння національних цінностей (мови, території, культури) патріотизм, що сприяє утвердженню національної гідності, залучення молодого покоління, молоді до практичних справ розбудови державності, формування почуття гідності й гордості за свою Батьківщину. У вихованні почуття національної гідності великого значення має правдиве висвітлення історії культури та освіти народу, повернення до культурних надбань минулого, відкриття невідомих сторінок нашої спадщини. Патріотичні почуття зміцнює героїко-патріотичне виховання, покликане виробляти глибоке розуміння громадянського обов'язку, готовність у будь-який час стати на захист Вітчизни, оволодівати військовими знаннями, а також вивчати бойові традиції та героїчні сторінки історії народу, його Збройних сил.

Омелян Вишневський виділяє щонайменше три етапи, які накладають на цю свідомість помітний відбиток. Перший етап (етнічне самоусвідомлення) - першооснова, коріння патріотизму. Етнізація дитини починається з раннього періоду життя в сім'ї, із маминої колискової, з бабусиної казки, з участі у народних звичаях та обрядах. У ранньому дитинстві формується культ рідної оселі, сім'ї, предків, рідного села, міста. Фундаментальне значення в процесі етнізації має рідна мова, засвоєнню якої до певного часу не повинні заважати інші мови. Другий етап (національно-політичне самоусвідомлення) - припадає переважно на підлітковий вік і передбачає усвідомлення себе як частини нації, своєї причетності до неї як явища політичного, що має чи виборює певне місце серед інших націй. До найважливіших моментів цього етапу національного виховання належать відновлення історичної пам'яті та формування почуттів національної гідності. Третій етап (громадсько - державне

самоусвідомлення) - передбачає формування правильного розуміння понять патріотизму й націоналізму, виховання поваги до національно-культурних цінностей інших народів, прищеплення почуття національної, расової, конфесійної толерантності.

Особливою формою свідомості, стрижнем якої є віра в Бога - творця світу, є релігія. Професор Петро Щербань так визначає місце наукового й релігійного світоглядів у системі виховання: „Проте, є Бог чи його нема - це не проблема педагогіки. Бог існує для тих, хто вірить у Нього. Головне призначення наукового світогляду - відповісти на запитання: „Який є світ?“, а релігійного - „Як жити у світі?“ Тож краще було б, якби вони не ворогували між собою. Релігія звертається до почуттів людей і в цьому подібна до мистецтва. А тому слід позбутися зневажливого ставлення до релігії й разом з тим не поспішати відмовлятися від матеріалістичних переконань...

Глибоко переконаним, педагогам, вихователям сучасного освітнього простору варто прислухатися до таких порад: поважаючи релігійні почуття віруючих учнів, студентів та їхніх батьків, поважно ставлячись до релігії, школа й учитель повинні формувати у своїх вихованців науковий світогляд; педагог має бути людиною високої культури, знати історію, світову літературу, мистецтво, Біблію; визначаючи форми й методи формування світогляду, урахувувати вікові та індивідуальні особливості молодого покоління, молоді, а також сімейні умови виховання; педагог повинен зробити все, щоб запобігти виникненню конфлікту, образи чи приниження гідності й почуттів віруючих; педагог має спиратися на принцип релігійного плюралізму й віротерпимості, який ґрунтується на тому, що всі люди віруючі: тільки одні вірять у те, що Бог є, а інші - що його немає.

Таким чином, у сучасному непростому соціумі, на наш погляд, головне завдання педагога - прищепити особистості доброту й чесність, здатність на благородний вчинок, уміння мислити й відстоювати свої переконання.

УДК 101

МАНІПУЛЯЦІЯ СВІДОМІСТЮ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Студент Парфенюк А.Б.
Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Гаєвська С. Р.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Маніпуляція – це не насильство, а спокуса. Перша й головна умова успішної маніпуляції полягає в тому, що більшість громадян не бажає витратити ні фізичних і розумових сил, ні часу на те, щоб засумніватися в повідомленнях. Мішенню дій маніпулятора є дух, психічні структури людської особистості. Маніпуляція не завжди має негативні наслідки, деякі філософи та фахівці навіть вважають, що маніпуляція є корисною для людей, особливо під впливом мудрого та розумного правителя, вони вважають маніпуляцію величезним кроком в розвитку людства у порівнянні з насильством, грубим примусом. Існує безліч видів маніпуляції свідомості, які використовують люди в різних цілях.

Приклади маніпуляції переслідують нас на кожному кроці, особливо під впливом науково-технічної революції. Телебачення, ЗМІ, різні молодіжні напрямки, фінансові піраміди, а особливо – реклама! Реклама – це самий буденний і непомітний вид маніпуляції свідомістю, якому піддається щодня кожна людина. Потрібно завжди і скрізь, і на людях, і в думках, протидіяти атомізації, перетворенню на індивіда маси.

Саме маніпуляція свідомістю є актуальною темою сьогодення, адже людина все більше та більше поринає у світ, який насичений віртуальністю, коли людиною легко керувати. Науково-технічна революція сприяла виробленню витончених способів маніпулювання свідомістю людей, що укорінені в глибинних структурах особистості: дозована правда, гра на почуттях, сугестивний вплив з допомогою слова, стереотипність мислення, бомбардування нікчемною інформацією, що не дозволяє зосередитися на проблемі, щоб виробити свою точку зору, нетерпимість до інакомислення та ін.

Потрібно завжди і скрізь прагнути протидіяти перетворенню на безлику масу, на натовп, яким легко управляють маніпулятори, адже маніпулятор це не той, що веде з нами дискусію, не той, кому ми можемо поставити різке запитання, а голос з екрану телевізора, коли ти є ізольованим від інших і не можеш заперечити, або прямо протидіяти цьому голосу. Треба зрозуміти, що завжди є вибір, адже однією з головних цілей маніпулятора є виключення альтернатив, щоб позбавити людину власних роздумів, особистісного ставлення, яке базується на збереженні людських зв'язків, як засобу захисту своєї особистості (як самостійної і відповідальної), тобто уникати втрати свого «Я». Головна порада фахівців — думати, розвивати діалогічне мислення, яке руйнує маніпуляцію, формує стійкість до неї. А філософія в своїй багатій плюралістичній історичній спадщині постає справжньою школою саме такого мислення.

1. Кара-Мурза, С. Г. Короткий курс маніпулювання свідомістю. Текст. / С. Г. Кара-Мурза. - М.: Алгоритм, 2002. - 288с.
2. Кара-Мурза, С. Г. Маніпулювання свідомістю Текст. / С. Г. Кара-Мурза. - М.: Эксмо, 2006. - 832 с.

УДК 1:3+1:93

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮБОВІ У ТВОРАХ Е. ФРОММА

Студентка Пельчер М.

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Щигельська Г.О.
Тернопільський національний університет ім. Івана Пулюя

Над проблемою любові задумався чи не кожен, адже це єдина річ, яку переживають всі люди, це те, що не вивчиш, не прочитаєш у книжці, до якої не доторкнешся. Кожна людина по-різному сприймає і відчуває любов. Саме тут виникає питання: "це мистецтво, чи ні?" Тому досліджувати феномен любові ми вирішили по Фромму, опираючись на його книгу "Мистецтво любові".

Сучасна людина, як і людина Відродження чи архаїчної Греції – це істота, яка прагне одного: відчуття єдності, приналежності до світу, і найбільше уникає, боїться відчуття абсолютної самотності, відчуження. В процесі своєї життєдіяльності, каже Фромм, ми постійно шукаємо шляхів подолання власної безпорадності (тотемізм, органістичні стани, психологія уніфікації, ідея рівності, пристосування). Натомість справжнє, повноцінне міжособисте об'єднання людина може отримати, вважає психоаналітик, лише у справжній, не симбіотичній любові.

Аналізуючи питання любові в сучасному світі, Еріх Фромм визначає основну перепону на шляху до її реалізації: егоцентричне бажання людства бути коханим, замість гуманістичного – кохати самому. При цьому психоаналітик зауважує не на спонтанності зародження цього відчуття, а на процесі наполегливої роботи, навчання, що при певних зусиллях може дати позитивний результат. Любов в сучасному світі, зазначає автор, формується по принципу ідеології суспільства споживання, де кожен намагається продати себе за найкращу ціну, відносини між людьми формуються по принципу взаємовигідного придбання.

Характеризуючи феномен псевдо-любові, її симбіотичного зразка, автор виділяє два наступні підвиди: активний (садистичний) та пасивний (мазохістський). Натомість справжня любов вважає за потрібне

«віддавати», а не брати. Цей акт даріння, каже Фром, є можливістю поділитись своєю життєвою енергією, яка, в свою чергу, також повертається назад, обдаровуючи того, хто ділиться. І це стосується не лише любові. Фром додає до характеристик справжньої любові такі якості як: турботу, відповідальність, повагу, а також глибоке пізнання того, на кого спрямована любов. Любов є розкриття потаємного в іншому і в собі самому – це акт повного єднання.

Роздумуючи про зрілу та незрілу любов, Фром зауважує: незріла, дитяча любов каже: «Я люблю, тому що мене люблять», «Я люблю тебе, тому що я потребую тебе»; а зріле кохання каже «Мене люблять, тому що я люблю», «Я потребую тебе, тому що я люблю тебе».

В своєму аналізі любові Фром відзначає специфіку орієнтування людини на об'єкт любові. Залежно від цього, він формує декілька видів любові: братерську любов (риси: відповідальність, турбота, повага, бажання пізнати того, кого люблять); материнська любов (безумовне піклування, відчуття прекрасності світу, здатність відпустити об'єкт любові); еротичне кохання (прагнення до абсолютного злиття, оманливість); любов до себе (протилежність понять «егоїзм» та «любов»), здатність любити інших обумовлюється здатністю любити себе); любов до Бога (західна віра – любов до Бога як досвід мислення; східна віра – напружене чуттєве переживання єдності, нероздільно об'єднане з вираженням цієї любові в кожній життєвій дії; тісно пов'язується Фромом із любов'ю до батьків).

Окремим розділом Фром розглядає як впливає на формування відчуття любові сучасне суспільство. Ознаками позитивної любові сучасного автору світу (1957 р.) є злагоженість, принцип партнерства, ціль якого не «глибинний душевний зв'язок», а присмність співіснування. Любов і шлюб сприймаються лише як прихисток, який рятує від самотності.

Фром також досліджує різні види девіативної, невротичної любові, породжені різними типами індивідуальних паттернів (концентрація на матері, концентрація на батькові), псевдо-любові (любов-поклоніння, сентиментальна любов, любов як тимчасова аберація). Зауважує на небезпеці концентрації на негативних рисах партнера, проекції власних бажань на дітей, уникненні вирішення конфліктних ситуацій. Цікавим є зауваження Фрома стосовно релігійного ренесансу, який переживає людина всередині ХХ століття. Насправді, вважає науковець, «падіння любові до Бога досягло тих самих розмірів, що і до людини». Бог сприймається людиною як партнер по бізнесу, але не більше.

В ситуації, де людина сприймає світ і себе саму як товар, єдиною можливістю досягнути справжню любов, впевнений Фром, є усвідомлення необхідності постійної роботи над собою. Тому автор концентрує увагу на таких важливих людських рисах як: зосередженість, терпіння, зацікавленість в досягненні майстерності. Особливо важливо зрозуміти, що якщо людина хоче стати майстром, вона повинна підпорядкувати цьому усе своє життя. Фром розглядає ті якості, які мають особливе значення для здатності кохати. Це перемога власного нарцисизму, смирення, об'єктивність та розум. І найголовніший компонент в рецепті любові від Фрома – віра. «Практика любові вимагає практики віри». Віра в різних її проявах (раціональна віра, віра в себе, в потенціал іншого) є потенціалом любові. «Любов – акт віри; хто має мало віри, той має і мало любові».

Отже Любов за Фромом – це гуманістичний проект, який передбачає духовну єдність морально зрілих особистостей, налаштованих на процес неперервного удосконалення. Навіть через стільки років, поради психоаналітика стосовно того, як виростити справжню любов, залишаються актуальними як ніколи.

1.Фромм Э. Искусство любить. Исследование природы любви. Електр. ресурс. – Режим доступу: www.psylib.org.ua/books/fromm03/index.htm

УДК 892

ОБРАЗ ЖІНКИ В СИСТЕМІ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ОЛЕНИ ТЕЛІГИ

Студентка Пельчер М.В.,

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Щигельська Г.О.

Тернопільський національний університет ім. Івана Пулюя

21 липня 2016 року Україна відзначатиме 110-річчя з дня народження видатної української поетеси і публіцистки, діячки національно-визвольного руху, жінки-епохи Олени Теліги. Про її життя і творчий шлях відомо багато й водночас мало, її велична постать ще до сьогодні залишається загадковою і незбагненою. Довгий час її ім'я було приховане під радянськими заборонами та контролем, а також несправедливо вилучене із пам'яті народу. Тільки в останні десятиліття поволі виривають із небуття деякі факти її подвижницького життя, знаходяться загублені вірші, великої шани набуває її емігрантська доля, участь у боротьбі за волю України в рядах ОУН.

Хоча творча спадщина Олени Теліги невелика за обсягом (до сучасного читача дійшло 38 поезій, одне оповідання, 16 публіцистичних творів та рецензій і 65 листів), за майже вісім десятиків літ, що минули з часу перших відгуків на її твори, опубліковано сотні наукових розвідок, публіцистичних нарисів і художніх полотен, присвячених «поетці вогнених меж» [1, с. 43]. Слід звернути увагу, що багато дослідників життя Олени Теліги, розглядають її діяльність крізь призму патріотичних ідей, якими пройняті її твори. Попри це вона акцентувалась не тільки на боротьбі за волю України, її також цікавила роль жіноцтва в національному аспекті. Ті образи, які вже були утверджені в літературі та суспільстві, зовсім не задовольняли її погляди. Поетеса докоряла українським діячам за те, що в українському суспільстві не створено образу ідеальної жінки. Розглядаючи роль жінки у формуванні нації борців в уже усталених образах, Олена Теліга висловлювала занепокоєння тим, що коли від жінки «вимагається бути лише матір'ю і жінкою, то для неї буде далеко важливішою рідна стріха від рідної землі» [3]. «Так буде завжди, – підкреслювала Олена Теліга, – доки кожна українка не навчиться дивитися на чоловіка, дітей, а головне на саму себе, не лише як на сторожів домашнього вогнища, а передусім – як на сторожів цілоти, щастя і могутності більшої родини – нації [3]».

Тут не можна не погодитися із поетесою, адже в житті досить часто зустрічаються жінки, які попрощались зі стереотипом «жінки-рабині» і сучасним «вампом», вони присвячують своє життя, свою працю і свої помисли рідному краю. Звичайно, без недоліків не обійшлося, багато жінок стали суворими амазонками, мужчинами в спідниці, позбавлені всякої жіночності. Без сумнівів, вони можуть багато зробити для суспільства, але такий викривлений тип жінки не стане джерелом натхнення чоловіка, який потребує поважності в роботі, але ніжності й гумору – в перерві [3]. Тобто, саме у співпраці з чоловіками жінки повинні шукати своє місце в громадському житті. Жінка – не рабиня свого чоловіка, вона віддана й ніжна супутниця його життя, вона та, яка здатна на самопожертву, бо поділяє й розуміє його громадські інтереси, а душа в неї настільки багата, що її вистачить на двох. Тип нової українки – це не тільки зовнішня краса, жіночність, ніжність, не тільки добра мати, дружина; нова українка в розумінні Олени Теліги – це і жіночність, і ніжність, і радість, і боротьба, що мусить творити одне гармонійне ціле. Саме такою була й сама поетеса. Твердий характер Олени був не просто декларацією, а виявлявся у вчинках, а надто – у стосунках з чоловіками, які воліла бачити вільними. Вона була надзвичайно приваблива. У цю

королеву в капелюшку закохувалися з легкістю, про що свідчать спогади її сучасників, зокрема доктор філології, професор Іван Денисюк згадував: «Щось непереможно тягло дивитися на неї, вдивлятися в її обличчя. Одягнена в елегантний бежевий плащ... Капелюшок, як тепер мені здається, бронзової барви. Але та її постійна усмішка! Дивовижна, сповнена тасмничості, повабу і чару... Пані в капелюшку – неначе королева» [4].

Олена Теліга пройшла свій життєвий шлях саме за таких умов, коли кожен день вимагав шаленого напруження, так, наче це день останній і «на потім» уже нічого не відкладеш. Власне, поєднання ідей патріотизму й емансипації було характерним для модерного фемінізму загалом і творчості Олени Теліги зокрема, що свідчить про співвідношення у мистецькому набутку авторки образу «нової» жінки з новим еталоном жіночої активності й жіночого призначення. Отже, протест проти традиційних стандартів супроводжувався, в першу чергу, самопізнанням і пошуками власної ідентичності. Олені Телізі вдалося збагнути головне – своє покликання. За спостереженням С. Гординського, в ній було якесь «велике відчуття жіночої великості» [2]. Олена Теліга як поетеса, як людина, як жінка – це епоха. Її можна збагнути, оцінити тільки в зв'язку з усім тим, що діялося в її оточенні, що найглибше відбивалося яскравим світом і в її творчості.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що духовні цінності у творчій спадщині Олени Теліги залишаються актуальними, незважаючи на велику відстань у часі. На повну силу утверджуючи жіночу цінність національного світу, так само, як і жіночу цінність світу загалом, вона плекала жіночу «расу», яка уже створила собі ідеал, найбільш відповідний добі. Це жінка, яка є водночас жіночною і мужньою, здатною палко кохати та бути вірним союзником чоловіка в боротьбі за життя, а головне – за націю.

1. Голембовська, Т. Творчість Олени Теліги в літературознавчих дослідженнях: аспект ідентичності [Текст] / Т. Голембовська // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Філологія. Соціальні комунікації / ред. кол. Г.В. Шумицька (голова). – Ужгород: Видавництво УжНУ "Говерла", 2014. – Вип. 2 (32). – С.43–50.

2. Гординський С. Зустріч з Оленою Телігою. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ukrlife.org/main/minerva/teliha_gord.htm.

3.Теліга О. Якими нас прагнете? Електронний ресурс. – Режим доступу:https://docs.google.com/viewer?url=http://ukrcenter.com/!FilesRepository/Literature_Upload3//d8804491-9086-4c36-b2a7-1dc791a344db.pdf.

4.Цікаве про Олену Телігу. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://iryadenysjuk.blogspot.com/2014/07/blog-post.html>.

ФІЛОСОФІЯ МЕТАМОДЕРНУ

Студент Присяжнюк М.В.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Коберська Т.А.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Постмодернізм, що першопочатково виник, як антитеза модерну, на початку ХХІ століття зазнає переоцінки. Погляд на світ та культуру, сформований поколінням котре виросло в 80-90 роках, потребував чіткого термінологічного визначення, оскільки культурно-мистецька діяльність цього суспільного прошарку вийшла далеко за означення постмодернізм. Наслідком «вичерпаності та втоми» постмодерну й стало народження нового феномену культури, умовно позначеного дослідниками, як *альтермодерн* (Н. Бурріо), *«трансмодерн»* (Е. Дусоль) *«постпостмодернізм»*, *«метамодернізм»*, який вводить деякі нові естетичні та художні канони з устремлінням створити принципово нове художнє та інтелектуальне середовище.

Проблематику даного питання підняв ще у 2006 році, англійський філософ Алан Кірсебі в статті «Deth of postmodernism and beyond». Автор чітко дає зрозуміти, що постмодернізм зникає, а те що стає на його місце - *псевдо-модернізм*. Пізніше переосмисливши термінологію, на сторінках своєї книги «Digimodernism», він анонсує це поняття як *цифромодернізм*. Загалом термін *метамодернізм* введений в широкий вжиток в 2010 році, Тімотеусом Вермюленом та Робіном ван дер Акером в праці «Notes of Metamodernism», для відображення подолання світогляду постмодернізму та заміни громіздких ідіом, що мали ідентичне значення на зразок – *постпостмодернізму*.

Покоління метамодернізму знаходиться між сумнівами постмодернізму і модерніською жагою почуття, сенсу, напрямку. І тому, любов – це не обов'язково те, над чим потрібно іронізувати, надія – це не те, чому не можна довіряти, зазначає Тімотеус Вермюлен. Приставка «мета», каже автор – це схоже на коливання і обертання в майбутнє, минуле, нинішнє, тут, там чи де небуть ще, з та між ідеалами. Отже, «мета» передбачає, що людина може вірити в одне сьогодні та в протилежне завтра або ж в протилежне одночасно. Метамодернізм замінює межі теперішнього на контури безмежного майбутнього.

Насправді – це і є доля метамодер-Нової людини: слідувати за постійно відступаючими горизонтами [3].

У маніфесті метамодернізму (*Metamodernism Manifesto*) Люка Тернера (2011 р.) акцентується увага на розгойдуванні між бінарними полюсами, постійною динамікою та нестабільністю. І як своєрідний напрямок, Л.Тернер пропонує шлях прагматичного романтизму [2]. Пояснення автор опублікував в січні 2015 року в статті «*Metamodernism: A Brief Introduction*». Метамодернізм покликаний через нову чуттєвість, відсилаючи до своїх передтеч, висловити дух сучасності. Проявляється це м'ятежністю між цинізмом і романтикою, апатією і емпатією, цитуванням і спробами створити щось абсолютно нове. Водночас, *пост*постмодерн – час повернення того факту, що зрозуміти чужу думку простіше, аніж сформулювати особистий топос і впевнено заявити про його інтереси мовою філософії. В.Мартинів зазначає, що ми втягуємось у ситуацію, коли іронія та дистанція розчинюються у всьому й породжують нудьгу. І вже більше не цікаво як дещо деконструюється та розвалюється, набагато цікавіше, що залишається коли все розвалилось, як зароджується і відроджується порядок, істина, відповідальність за реалізацію свого проекту [1].

Метамодернізм це – подолання постмодерністської іронії через архаїку, пошук нової серйозності. Нескінченна складність, ускладненість; мережева структура оповідання; вільне плавання в часі; неоромантичні установки, тобто установки на досконалість самотнього героя, на відхід від натовпу, на певну контрадікцію з нею.

Основними складовими *пост*постмодернізму сучасний філософ О.Митрошенков визначає – віртуалістику (з її специфічною ознакою – інтерактивністю), технообрази, глокалізацію і транссентименталізм. Тенденціями нової стильової хвилі постає деяка радикальна відкритість, аутентичність, новий гуманізм, новий утопізм, поєднання інтересу до минулого з відкритістю в майбутнє, «м'які» естетичні цінності, устремління до трансцендентного, відхід від норми та стандартизованої моралі до моралі творчої (за М.Бердяєвим і О. Зінов'євим). Принагідно відмітимо, що ці два філософи є критиками суспільних організацій та масових рухів, вони проти зростання душі з партіями, ідеологічними рухами, державою, церквою. Пропагують жити у стилі «бути», а не «мати», виступають за шлях «одинаків».

Як зазначає сучасний філософ М. Епштейн, як метафізика є філософським вченням про надчуттєві принципи буття, те що «понад» фізикою, свідчить про перехід у нову якість, так і метамодерн може вийти

за рамки фізичного досвіду в поле трансцендентного, постаючи, таким чином, певною новою релігією свободи та особистого духовного пошуку.

Отже, загальними характерними рисами *пост*постмодернізму у філософсько-естетичному вимірі є: заперечення іронії постмодерну, прагнення зробити мистецтво та його образи певною мірою справжніми та щирими; намагання перейти на якісно новий рівень подачі художньої інформації; звернення до філософських категорій віртуальної реальності та гіперреальності.

1. В чём суть эпохи метамодерна (постпостмодерна) и что будет после неё? // <https://thequestion.ru/..v-chyom-sut-epokhi-metamoderna-postpostmoderna-i-chto-b>

2. Тернер. Л. Манифест метамодерниста // eroskosmos.org/metamodernist-manifesto/

3. Тимотеус Вермулен, Робин ван ден Аккер: Что такое метамодернизм? <https://dvoetochie.wordpress.com/2014/06/19/metamodernism/>

УДК 321.015:342.33

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ Ш.Л. ДЕ МОНТЕСК'Є

Студентка Романенко Ю.І.

Наук. керівник – асистент Качур К.Л.

*Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м.Київ*

Спадщиною зачинателя французького Просвітництва цікавилися не лише юристи, а й філософи, історики, філологи, які аналізували політико-юридичну ідеологію Франції того періоду, а також взаємозв'язок політичних і правових феноменів, відображених в теорії Ш.Л. Монтеск'є. Як авторитетний знавець політико-правових законів він зробив колосальний внесок в осмислення концепції правової держави, формування і утвердження якої в Україні є одним з пріоритетних завдань.

Метою тез є дослідження та аналіз підходу Ш.Л. Монтеск'є до вирішення проблем державо- і правотворення, а також запропонованої ним систематизації знань про політику, державу і право.

Політико-правовий аспект філософії Ш. Монтеск'є становить неабиякий науковий інтерес, і досліджувався Т.Андрусяком, Г.Демиденком, Н. Жук, Л. Заставською, І. Процюком, О.Терзі, Ф.Шульженком.

Видатний французький юрист і політичний теоретик Шарль-Луї де Монтеск'є належить до плеяди творців політичної теорії та вчення про право в епоху європейського Просвітництва. Творчий доробок Ш.Л.

Монтеск'є представлений трьома найвідомішими його працями: «Персидські листи», «Роздуми про причини величі римлян і їх занепаду», «Про дух законів». Фактично він систематизував існуючі політико-правові знання, розглянувши їх як єдине ціле.

Намагаючись пояснити зміст поняття «закон», Ш.Л. Монтеск'є виходив з того, що «закон» є виявом «розуму», що «закон взагалі» є «людським розумом», їхнє управління поширюється на всіх людей на землі.

Він підкреслює, що людина є частиною природи і підкоряється її об'єктивним законам. «Законо природи» він вважає такими, що передують усім іншим законам. Проте з'єднавшись у суспільстві, люди перестають усвідомлювати свою слабкість, рівність між ними зникає і починається війна: між націями і між окремими особами. Саме вона спонукає встановити закони між людьми [1, с. 166-167]. Автор доводив, що виникнення держави і права, багатоманітність законів та установ – результат дії об'єктивних чинників і закономірностей, які складають «дух законів».

Центральне місце серед цих чинників посідає географічне середовище, вчення про яке у соціальній філософії згодом дістало назву «географічний детермінізм». Філософ наполягав на тому, що величина території, клімат і навіть рельєф місцевості визначають психологію народу і характер суспільного розвитку. Він писав, що закони «мають відповідати ознакам країни, її клімату, ... характеристикам ґрунтів, ... способу життя її народів, ... рівню свободи, що допускається державним устроєм, релігії населення, його схильностям, багатству, чисельності, торгівлі, вдачі, звичкам» [3, с. 110-111]. З огляду на це мислитель стверджував, що у південних широтах спека знесилоє людей, робить їх боязкими, схильними до неволі, сприйняття деспотичної влади, втрати власної свободи і незалежності. Народи ж півночі загартовані у битвах за життя. Їм притаманні войовничість, сміливість, рішучість. Вони наполегливо відстоюють свої права та вольності. Сам Монтеск'є ставив перед собою високу мету – показати «тріумф моралі над кліматом».

На думку Монтеск'є, головні завдання держави полягають у забезпеченні людині політичних і громадянських свобод, а також примиренні суперечностей, що виникають у суспільстві.

Значну увагу мислитель приділяв формам правління, яких в історії держави він виділяв чотири: демократія, аристократія, монархія і деспотія.

Демократія, аристократія і монархія, де відносини між правителями і громадянами здійснюються у правовій формі, а державна

влада розділена між різними соціальними силами, установами та посадовими особами, розцінюються філософом як справедливі (правильні). Деспотії ж притаманне довільне здійснення державної влади, відсутність розподілу позицій влади, і вона найчастіше концентрується в руках однієї особи, органу або стану [3, с. 111].

Ідеал держави для мислителя – це вільна держава, що базується на концепції поділу влади. «Все загинуло б, – вважає він, – якби в одній і тій же особі чи установі ..., були з'єднані ці три влади: створювати закони, здійснювати загальнообов'язкові постанови і судити злочини чи позови приватних осіб» [1, с. 290-291]. В той же час він обґрунтовано виходив з того, що повна незалежність органів влади і відсутність їх взаємовпливу здатна призвести до краху державної системи.

Аналізуючи вчення Ш.Л. Монтеск'є, стає очевидним, що сам розподіл влад не є самоціллю, головне, щоб цей розподіл забезпечував свободу кожної людини [2, с. 8-9]. Головною метою було забезпечення не стільки рівноваги видів влади, скільки впровадження дійового юридичного механізму рівноваги суспільних сил. І поділ влади таку рівновагу забезпечує.

Підбиваючи підсумки, варто сказати, що вчення Ш.Л. де Монтеск'є помітно вплинуло на розвиток теорії і практики правової державності. Своїм розумінням держави і закону, концепцією «географічного детермінізму», теорією множинності форм правління він фактично здійснив прорив у тогочасній філософській і правовій науці. Обґрунтована ним тріада влади згодом стала класичною формулою теорії конституціоналізму і знайшла своє закріплення у конституційних актах ряду держав.

1. Избранные произведения. В 2-х томах / Монтескье Ш.; Под общ. Ред.: Баскин М.П. – М.: Госполитиздат, 1955. – 799 с.
2. Парламент, Президент, уряд: через взаємопорозуміння до рівноваги [Текст] : монографія / Н. Жук ; наук. ред. М. В. Цвік. – Х.: Харків юридичний, 2007.
3. Політико-правові погляди Ш. Монтеск'є [Електронний ресурс] / О. С. Терзі, Л. Ю. Заставська // Наука. Релігія. Суспільство. – 2012. - № 4. – С. 110-113. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>

**ПРОГНОСТИЧНІ МОТИВИ У ФІЛОСОФСЬКИХ
ПОГЛЯДАХ В. ВЕРНАДСЬКОГО**

Студентка Романюк К. О.

Наук. керівник – канд. філос. наук, асистент Шадюк Т.А.

*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Академік В. І. Вернадський відрізнявся різноманітністю й широтою наукових інтересів і відкриттів, талантом наукового передбачення. Теми його праць стосуються часу і простору, життя і смерті ґрунту і води, тварин, рослин і людства. Він не просто цікавився усім цим, а глибоко осмислював, досліджував і осягав. Однією із найбільш значних для науки є його вчення про біосферу та зроблене на його основі філософське відкриття – ідея переходу біосфери в ноосферу – сферу розуму.

Читаючи й аналізуючи працю академіка Володимира Івановича Вернадського «Філософські думки натураліста» слід передусім сказати, що біосфера для вченого є не просто сферою існування й розповсюдження живих істот на планеті Земля, їх життєдіяльності, це наука про людську особистість, закони людського розуму, почуттєвий інструментарій пізнання. Розгляд будь-яких явищ відбувається ним крізь призму людської реальності й потенціалу людської особистості. Усе це ініціює в його філософському вченні появу специфічного терміну – ноосфери, котрий обумовлений процесом наукового пізнання світу. Відповідно й саме наукове пізнання в розумінні Володимира Вернадського є проявом ноосфери.

Ноосфера – геологічно новий стан біосфери, втілення геологічної могутності людини, викликане поступом наукового знання, вписане у планетарний розвиток цивілізації, основою якої є культурна біогеохімічна енергія людства. Створення ноосфери – подія планетарного значення, обумовлена наявністю біосфери – земної оболонки, основною рисою якої є жива природа. Звідси будова біосфери визначається життям людських спільнот, представників роду *Homo sapiens*, наділених біогеохімічною енергією. Саме вона охоплює собою всю біосферу й визначає всю її історію, це та нова форма біогеохімічної енергії, котра називається енергією людської культури або культурною геохімічною енергією, яка творить нині біосферу. Вона пов'язана з психічною діяльністю організмів

та розвитком мозку й наявна не лише у *Homo sapiens*, а й у решти живих істот, однак виявляється у формі ноосфери лише завдяки розуму. Розум еволюціонував упродовж сотень мільйонів років, але в якості геологічної сили зміг проявитися в наш час, - вважає В. Вернадський, - коли людина охопила своїм життям і культурною роботою всю біосферу.

Разом із поняттями біосфери та ноосфери вчений увів у науковий обіг поняття живої речовини, під яким розуміється сукупність живих організмів, існування яких підтверджується емпірично. Жива речовина по масі складає мізерну частину планети й ця обставина є вічною, тобто властивою геологічно, впродовж всього існування планети Земля. Жива речовина з плином часу змінюється лише морфологічно. Історія живої речовини в ході часу виражається у повільній зміні форм життя, форм живих організмів, котрі генетично між собою пов'язані, розвиваються від одного покоління до наступного.

Натомість поняття життя виходить за його межі, маючи тлумачення більш широкого змісту. В. Вернадський визначав місце життєдіяльності людини на планеті як матеріально-енергетичну структуру – біосферу – земну оболонку, в якій може існувати життя. Людина невіддільна від біосфери, як і будь-який живий організм. Усі вони тісно пов'язані між собою: харчуванням і диханням, тобто спільно перебувають у матеріально-енергетичному середовищі. Поза ним у природних умовах вони існувати не можуть. Людство як жива речовина також нерозривно пов'язане з матеріально-енергетичними процесами біосфери.

Поняття біосфери як сфери «життя» було введено в біологію Ламарком на початку 19 століття, а в геологію було введено Е. Зюссом у 1875 році. У 1926 році завдяки виходу в світ праці В. Вернадського «Біосфера» це поняття отримує нове розуміння. Біосфера виявляє себе як планетарне явище космічного характеру, як узагальнення емпірично спостережуваних фактів. В. І. Вернадський вважав, що життя – ширше поняття аніж біосфера, адже припускав, що живі організми можуть існувати не лише в земній біосфері, але на інших планетах (Венері, Марсі). Сьогодні активно ведуться дослідження з цього приводу, аналізуються зразки біохімічних сполук, доставлені в лабораторії сучасними космічними апаратами, однак досі не існує наукових підтверджень існування життя на інших планетах саме в такій як на Землі біологічній формі. Тому можна вважати справедливим визначення життя з точки зору сучасної В. Вернадському геології як космічного явища, причому відмінного від своєї первинної матерії.

Володимир Вернадський високо поцінював можливості й практичну діяльність людини в сфері природи – біосфері. Й те, що вчений лише прогнозував у свій час, для нас уже є реальністю. Зокрема, у числі значних досягнень людини - створення штучних хімічних сполук, біогенних культурних мінералів. Людина змінює хімічний склад біосфери: повітряну оболонку суші й усі природні води, моря й частини океанів. Нею створюються нові види тварин і рослин. Здійснюється вихід за межі планети у космічний простір. Ноосфера – останній із багатьох етапів еволюції біосфери в геологічній історії – стан нашого часу.

Будучи прихильником еволюційної теорії розвитку біосфери, вчений підкреслював, що еволюційний процес властивий тільки живій речовині. Зміна морфологічної будови живої речовини призводить до зміни її хімічного складу. При цьому еволюція живої речовини відбувається у визначеному напрямку. Людина є могутньою геологічною силою, що лише зростає. З цим актом співвідносяться усі зміни її становища на планеті. Втім, хоча й людина охопила собою усю біосферу, вивчила її, розселилась по всій її поверхні – усе ж людство разом взяте являє собою мізерну масу речовини планети. Могутність людини пов'язана не так із матерією, як із мозком, з розумом і керованою ним працею. В геологічній історії біосфери, – переконаний В. Вернадський, – перед людиною відкривається величезне майбутнє, якщо вона зрозуміє це і не буде вживати свій розум і свою працю на самознищення. Однак, на жаль, сьогодення переконливо демонструє нам факти існуючих загроз техногенних катастроф, нових світових воєн (хімічних, біогенних, ядерних, інформаційних), екологічних катаклізмів тощо, об'єднаних науковцями у глобальні проблеми, тобто загальнопланетарні, пов'язані з всесвітньо-історичним процесом. Сучасний дослідник в галузі філософської науки П. Ю. Саух зазначає: «Набута раніше могутність людини, яка зруйнувала квазірівновагу біосфери й ноосфери, призвела її до переходу в новий стан, де для людини може не виявитись місця». Принаймні у світоглядній перспективі, – вважає вчений, – оптимістичним виходом є створення всеоб'ємного софійного середовища софіосфери, в якій повинні діяти всі галузі науки на засадах збагаченої досвідом мудрості.

1. Булатов М. Ноосфера і проблема людини / Михайло Булатов // Філософія: Світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник / В. Г. Табачковський, М. О. Булатов, Н. В. Хамітов та ін. – К.: Либідь, 2003. – С. 340 – 356.
2. Вернадский В. И. Начало и вечность жизни. М., 1989.

ФІЛОСОФІЯ НЕОТОМІЗМУ

Студент Сабанюк М.Ю.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Храпко П. Ю.

Технічний коледж Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне

Теологізація окремих шкіл сучасної філософії й естетики Заходу зумовлена значним впливом на їхніх представників неотомізму — офіційної доктрини католицької церкви. Томізм, який спирався на вчення монаха-домініканця Фоми Аквінського (1225—1274), був особливо популярним і впливовим в епоху середньовіччя. Під тиском матеріалістичної філософії XVII—XVIII століть, наукових досягнень цього періоду він поступово втратив свою популярність. Відродження томізму почалося в другій половині XIX століття, а в 1879 році модернізована форма його — неотомізм — проголошується офіційною філософією католицької церкви, підтримується Ватиканом. Слід зазначити, що ані томізм, ані неотомізм не є цілісним ученням, а об'єднує різні течії й школи. Можна стверджувати, що найпослідовніше ідеї Фоми Аквінського розвивають представники «ортодоксального» томізму. Водночас навколо ідеї неотомізму об'єднується чимало дослідників, які намагаються «осучаснити» філософію середньовіччя, розкрити її психологічний, антропологічний потенціал.

Незважаючи на внутрішні розбіжності й суперечності, неотомізм має і єдині принципи. Універсального значення неотомізм надає принципіві аналогії буття, який поєднує «дві головні ідеї: 1) основою і джерелом усього суцього є буття бога; 2) все суще є реальним і істинним тією мірою, якою воно відображає буття бога». Дослідники неотомізму слушно зауважують, що принцип аналогії є формою релігійно-ідеалістичної метафізики і, маючи універсальне значення, «поширюється на всі сфери філософської рефлексії: онтологію, гносеологію, етику, естетику, антропологію, натурфілософію, логіку, аксіологію»

Важливою ідеєю томізму й неотомізму є пошуки шляхів гармонізації науки та віри: завдання філософії — підвести розум до ідеї Бога, а доказ реальності Бога — це вже сфера теології. Природа є дороговказом на шляху до небесного, божественного. У цьому контексті більшість представників неотомізму розробляють проблему прекрасного, наголошуючи на ній як на провідній в естетичній науці. Звичайно,

об'єктивна оцінка місця тієї чи іншої проблеми в структурі науки — питання надто важливе. Проте не менш важливим є розуміння проблеми та її інтерпретація, яку пропонує той чи інший напрям сучасної естетичної науки. Що ж до неотомізму, то його прихильники осмислюють прекрасне через поєднання абсолютної й відносної краси, при цьому носієм абсолютної, «вічної» краси проголошується Бог.

1. Григулевич И.Р. Современное папство и социальный вопрос // Аргументы. 1982. М., 1982. 2. Гуревич А.Я. Свобода и несвобода в общественном сознании Раннего Средневековья // Гуревич А.Я. Средневековый мир: культура безмолвствующего большинства. - М., 1990. 3. Долгов К.М. Диалектика и схоластика. - М., 1983. 4. Жильсон Э. Живопись і реальність // Західноєвропейська естетика XX століття. - К., 1991

УДК 111.11:17.023.36

ЕСТЕТИЗАЦІЯ ЗЛА У ТВОРЧОСТІ О. УАЙЛЬДА

Студент Сивицький В.С.

Наук. керівник – д. філос. наук, професор Залужна А.Є.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Посилення негативного начала в культурі фокусує напрям багатьох філософсько-естетичних та художньо-практичних студій на побудову ідей виправданості демонічного зла, його героїзації та естетизації. Зло як руйнівне для людини трансформується в “найбільш привабливу силу”, заборонене, що розширює межі естетичного досвіду, а тому бажане й необхідне (О. Уайльд).

У цьому контексті зло розглядається не в морально-етичній площині, а як феномен естетизації зла в сенсі редукування краси до вищої життєвої реальності, що виправдовує можливість отримання насолоди від споглядання краси сили, жорстокості, влади, зумовлюючи утвердження трансгресивних особливостей світосприйняття й дистанціювання категорії зла в естетичну сферу. Таке отримання естетичної насолоди від переступання меж дозволеного набуває втілення у культурфілософському понятті “трансгресія” й виражає своєрідність модерного мистецтва крізь призму його спроможності порушення міри” та “виходу за межі” (В. Личковах).

Осмислення особливого призначення митця у світі доповнюється

ідеями необхідності переступання морально-визнаного при самоздійсненні та реалізації генія (державного, філософського чи художнього), оскільки їх потенції оволодіння своєю епохою неминуче призводять до ототожнення геніальності та злочинності. Такі погляди значною мірою співзвучні неогедоністичним уявленням творчості О. Уайльда. Адже, на думку англійського неоромантика, тільки через зіткнення з забороненим розширюються межі естетичного досвіду, а тому зло в його колоритності та здатності посиленого збудження уяви є більш цікавою темою дослідження. А відтак, проблема естетизації зла набирає виразу демонічного естетизму, який у свій час був передбачений філософською рефлексією С. Кіркегора.

Так, у творчості англійського критика, письменника О. Уайльда митець-естет уособлює в собі унікальне право нехтування моральними вимогами й отримання насолоди та натхнення від джерел сумнівних в моральнісному відношенні. У відстоюванні ідей естетичного гедонізму (неогедонізму), мислитель зайняв позицію, відповідно до якої “краса вища за мораль, мистецтво вище реальності, а насолода – найцінніше у житті” [1, с.7]. Саме створений англійським неоромантиком образ лорда Генрі Воттона – денді, парадоксалиста, гарного оратора – постає втіленням такого неогедоністичного ставлення до світу.

Зокрема, у блискучих проповідях абсолютизації краси й чуттєвої насолоди лордом Генрі здійснюється відкрите заперечення моралі, возвеличується вседозволеність, проголошується виправданість гріха, оскільки “єдиний спосіб позбутися спокуси – піддатись їй” [2, с.23], “справжня Краса, закінчується там, де починається одухотвореність” [2, с.8], а тому тільки красі дається право на верховенство, позаяк “вона робить принцами тих, хто її має” [65, с.26]. Теоретика неогедоністичних принципів приваблює чиста, незіпсована розпустою душа Доріана Грея, яку він обирає об’єктом “наукового аналізу пристрастей” та практичної реалізації своєї естетичної системи поглядів. Але, якщо лорд Генрі залишається тільки теоретиком “естетичного демонізму”, то Доріан Грей втілює його у власному житті. Шлях егоїстичних насолод, пов’язаний з нестримною сваволею, пробуджує жорстокість і зло щодо коханих, друзів, або ні в чому не повинних людей.

У цілому, роман “Портрет Доріана Грея” та збірка критичних статей під назвою “Замисли” найбільшою мірою репрезентують головні положення неогедоністичного естетизму О. Уайльда. Стверджується думка про перевагу мистецтва над життям та самозамкненості першого на самому собі, оскільки саме життя в його жорстокості та потворності має

наслідувати прекрасні форми мистецтва. А причини декадансу сучасного мистецтва О. Уайльд вбачає в занепаді “мистецтва брехні” й наближенні його до правди дійсності у її потворних виявах. Вихід із ситуації, що склалася, вагає О.Уайльд, полягає не у копіюванні життя, а піднесеності над ним за допомогою фантазії, уяви, казки.

Творчість О.Уайльда наскрізно пронизує думка аморальності мистецтва. Утверджуються ідеї щодо незалежності митця від морально-етичної сфери, коли злочин розглядається паралельно до творчості як такий, що здатний сформувати нові враження, розвиваючи уяву. Але така самоцільність краси не витримує випробовування життям й призводить не лише до руйнації особистості, її децентрованості, але й спотворення естетичних смислів життєвого світу людини. Зокрема, докори совісті за наслідки моральної всюдозволеності й падіння, притуплюють у Доріана Грея насолоду від споглядання прекрасних речей, творів мистецтва, не приносить задоволення і прекрасна музика Шопена та Бетховена. Таким чином, на нашу думку, образ Доріана Грея можна вважати репрезентами “неогедоністичного естетизму”, що є гіпертрофованою формою естетизму. Культивування феномена естетства та особливої ролі творчості митця з метою отримання нових вражень, переступання меж дозволеного продукує такий різновид новоонтологічного естетизму як “неогедоністичний естетизм”. Саме характерна для останнього постійна гонитва за багатоманітністю вражень та екстравагантних збудників чуттєвості призводить не до розвитку естетичного смаку та глибини естетичного сприйняття, а до перенасиченості, притупленості естетичного сприйняття й унеможливорює отримання естетичного задоволення від прекрасного.

1. Акімова О. Етика и эстетика Оскара Уайльда учеб. пособие / О. В. Акімова. – СПб. : Алетейя 2008. – 192 с.
2. Вайльд О. Портрет Доріана Грея / Оскар Вайльд ; [пер. з англ. Р. Доценко]. – К. : Школа, 2003. – 255 с. – (Шкільна хрестоматія).

УДК 008

РЕЛІГІЙНИЙ КОНФЛІКТ, ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Студент Сильман О. В.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Петрушкевич М. С.

Національний університет «Острозька академія», м. Острог

«Конфлікт» і «релігійний конфлікт» з погляду конфліктології характеризуються як стан відкритої, часто затяжної боротьби, або станом

дисгармонії. Конфліктами характеризується все життя людства і відповідно до Закону єдності і протилежностей, конфлікти несуть руйнацію, а й також є тою самою колицкою, у якій зароджується щось принципово нове.

Релігійний конфлікт – це, передусім конфлікт людський, обумовлений протиріччями інтересів різних соціальних груп, об'єднаних удвічі чи більше ворожих табору, за умови кожен табір керується єдиною всім його членів системою цінностей, поглядів поширювати на світ, моральних та моральних переконань. У цьому, окремий табір намагається подати суб'єктом конфлікту не себе, а опонента. Суб'єктом такого конфлікту є група людей, але об'єктом виступають певні моральні норми і релігійні цінності, щодо ієрархії які є розбіжні між сторонами. У принципі так, оскільки бувають люди з абсолютно однаковими ідеалами, такі розбіжності можна вважати природними, можна також знайти шляхи її вирішення: або шляхом взаєморозуміння до цінностей одне одного, або шляхом терпимості й визнання права на іншу віру.

Виникнення релігійних конфліктів пояснюється дією чотирьох чинників: архетипического (наявності «структурних» і «антиструктурних» тенденцій у розвитку кожної системи), культурно-історичного (мірою збіги кордонів держави, етносу і віросповідання), соціетального (впливом процесів, які у соціумі, на релігійну підсистему), конфесійного (специфікою самих релігійних відносин). Однією з шляхів розв'язання, є перетворення що виникли на релігійному ґрунті «конфліктів цінностей» на поверхню, тобто, відфільтрування головних причин конфлікту від світоглядного антагонізму конфлікту. Але у випадку "чистих" релігійних конфліктів потрібно тривалий процес створення нової цінності -релігійної терпимості й готовності до діалогу.

Конфліктогени, такі як прагнення вищості; прояв агресивності; прояв егоїзму властиві і релігійному конфлікту. Безапеляційність, властивою всім світовим релігій та його гілкам, що у кінцевому підсумку і зробила їх релігіями, той самий момент є сильним конфліктогеном. Звідси можна дійти невтішного висновку про перманентність релігійних конфліктів. Розвиток релігійного конфлікту залежить від соціетальних (процеси у державі, етнізація релігії, і її політизація) і внутрішньорелігійних (поява релігійну нетерпимість; загострення конкуренції за клір, асоціальний характер деяких навчань). Хід такого конфлікту безпосередньо залежить від того, інтереси яких верств суспільства зіштовхнулися на конфлікті, їх могутності і зв'язаності зі владою. Залежно від конструктивного чи деструктивного характеру

конфлікту, й його напруги вона або вичерпується (компромісним рішенням тощо.), або завершується перемогою одного боку й зникненням іншої. Якщо ж релігійний конфлікт не розв'язується то швидко, може перетворитися на релігійну війну, у якій, поруч із релігійними вимогами висуваються і політичні. Ворог у такому війні не сприймається як така сама людина, він зводиться до сприйняття ворог ще віри і народу, боротьби з ним набуває принципового характеру.

УДК 37.035.6

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ТВОРАХ ЛІНИ КОСТЕНКО

Студентка Ступницька М.О.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Стратонова Н.О.

*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Секрет успіхів найвидатніших людей планети полягає насамперед у відданості і любові до своєї країни, свого роду і народу, бажання якнайбільше зробити для своєї Вітчизни, для свого краю, своєї родини.

Таким прикладом відданості народу, патріотичної свідомості у наш час є велична постать Ліни Костенко та її нев'януча поезія. Ліна Костенко не тільки чесний, а й безстрашний, цікаво й напружено мислячий митець, який завжди йде углиб почуттів своїх героїв. Це людина, яка має твердий ґрунт під ногами і знає своє місце в житті :

«Бо пам'ятайте, що на цій планеті,
Відколи сотворив її пан Бог
Ще не було епохи для поетів,
Але були поети для епох».

У наш час Лінина поезія б'є на сполох, може розбудити національну гідність, патріотичну свідомість сучасників, адже Ліна Костенко – справді поет нашої епохи, а її творчість близька нашим серцям високою духовністю, простотою та щирістю.

Вона ніколи не відділяла себе від народу вважаючи:

« Коли в людині є народ,
Тоді вона уже людина».

Вивчаючи поезію Л.В. Костенко нею не можна не захоплюватися, тому що Ліна Костенко – це поетеса, для якої правда, любов до своєї Батьківщини є найголовнішими критеріями. Правда та любов виношені, вистраждані, зболені. Тому її поезія – це є завжди урок для грядущих поколінь, приклад постійної боротьби з системою, зразок нескореної патріотки свого народу.

Не зважаючи на те, що у творах Ліни Костенко нема плакатних патріотичних віршів, нема гасел, навіть рідко вживається слово «Україна» тепле почуття патріотизму відчувається у підтексті майже кожної поезії. Та найвиразніше тема патріотизму звучить у романі «Маруся Чурай». У цьому романі розкривається історія, героїка, минуле й сучасне нашої України, а головна героїня – це уособлення самої замученої України, яка має відновитися через любов і служіння її щирим патріотів.

Творчість поетеси - то мужність і зрілість сучасної української поезії, її безкомпромісність, талант у поєднанні з почуттям відповідальності перед минулим, сучасним і майбутнім.

Час, який дістався Ліні Костенко для життя, теж потребував від неї самозреченості, віри й відваги, їй дуже близькі події, пов'язані з війною, бо вона пережила лихоліття війни, тому й відкрито стверджує:

Мій перший вірш написаний в окопі
На тій сипкій од вибухів стіні,
Коли згубило зорі в гороскопі
Моє дитинство, вбите на війні.

І таких, вбитих цим страшним горем – війною, молодих хлопців і дівчат було дуже багато. Але вони вірили, що все погане минеться, настане мирний час, а з ним – кохання, сенс життя і віра в краще. Прагненню до віри в краще і любові до рідної землі, попри тяжке становище, навчає нас поетеса.

Навесні 2000-го року поетеса стала першим заслуженим лауреатом Міжнародної літературної премії імені О. Теліги – «за справжнє лицарство, подвижницьку діяльність в ім'я України.»

Патріотизм консолідує суспільство, вносить злагоду між регіонами, робить державу сильною, здатною захистити кожного громадянина і вибороти країні мир як найбільшу цінність людства і саме твори таких поетес, як Ліна Костенко допомагають сформувати нашу патріотичну свідомість.

1. Нечволод Л.І. Нетрадиційні уроки [Текст] : Навч.посібник / Л.І.Нечволод – Х.,2007. – 158с.

2. Костенко Л. Поезія. Маруся Чурай: коротка біографія письменниці. Стислий переказ творів. Аналіз тексту. Тексти віршів. Зразки учнівських творів: посібник для 11 класу/Л.Костенко; автор-уклад. В.О. Козакова.- Харків: Ранок, 2000. – 64с.
3. Відлуння десятиліть: українська література другої половини ХХ ст. навчальний посібник/упор. М.О.Сорока – Київ: Грамота, 2005. – 464с.

УДК 004: 316.423.3

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕВОЛЮЦІЙ У ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ М. СЕРРА

Студент Терешко В.Ю.,
Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Сарнавська О.В.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Мішель Серр – сучасний французький мислитель, дослідник історії філософії та філософії науки, друг та продовжувач наукової справи Мішеля Фуко. Філософія М. Серра спрямована на концептуальну інтелектуальність та вирізняється критичним і, водночас оптимістичним осмисленням перспектив розвитку нових інформаційних технологій сучасного глобалізованого світу.

М. Серр стверджує, що винахід комп'ютера як приладу, що зберігає, опрацьовує, передає та приймає інформацію – це створення універсального інструменту, оскільки він не просто має здатність виконувати будь які завдання, а й імітує якості всього в світі. Цей винахід знаменує собою третю інформаційну революцію, яку французький філософ розглядає у трьох аспектах: часовому, просторовому і, власне, людському.

Як відомо, у першому тисячолітті до нашої ери відбулася перша інформаційна революція, пов'язана з винайденням письма. Завдяки пергаменту, папірусу, глиняним дощечкам письмо стало першим зовнішнім носієм інформації. Власне, зміна у співвідношенні інформації та її носія стало причиною цивілізаційних зворушень, до яких М. Серр відносить такі:

- завдяки записаному закону (Закони Хаммурапі) стає можливою громадська організація міст;

- винайдення грошей, які автор представляє як вартість, записану на бронзових або ж мідних носіях, приходять на зміну бартеру та сприяє розвитку торгівлі;
- вплив письма пришвидшує розвиток геометрії;
- поява монотеїстичних релігій, в основі яких лежало священне Письмо (Тора, Старий Заповіт);
- стрімкий розвиток педагогіки як результату появи письма, адже тепер викладач мав у своєму арсеналі текст.

Друга революція (XV століття) відбулася у зв'язку з винайденням книгодрукування. Визначальними для неї стали такі зміни:

- переверот у комерції, пов'язаний із друком чеків, банкнот;
- розвиток експериментальної науки;
- криза релігії, адже видрукувана та зрозуміла Біблія стає доступною;
- зародження капіталізму.

М. Серр стверджує, що в умовах сьогодення стали свідками та маємо можливість аналізувати особливості інформаційної революції, яка призвела вже до таких змін:

- стрімка глобалізація;
- масштабність наукових відкриттів;
- критичне переосмислення та пошуки в академічній педагогіці;
- криза релігій.

Суттєвими змінами, що стали можливими завдяки виникненню нових інформаційних технологій, стали зміни, пов'язані із просторовими характеристиками буття людини. "Інформаційні технології зовсім не скоротили відстань, у дійсності вони перенесли нас із одного простору в інший, із евклідового в типологічний, де відстані не існує" – так вважає М. Серр [2].

Людина завжди вкорінена в бутті. Одним із способів вкорінення є адреса, яка має політичну, географічну, юридичну, фінансову ідентичність. В умовах сьогодення молодь на запитання про адресу називають свій e-mail або ж адресну сторінку у соціальних мережах. "Змінивши простір, ми тепер перебуваємо в просторі без політики, законів, релігій, навіть статі" [1]. Отож, життєвий простір трансформувався, а разом з ним змінилося і "буття-у-світі", яке М. Хайдеггер вважав незмінним. У сучасному просторі немає ані центру, ані перифрії.

На тлі цивілізаційних змін спостерігаються вражаючі зміни і у самій людині. М. Серр переконаний, що епоха Нової Людини, прихід якої передбачали філософи Відродження, Просвітництва, а також Ф. Ніцше вже

наступила. Головними ознаками особистості сучасної молоді людини, яку філософ назвав "хлопчик-з-пальчик" за вміння одним пальцем набирати смс, є розширення когнітивних компетенцій, але зменшення обсягів довготривалої пам'яті, збагачення мовлення та комунікації, але зростання відчуженості й самотності, релігійна свобода та моральна розкутість, але втрата авторитетів й розмитість ціннісних орієнтацій.

Філософ з оптимізмом вдивляється у майбутнє покоління "хлопчиків-з-пальчиків", якому пророкує довге (100 і більше років) життя, насичене, й іноді перенасичене інформацією, проте молодь має дивовижне вміння приборкувати натиск цієї інформації, сортувати її, розкласти на певні полиці та справно використовувати у необхідних ситуаціях.

У культурі, яка, на думку М. Серра, безперечно переживає кризу, великого значення набуває діалог, який відбувається між політикою і релігією, релігією і наукою. Вагомим змін зазнає і педагогіка. Філософ розмірковує про те, що раніше вчителі викладали знання, а сьогодні мають презентувати себе як носія знань і як особистість, адже лише в такий спосіб реальний вчитель із аудиторії перемаже віртуального з екрану.

1. Серр М. О поколенні "мутантів" / Мишель Серр. – Режим доступу: <http://www.etcetera.pro/societe/frantsuzskiy-uchenyiy-mishel-serr-o-pokolenii-mutanto v.html#/3>

2. Серр М. Только красота нас спасет / Мишель Серр. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/vestnik/2009/26/se31.html>

УДК 17: 316.454.52–021.131

МОРАЛЬНЕ СПІЛКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ВІРТУАЛЬНОГО ПРОСТОРУ

Студент Тирик М. І.

Наук. керівник – канд. філософс. наук, доцент Коберська Т. А.

*Національного університету водного господарства та
природокористування, м.Рівне*

Актуальність теми зумовлена стрімким зростанням ІТ технологій. Усе більше людей заглиблюються у віртуальний простір, забуваючи про живе спілкування. Аналіз обраної теми передбачає розгляд таких питань, як: гіпертекст, спілкування через посередництво Інтернет, основні аспекти віртуального спілкування, переваги та недоліки Інтернет - спілкування.

Комунікативний аспект віртуального простору досліджується у працях Н.Білінської, А.Жичкиної, А.Петрова та багатьох інших. У доробках цих авторів аналізується спілкування в Інтернеті, велика увага приділяється вивченню засобів віртуального спілкування (електронна пошта, форуми, чати, соціальні мережі).

Гіпертекст це – мова спілкування людини з машиною і без цього діалогу Інтернет не був би засобом комунікації. Міхай Надін (Румунія) у статті «One cannot interact» пише про те, що мова з нулів, одиниць і правил булевої алгебри є мовою спілкування між користувачем і машиною. Тому помилковим є розгляд кіберпростору (і, як наслідок, Інтернету) як самостійного явища. Це продукт роботи колосальної кількості людей, керований і контрольований. Причому гіпертекст, як і будь-який текст, можна розглядати в якості об'єктивованого (але опосередкованого) відображення інтересів сторін, що беруть участь в процесі спілкування один з одним.

У комунікаційному середовищі Інтернету досить важливим постало питання самопрезентації особистості з метою впливу на інших та досягнення певних цілей. Тому змінюються функції віртуального світу, за визначенням Ксенії Черняєвої, віртуальний світ був своєрідним осередком втечі від реальності, а в теперішній час він рухається у напрямку до неї. Анонімність перестає бути бажаною [4]. Інтернет використовується як доступ до безмежних можливостей самопрезентації і відкриття себе для Інших.

Дослідниця Емілія Ігнат'єва вважає, що для віртуального спілкування необхідно мати комунікативні вміння, які розглядаються як комплекс комунікативних дій, заснованих на високій теоретичній та практичній підготовленості особистості [1]. Віртуальні комунікативні вміння характеризуються здатністю комуніканта оцінювати співрозмовника за допомогою складання психологічного портрета, розуміти і приймати цифрову інформацію, вибудовувати віртуальні відносини, виробляючи індивідуальну тактику, стратегію поведінки з віртуальним співрозмовником, формувати самопрезентацію.

Цікавою є думка дослідниці Олени Малькової, яка стверджує, що віртуальній комунікації властивий опосередкований, транскордонний, неінституційний, нестатусний і, у багатьох випадках, анонімний характер, що супроводжується нерозвиненістю діючих у цій сфері соціальних норм (як правових, так і моральних). В основі світогляду культури віртуальної комунікації лежить ідея непорушності особистої інформаційної свободи, яка багато в чому і визначає характер мережевого етосу [2].

Віртуальна реальність — це штучний простір, який створений комп'ютером й має всі ознаки реальності, водночас поєднує ілюзію та автентичність. Одна із проблем віртуальної реальності, — потужний, налагоджений зворотній зв'язок та інтерактивність. Діалог користувача та віртуального героя стає вербальним і візуальним. У цьому процесі інтеракції змінюються просторові традиції і часові орієнтири. Так, порушення причинних зв'язків, коли різну ситуацію можливо перезавантажити, відіграти назад, знімає почуття моральної відповідальності. У віртуальній реальності вбивство — вже не така фатальна подія та не шкода для іншого. Тому тема злочину та відплати виявилась неоднозначно витлумаченою нашим сучасником.

Вітчизняний дослідник соціальних комунікацій В. Різун, вказує на те, що віртуальна комунікація полегшує проблему нерівноправності у масовій комунікації, яка виникла між професійними комунікантами, між елітою та масами, оскільки у віртуальній комунікації всі рівноправні (окрім менеджерів систем глобального спілкування – адміністраторів мереж та їх власників) і всі можуть бути «господарями» віртуального полілогічного середовища [3].

Хоч спілкування та знайомство в мережі є популярною й невід'ємною частиною сучасного суспільства, однак, багато людей не розуміють де закінчується здорове використання плодів інформаційних технологій і починається надмірне захоплення. У зв'язку з чим зростає велика кількість серед підлітків і молодих людей інтернет-залежних, які стають жертвами віртуального спілкування, для яких реальне життя стає складною, а іноді й неможливою реальністю. У 1995 році світ уперше почав обговорювати тему інтернет-залежності. Розлади психіки було описано американським психіатром А.Голдбергом.

Соціальні мережі є лише інструментом комунікації. Таким ж інструментом, як мобільний телефон, телеграф, голубина пошта, як телебачення, газети та наскельні малюнки. Є безліч людей, які годинами розмовляють по телефону, але це ж не причина говорити, що телефонний зв'язок – зло.

Отже, не завжди спілкування та знайомство в Інтернеті веде до справжньої зустрічі або розвитку відносин. Людина залишається жити в реальному житті, їй необхідно будувати сім'ю і бути в команді з іншими людьми. Де б ви не знаходилися у кімнаті, магазині чи на вулиці, є можливість подивитися навколо і побачити різноманітність та приналежність людських обличчя, відчуття людську щирість, що не замінять ніякі досягнення в області інформаційних технологій.

1. Игнатъева Э. А. Формирование коммуникативных умений виртуального общения современной молодежи: автореф. дис. канд. пед. наук: 19.00.07 / Игнатъева Эмилия Анатольевна – М.: 2012. – 21 с.
2. Малькова Е.Ю. Этические проблемы виртуальной коммуникации: автореф. дис. канд. фил. наук: 09.00.05 / Малькова Елена Юрьевна; Российский гос.универ. им. А.И. Герцена. – СПб., 2004. – 21 с.
3. Різун В.В. Теорія масової комунікації: підруч. для студ. галузі 0303 «журналістика та інформація» / В.В.Різун. – К.: Видавничий центр «Просвіта». 2008. – 260 с.
4. Черняева К.О. Культурная идентификация в условиях глобализации: случай социальных сетей: автореф. дис. канд. социол. наук: 22.00.06 / К.О. Черняева. – С.: 2010. – 20 с.

УДК 515.212

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ ТА ЇХ РОЛЬ В ЛЮДСЬКІЙ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Студентка Трохимчук Т.А.
Наук. керівник – канд. філософс. наук, доцент Яськів Б.І.
*Національного університету водного господарства та
природокористування, м.Рівне*

Проблема цінностей - це одвічна проблема, котра існує з того часу, коли з'явилась людина.

Як відомо, ґрунт для постановки проблеми цінностей було закладено Кантом. Саме він показав істотну відмінність між предметами чуттєвого досвіду та надчуттєвими предметами. Але минуло ще кілька десятир'ч, доки Фрідріх Ніцше не висловив думку, що настав час філософії зайнятися проблемою цінностей безпосередньо.

Цінності виступають як форми утримання й закріплення споріднених смислів. Звідси їхня скеровуюча й упорядковуюча роль у людському бутті. Цінності діють у людському бутті як поля взаємності. Концентруючи в собі споріднені смисли, вони виступають ґрунтом для об'єднання індивідуальних інтересів і прагнень, для сполучення індивідуальних людських світів. У такий спосіб на ґрунті якоїсь однієї цінності або кола цінностей вибудовується певний життєвий світ і відповідний до нього духовний світ.

Духовний світ людини є вираженням, проявом найрізноманітніших почуттів і відчуттів, емоцій і настроїв, задумів та ідей, понять і образів,

фантазій та ідеалів, цінностей та теорій. Тому пізнання внутрішнього світу людини не менш необхідне й важливе ніж пізнання оточуючої дійсності.

Духовна людина завжди живе за законами Істини, Добра і Краси. Так, з точки зору релігії, для оцінювання моральності та духовності людини є десять заповідей Закону Божого. Вони є основою таких християнських чеснот як: щедрість, доброзичливість, лагідність. Духовні цінності зумовлюють усі інші цінності людини і суспільства. До таких ми відносимо такі поняття як: любов, радість, спокій, терплячість, доброта, милосердя, віра, тощо.

У філософії проблема цінностей розглядається в нерозривному зв'язку з визначенням сутності людини, її творчої природи, її можливості бачити світ і самого себе у відповідності з мірою своїх цінностей.

Духовна цінність – це те, що має зв'язок з внутрішнім психологічним життям людини, те, що ми високо цінуємо, і, що варте поваги. Вони допомагають нам знайти гармонію з собою і оточуючими людьми, становлять особливу важливість, надають сенс життя і роблять людей людяними. Духовні цінності є згустком, підсумком історичного досвіду людства.

Цей досвід має вираження в системі загальнолюдських цінностей, таких як: пошана батьків, постійність, гуманність, чесність, щирість, доброта, любов, мораль, милосердя, совість, мужність, людяність, гідність, честь, вміння творчо вдосконалювати світ, усвідомлення самого себе, вміння керувати своїми вчинками. Отже, кожна людина взявши на себе відповідальність за дотримання цих імперативів стає особистістю і унікальним суб'єктом соціуму.

У формуванні духовних цінностей важливу роль відіграє не тільки соціальне середовище, а й сім'я при чому саме вона має чи не найбільший вплив, особливо в дитинстві. Від сім'ї значною мірою залежить не тільки те, чи буде людина духовно багатою та здоровою, але й те, як зможуть розкритися її задатки та здібності.

Український філософ доби Просвітництва Г. Сковорода писав, що людина народжується двічі: фізично й духовно. Біля духовної колиски стоять духовні наставники – спочатку родина, а потім вчитель, який стає дитині другим батьком, матір'ю, бо прищеплює її душі високі моральні якості. Духовне народження Г. Сковорода вважав істинним, оскільки людина досягає "божественне в собі", а зародки її духовності є в серці від народження, але вони не одразу усвідомлюються. Духовну людину, на думку Г.Сковорода та інших українських мислителів, творить шлях добра:

через пізнання, усвідомлення й розуміння своєї істинної духовної природи, свого призначення в світі.

Отож, завдання кожного із нас полягає у фізичному і духовному зростанні, в спроможності гармонійно обирати і збагачувати свій духовний і матеріальний світ, який і є категорією «цінність».

УДК 515.212

ВІДЕОГРА ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Студент: Федорчук М.І.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Стратонова Н.О.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Основною особливістю комп'ютерних ігор є те, що вони існують для того, щоб в них грали. З-поміж багатьох досліджень, присвячених даній тематиці, виділяються два основних питання. Перше: в чому полягає природа комп'ютерної гри – в діяльності, чи в практиці? Чим комп'ютерна гра відрізняється від гри в її звичному розумінні? Друге: яким чином гравець ідентифікує себе під час процесу гри, а також, яким чином він використовує набутий досвід в реальному житті.

З-поміж підходів до гри найбільш важливою для нас є ідея про те, що гра, в її природному розумінні, відокремлюється від інших видів діяльності тим, що Й. Хейзінга назвав «магічним колом». В основі даного виду діяльності знаходиться домовленість діяти згідно заздалегідь встановлених правил [2]. комп'ютерна гра – феномен складний та багатогранний. Дане поняття має філософсько-культурологічне, естетичне, етичне, інноваційно-освітнє, соціально-комунікативне та інші підгрунтя. Д. В. Галкін справедливо зазначає, що «комп'ютерні ігри є частиною широкого світу ігор зі своєю історією ігрових форм та особливим змістом досвіду, що його набуває людина в грі» [1]. Вони є частиною групи явищ, пов'язаних із гібридизацією художніх та технологічних об'єктів. Власне, сама комп'ютерна гра і є тим техно-художнім гібридом, в якому технологічна основа є не лише інструментом для створення художнього продукту, а включена в художній зміст та естетику твору. Недооціненим на даний час є і культурологічний аспект сучасних комп'ютерних ігор як феномену електронної культури – явища кінця ХХ – початку ХХІ ст., пов'язаного з інтенсивним розвитком інформаційно-комп'ютерних

технологій. В даному контексті, ґрунтовний аналіз віртуальних світів комп'ютерних ігор дозволив би краще дослідити цю нову галузь сучасних гуманітарних наук.

Перша відеогра була створена студентами Массачусетського університету. Вона називалась «Spacewar!», головною задачею якої було відмивати астероїди і напади космічних кораблів. З часом кількість ігор невпинно росло. З'явилася велика кількість різноманітних жанрів. З розвитком інтернет технологій велику популярність отримали онлайн-ігри, які полонили серця мільйонів гравців дивовижним світом віртуального простору.

За десятиліття відеоігри зайняли значну частину людського буття. Кількість гравців невпинно більшає. Кожен із них після роботи чи навчання занурюється в світ ілюзій. Для декого це просто втеча від щоденних проблем, спосіб розслабитись після важкого дня, для інших просто приємний спосіб проведення часу. Але ігрова індустрія дійшла до такого розвитку, що з'явилися кіберспортивні організації і наймані гравці отримують роботу про яку можна лише мріяти з відповідною заробітною платою. Найяскравішими прикладами яких є кіберспортивні організації представлені в таких іграх як Dota 2, CS:GO або World of Tanks. Гравці борються за призові фонди різноманітних чемпіонатів, деякі з них досягають мільйона доларів.

Можливість створення власного світу в віртуальному просторі дуже приваблює людей. Переграти певний момент свого життя і виправити помилки неможливо в реальному житті, проте не в відеоіграх. Функція «збереження» і повернення до ключового моменту дає гравцям відчуття всемогутності і надає впевненості в наступному ході. Віртуальний світ має свій плин часу з власним простором, завдяки чому віртуальна реальність задається як культурно-детермінована форма сприйняття, яка має вже відомі користувачу образи. Завдяки віртуальному часопростору, ескапізм дозволяє прожити своє життя безкінечну кількість разів. Це пов'язане з тим, що хід часу у віртуальній реальності є мінливим – залежно від наших відчуттів, він або стискається, або розтягується. Отже, вплив віртуальних комп'ютерних ігор на самоідентифікацію особистості є безперечним. Геймери є повноцінними представниками певних субкультур, приналежність до яких визначається не зовнішніми атрибутами, а станом особистості.

Проте не все так просто. Професійні гравці багато тренуються відточуючи свою майстерність до ідеалу. Постійне сидіння за екраном монітору може згубно впливати на здоров'я гравців, як психічне так і

фізичне. Не будемо заперечувати і того факту, що комп'ютерна гра може стати джерелом для кризи самоідентифікації людини, результатом якої є певне розділення «Я-реального» та «Я-віртуального» на користь останнього. Розвиток особистості, суспільства та цивілізації залежить від багатьох факторів, проте безперечним залишається одне – комп'ютерній грі належить значна роль, і ця роль буде збільшуватись, що і повинно стати предметом подальших досліджень. Незважаючи на всі недоліки відеоігор, їх часто застосовують в освіті, медицині і інших сферах життя людини. Навчальний процес за допомогою ігор стає цікавим і захоплюючим. Проведення різноманітних маніпуляцій в медицині, що відбуваються в режимі віртуальної емуляції, дозволяють швидкому навчанню медичного персоналу без ризику для потенційного пацієнта.

Отже за декілька десятиліть відеогра перетворилася з простого додатку до потужних обчислювальних можливостей комп'ютерної техніки до невід'ємної частини людського суспільства. Технології розвиваються і ігрова індустрія не стоїть на місці. Відеогра захоплює серця гравців, які погружаються в віртуальний світ. З кожним роком їх стає все більше, людей які живуть ілюзіями залишивши реальність на другий план.

1. Галкин Д. В. Компьютерные игры как феномен современной культуры: опыт междисциплинарного исследования [Электронный ресурс] / Д. В. Галкин // Открытый междисциплинарный электронный журнал «Гуманитарная информатика». – Вып. 4. – Томск : Томский Государственный университет, 2002. – Режим доступа: <http://huminf.tsu.ru/e-jurnal/magazine/4/gal2.htm>
2. Хейзинга Й. Homo ludens : Статьи по истории культуры / Й. Хейзинга. – М. : Прогресс-Традиция, 1997. – 417 с.

УДК 123.1

ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ ПРОБЛЕМИ СВОБОДИ

Студентка Фоміна К.С.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Коротіч Г.В.
*ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Маріуполь*

Свобода – одна з вищих людських цінностей, без якої є неможливим її становлення особистістю. До проблеми свободи філософи зверталися впродовж всієї історії філософської думки, розкриваючи протиріччя, що пов'язані із цим поняттям та його втіленням у житті.

Античними філософами поняття «свобода» розглядалося, в основному, виходячи з властивого античній свідомості космоцентризму й розуміння людини як мікрокосму. Наприклад, стоїки стверджували, що людина цілком залежить від природної необхідності, або світової закономірності. Потрібно із розумінням та гідністю підкорятися обставинам, що випали на твою долю. Однак, це не означало перетворення людини в безвольну істоту, навпаки, вона мужньо перемагає обставини, усвідомлюючи невідворотність дії єдиного космічного закону, або логосу. Крім того, людина може поступати вільно в сенсі так, як вважає за необхідне, тому що все одно вийде згідно із космічною долею, хоча вона й не відома людині. Разом з тим, починаючи з античності, свобода могла розглядатися в етичному й політико-правовому аспектах. Це відбувалося тому, що поступово поглиблювалося знання про сутність людини: вона не тільки особливий (розумний) космічний об'єкт-мікрокосм, але й соціальна істота, яка повинна адекватно реалізувати цю соціальність. Наприклад, Сократ пов'язував свободу з відповідальністю і законними обов'язками громадян в умовах розумного і справедливо впорядкованого полісу. В оточенні Платона під свободою могли розуміти владу над життям; незалежність у всьому; можливість жити на власний розсуд. Проте «непомірна» (тобто така, що не визнає обмежень) любов до свободи приводить до безрозсудного життя, до несвободи, до свавілля, до знехтування законів і сприяє встановленню тиранії. Так антична філософія намічає основні протиріччя, пов'язані із проблемою свободи: людина вільна діяти як вважає за потрібне, однак у її дії є певні обмеження. Це можуть бути закони природи, а також закони суспільного розвитку, воля інших людей, і з цим необхідно рахуватися. Багато чого залежить від того, як людина уявляє власну природу та сутність. Це впливає на мотивацію дій та уявлення про їхні межі. У середньовіччі проблема свободи розкривається, перш за все, як проблема свободної людської волі, яку дарував і яку підтримує Бог, за прояви якої людина несе відповідальність. Справжня свобода – це постійне прагнення до стану образу й подоби Божої. У творах італійських гуманістів епохи Відродження можна прочитати про те, що свободна воля людини перетворює її на творця земного буття, здатного впливати навіть на долю. Принцип свободи є основою вчення Джованні Піко дела Мірандоли про гідність людини, яка повинна сформувати себе саму за своїм бажанням. Однак гуманісти уточнюють, що можливість «вільно жити» означає діяти в рамках державних законів і звичаїв. На безпосередній зв'язок уявлень про природу людини та про її здатність діяти вільно звертали увагу й багато інших філософів подальших епох.

Класичними у цьому сенсі є міркування Іммануїла Канта про людину як явище природи (не свobodну) і як моральну істоту, якій є притаманною етична самосвідомість, і у такій якості вільну. Усвідомлення вищого морального обов'язку допомагає розв'язати протиріччя людської природи. Однак людина повинна зважати на свій зв'язок із природою. Фрідріх Енгельс зауважував, що свобода полягає не в уявній незалежності від законів природи, а в їхньому пізнанні та можливості планомірно змушувати ці закони діяти для певної людської мети. Це стосується як законів зовнішньої природи, так і законів тілесного буття людини. Це є доповненням до міркувань про соціальні чинники, що впливають на ступінь свободи людини як істоти соціальної. Проблема свободи людини була центральною в поглядах філософів – екзистенціалістів, які наголошували на вільному самовизначенні особистості, на вільному виборі людиною себе та усвідомленні відповідальності за це.

Отже, під свободою можна розуміти здатність людини до активної діяльності із знанням справи, відповідно до її цілей, намірів, інтересів, в процесі якої вона втілює в життя ці свої наміри та цілі. По-справжньому вільний вибір – це вибір відповідно до сутності й природи людини, її світогляду. Свобода є неможливою без усвідомлення необхідності враховувати в своїй діяльності закони існування та розвитку природи, суспільства й людини. Інакше міра свободи буде незначною. Свавілля ж загрожує абсолютною несвободою. Люди володіють певною свободою у виборі цілей і засобів, способів і форм діяльності, певною свободою в думках, намірах, інтересах, вибираючи стратегію своєї поведінки з певного спектру можливостей. Вони обмежені історично-конкретними об'єктивними соціокультурними умовами, відображеними у людській суб'єктивності, певними обставинами свого життя, своїми індивідуальними особливостями, природними чинниками. Свобода – це свобода вибору із обов'язковим визнанням відповідальності за нього. Людина може впливати на чинники й обставини, які обмежують її свободу, оскільки більшість із них створені самою людиною.

Однак людина часто відмовляється від такого блага як свобода, сприймаючи її як тяжкий тягар, ховаючись за придумані кимось схеми і шаблони, готові рішення, рухаючись по «накатаній колії», адаптуючись до чужої долі. Свободи без обмежень не буває, як не буває її без відповідальності перед суспільством і природою (а для віруючих, перш за все, перед Богом) за свої та чужі вчинки, думки, відчуття й слова. Тому й говорять – «тягар свободи», маючи на увазі цю відповідальність. Гідно нести цей «тягар» здатна людина, що намагається стати особистістю (вона

не робить акцент на тому, що це – «тягар»: «Хіба хтось сказав тобі, що буде легко?»). А ще слід зважати та те, що ступінь свободи особистості відповідає ступеню свободи суспільства.

УДК 78.011.26

МУЗИЧНА КОНТРАКУЛЬТУРА 60-ХРОКІВ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ РОК-ГРУПИ PINK FLOYD)

Студент Цапик Р.В.

Наук. керівник – асистент Чоп Т.О.

Тернопільський Національний Технічний університет ім. І. Пулюя

Поняття контркультури залишається на сьогодні відносно суперечливим явищем. Залежно від позиції дослідника, воно може оцінюватись і як негативний, деструктивний елемент суспільства, і як позитивний, з точки зору його необхідності для зародження альтернативної культури.

Термін «контркультура» був запропонований американським соціологом Т. Розаком в його праці «Становлення контркультури», в якому автор узагальнив результати дослідження молодіжних рухів 60-х років [2]. Основною причиною, яку називає науковець для пояснення виникнення контркультури, є повстання молоді, засноване на їхньому непримиреному ставленні до батьківського покоління. Головними учасниками цього багаточисельного руху стала молодь із середнього класу, яка навчалась, і була у віці від 18 до 25. Саме ж протистояння було обумовлене негативною оцінкою війни у В'єтнамі (досвід, який загострив конфлікт між суспільним та особистим обов'язком, свободою та відповідальністю), економічною кризою, породженою соціополітичними подіями, несприйняттям цінностей суспільства тотального споживання. Дещо інші причини стали джерелом народження року у Великобританії. Депресивний післявоєнний період змінюється розквітом економіки, нове покоління творчої молоді – це вихідці з робочого середовища, які шукали найрізноманітніші шляхи до самовираження і знаходили їх.

Особливістю контркультурного руху 60 –х років став її невід'ємний зв'язок із музикою. Навіть формування всередині двох різних точок зору стосовно її ролі (музика як спосіб сприйняття світу і суспільства, та музики як індустрії, що розвиває суспільство), не завадило контркультурі максимально щільно сконсолідуватись навколо неї.

Починаючи свою історію як реакцію на гострі соціальні суперечності, рок-культура надовго пов'язує своє існування із соціальними процесами. Даючи своє визначення року, Кнабе виділяє наступні його характеристики: «простота та демократичність: недовіра до будь-якого етатизму, особливо такого, який приймає тоталітарний чи мілітаристський нахил, до будь-якої елітарності – інтелектуальній, заснованій на консерватизмі чи вишуканості смаку; своєрідний індивідуалістичний колективізм, при якому кожен гостро і по-своєму переживає власну невідповідність умовностям «правильного», жорстко організованого суспільства <...>; сприйняття техніки як природної складової сучасного життя» [3]. Рок виражає кризовий період європейської культури. Сама його поява – це загострене відчуття відчуження, що виникає в післявоєнні роки, можливість подолання цієї відчуженості. Суть і тіло року відповідає стійкими реакціями на це відчуження: маргінальність, протест проти офіційної культури як представництва заможних і ситих.

Музика в році – це навіть не стільки самоцінне мистецтво. скільки «форма колективного напружено-емоційного досвіду» і ціль її не стільки в створенні твору, скільки в певному «екзистенційному переживанні», яке посилюють музика, чи дія [3]. Ще одна з особливостей року – прагнення до розширення межі свідомості, перехід за поріг можливого і дозволеного. І використання психотропних речовин (явище типове для рок-музикантів, що підтримували ідеологію Тімоті Лірі, Кена Кізі) не єдиний шлях до цього. Вхід у змінені стани свідомості пов'язувався у музикантів і з різними формами ірраціонального, починаючи від ранньохристиянської містики, дзен-буддизму чи, навіть, адаптованого шаманства. Психоделічний характер творчості рок-музикантів надає музиці подвійного семантичного забарвлення, розробляє цілу систему символів, втаємничених від широкого загалу, що підкреслює обраність рок-адептів.

Одним найбільш неординарних зразків рок-культури ХХ століття є творчість англійської групи «Pink Floyd». «Pink Floyd» сформувалась в Лондоні в 1965 році. Основний кістяк групи, яку відносять до стилю психоделічний рок, склали Н. Мейсон, Р. Вотерс, Р. Райт і Б. Клоуз. Атрибутом творчого шляху гурту є особлива філософська поетика психоделічного впливу на глядача, яка досягається включенням в тіло композиції візуальних, пластичних, світлових і, навіть, піротехнічних ефектів. Це дозволяє не лише створити специфічне, ірраціональне середовище сприйняття, але й досягнути максимального включення глядача/слухача в надреальність пісні.

Прикладом такої техніки став випущений у 1973 р. альбом «The Dark Side of the Moon», який приніс групі світове визнання і славу. Він досі залишається у списках найбільш тиражованих у світі, і визнаний одним найкращих альбомів усіх часів. Це був концептуальний запис — не просто зібрання пісень на одному диску, а робота, пройнята єдиною, об'єднуючою ідеєю тиску сучасного світу на психіку людини. Кожна пісня в цьому альбомі охоплювала світоглядні проблеми. Головними темами стала невизначеність людського життя, його екзистенційна наповненість чи пустота, божевілля, людські фобії, зокрема, смерті. Відносини людини-суспільства, проблеми суспільства споживання. За допомогою електронних ефектів багатоканального запису, включення в треки звукового тла реального життя: звуків машин, біоритмів людини, природи, міста і космосу, хаосу звуку і медитативності тиші, мовчання альбом створює неперевершене відчуття буття, його драматичності і піднесення.

Таким чином, рок-музика як феномен контркультурного руху, є яскравим способом демонстрації не лише зовнішніх, соціально-політичних проблем суспільства, але й його глибинних, прихованих екзистенційних відгуків, що переживає кожна окрема особистість.

1. Сыров В.Н. Стилевые метаморфозы рока или путь к «третьей» музыке. – Нижний Новгород, 1997, 209 с.

2. Чибисова О.В. От хиппи до хипстеров: эволюция контркультуры// Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/ot-hippi-do-hipstеров-evolyutsiya-kontrkultury>;

3. Кнабе Г. Рок-музыка и рок-среда как формы контркультуры // Режим доступа: http://ec-dejavu.ru/m-2/Rock_music.html

УДК 515.212

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОГО ДИСКУРСУ В ТЕОРЕТИЧНИХ ТРАКТАТАХ К. МАЛЕВИЧА

Студент Цьомик В.П.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Храпко П.Ю.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Вивчення теоретичних трактатів представників українського авангардного живопису першої третини ХХ ст. є важливим джерелом для естетичних та мистецтвознавчих студій, які займаються відтворенням

особливостей становлення та розвитку проекту класичного українського авангарду (1910-1935 рр.).

Перш ніж перейти до розгляду особливостей естетичного дискурсу К. Малевича розглянемо основні засади дискурс-аналітичної методології, яка в представленій роботі виступає як основна. Принципами «теорії дискурсу» Ернесто Лакло та Шанталь Муф є: а) історична та культурна обумовленість знань. б) постструктуралістське розуміння мови в) між дискурсами постійно точиться боротьба за домінуюче значення.

Виявлення естетичного дискурсу це виявлення процесу побудови, конструювання понять та категорій, які мають відношення до естетичної проблематики. Операція проявлення цих понять, взаємозв'язків між ними здійснюється як аналіз теоретичних робіт, маніфестів, трактатів представника українського авангардного мистецтва К. Малевича.

Трансформація модусів «естетичного». К. Малевич не дає чіткого визначення того, що розуміти під терміном «естетичне» і вводить його у складну систему контекстуальних, асоціативних взаємозв'язків, роблячи його «вузловою точкою» або ж модусом з різними значеннями.

Можна відзначити, що формування «вузлової точки» естетичне здійснюється на тлі протиставлення митців-реалістів та представників авангардного мистецтва.

Дискурс цього поняття є нестабільним, він не може закріпитися і цілком можливо є відкритим для інших значень. Причинами такої нестабільності є і велика кількість контекстуальних взаємозв'язків даного поняття і незавершений характер естетичних поглядів та уявлень К. Малевича.

Продовження суперечки між традицією та новаторством відбувається під час визначення того, що таке «художній образ».

Образ, як предмет головної інтенції, тісно перетинається з образом предмета, ідейним ликом, істиною, найвищим взірцем твореної реальності.

Таким чином, як і «естетичне» художній образ являє собою вузлову точку наповнену різноманітними значеннями. Але, на відміну від першого їхня широта є значно більшою і не замикається суто на естетичному чи мистецтвознавчому аспекті і включає в себе розуміння художнього образу в сцієнтичному та релігійному контексті.

Продовження процесу конституювання понять які мають відношення до естетичної проблематики відбувається під час відшукування контекстуальних зв'язків терміну «світло».

Конституювання дискурсу «світло» відбувається в межах «сцієнтичного» та «релігійного» контекстів.

Підкреслено, що продовження теми взаємозв'язку мистецтва та науки на основі гносеологічної функції відбувається через аналіз взаємовідношень світла з новими стилістичними різновидами авангардного малярства. Якщо у імпресіонізмі та пуантилізмі головним є завдання передати враження від світла, вирішити проблему пізнання світлової природи, то у кубізмі феномен світла виступає певним інструментом пізнання світу.

Існуючи у різноманітних вимірах та проявах світло також пов'язане системою діалектичних взаємозв'язків з низкою інших феноменів, одним з яких є колір.

«Світло» також є вузловим знаком який спроможний наповнюватися різноманітними значеннями (мистецьке, наукове, релігійне), але на відміну від попередніх випадків тут конфліктність та опозиційність між дискурсами знімається за допомогою гносеологічної функції, яка притаманна і релігії і мистецтву і науці.

«Естетичне», «художній образ», та «світло» це все дуже різноманітні, нестійкі дискурси-артикуляції. Всі ці поняття є одночасно і «вузловими знаками», привілейованими знаками дискурсивної структури і елементами, остаточне значення яких ще не зафіксоване.

Поняття, терміни, що можуть бути класифіковані як естетичні (чи бодай наближені до цієї царини теоретичного) вживаються як амбівалентні та неоднозначні і не мають чіткої номінації. Це є рух, а не стагнація, процес, а не система. Теоретик тільки на шляху формування нового розуміння, нової лексики, за допомогою якої він би зміг осмислити всі ті зміни, які мали місце в ситуації нової арт-практики.

УДК 515.212

СИТУАЦІЯ ПОСТМОДЕРНУ: ПРЕДТЕЧІ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ В СВІТОВІЙ КУЛЬТУРІ

Студент Швед М.Ю.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Сарнавська О.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Вперше такі поняття як постмодернізм та постмодерн були використані німецьким письменником та філософом Рудольфом Панвіцем

в його книзі «Криза європейської культури» ще в 1914 році. Широку ж популярність ці поняття отримали лише в 70-х роках завдяки таким французьким філософам як Жан-Франсуа Ліотар, Жиль Делез, Мішель Фуко, Жак Дерріда та багатьом іншим. Хоча основні філософські роботи які можна віднести до постмодернізму були написані ще в ХХ столітті, саме це поняття вислизає від однозначного трактування.

Прийнято вважати, що постмодерн – це загальний стан культури характерний для другої половини ХХ століття і по сьогоднішній день. Дехто вважає, що постмодерн – це назва усієї сучасної епохи, в той час як постмодернізм – це мистецький напрямок в філософії, архітектурі та літературі епохи постмодерну. Хоча насправді, у кожного автора ці поняття мають різне забарвлення та різне трактування. Разом з тим вся англо-американська аналітична традиція філософування вважає, що філософія постмодернізму – це не більше як балаканина, «напускання туману» або ж в найкращому випадку художня література. Водночас багато континентальних філософів (зокрема Юрген Габермас) вважають, що «модерн» - ще не завершений проект і він має шанс на відновлення.

Основною предтечою постмодернізму можна назвати філософію Фрідріха Ніцше. Саме він вперше підняв питання мови та передвіщав «лінгвістичний поворот» який відбувся в ХХ столітті. Ніцше каже, що поняття суб'єкту – це лише фікція та *«термінологія нашої віри»*. Згодом таке ж уявлення про суб'єкт вискажуть структуралісти та постструктуралісти. Також Ніцше в своїй філософії проголошує такі тези як існування безсвідомого (волі до влади), догматичність метафізики, «смерть Бога», переоцінка моральних цінностей – які багато в чому і визначають епоху постмодерну. Навіть сам стиль філософування (її метафоричність та афористичність) підкреслюють його погляди.

Ще один філософом який мав певний вплив на постмодернізм – це Зигмунд Фрейд. Хоча психоаналіз, зазвичай, і критикується філософами-постмодерністами як прагнення до фашизму (в широкому розумінні цього слова) сам концепт безсвідомого, до якого привернув увагу Фрейд, відіграв значну роль в постмодернізмі.

Однією з особливостей філософії постмодернізму є її тісний зв'язок з лінгвістикою. Це є наслідком так званого лінгвістичного повороту який був здійснений Людвігом Вітгенштайном та Мартіном Гайдеггером в першій половині ХХ століття. Вітгенштайн пише, що «вся філософія – це "критика мови"», а також, що «значення слів визначається їх вживанням». Вітгенштайн вводить поняття мовної гри, яке матиме величезне значення для розвитку усієї подальшої філософії.

Якщо спробувати коротко узагальнити філософію постмодернізму, то її можна визначити як криза епістемології, етики та метафізики. Цілком логічно, що в умовах такого тотального нігілізму постає питання про можливість виходу з цієї кризи.

Французькі філософи, з якими і асоціюється потмодернізм перш за все, не мають шляху виходу з цієї ситуації. Їхні філософські концепти створені лише для того, щоб «поставити діагноз», а не «вилікувати хворобу». Тож варто тоді звернутися до їх предтеч.

Перше що спадає на думку – це концепція надлюдини у Ніцше. Він пише, що «людина – це канат, протягнутий між твариною і надлюдиною» і основною метою людства повинно бути прагнення «подолати останню людину». Надлюдина повинна створити нову мораль і нову філософію.

Іншим виходом (який би на думку Ніцше був би проявом слабкості) є стрибок віри. Якщо людина не в змозі пояснити своє буття – вона може просто повірити в певний, вже існуючий метанаратив. Це може бути як віра в Бога так і віра в людство і прогрес.

Перед лицем абсолютного Ніщо, люди Заходу все частіше почали звертатися до мудрості Сходу. Школа Дзен яскраво виділяється серед них. Дзен позиціонує себе не як релігія чи філософія, а як Дао. Як відомо, Дао, яке може бути виражено словами, не є постійне Дао. Отже, Дзен взагалі відмовляється від будь-яких етичних чи метафізичних істин, але разом з тим, дозволяє досягнути просвітлення. Відсутність складної теоретичної бази та арбітрарний характер практики в Дзен зробив його надзвичайно популярним на Заході. Найбільш яскраво це можна побачити в біт-поколінні та субкультурі хіпі.

На останок варто звернути увагу на явище, яке з'явилося в культурі зовсім нещодавно. Це явище матамодернізму. Цей термін введений в 2010 році як світоглядне подолання постмодернізму у світовій культурі. Це спроба відкрити щось нове, побудувати новий світ. Матамодернізм прагне подолати наївний модернізм і цинічний постмодернізм через безперервне розгойдування між цими полюсами та полягає в їх взаємному доповненні. Чи є це початком нового етапу в історії чи це просто спроба зажити слави геніїв – поки сказати важко. Конкретних ж змін в мистецтві та філософії поки не помітно.

ПРОКСЕМІКА В СИСТЕМІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Студентка Шидловська Ю.М.

Наук. керівник – канд. філософс. наук, доцент Коберська Т. А.

Національного університету водного господарства та природокористування, м.Рівне

Сьогодні спостерігається підвищений інтерес до вивчення різних аспектів невербальної поведінки. Наше ставлення до інших нерідко є результатом дії саме немовних сигналів — ходи, виразу обличчя, поглядів, жестів, стилю одягу, манери триматися та ін. Крім того, невербальні сигнали, зазвичай, несвідомі і тому вважаються справжніми, щирими.

Особливою сферою серед невербальних засобів є проксеміка, яка вивчає просторові умови спілкування, зокрема відстань між комунікантами, їхнє просторове розміщення, вплив території на процес комунікації. Основні категорії проксеміки – це міжособистісна дистанція (відстань між людьми під час спілкування) та просторова орієнтація (орієнтація людей по відношенню один до одного). Е. Холл назвав проксеміку "просторовою психологією". Вона постає імпліцитним засобом комунікації, яку більшість людей не здатні вербалізувати.

Виділяються дві окремі сфери проксеміки, які можуть впливати на комунікативний процес: територіальний та інтерперсональний комунікативні простори. Територіальний належить до фізичного географічного простору, позаяк інтерперсональний – це перцептивний або психологічний простір. Територіальна проксеміка, як кроскультурний аспект, знаходить своє відображення в політичних відносинах, коли відбуваються диспути та ведуться війни через претензії групи людей або країн на певну територію.

У своєму дослідженні "Проксеміка в контексті етнокультури" М. Махній зазначає: "Відстань між співрозмовниками – це ідіоетнічна ознака: у різних народів вона не однакова [1]. З невідомих науці причин представники різних культур, у міру наближення до екватора, надають перевагу меншій відстані між учасниками переговорів і контактнішому й тіснішому спілкуванню. На загал вважається, що в європейців особистий простір – це віддаль простягнутої руки, у латиноамериканців – руки від

ліктя до кінчиків пальців, у арабів – руки від кистьового суглоба до кінчиків пальців. Етнопсихологи не раз описували факти нарікань арабів на європейців: "Що трапилось, чому вони стоять від мене так далеко?" За цими ознаками розрізняються й культури Європи. Представник порівняно стриманої культури Північної Європи сприймає носія експресивної середземноморської культури як людину сердечну, привітну, але неділову, схильну гаяти час. Навпаки, вихідцю з узбережжя Середземного моря людина з Півночі Європи буде, можливо, видаватися діловою, холодною, надто пунктуальною.

Слід зазначити, що люди, які проживають на густо заселеній території, під час спілкування знаходяться близько один від одного. Ті, що проживають на відносно малозаселеній території, спілкуючись, розміщуються на значній відстані один від одного. У міських жителів особиста просторова оболонка зазвичай становить 46 см, і саме на стільки сантиметрів вони відводять руку від тіла для потиску. Люди, які виростили в малозаселених місцевостях і потребують великої просторової зони, здебільшого за руку не вітаються, а махають один одному рукою на відстані. У Європі відстань між співрозмовниками зростає з півдня на північ: від 40 см в Італії до мало не 2 м у Великій Британії. В Україні особиста відстань (під час розмов на конференціях, зустрічах, прийомах) – від 0,4 до 1,5 м. Цікавим є й те, що арабу для усамітнення достатньо закрити очі й поглинути в себе (не звертаючи уваги на присутніх), а німцю обов'язково для цього потрібні двері.

Отож вибір дистанції залежить від взаємних стосунків між людьми (відстань між комунікантами менша, якщо вони симпатизують один одному), від індивідуальних особливостей людини (наприклад, людина може не переносити надто близьку дистанцію), національних традицій, статі, віку, стану здоров'я, умов спілкування тощо. Порушення просторового фактора, наприклад, вторгнення в інтимну зону іншої людини, значною мірою може вплинути на емоційний стан співрозмовників, результативність та ефективність комунікації. Неправильна інтерпретація та непорозуміння можуть призвести до комунікативних проблем або культурного шоку.

Як зазначає А. Шелякіна, основними функціями простору як невербального засобу комунікації є: а) регулятивна (проксемічний фактор виступає як засіб організації взаємовідносин між комунікантами); б) соціальна (проксемічний фактор виступає як засіб формування й дотримання культурних навичок людських взаємин); в) експресивна (проксемічний фактор зумовлює певні емоційні стани мовців); г)

інтерпретаційна (проксемічний фактор виступає як засіб інтерпретації, пояснення, часом без вербального супроводу) [3].

Антропологічні, культурологічні та лінгвістичні дослідження показують, що культури різняться за своїми правилами щодо використання персонального та інтерперсонального простору. Е. Холл ділить культури на “контактні” та “неконтактні” [2]. До “контактних” відносять, наприклад, італійців, іспанців, латиноамериканців, арабів. У їх спілкуванні погляд має велике значення. Представниками “неконтактних” культур вважаються народи Скандинавії, Японії, Індії, Пакистану, де не прийнято прямо розглядати людину. Японці, наприклад, дивляться на шию співрозмовника, очі якого перебувають у полі периферійного зору. Так, латиноамериканці вважають, що житель Північної Америки тримається холодно і відчужено. Коли латиноамериканець підходить до північного сусіда, щоб поговорити з ним, той відходить від нього, оскільки для нього зручно відстанню буде не менш як 75 см. А для латиноамериканця та японця така відстань є дуже далекою для важливої розмови.

Отож, знання етноспецифіки комунікації, тобто розбіжностей у комунікативній поведінці різних народів, й проксемічних особливостей зокрема, допоможе уникнути неадекватного сприйняття чужої культури та сприятиме успішному веденню справ.

1. Махній М. М. Проксеміка в контексті етнокультури / М. М. Махній [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://makhnii.blogspot.com/2010/10/blog-post_968.html.
2. Hall Edward T. The silent language. First edition/Edward T. Hall. – New York: Doubleday&Company Inc., Garden City, 1959. – P. 149.
3. Шелякіна А.В. Сутність і функції проксеміки як невербального засобу комунікації (на матеріалі сучасної англомовної художньої літератури) // Studia Linguistica. – 2012. – № 6. – С.371.

УДК 515.212

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ БЕЗПЕКИ ХАРЧОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Студентка Шинкар І.Р.

Наук. керівник – доктор біол. наук Покотило О.С.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Соціальний аспект безпеки харчових продуктів можна поділити на кілька напрямів: 1) фізична і економічна доступність продуктів харчування для всіх соціальних груп населення країни; 2) безпечність продовольчих

продуктів для здоров'я і життя населення; 3) економічний стан сільськогосподарських товаровиробників, демографія і забезпеченість трудовими ресурсами АПК. Хоча ці напрямки тісно зв'язані між собою, проте по різному формують соціальний аспект продовольчої безпеки.

Фізична доступність продуктів харчування забезпечується їх безперервним надходженням в достатніх обсягах до споживачів, задовольняючи їх потреби. Економічна доступність забезпечується через можливість отримання населенням продуктів харчування згідно з фізіологічними нормами харчування за певної структури харчування в системі цін, рівня доходів, соціальних виплат та інше.

Безпечність продовольства для здоров'я та життя населення може гарантуватися лише за умови організації суворого контролю за якістю продуктів харчування, що надходять на внутрішній ринок, а також через проведення політики щодо виробництва екологічно чистої продукції.

Згідно ряду законів України основними засадами державної політики щодо безпеки харчових продуктів і сировини є наступні: пріоритетність збереження і зміцнення здоров'я людини та визнання її права на належну якість й безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини; створення гарантій безпеки для здоров'я людини під час виготовлення, ввезення, транспортування, зберігання, реалізації, використання, споживання, утилізації або знищення харчових продуктів і продовольчої сировини; стимулювання впровадження нових безпечних науково обґрунтованих технологій виготовлення (обробки, переробки) харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів, розробки та виробництва нових видів спеціальних та екологічно чистих харчових продуктів та продовольчої сировини; підтримка контролю якості харчових продуктів з боку громадських організацій тощо.

Соціально-економічний стан сільськогосподарських товаровиробників залежить від політичних рішень країни стосовно розвитку аграрного сектору економіки: ступеня ліберизації економіки, забезпечення кваліфікованими кадрами, розвитком інновацій, наявністю сучасних технологій, доступністю до інвестицій, а також купівельною спроможністю споживачів. Таким чином, продовольча безпека країни залежить від сукупної дії цих факторів.

1. Сеперович Н., Продовольча безпека в Україні: стан, проблеми, шляхи вирішення/ Шевцов О. – 2002. – 45 с.

УДК 342.732

**ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ДРУКОВАНІ ЗАСОБИ МАСОВОЇ
ІНФОРМАЦІЇ (ПРЕСУ) В УКРАЇНІ»**

Студентка Алексейчук О.А.
Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Сидорук В.Й.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м.Рівне*

Свобода інформації і свобода на висловлення власних поглядів та ідей, вільне поширення інформації без втручання органів державної влади є головними засадами справжньої демократії. Існування великої кількості незалежних засобів масової інформації, що відображають широке коло різноманітних поглядів, неодмінна умова процвітання свободи.

Важко не погодитись із Н.Кушаковою-Костицькою, що «...друковане слово не лише поширює думки, ідеї, почуття у даний час, а й зберігає їх на майбутнє, передаючи пережиті сучасними поколіннями хвилювання та пристрасті їх нащадкам»[1, с.129]. Для кращого розуміння ролі друкованих ЗМІ в українському суспільстві та основних засад їх функціонування варто проаналізувати такий спосіб поширення інформації у правовій площині, що зумовлює актуальність даного дослідження.

Як відомо у нашій державі найважливішим законодавчим актом, що регулює діяльність друкованих ЗМІ (преси) та виступає їх головною правовою опорою, є Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». У ньому проголошується право кожного вільно і незалежно шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати та поширювати будь-яку інформацію за допомогою друкованих ЗМІ, крім випадків, визначених законом, коли обмеження цього права необхідне в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

Під друкованими засобами масової інформації (пресою) у Законі розуміються періодичні і неперіодичні видання, які виходять під

постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів упродовж року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію.

Важливим визначенням на законодавчому рівні елементом у цьому Законі є недопущення монополізації загальнодержавних та регіональних громадсько-політичних друкованих ЗМІ. Фізична або юридична особа не може бути засновником (співзасновником) чи контролювати більше 5 % таких видань.

Друковані засоби масової інформації в Україні видаються не тільки державною, а й іншими мовами. Однак велика кількість російськомовної преси затьмарює українські видання, це негативно впливає на української мови у державі у цілому. Тому, на мою думку, доцільно збільшити кількість україномовних друкованих ЗМІ та видань іншими мовами народів світу, що дало б новий поштовх у розвитку не тільки для журналістів, а й для українських читачів. Стиль і лексика друкованих засобів масової інформації повинні відповідати загально-визнаним етично-моральним нормам (ч. 1, 2 ст. 4 закону) [2].

У законі «Про ЗМІ» також чітко визначено права журналіста, серед яких право на вільне одержання, використання, поширення (публікацію) та зберігання інформації та його обов'язки, зокрема, останній розділ Закону України «Про ЗМІ» присвячений відповідальності за порушення свободи діяльності друкованих засобів масової інформації. У статті 42 Закону звільнення від відповідальності за поширення офіційної інформації, що не відповідає дійсності, передбачене пунктами 2 і 3. Пункт 2 зазначає звільнення від відповідальності за поширення офіційної інформації, отриманої засобом масової інформації чи журналістом за власною ініціативою з офіційного джерела, якщо така інформація згодом була спростована. За загальним правилом засоби масової інформації також звільняються від відповідальності за поширення інформації, що не відповідає дійсності, яка була поширена іншим засобом масової інформації чи інформаційним агентством.

На жаль, права журналістів у нас часто порушуються. І не тільки громадянами, а й владними органами. Частина суспільства взагалі упереджено ставиться до представників преси, через негативну діяльність деяких журналістів, які будували кар'єру на гучній брехні та ігнорували норми професійної етики. Судові процеси щодо порушення прав журналіста часто мають затяжний характер та виносять рішення на користь порушників. Тому варто переглянути та закріпити на законодавчому рівні момент відповідальності за порушення професійних прав працівників преси і забезпечити її реалізацію.

1. Кушакова-Костицька Н. Відсвободи слова – до інформаційного суспільства / Н. Кушакова-Костицька // Право України. – 2004. – №7. – С. 129–133.

2. Закон України « Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»//Українське законодавство: засоби масової інформації.- К.: Програма правового захисту та освіти ЗМІ. IREX – Медіа, 2004.- С.83 – 99.

УДК 515.212

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ЧИННИК СВІТОВОЇ ГЕГЕМОНІЇ США

Студент Власюк В. М.

Наук. керівник – кандидат історичних наук, доцент СталOVEROVA Г. В.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Глобалізація – це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Основними наслідками цього процесу є розподіл праці, міграція в масштабах усієї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних та технічних процесів, а також зближення рівня культур різних країн. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює усі сфери життя суспільства. У результаті глобалізації світ стає більш зв'язаним і більш залежним від усіх його суб'єктів: відбувається збільшення як спільних для груп держав проблем, так і кількості та типів суб'єктів, що інтегруються. Світове зближення розпочалося ще із зародженням держав, проте цей процес не завжди був однаково швидким та рівномірним. Революційно швидкими темпами світове зближення відбувалося двічі: на рубежі XIX та XX століть та після закінчення Другої світової війни [13].

Внаслідок відкриття світових кордонів, від глобалізації світового господарства отримали і продовжують отримувати найбільші прибутки саме США [4, с. 23]. Фактично світова економіка знаходиться під впливом США, чий уряд універсалізує переваги вільного ринку і, з ціллю нав'язування ринкових реформ, тисне на нерозвинуті країни. США здійснюють це виходячи виключно з власних інтересів. Керуючись «вашингтонським консенсусом» США стоять за процесами глобалізації. Вони протистояти перешкодам на шляху світової торгівлі, використовуючи свою військову та економічну вагу, свою фактичну

гегемонію для відкритості світової економіки, створення багатосторонніх міжнародних інститутів [15].

США є державою, інформаційні технології та навички ведення інформаційних кампаній якої є чи не найкращими у світі. Це дозволяє їм забезпечувати реалізацію своїх національних інтересів без застосування воєнної сили. Документи, що визначають політику США у зовнішніх відносинах, у сфері безпеки говорять про необхідність створення такого статус-кво, щоб жодна держава не допускала можливості будь-яким чином посягати на безпеку цієї держави. США було розроблено рекомендації для національних економік, які отримали назву «вашингтонського консенсусу» [4, с. 40].

Найбільшу вигоду від глобалізації отримують розвинуті держави, особливо США, які є локомотивом глобалізації. Глобалізація створює нові, величезні багатства, які в першу чергу отримують розвинуті держави. За даними системи вимірювання глобалізації, розробленої Швейцарським інститутом дослідження бізнесу, найбільш глобалізованими державами є Бельгія, Австрія, Швейцарія, Швеція, Данія, Канада, Португалія та інші [19]. Важливу роль у процесах глобалізації відіграють транснаціональні корпорації, які володіють близько 70 % сукупного світового капіталу і мають змогу сприяти ліквідації перешкод у світовій торгівлі та руху капіталів. Хоча ТНК є багатонаціональними компаніями, та все ж вони зберігають національну приналежність [8].

Місце США на світовій арені як світового гегемона.

Характеризуючи США, більш прийнятним було б визначення цієї держави як гегемона. Її могутність, на початку XXI століття є «безпрецедентною у військовому відношенні, у важливості ролі її економіки для світової економіки, в інноваційному впливі розвитку американських технологій та у привабливості для всього світу багатогранної і часто невибагливої американської масової культури» [2, с. 11]. Прикриваючись прагненнями забезпечити мир та стабільність у світі США реалізують свої національні інтереси. Під таким приводом війни з тероризмом та боротьби з поширенням ядерної зброї, США встановили контроль у Близькосхідному регіоні, який є надзвичайно важливим експортером вуглеводнів у цю державу. Такими методами, разом з веденням інформаційних кампаній Сполучені Штати Америки поширюють свій вплив у багатьох регіонах світу. Фактично, Сполучені Штати Америки є державою – світовим лідером. Вони здійснюють точковий вплив на держави в усіх регіонах планети. На сьогодні не існує держави, яка могла б протистояти економічній чи воєнній потужності США. Таким міг би бути хіба що

Європейський Союз, проте, він залежить від американської системи безпеки і не може відкрито протистояти США. Різні аспекти глобалізації виступають чинниками, які продовжують забезпечувати гегемонію США на міжнародній арені. Домінування США у економічній сфері, воєнній, у сфері інформаційних технологій роблять її недосяжно на найближчі десятиліття для інших держав [10].

1. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. - М.: Международные отношения, 2005.— 256 с.
2. Бжезінський З. Вибір: світове панування чи світове лідерство / Пер. з англ. А. Іщенко. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006. — 203 с.
3. Валлерстайн И. Три отдельных случая гегемонии в истории капиталистической мир-экономики. — Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/Article/vall_tri.php.
4. Глобализация: взгляд с периферии / Отв. ред. С. Хоменко.— К.: Агенство гуманит. технологий, 2000.— 61 с.
5. Згуровський О. Війни глобалізації. — Режим доступу: <http://www.dt.ua/1000/1600/54652>.
6. Ивановский А. Основополагающие просчеты военной доктрины США.— Режим доступу: <http://flot2017.com/show/history/2059>.
7. Роговский Е. Борьба за контроль в космосе.— Режим доступу: <http://www.intertrends.ru/thirteen/002.htm>.
8. Скрытые аспекты «глобализации» и Америка.— Режим доступу: <http://www.kyrgyznews.com/news.php?readmore=2274>
9. Соловьев Э. США: перспективы глобальной империи. — Режим доступа: http://www.perspektivy.info/oikumena/amerika/ssha_perspektivy_globalnoiy_imperii_2008-2-17-35-39.htm.

УДК 321.01:316.3(477)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ І ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ В ТРАКТАТАХ КОСІЛОВА О.І.

Студент Градиський Т.В
Наук. керівник – кандидат політичних наук, доцент Штука І.А.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Проблема побудови громадянського суспільства та правової держави гостро постала перед Українським суспільством з часів проголошення незалежності. Підтвердженням цього є демократизація всіх

сфер суспільного життя, зростання рівня політичної участі громадян в побудові правової держави та громадянського суспільства [1, с. 40].

О. І. Косілов розглядає громадянське суспільство, як розвинуту систему суспільних відносин, основу якої складають недержавні відносини, що реалізуються в діяльності інститутів громадянського суспільства – політичних партій, громадських організаціях, громадських рухах, недержавних засобах інформації.

Зміст поняття «правова держава» науковець тлумачить, як держава у якій в усіх сферах суспільного життя керують закони, та чітко реалізуються всі правові принципи.

Рівень розвитку громадянського суспільства та правової держави є складовою сучасної демократії. Це поєднання відображається перш за все у Конституції України, а саме у її принципах: рівності, верховенства права, забезпечення прав та свобод громадян України.

У сучасній демократичній, правовій державі, громадянське суспільство зобов'язане виконувати ряд функцій, а саме: здійснювати громадський контроль за діяльністю інститутів державної влади, легітимізації політичної влади, протидіяти встановлення тоталітаризму. Ці всі обов'язки покладені на громадянське суспільство реалізуються через політичні партії, громадські організації, недержавні засоби інформації.

О. І. Косілов у своїх працях вважає, що у правовій державі вагоме місце у механізмі захисту прав та свобод людини та громадянина покладається на контроль за діяльністю державних органів влади, щоб вони не перетинали межу закону та діяли виключно у межах своїх повноважень, проте в Україні система адміністративної юстиції наразі лише впроваджується, хоча такий механізм активно використовується у країнах Західної Європи.

Важливо те, що в Україні діяльність всіх державних органів базується на принципі гласності – тобто відкритості державних органів для громадськості, це є своєрідним контролем за діяльністю інститутів влади з боку суспільства. Також безумовно важливим кроком в побудові громадянського суспільства в Україні є створення громадських рад при місцевих органах виконавчої влади, які контролюють діяльність державних органів.

Вагомими проблемами в функціонуванні громадянського суспільства в Україні є значний розрив між формальною та неформальною участю громадян України. З одного боку, значна кількість українців бере участь в демонстраціях, страйках та інших формах неполітичної громадянської дії. Численні опитування свідчать, що в останні роки,

пов'язані з виборчими подіями, кількість громадян, що беруть участь у таких заходах, зросла до 30 %. З іншого боку, рейтинги неформальної участі не віддзеркалені у рейтингах членства в організаціях громадянського суспільства.

Також в українському законодавстві недостатньо визначені положення статусу громадянського суспільства. Існують лише окремі підзаконні нормативно-правові акти, що покликані сприяти становленню громадянського суспільства в Україні. Зокрема, «Концепція сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства»[1, с. 45].
1. Косілов О.І Особливості формування громадянського суспільства та правової держави в сучасній Україні / О. І. Косілов/ Інформація і право. – 2012. – С. 40-46.

УДК 316.334.3(477)

ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Студентка Дембовська В.П.

Наук. керівник – кандидат політичних наук, доцент Штука І.А.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Євромайдан став одним із найпотужніших комплексних викликів не лише для України, а й для світової спільноти. Викликами-маркерами для українського суспільства від листопада 2013 р. стали: відмова уряду В. Януковича підписати Угоду про асоціацію з ЄС, події на Майдані, анексія Криму, трагічні події на сході України, українсько-російська війна (гібридна війна) тощо.

Серед причин Майдану – традиційне та систематичне нехтування потребами й проблемами як окремих громадян, так і громадянського суспільства в цілому, неповага до нього з боку влади, загострення економічної, політичної та соціальної кризи. Відмінною рисою Майдану-2013 перед Майданом-2004, є орієнтація на ідеї та цінності, а не персоналії. Політична культура громадян пострадянської України дотепер відзначалася нечутливістю до політичних програм різних політичних сил, компенсованою ірраціональними чинниками симпатії/антипатії до певного політичного лідера. Події 2004 року поділили українців на два табори прихильників конкретних політичних діячів, які уособлювали, персоніфікували два вектори розвитку – «прозахідний» і «проросійський».

Натомість події кінця 2013 р. були позначені відмовою протестувальників ставати під прапори будь-яких політичних сил і лідерів. Пізніше, коли акцент вимог було зміщено з євроінтеграції на перезавантаження системи влади в країні, наголошувалася важливість зміни не облич і персон на окремих посадах, а перегляд суспільної угоди в цілому – принципів делегування влади народом в обмін на гарантії безпеки та важелів контролю за діями представників - так званих механізмів контрдемократії.

На початку осені 2013 р. в суспільстві багатьма соціологами зафіксовано зростання протестних настроїв. За результатами загальнонаціонального опитування ще в березні цього року (досліджувалися інтеграційні настрої українців), «порівняно з жовтнем 2012 року, кількість людей, які готові виходити на вулиці, зросла на 5% і значно зменшилась кількість тих, хто точно не збирається протестувати, – з 51 до 36%», – зазначала тоді М. Золкіна, аналітик фонду Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва [1]. Створилася роздвоєність ситуації, зосередженість у суспільстві двох перспектив – з орієнтацією на ЄС та орієнтацією на Митний союз; за приєднання України в перспективі до Євросоюзу виступало 50% опитаних українських громадян, проти - 41%. Підтримка ж утворення єдиної держави у складі України, Росії, Білорусі дає цілком зрозумілі обернені цифри: «за» – 42%, «проти» – 47%. Донбас давав такі цифри: «за» – 18%, «проти» – 59%. Наведені показники очевидно є не випадковими з огляду на східноукраїнську ментальність, яка утворилася на основі східнохристиянської цивілізації. Останній притаманна сакралізація державної влади й колективістична орієнтація діяльності. Відтак «можна уявити, якою високою була у цьому регіоні підтримка утворення єдиної держави з Росією та Білоруссю. І що цікаво: значне число опитуваних, як впливає з цифрових показників, не вважає створення єдиної держави з Росією втратою Україною незалежності».

На наш погляд, перебіг політичних і соціальних подій у хронологічному діапазоні листопада 2013 – вересня 2014 р. дає підстави розглядати їх у єдиному ланцюгу «Євромайдан – Крим – Схід/Південний Схід», але водночас потребують увиразнення фази його розвитку з конкретним змістовим наповненням. Трагічні події, започатковані навесні 2014 р. на сході України, очікують не лише практичного вирішення, а й осмислення причин, стану та характерних рис. Особливість ситуації полягає в тому, що Україна, не вийшовши зі стану двох посттравматичних ситуацій (Майдану та Криму), опинилася в гострій фазі нового конфлікту. Ми не встигли осмислити сутнісні та подієві характеристики листопада

2013 – лютого 2014 р.р. і з цим «не осмисленням» увійшли в новий етап (Крим - Схід/Південний Схід).

Європейський вибір України відкриває нові перспективи співробітництва з розвинутими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, зміцнення позицій України у світовій системі міжнародних відносин. Це – найкращий спосіб реалізації національних інтересів.

1. Оцінка жителями України соціально-політичної ситуації в країні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: sociopolis.ua/uk/doslidzhenya/doslidzhenya/174-sociopolitical-january-2014.

2. Україна на шляху до європейської інтеграції: економічна безпека, переваги вибору / За ред. В. М. Нижника. – Хмельницький: ХНУ, 2008. – 307 с.

3. Євромайдан. Народження Електронний ресурс] // Українська правда. – 2014. – 21 листопада. – Режим доступу: www.pravda.com.ua/cdn/cd1/21nov.

УДК 324.15: 321.01

НАЦІОКРАТИЧНА МОДЕЛЬ ДЕРЖАВНОСТІ М. СЦІБОРСЬКОГО ЯК СПРОБА ФОРМУВАННЯ НОВОГО ПОЛІТИЧНОГО УСТРОЮ

Студентка Деревецька Н.А.

Наук. керівник – кандидат філософських наук, доцент Горохова Л. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Ідея незалежної української держави була центральною в усіх прихильників українського націоналізму. Вони вважали, що до революції 1917 року (коли з'явився шанс здобути незалежність), українська нація була непідготовлена ідеологічно. В ідеологів українського націоналізму виникло завдання – вплинути на свідомість народних мас щодо важливості власної незалежності.

Засновниками українського націоналістичного руху вважаються М. Міхновський та Д.Донцов. Прихильником подібних ідей виступав також М.Сціборський, який у власній праці «Націократія» виклав модель майбутньої України. В зазначеній праці гострої критики зазнали різні суспільні устрої, а також був запропонований та подає власний проект майбутньої України.

Метою дослідження є спроба переосмислення державницької моделі М.Сціборського та можливість реалізації його ідей в сучасному суспільстві.

У світлі сучасних подій багато політиків та політологів стали замислюватися над ефективністю демократії в суспільстві. Так, зокрема в більшості європейських держав на сьогодні ліберальні принципи влади переважають над демократичними. За умов демократії єдиним джерелом влади є народ, але реальні факти нам вказують на те, що більша частина громадян не може мислити самостійно, наслідуючи демагогію політиків. Таким чином, вони стають об'єктом маніпуляції можновладців, котрі пишуть закони на свою користь [1, с. 89–97]. Тому, на нашу думку, концепція «націократії» могла б відновити політичну міць держави, що відрізнялася б проукраїнською політикою, близькістю до народу та устроєм, який зміг би подолати всі розбіжності породжені демократією.

«Націократичний» устрій М.Сціборський трактує як « режим панування нації у власній державі, що здійснюється владою всіх соціально корисних верств, об'єднаних – відповідно до їх суспільно-продукційної функції – у представницьких органах державного управління» [3, с. 75]. У світогляді націоналістів нація і держава виступають як ціле. Хоча держава постає поруч із нацією, проте «націократія» визнає, що нерівність у суспільстві є істотною, оскільки знайдуться люди, котрі будуть тяжіти до влади над всіма.

Тому Сціборський у своїй праці пропонує такі ідеї, як повна відсутність партій, заміна президента «Вождем-керівником нації», децентралізація влади (альтернативою Верховної Ради постане «Державна рада та національний збір»). Окрім того, в розумінні цих ідей присутні певні прояви демократизму, зокрема у виборах, які проводитимуться на засадах таємного, прямого й рівного голосування та вирішуватимуться регулятивною більшістю. Так звані послы і сам керівник держави будуть обиратися на визначений термін та їхня кількість буде встановлюватися законодавством. Щодо устрою держави дослідник зазначає, що «Україна буде авторитарною й унітарною державою, але в належній мірі й децентралізованою республікою, що всіма елементами відповідатиме як режиму панування нації у державі» [3, с. 101]. Беззаперечним є й той факт, що Україна буде республікою, хоча конституційний устрій буде відрізнятися від усталених зразків політичної демократії.[3, с. 97]

Тут же виникає питання, як може українська європейська цивілізована держава опуститися до авторитарного устрою? Відповідь проста: чим більше влади ми маємо, тим більше виникає суперечностей і конфліктів у суспільстві. Також, політики починають користуватися довірою народу та забувають про свої обіцянки. Подібну тенденцію

українське суспільство спостерігає й на даний момент: всі прагнуть змін, але ніхто не хоче змінюватися.

Якщо заглянути глибше, то за Сціборським, громадським масам належить більша роль у політичному житті держави. Щодо децентралізації, за адміністративним поділом, Україна ділитиметься на – краї, повіти та громади. Це, в свою чергу, є знайомим, згадуючи сучасну реформу децентралізації, що можна вважати запозиченою у М. Сціборського. На його думку система «самоуправи» в повітах та громадах завершуватиметься у краях, де представницькими органами будуть – «краєві ради й уряди». Тим самим є відмінність складу послів від кожного повіту. За Сціборським передбачається, що краєві начальники одночасно обійматимуть посаду голови крайової ради та пов'язуватимуть три елементи управління: уряд, контроль і громадську самодіяльність. Також, існуватимуть загальнодержавні, господарські та адміністративні установи, котрі виконуватимуть своє призначення [3, с. 99–100]. Тобто автором пропонується те, що кожна структура буде займатися чітко відведеною роботою. Це дещо відрізняється від звичних нам зразків демократії, де громадянам надаються більші можливості самодіяльності.

Крім того, у працях Сціборського простежується ідея повної відсутності партій. Він пояснює це інтересами пануючих партійних діячів, що переважають над державними інтересами. На його думку, усуваючи партійну боротьбу влада формує безпосередній зв'язок із народом. Така ідея в сучасній українській державі побутує довгий час проте ніяк не втілюється в життя. Місце партій займають синдикати через те, що всі партії себе скомпрометували під час революції 1917 – 1921 рр. Альтернативою Верховній раді стає Державна рада, кандидатів до якої визначатимуть синдикати та їх господарські ради.

Прихильники демократизму назвуть це замахом на права і свободи громадян, але за допомогою всіх цих складових, на думку автора, будуватиметься нова провідна верства, яка нам так потрібна – «Провідна еліта» [3, с. 97–101].

Отже, вищезазначений державний устрій є досить примітивним, навіть утопічним. З великою імовірністю можна сказати про реалізацію даного устрою у сучасних політичних реаліях, оскільки нові виклики сучасності дають підстави задуматися над втіленням ідей теоретиків української політичної думки ХХ ст.

1. Грицак Я. Й. 26-й процент, або Як подолати історію? / Я. Й. Грицак. – К. : Фонд Порошенка, 2014. – 136 с.

2. Касьянов Г. Теорія нації та націоналізму / Г. Касьянов. – К.:Либідь, 1999. – 352 с.

3. Сціборський М. Націократія / М. Сціборський. – Вінниця : ДП «Державна картографічна фабрика», 2007. – 112 с.
4. Український націоналізм: Антологія. – Т 1. Видання друге / упор. В. Рог – К. : 2010. – 384 с.

УДК 515.212

ЕТНІЧНИЙ СЕПАРАТИЗМ ЯК НАСЛІДОК ПРОЦЕСУ ГЛОКАЛІЗАЦІЇ

Студентка Деряга Ю. М.

Наук. керівник – кандидат політичних наук, доцент Лепська Н. В.

Запорізький національний університет

Активізація процесів глобалізації, модернізації та трансформації політичних й економічних систем у світі на початку ХХІ ст. зумовили посилення виникнення сепаратистських рухів. Сепаратизм, будучи суперечливим суспільно-політичним явищем, являє собою одну з найскладніших та найактуальніших проблем світового співтовариства. Сучасний світ – це зіткнення протилежностей. З одного боку – високий рівень культури та науки, з іншого – їх занепад. Це час розквіту демократії та її кризи. Противагою процесу глобалізації, у такому випадку, є явище сепаратизму. У зв'язку з розпадом колишніх метрополій та імперій останнє століття фактично стало «парадом» появи молодих країн. На сучасному етапі це явище – результат утвердження багатоетнічних держав як суб'єкта міжнародної політики.

Дослідженням даної проблематики крізь призму процесів глокалізації у сучасному науковому просторі займаються: Басараб М. М., Горенкін В. А., Горло Н. В., Дівак В. В., Наконечний В. С., Ревуцька О., Романюк Н. І. та інші. При ознайомленні з публікаціями зазначених авторів виникають деякі неоднозначні моменти, що потребують обґрунтування. Проблемними аспектами при вивченні етнічного сепаратизму є те, що даний феномен є не досить досліджуваним в силу багатоманітності його проявів. Науковцями не розглядаються можливі загрози зовнішнього втручання на ескалацію внутрішніх етносоціальних конфліктів. Також не враховуються ті фактори, що етнічний сепаратизм в епоху глобалізації може розглядатися як крайня форма прояву консолідації, асиміляції чи інтеграції.

Таким чином, у сучасній політичній теорії існує потреба у дослідженні феномену сепаратизму як багатоаспектного. Необхідно чітко

визначити інструментарій аналітичного дослідження щодо передумов формування сепаратистських настроїв задля своєчасного реагування органів влади й ліквідації етнічних, регіональних та інших протиріч на початковій стадії розвитку. Тому в даній роботі окреслені основні причини виникнення сепаратистських тенденцій та вироблені механізми усунення проявів девіантності у відношенні до держави як цілісної системи.

Етнічний сепаратизм – сукупність економічних, соціально-політичних та духовно-культурних процесів, змістом яких є набуття певним етносом часткової (на правах автономії) або повної (на правах державності) незалежності. Суб'єктом етнонаціонального сепаратизму є етнічна одиниця, яка складає меншість населення, а об'єктом – політична влада держави, що водночас репрезентує домінуючий етнос [2, с. 66-71].

Глобалізація – визначення, яке містить особливості проявів діалектики взаємовпливів між глобальним і локальним, дає шанс для розвитку і подолання негативних тенденцій, їх переростання у позитивні [3].

Причини, що провокують актуалізацію сепаратистських настроїв у сучасних глобалізаційних умовах в рамках локального простору, а в подальшому – етнічні конфлікти і війни, можна класифікувати наступним чином:

1) Політичні чинники:

- внутрішньополітичні:

- партійний, ідеологічний розкол країни (КНР і Тайвань, Північна і Південна Корея);
- політична боротьба за владу між різними етнічними групами на місцевому, регіональному та державному рівнях;
- боротьба етнічної групи за свій політичний статус;
- боротьба за автономію, незалежність, відділення.

- зовнішньополітичні:

- підтримка сепаратистів з боку «наддержав» й могутніх країн-сусідів.

2) Економічні причини:

- низький рівень економічного розвитку окремих суб'єктів багатонаціональних держав і незадовільний рівень життя представників національних меншин у порівнянні з жителями інших регіонів країни.

3) Демографічні причини:

- нерівномірний розподіл населення в багатонаціональних державах;
- високий рівень народжуваності (недолік «життєвого простору»).

4) *Культурно-мовні причини:*

- мовні протиріччя, відмінності в традиціях, звичаях, релігійних поглядах.

5) *Історичні причини:*

- концепція історичної несправедливості, згідно з якою входження частини певної території до складу держави було актом завоювання або насильства.

6) *Соціальні причини:*

- труднощі соціальної адаптації представників національної меншини;
- соціальна дискримінація етнічної групи;
- розпалювання міжнаціональної ненависті [1, с. 108-123].

Таким чином, можна дійти висновку, що у суспільстві з високим рівнем політичної культури та економічного добробуту сепаратизм має значно менше шансів розвиватися у стрімких та гострих проявах. Вагомий вплив на формування сепаратистських настроїв у сучасному світі мають зовнішні чинники та процеси глокалізації, які можуть або пришвидшити, або нівелювати інтенсивність етнічного сепаратизму, в залежності від чого й визначається радикальність дій його суб'єктів.

1. Баранов А. В. Сепаратизм в современном мире: политико-территориальный аспект/А. В. Баранов//Человек. Сообщество. Управление. – 2005. – №3. – С. 108 – 123.

2. Горчаков Л. О. Історичне коріння етносепаратизму як об'єкта політологічних досліджень / Л. О. Горчаков // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Миколаїв, 2009. – Т. 110. Політологія.– № 97. – С. 66–71.

3. Осійчук М. С. Глокалізація як чинник модернізації державного управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10omsmdu.pdf>

УДК 515.212

ІНТЕРНЕТ І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ

Студент Довгалюк М.І.

Наук. керівник – кандидат історичних наук, доцент Сталовєрова Г.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Сучасний світ переживає період глобалізації у всіх сферах суспільного життя. У цьому процесі важливу роль відіграє Інтернет,

причому роль його набуває гострого та суперечливого характеру. Однак проблема впливу Інтернету на глобалізацію ще мало досліджена.

Інтернет стрімко розвивається з кожним днем все більше втілюється у різні сфери діяльності. Він впливає на щоденне життя: засоби масової інформації, інформаційний обмін, електронну комерцію тощо. Інтернет з окремої країни входить у світове співтовариство, тому проблеми, що виникають у певній країні, відображаються на суспільстві в цілому.

Важливість дослідження проблеми обумовлена і самими особливостями можливостей Інтернету. По-перше, це полягає у тому, що за допомогою Інтернету процес передачі інформації на великі відстані відбувається в режимі реального часу. По-друге, у кризовій ситуації, що виникла у світі у результаті політичних та економічних перетворень, процес розвитку глобалізації почав взаємодіяти з розвитком інформаційної мережі. У різних країнах цей процес відбувається по-різному, впливаючи на політичні та економічні відносини.

Глобалізацію слід розглядати, як процес, що розвивається за рахунок змін інформаційних технологій та їхнього зростаючого впливу на різні сфери суспільства. За рахунок перетворення цих сфер, процес глобалізації призводить до формування нового стилю життя людей. О. Прокопенко зазначає, що тенденція глобалізації все більше проникає у соціально-політичну сферу суспільства. З розвитком засобів сучасних Інтернет комунікацій з'являються сприятливі умови для вільного вибору індивідуального образу життя. Людина може висловлювати вільно свої ідеї, знаходячи прихильників. Глобалізація політичної сфери з використанням інформаційних технологій призводить до створення транснаціональної медіа-імперії, яка створює реальність під себе і маніпулює свідомістю мас.

Функціонування Інтернет-культури, в умовах інформатизації суспільства є складним та суперечливим процесом, де одночасно відбувається збагачення мислення та мови, разом з тим, його об'єднання, зіткнення та відхід від реальності з її проблемами у віртуальний світ на глобальному рівні. У процесі глобалізації, на думку О. Прокопенка, значну роль відіграє віртуальна реальність, яка дає можливість дистанційного управління подіями. У світі віртуальної реальності можна змінювати інформаційні потоки, комбінувати і генерувати нові.

У сучасному світі спостерігаються тенденції до того, що скоро свою віртуальну реальність кожен зможе створити сам, а це відкриває

принципово нові можливості: потенційно людина сама зможе бути творцем свого власного внутрішнього світу.

Сучасні дослідники вбачають майбутнє цивілізації у глобалізації, а також у поглибленні впливу на прогрес людства інформації, швидкість доступу до якої стає у сучасному світі найважливішим чинником стабільного та ефективного розвитку.

Сучасна соціально-комунікаційна ситуація характеризується такими тенденціями, як:

1) розвивається сучасна комунікаційна технологія, яка впливає на природу та зміст інформації;

2) з'являється усвідомлення державами, соціальними групами та індивідами важливої циркуляції інформації, а також існуючих диспропорцій у міжнародних потоках інформації;

3) зростає кількість учасників процесу циркуляції інформації у світі, а звідси – політичне, соціальне, економічне розмаїття, цього феномену, особливо у сфері культури та освіти.

Так, І.Артамонова підкреслює, що у культурному плані важливим є те, що Інтернет посилює самоорганізацію суспільства. Інтернет не зорієнтований на створення нової винятково правильної інтегральної картини світу. Він функціонує за законами нелінійної динаміки. Використовуючи різні методи, мови та моделі свідомості, Інтернет не стільки центрує навколо якоїсь однієї ідеї, теорії, концепції, стільки децентрує бачення світу.

І.Балинський у праці «Українські політичні Інтернет-комунікації у світовому контексті» зауважує, що засоби і канали подачі різноманітних свідомостей, створені на основі комп'ютерних, телекомунікаційних і між супутникових систем зв'язку, здійснили справжню революцію у людському спілкуванні. Активно проникаючи у сферу політики, вони не лише якісно видозмінили старі уявлення, установки, стереотипи, а й деконструювали численні форми поведінки, моделі взаємовідносин між політичними інститутами та індивідами. Навіть сама влада, її політичні структури й інститути зазнають суттєвих трансформацій.

Неефективність української політики новітнього періоду пов'язана зі слабкою замученістю громадян та альтернативних експертів до обговорення справді значущих для суспільства проблем. В Інтернет-публікаціях загальноукраїнських і регіональних сайтів політичного спрямування доволі часто проявляються типові політтехнологічні маніпуляції.

Стрімкий розвиток новітнього Інтернету пояснюється його перевагами над традиціями медіа через мультимедійність, інтерактивність, персоналізацію та відсутність посередників. Окрім того Інтернет у певному сенсі виконує компенсаторну функцію, заміщуючи недостатність реального спілкування розширенням пізнавальних практик, тобто зростає значення візуального мислення та розвиток науки.

Таким чином, в умовах процесу формування інформаційного суспільства і глобалізації, що розгортається, інформація та знання стають першочерговими засобами здійснення комунікацій у соціальному середовищі. У зв'язку з тим, що інформація стала однією з основних цінностей у житті суспільства, все більше людей залучається до процесу отримання, обробки та збереження інформації.

З розвитком глобалізації мережа випробовує різні зміни і набуває нових форм існування, виробляє механізми адаптації до криз та соціальних зворушень. Наукова потреба вивчення даного феномену обумовлена зростаючою хвилею глобалізації, змінами стосунків між різними державами, змінами базових цінностей.

УДК 316.647.82

ПОЗИТИВНА ДИСКРИМІНАЦІЯ В СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ

Студентка Кондратовець Л.Ю.

Наук. керівник – старший викладач Дикун Г.П.

Рівненський інститут Київського університету права НАН

України, м. Рівне

Позитивна дискримінація – це система політичних заходів, направлених на прийняття до уваги статі, раси або етнічної приналежності суб'єкта з метою забезпечення рівності можливостей для представників груп населення, які потерпають чи раніше потерпали від дискримінації. Сфера діяльності: від прийому на роботу до просвітницької роботи. Основна ідея позитивної дискримінації: суспільство, котре допустило дискримінацію окремих соціальних, етнічних чи будь-яких інших меншин, повинне компенсувати нанесену таким чином шкоду [1, с. 34].

Основний аргумент противників ідеї: позитивна дискримінація – не що інше, як знаряддя ущемлення прав більшості на користь представників меншин. Вона знижує цінність досягнень особистості, оцінюючи їх за приналежністю особи до певної соціальної групи, а не по кваліфікації. Це

призводить до знецінення досягнень меншостей в очах інших представників суспільства.

Міжнародна конвенція щодо ліквідації всіх форм расової дискримінації встановлює можливість застосування афірмативних заходів державами-учасниками, але в межах досягнення поставлених цілей.

Суб'єкти позитивної дискримінації: расові меншини; етнічні меншини, непривілейговані касты (Індія), жінки, інваліди, колишні військовослужбовці.

Світова практика:

США. Суб'єкти: обмежені колись в правах етнічні та расові меншини, жінки, інваліди, ветерани. У 2003 р. Верховний суд США постановив, що приналежність до певної раси може враховуватися при прийнятті представників до учбових закладів. Укази Президента забороняють будь-яку дискримінацію при прийомі на роботу. Існують випадки, коли представникам більшості відмовляють у просуванні по службі, якщо вони не є представниками будь-якої меншини [2, с. 77].

Бразилія. Деякими ВНЗ створено систему «переважного вступу» для расових та національних меншин (чорношкірого населення та корінних бразильців), людей з низькими прибутками та інвалідів. Також створено квоти (близько 20% вакансій державної громадської служби) для інвалідів.

Канада. Акт про рівність при прийомі на роботу зобов'язує роботодавців у сферах, що належать до відання федерації, надавати режим преференції жінкам, інвалідам, корінному населенню, расовим меншинам. У більшості ВНЗ Канади діє система, яка передбачає пом'якшені вимоги при вступі та спеціальні стипендії для корінного населення.

Китай. Відповідно до політики преференцій деякі високі управлінські посади були віддані етнічним меншинам та жінкам. Також держава зобов'язала університети надавати перевагу абітурієнтам, що належать до етнічних меншин.

Індія. Позитивна дискримінація виражена у резервуванні посад у державному секторі, громадській службі, виконавчих органах та всіх навчальних закладах (за винятком релігійних, і закладів для осіб, що не володіють державною мовою), місць у Парламенті для відсталих в економічному та освітньому аспекті класів і каст, що визнані Конституцією ущемленими.

Японія. При вступі до університету, а також на державну службу враховуються лише результати екзамену, а врахування статі, етнічного або соціального походження (але не громадянства) є незаконним. Однак

фактично на муніципальному рівні преференції надаються представникам національної меншини Буракумін.

Малайзія. Малайзійська НЕП (введена у 1969 р.) була спрямована на ліквідацію дисбалансу в економічній сфері, в якій китайська меншина закріпила за собою стійкий контроль за економічною діяльністю в країні, що не влаштувало корінних жителів. Проте багато хто вважає таку політику приреченою на провал, а китайське та індійське співтовариства виступають проти неї, вважаючи надані малайцям привілеї необґрунтованими.

Нова Зеландія. Представникам корінного народу Маорі та іншим полінезійцям надається перевага при вступі у ВНЗ та наданні стипендій.

Великобританія. У 2008 році британський уряд оприлюднив план, що дозволить компаніям застосовувати позитивну дискримінацію на користь жінок і представників етнічних меншин під час прийому на роботу. Також Закон про рівність, змусить працедавців у громадському секторі розкривати різницю в оплаті праці між статями у їхніх організаціях і передбачає заборону будь-якої дискримінації за віковою ознакою. Також існує тенденція до заохочення вступу на службу до поліції представників етно-національних меншин.

Німеччина. Законодавство Німеччини гарантує рівні можливості для всіх, незалежно від статі, раси та соціального походження. Існує чимало проєктів, в яких передбачено надання переваги жінці перед чоловіком при працевлаштуванні.

Словаччина. У 2005 р. Конституційний суд постановив, що позитивна дискримінація, котра надає привілеї представникам расових та етнічних меншин, протирічить Конституції.

Франція. Позитивна дискримінація, заснована на приналежності до певного району міста, діє у сфері освіти. Школи, засновані в районах, визначених як «пріоритетні освітні зони» фінансуються краще, ніж інші. Випускники цих шкіл отримують привілеї при вступі до деяких ВНЗ.

Швеція. Хоча шведська демократія дуже уважно ставиться до прав меншин, позитивна дискримінація тут заборонена, як одна із форм Дискримінації. Вона вважається несправедливою, оскільки підкреслює відмінності меншин від іншого населення.

Окрему увагу слід приділити гендерній політиці. На практиці вона означає надання переваг жінкам перед чоловіками в усіх ключових сферах. В основі такої політики лежить ідея, що якщо вибір між однаково кваліфікованими чоловіками і жінками робиться „на загальних засадах”, то перевага першим (чоловікам) надається практично автоматично,

закріплюючи стереотип домінування чоловіків. Гендерна політика спрямована на усунення даної проблеми. Спеціально для досягнення рівності за статевою ознакою, подолання жіночої бідності, забезпечення гарантій доступу до освіти й влади була створена «Платформа дій «Пекін + 10», що була підписана 189 країнами. Вона встановила 12 ключових областей, на яких повинні зосередитися уряди країн для забезпечення гендерної рівності [3, с. 89].

В силу нерівноправності жінки та різного роду меншини доволі часто зазнають насильства. З метою захисту від насильства було створено програму «Дафна», проекти й результати діяльності якої визнані у всій Європі та поза її межами. Програма ніколи не встановлювала межі насильства, заохочувала всі проекти, прагнучи дослідити всі види насильства, його вплив і наслідки. Програма працює безпосередньо з жертвами насильства та особами групи ризику. Особи, що отримали допомогу в рамках проекту можуть приймати участь у плануванні та проведенні акцій [1, с. 55].

Позитивна дискримінація є необхідною в певних конкретних випадках. Звісно, меншини мають право на культурну автономію та не можуть дискримінуватися. Проте дуже важливо не забувати, що ці міри тимчасові й повинні припинитися після досягнення поставлених цілей, інакше це може призвести до укорінення нерівноправ'я та дискримінації прав більшості. Також перевищення необхідних меж позитивної дискримінації може призвести до асиміляції меншинами більшості, втрати національного обличчя.

1. Запобігання торгівлі людьми та експлуатації дітей: Навч.-метод. посібник/ К. Б. Левченко, О. А. Удалова, І. М. Трубавіна та ін.; Заг. ред. К. Б. Левченко та О. А. Удалової. – К.: Міленіум, 2005.

2. Анцелевич Г., Покрещук О. / Міжнародне право. Підручник. – К.: Алерта, 2003.

3. Міжнародне право: Основи галузі: Підручник/ За ред. В. Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2004.

УДК 070: 347.96

РОЛЬ ШКОЛИ ЖУРНАЛІСТИКИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Студент Кочерган В.В.

Наук. керівник – старший викладач Шидей Н.В.

*Національний університет інженерів водного господарства та
природокористування, м.Рівне*

Будь-яка сфера життя нашого суспільства так чи інакше торкається права. Поліція застосовує право, політики створюють право, а світ бізнесу щоденно має справу з різними правовими обмеженнями, коли намагається збільшити прибутки. Тому у вищому навчальному закладі, який готує майбутніх юристів, нарізла необхідність додаткового навчання, що дозволить довести актуальність вислову, що юрист та журналіст – ефективний тандем.

Нещодавно для студентів при навчальній лабораторії кафедри міжнародного права та юридичної журналістики Навчально-наукового інституту права НУВГП відчинила двері школа журналістики. Методика навчання у школі спрямована на систематизацію теоретичних і практичних знань у області медіа, застосування отриманих знань, пошук нових контактів, ефективної побудови комунікацій. Саме такі знання необхідні майбутнім юристам для юридичної спеціальності, розширенні кругозору, збільшенні можливостей для ширшого пошуку застосування знань у майбутньому. Адже журналістські публікації правового характеру – це вид журналістики, що використовується не лише юристами а і необхідні в житті кожної людини.

Закон України «Про інформацію» дає таке визначення правової інформації: «правова інформація» – це сукупність документованих або публічно оголошених відомостей про право, його систему, реалізацію, джерела, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними та їх профілактику тощо [1, с.67-68].

Найпоширенішими у інформаційному просторі є новини, що зачіпають суди та судові рішення. Хто кому пред'являє позовну заяву, які правові питання підіймаються і яке їх значення для всіх інших, кого заарештували або звинуватили у скоєнні якого злочину.

Осібне місце у тематичній спеціалізації ЗМІ займає кримінал, пише у своїй статті М. І. Недопитанський [2]. Матеріали на кримінальну тематику завжди викликають неабиякий інтерес аудиторії: безпека життя, злети почуттів і приборкання інстинктів, людські трагедії, правопорядок тощо. Багато місцевих і регіональних газет публікують огляди судових процесів, виставляють несправедливість, що йде слідом за корупційними судовими справами, та слідкують за рухом конституційних справ через апеляційну систему, стверджує Сара Келлог, позаштатна кореспондентка вашингтонського правового журналу «БО Ваг» і авторка статті «Правова журналістика на перехресті».

Як показують дослідження, на нинішній час у державі потрібні люди, які, вільно орієнтуючись у правовому полі, законодавстві, зможуть

об'єктивно й доступно освітлювати події, що відбуваються. Люди, котрі зможуть донести до мас, що саме народ – джерело влади, «побудувати» міст між формальним закріпленням прав, свобод та обов'язків і свідомістю значимості й відповідальності кожного громадянина за долю його держави. Таким чином, однією з головних проблем, яка гальмує демократичний розвиток ЗМІ в Україні, залишається дуже низький правовий освітній рівень не лише журналістів, а й населення.

Однак аналіз свідчить, що ефективно продукувати правову інформацію, яка б відповідала умовам розбудови громадського суспільства, значна частина працівників засобів масової інформації не здатна внаслідок консервативного мислення, низької національної та правової свідомості, низького загального розвитку, безпорадності у питаннях сучасного законодавства, економіки, політології, соціології і комерційної діяльності. Отже, розв'язання багатьох правових проблем у рамках здійснення підготовки кваліфікованих юристів-журналістів та співробітництва представників засобів масової інформації з органами державної влади, судами, правоохоронними органами та іншими представниками влади є прийняття національних актів та внесення змін і доповнень до національного законодавства у сфері підготовки юристів та журналістських кадрів.

Школа журналістики інституту права покликана дати майбутнім юристам основи журналістської майстерності юридичного напрямку, ввести журналістську спеціалізацію майбутніх юристів, а також впровадити більш широке вивчення студентами-юристами українського законодавства про діяльність ЗМІ.

Виходячи з нових напрямів у юриспруденції, тут ведеться підготовка студентів-юристів за спеціалізацією юридичної журналістики. Укріплення правосвідомості українських журналістів, пропаганда правових знань серед журналістів, виховання в українському журналістському колі законслухняності та поваги до професійних етичних норм буде неухильно сприяти затвердженню верховенства права в українському суспільстві, зокрема і у сфері діяльності ЗМІ.

1. Закон України «Про інформацію» // Українське законодавство: Засоби масової інформації. - К.: Програма правового захисту та освіти ЗМІ. – IREX - У Медіа, 2004. - С. 61-82.

2. Недопитанський М. І. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullweb&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Журналістська майстерність: репорт.

УДК 175.423

ЕТИЧНІ ОБО'ЯЗКИ НОТАРІУСА ПЕРЕД СУСПІЛЬСТВОМ

Студентка Кубай І.Ю.
Наук. керівник – асистент Приступлюк В.Л.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Право, законність — це інститути соціального життя, що тісно пов'язані з суспільною мораллю, вони втілюють її ідеали та принципи. Втілення в життя правових норм багато у чому залежить від моральної озброєності нотаріусів, від дотримання ними вимог професійної етики.

Останнім часом дедалі актуальнішим стає питання етики нотаріуса та етичних обов'язків нотаріуса. Діяльність нотаріуса вирізняється серед інших цілою низкою специфічних властивостей, зумовлених роллю, яку вони відіграють у житті суспільства. Охорона прав і законних інтересів громадян є змістом повсякденної діяльності нотаріусів і разом з тим — їхнім професійним обов'язком. Саме висококваліфіковані нотаріуси, які мають високу правосвідомість, чітке розуміння своєї відповідальності за долі людей, здатні ефективно впливати на зміцнення законності та правопорядку в державі. Необхідність виконання нотаріусами цих важливих завдань ставить перед ними особливо високі вимоги до особистих якостей. Таким чином, етика нотаріуса охоплює одночасно і загальні моральні принципи, і особливі вимоги, властиві цій професії.

Нотаріус – це свого роду «повередник» між громадянином, суспільством та державою. Щоб налагодити, організувати та забезпечувати нормальні взаємовідносини між цими елементами, нотаріус повинен усвідомлювати, що на нього покладено такий нелегкий обов'язок і він несе відповідальність перед державою і суспільством. Нотаріус повинен захищати інтереси людини, суспільства та держави, дотримуючись вимог закону. Нотаріус має сприяти зміцненню в суспільстві віри в закон та справедливість, ідеї правосуддя. Він повинен діяти в душі поваги до громадян і до держави, не зашкодити нормальним відносинам у суспільстві [2, с. 5].

Суспільство «надіється» і «вірить», що нотаріус покликаний для того, щоб захищати права та законні інтереси громадськості, суспільство покладається на його професіоналізм, високоморальне почуття відповідальності.

Нотаріус повинен бути відданим «слугою» суспільства, так як суспільство очікує від нього допомоги. Нотаріус повинен всіма своїми зусиллями не порушувати моральні, етичні, професійні принципи діяльності, а навпаки, старатись сприяти підвищенню престижу, значущості професії.

Унормування етичних засад (правил) професійної діяльності нотаріусів стало загальною міжнародною тенденцією. Етичні засади професійної діяльності нотаріуса сформульовані Міжнародним союзом нотаріату таким чином:

- поважай своє міністерство, органи державної влади та органи професійної спільноти;
- вчиняй нотаріальну дію, якщо ти впевнений, що дієш у рамках закону, вирішуй сумніви до вчинення нотаріальної дії; утримуйся від вчинення дії за наявності найменшого сумніву в її законності та правильності;
- віддавай належне Правді;
- дій обачно;
- вивчай матеріали з пристрасстю та підвищеною ретельністю;
- радься із Честю;
- керуйся Справедливістю;
- обмежуйся Законом;
- працюй із Гідністю;
- пам'ятай, що твоя місія полягає в тому, щоб не допускати цивільноправових спорів [1, с.12-14].

Зазначу, що в Україні було затверджено Кодекс професійної етики нотаріусів України. На конференції Української нотаріальної палати у 2007 році. В основу Кодексу було покладено Етичний кодекс нотаріусів Європи та заповіді Міжнародного союзу нотаріату. Він покликаний сприяти сумлінному виконанню нотаріусами свого професійного обов'язку, розумінню нотаріальною спільнотою публічно-правового призначення та відповідального характеру нотаріальної діяльності, а, отже, і підвищенню авторитету нотаріату та репутації нотаріусів.

Отже, нотаріус – це свого роду «слуга» суспільства, яке на нього покладеться, тому він повинен неухильно та сумлінно виконувати етичні обов'язки та мати внутрішнє переконання своєї значимості та відповідальності перед народом і державою.

1. Європейський Кодекс нотаріальної етики від 4 лютого 1995 року.
2. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 року.

УДК 351.751

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СВОБОДУ ІНФОРМАЦІЇ В ЗАКОНІ УКРАЇНИ ПРО ДРУКОВАНІ ЗМІ (ПРЕСУ)

Студент Лопуга М.М.

Наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Шанюк В.І.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

У газеті «Європейська правда» нещодавно (11 травня) надруковано статтю про те, що в політики ЄС обурені публікацією ДНР-leaks, в якій оприлюднено персональні дані журналістів акредитованих у так званих ДНР і ЛНР.

Для тих, хто не інформований : сайт «Миротворець» розкрив базу даних, де містилося близько 4-х тисяч імен журналістів. ЄС впевнене, що це порушує міжнародні стандарти захисту персональних даних, а також не відповідає українському «Закону про захист персональних даних», до того ж наражають на ризик самих журналістів. І хоча формально українська сторона не причетна до цієї публікації, дипломат Ян Томбінський покладає на офіційний Київ частину відповідальності за вирішення даного конфлікту..

Ця ситуація змушує нас переглянути Закон України про друковані ЗМІ(пресу).Актуальність даної проблеми очевидна.

Тому метою моєї статті буде аналіз реалізації права на свободу інформації у друкованих виданнях України.

Зокрема, стаття 2 Закону України «Про друковані ЗМІ (пресу)» передбачає:

- право кожного вільно і незалежно шукати, одержувати, фіксувати, зберігати, використовувати та поширювати будь-яку інформацію за допомогою друкованих засобів масової інформації, крім випадків, визначених законом, коли обмеження цього права необхідне в

інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам.

Проте слід зазначити, що Стаття 3 цього закону наголошує на неприпустимо зловживання свободою діяльності друкованих засобів масової інформації:

- Друковані засоби масової інформації в Україні не можуть бути використовуватися для закликів до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України; пропаганди війни, насильства та жорстокості; розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі; а також з метою вчинення терористичних актів та інших кримінально караних діянь; пропаганди комуністичного та/або націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та їхньої символіки. Також забороняється використання друкованих засобів масової інформації для:

- втручання в особисте і сімейне життя особи, крім випадків, передбачених законом;

- завдання шкоди честі і гідності особи;

Друкований засіб масової інформації може видаватися після його державної реєстрації. Цій процедурі підлягають всі друковані засоби масової інформації, що видаються на території України, незалежно від сфери розповсюдження, тиражу і способу його виготовлення.

У законодавстві передбачається відповідальність за порушення свободи діяльності друкованих ЗМІ. Зокрема, Стаття 41 передбачає відповідальність за порушення законодавства України про друковані засоби масової інформації:

- незаконне вилучення або знищення тиражу чи його частини;
- порушення прав журналіста, встановлених цим Законом;
- зловживання правами журналіста;
- одержання свідоцтва про державну реєстрацію шляхом обману;
- виготовлення, випуск або розповсюдження друкованого засобу масової інформації без його реєстрації, або після припинення його діяльності, ухилення від перереєстрації, чи від повідомлення реєструючому органу про зміну виду видання, юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження редакції;
- порушення порядку вміщення даних, надсилання контрольних примірників;

Отже, зробимо висновки: в Україні досить розширене право на свободу інформації, хоча і є деякі обмеження. Вони, на жаль, не завжди виправдані, навіть, беручи до уваги складну ситуацію у країні.

1. В ЄС обурені публікацією ДНР – Leaks та закликали Київ прибрати дані журналістів // Європейська правда. – 11 травня, 2016.

2. Закон України «Про інформацію» //Українське законодавство: Засоби масової інформації.-К.: Програма правового захисту та освіти ЗМІ. –IREX - У Медіа, 2004.- С.61-82.

УДК 81.272:323.39(477)

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОВНОЇ ПОЛІТИКИ ІЗ ПОЛІТИЧНОЮ ПОВЕДІНКОЮ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ

Студент Марковець Н. О.

Наук. керівник – канд. політ. наук, доцент Штука І.А.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Після кожної революції етикет — в занепаді. Етикет не тільки простих громадян, а й насамперед, політиків. Наскільки поведінка наших урядовців відповідає міжнародним нормам етикету?

Коли ми дивимось на те, як вони б'ються, виливають бруд один на одного, то це просто унеможливило довіру народу. Вони мають бути взірцем для громадян. Політику можна вибачити будь-що, окрім відсутності гарних манер. Гарні манери — це спілкування один з одним. Я би закликала політиків дотримуватись правил етикету як необхідності тримати себе в руках.

Всі державні службовці у своїй діяльності повинні керуватися принципами етики державної служби, що ґрунтуються на положеннях Конституції України, законодавства про державну службу та запобігання корупції, а саме: 1) служіння державі і суспільству; 2) гідної поведінки; 3) доброчесності; 4) лояльності; 5) політичної нейтральності; 6) прозорості і підзвітності; 7) сумлінності.

А чи дійсно це є так? В кожній людини на рахунок цього є своя власна думка і власні позицію в політичній сфері життя України. Але на мою думку, не всі політики керуються даними принципами. Віктор Ющенко говорив: «Політики себе ведуть так, як їм дозволяє нація. У нас немає національного діалогу навколо національної програми»

Я повністю згідна, адже в сучасних умовах соціальна політика перетворилася на один з центральних напрямків діяльності держави.

Людина і влада в сучасних умовах демократичних держав взаємодіють не лише у власній політичній сфері – сфері державного ладу, формування органів владних структур тощо, але й у сфері розподілу прибутків, забезпечення соціальної справедливості. Аналіз процесів, що відбуваються в суспільстві і у взаємовідносинах особи та влади, показав, що для забезпечення більшості громадян свободами та нормальними умовами існування виявилось явно недостатньо втручання держави у сферу соціально-економічних відносин. Це втручання веде до поглиблення і майнової нерівності, загострює соціально-класові суперечності та викликає конфлікти, підриває соціальну стабільність.

Поведінка політика, учасника політичних подій, групи, спільноти, яка має широкий спектр дій і впливів, тісно пов'язана із мовно-освітньою політикою, що здійснюється у сучасній Україні, політичною культурою, яка формується на основі ідеології, що панує у суспільстві. Приміром, в авторитарно- тоталітарному суспільстві політична поведінка суб'єктів політики та громадян суттєво відрізняється від тієї, яка має місце у демократичному середовищі. Зокрема, поведінка індивідів, спільнот до епохи Відродження та Нового часу розвивалися завдяки зусиллям античних філософів, які створили вчення про державу і комунікації як інструмент впливу на свідомість, вербальну поведінку громадян і політиків.

Мовно-політична поведінка суб'єктів політичного процесу не завжди позитивно впливає на впровадження української мови в освіту країни, поширення комунікацій державною мовою на Півдні і Сході держави, використання української мови на державній службі, у діловій сфері, освіті, мас-медіа, під час виборів, коли політики свою вербальну, символічну і маніпулятивну поведінку використовують із метою отримання переваги або перемоги над опонентом. Під цим кутом зору мовно-освітню політику варто розглядати як модель політичної комунікації, зорієнтованої на формування певної поведінки політичного суб'єкта в умовах конкретної мовно-політичної ситуації. Щоб проаналізувати поведінку суб'єкта політики, необхідно, за словами В.Северинюка, враховувати, на якому рівні політичної діяльності вона виявляється, – політичної участі чи політичного відчуження, оскільки ці поняття входять до структури категорії «політична поведінка».

Мовна поведінка політиків проявляється під час їх публічних виступів, маніпулятивних стратегій, політичних дискурсів на тему мовної політики у Верховній Раді при ухваленні рішень, законопроектів і програм, коли вони виступають із промовама перед виборцями, у яких національна

свідомість та українська ідея суттєво відрізняються. На думку Тейлора, значення поведінки для розуміння людських вчинків передбачає врахування культурного контексту та індивідуальних особливостей [2, с. 25]. Свідченням цього є вербальна поведінка місцевих політиків і чиновників Півдня і Сходу України, яка спрямована на впровадження в освіту регіону російської мови у статусі офіційної або регіональної. Маніпуляції у мовно-освітній політиці, на думку І. Рибак, – це «особливий різновид політичного впливу на масову свідомість та поведінку із метою їх корегування та спрямування у необхідному для маніпулятора напрямку» [1, с.372].

Отже, така феноменальна поведінка полярних вітчизняних політиків призвела до розколу українського суспільства за мовно-політичною ознакою, що негативно відобразилося на освітній галузі, яка перебуває у такому вигляді до цього часу. Політична поведінка сучасних політиків не пов'язана із намаганням розв'язати мовно-освітню проблему із користю для усієї української спільноти, а особливо для тієї, яка продовжує «російщитися» на Сході і Півдні держави, стрімко поповнюючи ряди «руського міра».

1. Політологія: підручник / Ю. Розенфельд, Л. Герасіна, Н. Осипова. – Харків, Право, 2001. – 470 с.

2. Феномен поведінки у контексті модернізації мовно-освітньої політики на теренах незалежної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://e-pidruchniki.com/content/776_Fenomen_povedinki_y_konteksti_modernizacii_movno_osvitnoi_politiki_na_terenah_nezalejnoi_Ukraini.html.

УДК 515.212

СУПЕРЕЧЛИВІСТЬ ВПЛИВІВ ГЛОБАЛІЗОВАНОГО СВІТУ НА ЛЮДИНУ

Студент Мельничук В.

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Сталовєрова Г.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Початок ХХІ ст. ознаменувався черговими пошуками інтелектуалами нових масштабів, вичерпних відповідей, оригінальних, спрямованих у майбутнє, утопій. Наразі, маємо справу зі світоглядним процесом трансформації, що містить у собі намагання відійти від шаблонів

XX ст., глибше та більш всебічно пізнати людину та запропонувати їй нові політико - суспільні цінності. Власне, ще передчасно, на моя думку, робити висновки про весь спектр таких пошуків, адже формування «обличчя» III тисячоліття лише розпочалося. Нині досліджуються й усвідомлюються численні проблеми, аналізуються теоретичні парадигми: світ системної теорії, ліберальної демократії, мультикультуралізм, теорії глобалізації тощо. Саме ці поняття та явища маркують новий часопростір епохи, що розпочалася наприкінці попереднього століття.

Світ постає як глобальна цілісність: глобалізація витворює нові форми суспільної організації, які витісняють нації і держави як традиційні форми та первинні політичні одиниці на периферію нового світового порядку; політика перестає бути «мистецтвом можливого» і перетворюється на практику раціонального, ідеологічного, світоглядного й економічного домінування більш сильних країн.

XX ст. залишило по собі спадщину у вигляді теоретично обґрунтованої цілісної, динамічної, взаємопов'язаної структури світу. Світові війни та глобальні катастрофи утвердили планетарний погляд на суспільство та довкілля. Головним чином ідеться про подолання кордонів за допомогою соціальної, економічної, політичної, культурної діяльності. При цьому очевидним є те, що глобалізація як ідея не дає адекватного розуміння сучасного стану життя й нерідко сприймається як політична фатальність. Глобалізація - це складний і суперечливий процес будівництва світу шляхом створення глобальних інституціональних структур та глобальних культурних форм, які вироблені або перетворюються глобально доступними засобами.

Про глобалізацію як суперечливий процес писав З. Бауман: «Глобалізація роз'єднує не менше, ніж об'єднує, вона роз'єднує об'єднуючи - розколи відбуваються з тих самих причин, що й зростання одноманітності світу. Паралельно до того процесу планетарного масштабу, який виник у бізнесі, торгівлі й потоках інформації, рухається процес «локалізації», закріплення простору. Те, що одним видається глобалізацією, для інших обертається локалізацією; для одних - це провісник нової свободи, для інших - несподіваний і жорстокий удар волі»

В ідеалі глобалізація має призводити до створення вільного ринку, економічної уніфікації з більш - менш справедливим розподілом виробництва та споживання; демократичне об'єднання світу мало б представлятись на спільних інтересах людства, таких, як рівність, захист прав людини, верховенство права, плюралізм, мир і безпека. Інтеграція світових моральних норм мала б відбуватись на основі центральних

гуманістичних цінностей, які нині необхідні в інтересах сталого розвитку людства; планетарне мислення, якого потребує глобалізація, має давати своєчасні й адекватні відповіді на глобальні виклики.

Але сучасне суспільство породило нову універсальну людину, яка позірно демонструє зовнішню активність, проте її внутрішній світ залишається пасивним, вона функціонує як автомат. Така особистість не здатна вільно і всебічно розвиватись, адже зазнає всепроникного впливу нав'язливої інформації, без якої вона не може брати участь у житті суспільства, випадає із загального контексту. Звідси – необхідно знайти розумний баланс між інформаційними технологіями, мас – медіа і цінностями гуманізму, оскільки в суспільстві все виразніше відчувається потреба переходу від «кількісного ідеалу» епохи масового споживання до розуміння «якості життя» як головної загально – людської цінності.

Глобалізація на сьогодні стала необхідним явищем для всіх країн. Україна отримала можливості знайти своє місце в рамках постсучасного суспільства, основні параметри яких сформувались у розвинених країнах Заходу. «Політична модернізація є важливим показником спроможності політики сприймати зміни, інновації, гучно реагувати на виклик часу. Доля модернізації в кожному суспільстві залежить від можливостей та вміння соціуму інтерпретувати її цінності так, щоб вони, з одного боку, зберегли предметну сутність та її зміст, а з іншого, – не руйнували специфіку національної традиції та культури». Реалії є такими, що Україна не є визначальним учасником світових глобальних процесів і не справляє вирішального впливу на їх регулювання. Для виправлення такої ситуації Україні потрібно недвозначно, а не на рівні «багатовекторності», визначатись зі своєю стратегією розвитку та щодо повноцінного входження до загальноєвропейських структур.

Висновки. Глобалізація є важливою особливістю сучасного світового розвитку. Відносна цілісність і зразковий характер сучасних глобалізаційних процесів не можуть слугувати підставою для того, щоб ігнорувати суперечливості й негативні наслідки розвитку нового часопростору: реальний та ідеальний стан речей суттєво відрізняються.

Інформація як пріоритетний ресурс глобалізованого світу поступово переорієнтовує суспільство, яке також впливає на якісний розвиток людини. Неоднозначність та хаос в інформаційній сфері перетворили людину на людину можливостей, яка має пройти відбір та викристалізуватись у реальне життя; людина, з одного боку, інкорпорується в новий світ, а з іншого - відстоює свою національну, духовну, світоглядну, внутрішню автентичність.

НОВІ ФОРМИ РЕВОЛЮЦІЙ У СУЧАСНОМУ ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ: СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВУ

Студент Ниймет М.О.

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Сталовєрова Г.В.

*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

На початку ХХІ ст. розпочинається новий етап політичного розвитку в Східноєвропейському регіоні, де відбулися «кольорові революції», зокрема в Грузії й Україні. Теоретико-методологічною основою дослідження феномену таких революцій стали праці українських та зарубіжних дослідників А. Гільова, Д.Дорофєєва, Г. Почепцова та ін. Нині серед науковців немає однозначного визначення феномену «кольорової революції» та її особливостей.

Так, Г. Почепцов зауважує, що «кольорові революції» - це процес зміни правлячих режимів під тиском масових вуличних акцій за підтримки та фінансування зарубіжних недержавних організацій; І. Максимова стверджує, що така революція створюється через певні зовнішні і внутрішні проблеми, які рухаються інтересами третьої геополітичної сили. А. Гільов сказав, що «кольорова революція» - це зміна владної групи в наслідок широкої мобілізації, причиною якої став протест проти офіційних результатів виборів до органів державної влади. Н. Ореховська наголошує: «кольорова революція» є наслідком нової історичної ситуації – сучасний світ є глобальним, головний його «стержень» – цифрові технології та інформація. С. Кіршенблат вважає, що таку революцію викликають акції протесту за захист демократичних прав громадян.

Чинниками «кольорових революцій» є зовнішні і внутрішні. Виділяють кілька основних: втрата контролю діючої адміністрації над політичними перехідними процесами; духовно-ідеологічні агресії; втручання іноземних сторін у конституційні процеси в середині країни. До чинників, які сприяють успіху «кольорових революцій» (на думку І. Максимова), можна віднести корупцію, економічну напругу, етнічні конфлікти на території держави, відсутність реальних перспектив у населення.

Сам технологічний алгоритм «кольорової революції», на думку В. Пугачова, є створення практичних цілей, поширення через ЗМІ

видовищних акцій на їх підтримку, що стимулює до дій решту незадоволених до активності.

Другий перехідний етап зумовлювався «кольоровими революціями» у Грузії та Україні. Так на виборах 2003 р. в першій діюча верхівка намагалась сфальсифікувати вибори. Так на хвилях «трояндової революції», що відбулась під гаслами «Грузія без Шеварднадзе», до влади прийшов М.Саакашвілі. Але демократичний потенціал революції був згодом вихолощений, а режим нового президента характеризувався авторитарними рисами.

В Україні за подібним перебігом подій через незадоволення існуючим режимом президента Л. Кучми до влади прийшов опозиціонер В. Ющенко. Це дало певне сподівання на демократизацію і поступальний рух України до консолідованої демократії.

Проте змінився лише президент. Через глибоку фрагментацію еліт і внутрішні протиріччя владної опозиції реального реформування досягнуто не було, а економічна криза 2008 р., через яку Україна опинилась поміж найбільш постраждалими від падіння світового ринку та економіки країнами, що гостро висвітлило і гостре суперництво правлячих еліт. Розпочалась боротьба між президентом В. Ющенком та прем'єр-міністром Ю. Тимошенко.

Але В. Соловей стверджує: про затвердження демократії можна впевнено говорити лише в Україні, тому що в 2010 році повністю легально, під час прозорих виборів, змінились місцями влада і опозиція, у свою чергу змінившись місцями в процесі «Помаранчевої революції».

Що правда, коли в політиці елітний конфлікт спричинив зміцнення демократії як механізму внутрішньо елітного компромісу, то в економіці його результатами були дезорганізація й управлінський параліч.

Політичний процес сучасної України відповідає одному з головних критеріїв перехідного стану, так званій подвійній невизначеності – правил і процедур політичної гри, а також її результатів.

Отже, «кольорові революції» не можна розглядати як гарантований демократичний прорив. Підриваючи режими пострадянських держав, вони лише відкривають можливості для переходу до демократії, але не гарантують переходу. Події, котрі відбулись в Україні та Грузії, отримали назву «кольорових революцій», хоча вони й не призвели до змін існуючого політичного ладу, а тільки здійснили ротацію політичних еліт. До влади у цих країнах прийшли прозахідно налаштовані політики, які в минулому вже обіймали керівні посади, однак були вимушені перейти в опозицію.

Крім того, найважливішим успіхом «кольорової революції» й основною умовою повноцінної її реалізації є підтримка з-за кордону.

Підсумовуючи, доходимо висновку, що в міжнародній практиці феномен «кольорових революцій» з'явився не так давно, але він заслуговує на пильну увагу науковців і політиків.

1. Барсамов В. А. «Цветные революции»: теоретические и прикладные аспекты/ В. А. Барсамов // Социс. – 2006. - №8. – С.- 57-66
2. Гапич А.Э. Технологии «цветных революций»/ А. Э. Гапич, Д. А. Лушников. – М.: РИОР, 2010. – 132с.
3. Пугачов В. П. Управление свободой/ В. П. Пугачов. – М.:КомКнига, 2005. – 272с.
4. Соловей В. Д. «Цветные революции» и Россия/ В. Д. Соловей// Сравнительная политика. – 2011. - №1. – С.33-43.

УДК 323.2

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Студентка Петришина О. В.

Наук. керівник – докт. соціол. наук, професор Кириленко О. М.

Рівненський державний гуманітарний університет

Дослідження гендерної ситуації в різних країнах світу та Україні зокрема засвідчують як наявність асиметрії та дисбалансу у соціальному положенні жінок та чоловіків, так і прояви різних форм гендерної нерівності та дискримінації [1]. Гендерні диспропорції спостерігаються практично на всіх рівнях суспільного життя. Вони проявляються в демографічній структурі суспільства, соціально-економічному, політико-управлінському, освітньому, сімейно-побутовому статусах жінок і чоловіків.

Дослідження проявів гендерної нерівності виступає основою для вироблення концептуально та практично адекватної політики, спрямованої на утвердження гендерної рівності. Необхідно зауважити, що рівень інституціоналізації гендерної політики в різних країнах відрізняється – певна частина країн або входить в зону законодавчого втілення принципу гендерної рівності, або тільки готується до цього [2]. За даними ООН, ні в одній країні світу ще не побудована повна гендерна демократія, не створені збалансовані умови життя та розвитку жінок і чоловіків, повністю не забезпечені їх рівні права і можливості [3, с. 1-4].

Проблеми гендерного розвитку виступають об'єктом спеціальних досліджень в науковому просторі різних суспільних та гуманітарних наук - соціології, політології, права, психології, демографії, медицини, культурології, педагогіки, комунікативістики та ін. Даний напрям досліджень є досить молодим, потребує свого подальшого розвитку. Гендерні дослідження створюють необхідну інформаційно-аналітичну основу для гендерної політики, виступають фактором підвищення її ефективності.

Гендерна політика реалізується в діяльності провідних політичних і громадських структур: держави, політичних партій, громадсько-політичних об'єднань. Гендерна політика має три основні рівні розвитку – міжнародний, національний та місцевий. Відповідно, основні цілі, завдання, напрями та актуальні проблеми гендерної політики представлені в системі нормативно-правових документів міжнародного та національного рівнів.

В програмі ООН «Цілі в області сталого розвитку» до 2030 р. серед сімнадцяти цілей діяльності визначено завдання 5 – «Досягнення гендерної рівності». Гендерна рівність як рівність між жінками та чоловіками, яке виступає не тільки одним з основних прав людини, а й необхідною основою для досягнення миру, процвітання та сталого розвитку суспільства [4]. В 2005 році в Україні був прийнятий Закон „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків”, який став законодавчою основою гендерних перетворень та гендерної політики в Україні [5]. На сучасному етапі в Україні впроваджується Державна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року [6].

Стратегічною метою гендерної політики та гендерних перетворень є побудова і розвиток гендерної демократії – такої системи взаємовідносин та волевиявлення жінок і чоловіків, що втілюють принципи рівності, збалансованості, гармонії та справедливості у правах, можливостях, обов'язках та відповідальності.

В ст. 3 Закону України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків” зазначено, що державна гендерна політика спрямована на:

- утвердження гендерної рівності;
- недопущення дискримінації за ознакою статі;
- забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень;

- забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків;
- підтримку сім'ї, формування відповідального материнства і батьківства;
- виховання і пропаганду серед населення України культури гендерної рівності, поширення просвітницької діяльності у цій сфері;
- захист суспільства від інформації, спрямованої на дискримінацію за ознакою статі [5, с.51].

Отже, основним завданням гендерної політики в Україні виступає формування сучасної, паритетної, партнерської гендерної культури та гендерної демократії, які спрямовані не тільки на забезпечення рівних прав та можливостей для представників обох статей, а й передбачають гармонізацію гендерних відносин, створення умов для самореалізації жінок та чоловіків у різних сферах життя – професійній, сімейній, міжособистісній. Українському суспільству необхідно пройти складний шлях позитивних гендерних перетворень на основі впровадження ефективної гендерної політики.

1. Національна концепція гендерних перетворень в Україні. – К., 2005.–78 с.
2. Мельник Т. М. Міжнародний досвід гендерних перетворень. Закони зарубіжних країн з гендерної рівності / Т. М. Мельник. – К., 2004. – 320 с.
3. Доклад о развитии человека за 1995 год. ООН. – Нью-Йорк, 1995. – 230 с.
4. Цели в области устойчивого развития. – Официальный веб-сайт ООН. – Режим доступа : <http://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/sustainable-development-goals/>.
5. Закон України „Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків” від 8 вересня 2005 р.// Національна концепція гендерних перетворень в Україні. – К., 2005. – С. 50-63.
6. Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року. Постанова Кабінету Міністрів України № 717 від 26 вересня 2013 р. – Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступа : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF>.

УДК 321.02(477)

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Студент Приступа В.О.

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Цецик Я.П.

Національний університет інженерів водного господарства та природокористування, м.Рівне

Ефективність політичного режиму вимірюється спроможністю влади забезпечувати державний суверенітет, національну безпеку та національні інтереси, утверджувати свободу, справедливість, людську гідність, гарантувати конституційні права і свободи громадян. Верховенство права, ефективність влади та її децентралізація, самодостатність громад і гарантії місцевого самоврядування, позиції у сучасному світі характеризують потужність держави.

Сучасний політичний режим України можна назвати пострадянським. Він характеризується поступовим переходом від командного до соціо-примирливого режиму, поєднуючи в собі ознаки кожного з них. З одного боку маємо сильно розвинену державну бюрократію, відсутність дієвого громадського контролю за владою, слабкість громадянського суспільства, “зрощення” влади і бізнесу тощо.

З іншого – існує демократичний виборчий процес, розвивається багатопартійність, створюються умови для розвитку сучасної правової держави, формуються змагальні відносини між владою та опозицією.

16 липня 1990 р. Верховна Рада України прийняла ДЕКЛАРАЦІЮ ПРО ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ.

Декларація:

- стверджувала сучасну назву держави – Україна;
- ввела до офіційного легітимного обігу категорії “національна держава”;
- підкреслювала приналежність до українського народу – єдиного джерела державної влади – громадян усіх національностей;
- констатувала верховенство Конституції та законів республіки на своїй території;
- розмежовувала владу на законодавчу, виконавчу та судову;
- гарантувала громадянам рівність перед законом, права та свободи, передбачені як Конституцією УРСР, так і нормами міжнародного права;
- територіальне верховенство та недоторканість кордонів;
- економічну самостійність і захист усіх форм власності;
- економічну безпеку та національно-культурне відродження українського народу.

Проголошувачи свій намір стати в майбутньому нейтральною державою, Україна заявила про своє право на власні збройні сили, внутрішні війська й органи державної безпеки, безпосередні та рівноправні відносини з іншими учасниками – суб’єктами міжнародного

права, визнавала пріоритети загальнолюдських цінностей, норм міжнародного права над внутрішнім правовим полем.

24 серпня 1991 р. Верховна Рада України ухвалила АКТ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ. Реалізуючи положення Декларації про державний суверенітет, Верховна Рада урочисто проголосила незалежність України та створення самостійної Української держави.

В одному пункті Акт проголошення незалежності України повторював положення Декларації про неподільність і недоторканість території України, натомість в іншому – фіксував суттєві зрушення: Декларація стверджувала лише верховенство Конституції і законів УРСР на своїй території, а Акт наголошував, що на території України мають чинність виключно Конституція та закони України.

Перший всеукраїнський референдум, що відбувся 1 грудня 1991 р., підтвердив легітимність і надав найвищої юридичної сили прийнятому парламентом Акту проголошення незалежності України. Цей референдум довів реальну спроможність українського народу самостійно вирішувати найважливіші питання суспільного та державного життя.

28 червня 1996 р. Верховна Рада України прийняла КОНСТИТУЦІЮ УКРАЇНИ. Вона є ключовим політико-правовим документом довгострокової дії, фундаментом не лише сучасних, а й майбутніх перетворень у суспільстві, основою його консолідації.

Законом України від 8 грудня 2004р. до Конституції були внесені зміни, проте у 2010 році рішенням Конституційного суду їх було визнано такими, що ухвалені з порушенням процедури. У зв'язку з цим відновила свою чинність Конституція в редакції 1996 року.

Українське суспільство будує власну суверенну, назалежну, демократичну, соціальну, правову державу, в якій права людини визнаються найвищою соціальною цінністю.

ФОРМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВЛІННЯ. Україна є республікою, а саме – президентсько-парламентською республікою. Насамперед, на це вказує механізм формування уряду. Відповідно до Конституції Кабінет міністрів формується Президентом. При цьому для призначення керівника Уряду – Прем'єр-міністра – Главі держави необхідна згода парламенту. За згодою Верховної Ради Президент призначає також Генерального прокурора, Голову Фонду державного майна, Голову антимонопольного комітету та Голову Державного комітету телебачення і радіомовлення. Крім того, Президент і Верховна Рада призначають по половині складу

Ради Національного банку та Національної Ради з питань телебачення і радіомовлення.

Верховна Рада може прийняти резолюцію недовіри Кабінету міністрів більшістю від свого конституційного складу. В свою чергу Президент має право вето щодо прийнятих Верховною Радою законів з наступним поверненням їх на повторний розгляд парламенту.

Також Глава держави має право достроково припинити повноваження Верховної Ради за умови, якщо впродовж 30 днів чергової сесії пленарні засідання парламенту не розпочалися.

Кабінет Міністрів відповідальний перед Президентом і Верховною Радою, підконтрольний і підзвітний парламенту.

Ці та інші повноваження державних органів складають основу *режиму стримувань і противаг в політичній системі сучасної України*.

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ УКРАЇНИ залишається змішаним, а саае посттоталітарним – перехідним від тоталітарного до демократичного.

Головними проблемами, які суттєво стримують процес демократизації політичного режиму, зумовлюють низьку ефективність гілок влади та вимагають якнайшвидшого вирішення є такі:

Відсутність чіткого конституційного розмежування повноважень гілок влади та вищих владних інститутів. Насамперед це стосується порядку формування та припинення діяльності парламентської коаліції, підстав припинення повноважень Кабінету Міністрів, процедури здійснення деяких кадрових призначень тощо.

Недостатність законодавчого врегулювання зазначених питань, особливо тих, що зачіпають інтереси різних владних інститутів, створює постійну політичну напругу та можливість зловживання владними повноваженнями з боку окремих органів влади та посадових осіб.

Політизація конституційного процесу. Йдеться про те, що політична реформа або внесення змін до Конституції різними політичними суб'єктами сприймаються переважно крізь призму власних, переважно короткострокових політичних інтересів, та залежно від їх нинішнього статусу (перебування у владі або опозиції). Така ситуація унеможлиблює стратегічне планування суспільного розвитку, зокрема розробку й впровадження такої моделі політичного режиму, яка б найкраще відповідала національним інтересам України на довгострокову перспективу.

Неспроможність судової гілки влади відігравати роль неупередженого арбітра у конфліктах між іншими гілками

влади. Об'єктивними причинами цього є незавершеність судової реформи в країні, відсутність реальної незалежності судової влади від інших її гілок. Політичні сили часто розглядають судові інститути як засіб вирішення політичних спорів всупереч принципам верховенства права та неупередженості судочинства.

Високий рівень патерналізму. Держава продовжує надмірно втручатися в усі сфери суспільного життя, намагаючись регулювати не лише соціально-економічні відносини, а й розвиток елементів громадянського суспільства. Це призводить до обмеження участі громадян в управлінні державою, а відтак до послаблення суспільної довіри до влади.

Відсутність єдиного розуміння політичними силами змісту національних інтересів України та спільного бачення шляхів їх втілення. На жаль, ідеологія державотворення часто підміняється кон'юнктурними політичними гаслами, що неспроможні спродукувати національну ідею та консолідувати країну.

З огляду на це, перспективи розвитку політичного режиму України полягають у подальшому вдосконаленні усіх її елементів, зокрема шляхом реалізації нового етапу конституційної реформи.

УДК 37.014.15(438.41)

ОСВІТНЬО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНИЦТВА НА ВОЛИНІ У 1920-Х – 1930-Х РР.

Студент Садовнік В.П.

Наук. керівник – канд. юрид. наук, професор Цимбалюк В.І.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

У міжвоєнній Польщі національним меншинам гарантувалося право на національну освіту й використання рідної мови. Це було закріплено в Конституції країни 1921 р. (артикул 109) [1, s. 59-60], пізніше підтверджено у Конституції Речі Посполитої від 23 квітня 1935 р. [2, s. 154], а також зафіксовано у низці міжнародних договорів Польщі. Зобов'язання щодо прав національних меншин Польща взяла на себе також згідно з рішенням Ради послів від 14 березня 1923 р. Відповідно до закону від 31 липня 1924 р., який був прийнятий за ініціативою міністра освіти та віросповідань професора Станіслава Грабського, навчання

рідною мовою могло здійснюватися на вимогу не менше 40 батьків дітей шкільного віку, що проживали в певній місцевості. А для того, щоб школа перейшла на польську мову навчання, достатньо було зібрати підписи лише 20 батьків [3, с. 64].

Після того, як цей закон набрав чинності, виникла реальна загроза перетворити українські школи на польські або утравкістичні (двомовні польсько-українські).

Якщо в 1924 р. на Волині функціонувало 289 українських шкіл, то у 1932/1933 навчальному році тут залишилося лише чотири школи з діючих 1686 початкових шкіл. Водночас волинські чехи мали 13 національних шкіл, росіяни – 5, євреї – 57, а німці – 66. Українці, які становили на Волині 68,4 % усього населення, фактично залишилися без своєї національної освіти.

Проблеми української освіти неодноразово порушували наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. у парламенті країни [4, с. 141].

Польська ж сторона послідовно обстоювала думку, що зблизити український та польський етноси в державі вдасться лише тоді, коли вони будуть навчатися однією мовою, що саме це створить бажані передумови для того, щоб народи гармонійно співпрацювали. Такі перспективи реалізуються лише тоді, коли, наприклад, населення села польського і села українського ухвалить рішення створити для себе суто польські школи [4, с. 142].

На Волині шкільну проблему воєвода Г. Юзевський вирішував досить обережно. Він відкривав українські школи тільки в особливих випадках. Натомість воєвода пропонував повернути українську мову в окремі школи, які були раніше полонізовані, сподіваючись таким способом, з одного боку, задовольнити нагальні освітні проблеми українського населення регіону, а з іншого – долучити українську молодь до польської культури.

Як досвідчений політик, Г. Юзевський, розумів: щоб реалізувати «волинську програму», потрібні досвідчені кадри, не обтяжені багажем минулого. Їх підготовку було покладено на Кременецький ліцей. Задля цього відкрито народний університет у селі Михайлівці Дубнівського повіту, де щороку проводили по двоє чотиримісячних навчальних курсів для молоді (чоловічі та жіночі). До початку війни ліцей підготував близько 300 слухачів. У 1935 р. відкрито другий народний університет у селі Ружині Ковельського повіту, яким керував відомий польський діяч Казімеж Банах, а в 1939 р. – третій народний університет – у селі Малинську Костопільського повіту [4, с.142-143]

Отже, незважаючи на те, що на Волині збільшилася загальна кількість освітніх закладів, абсолютна більшість із них мали на меті проводити колонізаційну політику в регіоні. Українське населення краю фактично опинилося без своєї національної школи.

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 1921 r. Warszawa : Nakładem dziennika Rzeczypospolita, 1921. – 70 s.;
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 23 kwietnia 1935 roku. – Lwyw; Warszawa : Książnica –Atlas, 1935. – 188 s.
3. Siwicki M. Dzieje konfliktów polsko-ukraińskich. –Warszawa : Nakładem autora, 1992. – Т. 1. – 318 s.
4. Кучерепа М. М. Цецик Я. П. Українські національні партії на Волині (1921 – 1939 рр.)/ М. М. Кучерепа, Я. П. Цецик. – Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2011. – 304 с.

УДК 351.751

ПРАВОВІ ОСНОВИ СПІВПРАЦІ ЖУРНАЛІСТІВ ІЗ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Студент Сивицький В.С.

Наук. керівник – канд. філол. наук, доцент Шанюк В.І.
Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Останнім часом почастишали прояви агресії та спалахи насильства під час масових заходів, що засвідчує необхідність у серйозному удосконаленні підходів до питання безпеки журналістів та змушує переглянути механізми співпраці правоохоронців та представників ЗМІ у кризових ситуаціях.

Журналістам і правоохоронцям бракує відповідних знань та досвіду, це породжує чималу кількість неприємних інцидентів та навіть трагедій. Зазвичай причиною конфліктів стають проблемні взаємовідносини між працівниками правоохоронних органів та журналістами. Тому, очевидно, є необхідність налагоджувати взаємодію між журналістами та правоохоронцями, адже саме конструктивний діалог між ними допоможе якісно виконувати професійні обов'язки кожній із сторін [1,с.3- 4].

Перш за все слід знати, що згідно чинних законодавчих актів нашої держави журналісти мають право на:

- поширення суспільно важливої інформації;
- самостійне визначення, яку інформацію публікувати;
- право отримати інформацію про діяльність та прийняті рішення від державних органів;

- збір інформації з відкритих джерел та вільне її поширення;
- висловлення оціночних суджень.

Але журналісти також мають і певні професійні обов'язки:

- перевіряти інформацію перед публікацією на достовірність і об'єктивність;

- зберігати конфіденційність джерел інформації (розкриття можливе лише на вимогу суду);

- представляти та пред'являти посвідчення редакції чи інший документ, що свідчить про приналежність його до друкованого засобу масової інформації;

- уникати поширення інформаційних матеріалів, що містять рекламні відомості про комерційні ознаки, реквізити виробника тої чи іншої продукції чи послуг тощо;

- не втручатися в приватне життя людей, також заборонено посягати на їх честь і гідність без достатнього обґрунтування суспільного інтересу такого втручання;

- не розголошувати будь-якої інформації, яка може вказати на особу неповнолітнього правопорушника без його згоди і згоди його представників;

- утримуватись від закликів до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України;

- утримуватись від пропаганди війни, насильства та жорстокості; розпалювання расової, національної, релігійної ворожнечі(стаття 3 Закону України «Про друковані засоби масової інформації(пресу)»).

Якщо інформація є недостовірною, вона може бути спростована. Цього можна досягнути кількома способами:

- звернутись до суду;

- поговорити з журналістом та пояснити, у чому його помилка;

- звернутися до редактора ЗМІ та нагадати про обов'язок спростувати недостовірну інформацію;

- скористатись правом на відповідь або власне тлумачення, тобто самостійно підготувати відповідь та подати у ЗМІ;
- звернутись до журналістської спільноти;
- звернутись до Комісії з журналістської етики;

Швидким та ефективним способом реагування на поширення недостовірної інформації є опублікування на офіційному веб-сайті поліції спростування або власного тлумачення справи та повідомлення про це редактора ЗМІ.

Разом з тим потрібно пам'ятати:

- спростованню підлягає тільки недостовірна або ж перекручена інформація;
- не можна притягти до відповідальності журналіста за висловлення оцінок;
- суб'єкти владних повноважень як позивачі у справах про захист честі, гідності та ділової репутації можуть вимагати лише спростування, та не мають права на відшкодування моральної шкоди;
- подавати текст спростування або текст відповіді повинен позивач;
- доведення достовірності інформації покладесться на відповідача (журналіста або ЗМІ).

Чималу роль у взаємодії правоохоронців та медіа під час проведення масових акцій відіграють прес-служби органів внутрішніх справ. Їх основна функція – координація правоохоронців та журналістів, щоб вони могли виконувати свої службові обов'язки: правоохоронці гарантувати безпеку журналістів, а представники ЗМІ якісно виконувати редакційне завдання.

Також під час масових заходів дуже важливим чинником роботи обох сторін медіа є їх ідентифікація. Журналісти мають бути одягнутими у яскравий жилет з написом "преса" та мати посвідчення журналіста, працівник прес-служби МВС теж повинен бути пізнаваним, та одягнутим у яскравий жилет з написом "прес-служба МВС".

Також потрібно розуміти, що обидві сторони виконують свої службові завдання: правоохоронці забезпечують безпеку присутніх, журналісти доносять інформацію про події. Кожен має свої права, обов'язки та певні обмеження. Аби гідно та віддано виконувати обов'язки своєї професії усі учасники заходу. повинні тактовності, ввічливості та взаємоповаги.

1. Речицький В. Відкритість інформації як універсальна вимога /В.Речицький // Свобода інформації та право на приватність в Україні.- Т.1.- Доступ до інформації: НІК ЕТ NUNC!.- Харків: Фоліо, 2004.- 212 с.
2. Взаємодія журналістів із працівниками міліції під час масових заходів. – К.: ОБСЄ в Україні, 2014. – 31 с.

УДК 320.01:111.32

СПІВВІДНОШЕННЯ І ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ ТА ОСОБИ

Студент Слаб'як Т.Б.
Наук. керівник – канд. політ. наук, доцент Штука І.А.
Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Сьогодні в Україні особистість стає рівноправним суб'єктом суспільних відносин із державою. Теорія держави і права як наука вивчає окрему людину, індивіда, громадянина, розглядає взаємини людини і держави. Сукупність індивідів, об'єднаних природними зв'язками, утворює людське суспільство. Людина – це розумна істота, яка має волю, мислення, здатна виробляти знаряддя праці та може свідомо користуватися ними. У людини як індивіда розрізняють біологічні та соціальні якості. Біологічне в людині, яка є частиною матеріального світу, складається з її природної основи, що характеризується наявністю тіла, природної фізичної сили та інших біологічних якостей. Соціальне в ній характеризується концентрованим виразом тих суспільних відносин, які відображають взаємозв'язок людини і зовнішнього світу. Без біологічного змісту людини не можна охарактеризувати її соціальні якості. Проте лише біологічне в людині не визначає її як особистість. Особу характеризує поєднання біологічного змісту і соціальних якостей. Найхарактернішим зв'язком особи з державою є її громадянство, як постійний політико-правовий зв'язок індивіда з державою, що відображається в їхніх взаємних правах та обов'язках. Підстави й порядок набуття чи втрати громадянства України передбачені Законом України «Про громадянство України» від 16 квітня 1997 р. Іноземні громадяни та особи без громадянства, які перебувають на території України, користуються правами і виконують обов'язки, передбачені законом України, який не повинен суперечити загальноновизнаним принципам міжнародного права і Конституції України [1, с. 49].

У сучасній юридичній науці сформувались обґрунтована точка зору, у відповідності з якою, побудову правової держави необхідно розпочинати з захисту і забезпечення прав людини. Теорія і практика прав людини має довгу історію. Визначними віхами на її історичному шляху є, зокрема, Декларація прав людини і громадянина 1789 р., Всезагальна Декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р., Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. Сучасна концепція прав людини, враховуючи усю її модифікованість і особливості, що зумовлені сучасним рівнем і характером світової цивілізації, спирається на багатий досвід людства, і перед усім у сфері правових форм організації суспільного життя людей, правового засобу регуляції їх поведінки, їх місця, ролі і значення у навколишньому світі [2, с. 12].

Права людини – явище історичне, тому, що їх розвиток завжди передбачав історичну спадкоємність уявлень про них з минулими поглядами на людину, як на учасника соціального життя. Держава, право загалом і права людини – це не різні за своєю сутністю, функціям і призначенню феномени, що функціонують незалежно одне від одного, а це принципово одно порядкові, взаємопов'язані суспільні явища. Особа виступає і як суб'єкт права. У правовій системі суспільства її місце і роль характеризуються через правовий статус, що дає можливість розглянути фактичне та юридичне становище людини у громадянському суспільстві. Відомі різні визначення правового статусу особи. В найширшому значенні під правовим статусом особи розуміють її юридичне закріплене становище в суспільстві.

Розрізняють загальний, спеціальний та індивідуальний правовий статус. Ядром загального правового статусу є суб'єктивні права, свободи, законні інтереси та обов'язки особи. Конституція закріплює права і свободи людини та громадянина, що становлять основу інших прав і свобод. До них відносять громадянські й політичні, економічні, соціальні, сімейні й культурні права, особисті права-гарантії, а також основні обов'язки особи [1, с. 120].

Ще одним показником що впливає на відносини держави і особи є право. Це проявляється в наступному:

1. Міра, виражена в нормах, як правило, носить обов'язковий характер для тих відносин, на які вона розрахована.

2. Міра тісно взаємопов'язана з часом, так як норми права зв'язуються з будь-якою ситуацією, в будь-якому випадку носить тимчасовий характер.

3. Міра дозволяє моделювати регульовані відносини між особистістю і державою, при цьому модель виступає у вигляді правового засобу.

4. За допомогою заходів визначаються кількісні та якісні показники впливу права на відносини особистості і держави.

5. Міра визначає ступінь дотримання права громадянами у державі, що свідчить про ефективність впливу права на відносини особистості і держави [3, с. 23].

Отже, держава та особа тісно взаємозв'язані. Держава визнає людину, її життя, недоторканність, честь і гідність найвищою соціальною цінністю. Головний обов'язок держави – забезпечення людині відповідних умов для здійснення прав і свобод, виконання обов'язків. Держава відповідальна перед людиною й суспільством за свою діяльність. За допомогою права (передусім конституційного) держава закріплює відповідний правовий статус людини і громадянина, забезпечує кожній особі рівні можливості в користуванні суб'єктивними правами і виконанні обов'язків.

1. Копейчиков В. В. Правознавство / В. В. Копейчиков. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 736 с.

2. Мешков Д. М. Аналіз теоретичних поглядів з питання про поняття дії права / Д. М. Мешков // Юрид. науки. - 2007. - № 4. – С. 10-14.

3. Мешков Д. М. Проблема дії права в юридичній теорії та практиці (історико-правовий аспект) / Д. М. Мешков // Проблеми кримінальної відповідальності покарання: зб. наук. тр. – Рязань, 2007. – С. 21-26.

УДК 515.212

ФОРМУВАННЯ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ США ТА РОСІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Студент Тимошук Р. Ю.

Наук. керівник – старший викладач Боровець М. А.

*Рівненський інститут Київського університету права національної
академії наук України*

Феномен глобалізації пропонується розуміти як процес поступового розширення, поглиблення та прискорення світових взаємозв'язків поміж народами, країнами та цивілізаціями в усіх галузях суспільного життя.

Зараз людство перебуває на певному роздоріжжі, коли ситуація може хитнутися в негативний бік - бунти, Третя світова війна, в загальному в хаос, з якого вже потім щось якось сформується, а може піти еволюційним шляхом, сформувавши з нинішнього хаотичного стану, який ми спостерігаємо в світовій політиці, у світовій економіці, –новий світовий порядок.

Ліберальна глобалізація з метою постійного переділу всіх ресурсів на користь заможних вичерпала капіталістичну систему і форми її організації, по суті, сама зруйнувала всі «правила гри». Системна криза – це криза системи з подальшим її повним руйнуванням, тому спроби знайти вихід всередині цієї системи, схоже, приречені на невдачу.

На початку XXI ст. Сполучені Штати почали відхід від характерної для останніх десятиліть XX століття політики "багатостороннього узгодження". Замість цього США стали схилитися до прийняття рішень в односторонньому порядку. Як наслідок, паралельно до вже наявних механізмів регулювання міжнародного порядку стали формуватися контури нового – індивідуально-групового, представленого насамперед Сполученими Штатами і, за необхідності, вузькою коаліцією обраних ними під реалізацію конкретного завдання країн, незалежно від їх формальної інституційно-групової приналежності.

Крім того, Сполучені Штати значно активізували зусилля спрямовані на перетворення НАТО з суто військового за сферою і регіонального за рівнем механізму регулювання міжнародного порядку на глобальний політичний механізм розв'язання складних міжнародних питань військовими методами.

З 11 вересня 2001 США намагаються прискорити проект перебудови світу. Однак на заваді США стоять незахідні суспільства, які також демонструють свою волю до панування. насамперед Росія, яка є однією з найважливіших геополітичних перешкод для Вашингтона. Росія поступово розширює сферу свого впливу і показує світові, що, зокрема, в сфері енергетичної політики їй немає рівних. США прагнуть створити "Глобальну Америку". Мета американської зовнішньої політики, окрім елементарної оптимізації економічних і стратегічних інтересів, є перебудова всього світу за зразком американського суспільства. Коли Черчіль і Рузвельт підписали Атлантичну Хартію в 1941 році, вони тим самим створили давно бажаний світовий уряд, завданням якого була організація і просування ліберальної і демократичної глобалізації світу.

Російська державність з певних об'єктивних причин вибудовувалася не знизу, як на Заході, а зверху. Не суспільство засновувало в ній державну

владу, а державна влада організовувала громадські інститути. Саме в цій системі влади і є головна проблема, адже США діяли абсолютно іншими методами.

Логічно поставити запитання, а чи взагалі потрібна нам глобалізація в основних сферах керування і системах взаємодії влад у цілому? – Відповідь може бути лише позитивною. У нас як біологічного виду просто немає іншого виходу. Планета Земля підходить до такої точки екологічної кризи, після якої відновити певні природні ресурси буде неможливо, більше того, згідно з дослідженнями німецьких психологів і соціологів, зараз ми спостерігаємо певну деградацію населення, яка пов'язана з плюралістичною політикою держав. Єдина світова влада має змогу вирішити безліч проблем, а саме:

- країни, що знаходяться на стадії розвитку, можуть наздогнати передові держави, глобалізація дає їм фору поліпшити своє економічне становище і твердо зміцнитися на світовій арені;

- забезпечення наднаціонального контролю за природними ресурсами і ключовими галузями економіки;

- активне стимулювання науково-технічного прогресу, захист світового ринку, насамперед продовольчого;

- забезпечення соціальних гарантій, здійснення валютного контролю;

- розвиток конкурентоспроможних на світовому ринку виробничих суб'єктів національного значення;

- створення умов для підвищення конкурентоспроможності національної економіки та економічного зростання.

Отже, світ вступає в іншу історичну епоху, дуже небезпечну, перехідну, з тимчасовим хаосом, непередбачуваними, суперечливими викликами та подіями. Для виживання в такому історичному періоді необхідні Розум і Воля, осмислення цілей і завдань, свідома єдність і служіння, жорстка дисципліна та підпорядкованість. Напевно, людство до цього прийде, якщо виживе, краще не через кров, страждання і величезні втрати, а через свідомість і відродження Духа й Ідеалів, з можливими репресіями, але з мінімальними втратами. У цій складній світовій ситуації вкрай шкідливі ілюзії на зразок: «Все само собою якось заспокоїться, стабілізується. Нехай про це політики різні думають ». Саме по собі вже нічого не владнається, а нинішні політики - породження сучасного суспільства марнославного споживання і заручники руйнівної системи, яких несе вир поточних подій, вони апатично проєктують майбутнє в

межах безглузких президентських термінів. Вони навряд чи зможуть знайти нові сенси майбутнього світорозуміння і життєустрою.

1. Николай Ч. В. Очаг. Экологическая история / Чижов Викторovich Николай. – Санкт-Петербург: Алгоритм, 2014. – 304 с. – (978-5-4438-0690-7). 2. Гантінгтон С. Конфлікт цивілізацій / Сам Гантінгтон., 1996. – (Philosophy).

УДК 141.7

ДУХОВНІ ЦІННОСТІ МОЛОДІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Студент Уїздоська К.П.

Наук. керівник – викладач, спеціаліст вищої катег. Лук'янчук С.В.

*Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський коледж
Національного університету біоресурсів та природокористування
України»*

XXI століття – це час виникнення та поширення глобальних інформаційних комунікацій, науково-технічного прогресу, модернізаційних перетворень. Поява нових масових комунікацій та інформатизація внесли значні зміни в життя навіть найвіддаленіших периферійних регіонів планети, змінили світоглядні й ціннісні орієнтації представників багатьох, навіть архаїчних культур.

Актуальність даного дослідження визначається необхідністю широкого й глибокого вивчення сутності інформаційних запитів особистості та її інформаційної культури в умовах сучасного суспільства; необхідністю створення оптимальних умов для формування в молоді в процесі масової інформатизації духовно-ціннісних орієнтацій, які б відповідали ментальності їхнього народу; необхідністю пошуку форм, засобів і способів утвердження молоді як повноцінного суб'єкта духовної культури нації.

Тому цілком логічно, що процес формування духовних цінностей молоді в інформаційному середовищі все більше притягує до себе увагу дослідників різних галузей – філософів, соціологів, культурологів, політологів. Наприклад, професор Токійського університету Ю.Хайямі, американський соціолог Д.Белл, О. Тоффлер, Дон Тапскотт, Дж.Гелбрейт, Дж. Мартін та інші. Вітчизняна наука звернулася до даної проблематики значно пізніше. Серед учених, що зробили значний внесок у розвиток цього напрямку, необхідно назвати В.Глушкова, Н. Мойсеєва, О.Рокитова, А.Соколова, О. Урсула та інших. Також видано низку публікацій, де

описуються всі проблеми, прорахунки, досягнення та наслідки інформаційного суспільства – Бриткова В., Дубовського С., Заїченка Г., Соболя О., Тетьора Ж., Дубова Д. [2, 4, 5].

В період переходу до інформаційного суспільства необхідно підготувати людину до швидкого сприйняття й обробки великих обсягів інформації, опануванню нею сучасних засобів, технологій і методів роботи. Це говорить про те, що людина повинна мати певний рівень культури, щоб оперувати інформацією. Для відображення цього факту було введено термін інформаційна культура. На думку Дубова Д., «інформаційна культура – це сукупність системних відомостей про основні способи подання та здобуття знань, уміння та навички застосування їх на практиці» [3, с. 26]. Тетьора Жанна подає зовсім інше розуміння інформаційної культури. «Інформаційна культура суспільства, на її думку, – специфічна сторона загальної культури, яка об'єднує все, що безпосередньо стосується взаємин людини зі світом інформації (процеси виробництва, передачі інформації тощо), її формування відбувається у процесі інформатизації суспільства. Інформаційна культура виступає як система матеріальних та духовних засобів, забезпечення єдності та гармонії у взаємовідносинах людини, суспільства й інформаційного середовища» [6, с.32].

Механізм духовної інформаційної мобільності особистості реалізується у вертикальній та горизонтальній формах, в яких на практиці конкретизуються відповідні напрями руху інформації (знань, досвіду) у суспільстві та її зміст, віддзеркалюються цінність, новизна переданої чи здобутої (запозиченої чи власної) інформації, знань, досвіду тощо [2, с.32].

За допомогою вертикальних форм репродукування (передавання) традиційних знань та набутого досвіду (суспільних інститутів навчання, різних структур поширення інформації від покоління до покоління) – сім'ї, національної освіти, культури, традицій, ЗМІ, громадської думки і виховного ідеалу, норм поведінки, цінностей, орієнтації, навколишнього середовища тощо – формуються історична пам'ять, духовність, національна свідомість, гордість і менталітет народу, базовий (ресурсний) рівень культури, знань і досвіду. Передача інформації з покоління в покоління сприяє вертикальній, ідентифікації людини, формує почуття її національної ідентичності на основі одержаних від навколишнього середовища знань, досвіду, традицій, звичаїв тощо.

За допомогою горизонтальних форм творення (продукування) нових знань і модерної практики (на рівні одного покоління чи особи) – систем вітчизняної науки, різних структур національних інноваційних центрів,

творчих організацій, пошукових груп тощо – створюються інтелектуальна власність народу, нові проекти та товари, власні винаходи, наукомісткі технології, всілякі нововведення, методики і методи з різних напрямів діяльності.[5, с.46].

У цих формах людина є не лише об'єктом навчання чи пасивного впливу інформації, а й її творцем, тобто активним творчим суб'єктом. Відтак людина не лише самоідентифікується з іншими членами спільноти, а й самоутверджується через створене як особистість, стає лідером завдяки інтелектуальному, духовному чи іншому творчому внеску в суспільний (науково-технічний, соціально-економічний, культурний тощо) розвиток своєї країни, і не лише своєї. Сучасні інформаційні системи зі зворотнім зв'язком здобули воістину масову популярність. Насамперед це стосується комп'ютерних ігор, занурення, в які подеколи дуже нагадує важкі форми наркотичної залежності [4, с.4]. Перед кожною людиною постає вибір: слідувати чужим життєвим програмам або розробляти власні. Звертаючись до аналогії із комп'ютерним моделюванням, можна стверджувати, що віртуальний простір нашої психіки містить необмежені можливості для моделювання успішних життєвих стратегій, які можна освоїти і втілити в життя.

1. Гордієнко Я.Я. Проблеми розвитку інформаційного суспільства в Україні/ Я.Я.Гордієнко// НТІ. - 2004.-№2. - с.31-35.

2. Дубов Д. Роль інформаційного культури в діяльності органів державного управління/ Д.Дубов// Вісник Книжкової палати.-2003.-№8.-с.26-28.

3. Сенченко М. Негативні наслідки інформаційної комп'ютерної революції/ М.Сенченко// Вісник Книжкової Палати.-2001.-№9.- с.3-7.

4.Соболь О. Свобода особистості в інформаційному соціумі: Стаття перша/ О.Соболь//Філософська думка.-2002.-№4.- с.46.

5. Тетьора Ж. Інформаційні технології та їхній вплив на сучасний стан масової культури в Україні/ Ж.Тетьора//Вісник Книжкової Палати.- 2001. - № 12, с.30-33.

ОНОВЛЕНИЙ ІНСТИТУТ ПАТРОНАТУ ЯК ФОРМА ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Студентка Фурсович Ю.М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Наук. керівник – канд. юрид.наук Приступлюк В.Л.

*Національний університет водного господарства та
природокористування, м.Рівне*

Договори, як правова конструкція, застосовуються з давніх періодів. Це пояснюється зручною юридичною формою та правовою природою, яка здатна опосередковувати різні за характером суспільні відносини. Водночас, захист прав та інтересів дитини, як і забезпечення її фізичного, інтелектуального, культурного розвитку, являють собою одні з головних суспільних цінностей. Однак, у даній сфері існує ряд соціальних і юридичних проблем, які потребують вирішення.

Патронат над дітьми передбачався ще Кодексом про сім'ю, опіку, шлюб та акти громадянського стану УРСР 1926 р., але не отримав на той час широкого застосування [6, с.188]. У зв'язку з цим, вивчення зазначених питань має не лише теоретичну, а й практичну значущість. Адже сімейне виховання дитини має пріоритетний характер, позаяк є похідним від одного з найважливіших її прав – жити та виховуватись в сімейному оточенні [1].

В Україні можливість передачі дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, під патронат, з'явилася з прийняттям СК України 2002р. Як зазначається науковцями, це – оновлений інститут сімейного законодавства України [8, с. 325].

26 січня 2016 р. Законом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» було трансформовано інститут «патронату над дітьми» [2]. Відповідно до нововведень, Розділ V Закону України «Про охорону дитинства» отримав нову назву – «Діти, які потребують особливого захисту держави», та доповнився новою статтею 23¹ «Захист прав та інтересів дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах». Відтак, дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах, – це дитина, яка потрапила в умови, що негативно впливають на її життя, стан здоров'я та розвиток у зв'язку з інвалідністю, тяжкою хворобою,

безпритульністю, перебуванням у конфлікті із законом, залученням до найгірших форм дитячої праці, залежністю від психотропних речовин та інших видів залежності, насильством та жорстоким поводженням у сім'ї, ухилянням батьків, осіб, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків, обставинами стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф, воєнних дій чи збройних конфліктів тощо, що встановлено за результатами оцінки потреб дитини [3].

Також віднині легально закріплено дефініції: патронат над дитиною, сім'я патронатного вихователя, патронатний вихователь.

Відповідно до норм СК, предмет договору про патронат над дитиною становить діяльність щодо тимчасового догляду, виховання та реабілітації дитини, що регулюється сферою сімейних правовідносин. СК України не містить статті, яка тлумачила б поняття «догляду, виховання та реабілітації». Однак зміни до інституту передбачають існування Типового договору про патронат над дитиною, що полегшить процедуру укладення та розуміння його предмету. Типовий договір затверджується Кабінетом Міністрів України. Проте, станом на сьогодні форма Типового договору не затверджена. Водночас, відповідно до ст. 253 СК України законодавець вперше встановив імператив письмової форми договору [4].

Важливим елементом договору є його зміст. СК України не містить прямої норми, яка б розкривала зміст договору про патронат над дитиною, на противагу, наприклад, класичному шлюбному договору (ст. 93 СК) [4]. І знову ж, відсутність Типового договору все ще залишає правову прогалину.

Досить часто поняття «зміст договору» підміняється поняттям «зміст правовідносин». Останнє становить сукупність суб'єктивних прав і юридичних обов'язків учасників даних правовідносин [7, с. 229]. Отже, зміст правовідносин, що впливають із договору про патронат над дитиною становить перелік прав та обов'язків сторін. Змінами до законодавства було розширено перелік обов'язків патронатного вихователя. Новелою є встановлення переліку прав дитини, яка влаштовується в сім'ю патронатного вихователя. Водночас досі прямо не встановлено перелік обов'язків органу опіки та піклування.

Що стосується сторін договору, на жаль, що в науці немає однозначної думки. В. І. Борисова зазначає, що договір є двостороннім і сторонами договору про патронат над дитиною є, з одного боку, орган опіки та піклування, а з іншого – патронатний вихователь [5, с. 125]. Прогресивним являється закріплення відсильної норми, що опосередковує

перелік осіб, які не можуть бути патронатними вихователями (ст. 212 СК) [4].

Також окреслено термін перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя. За загальним правилом дитина передається на строк, який встановлюється органом опіки та піклування, але не може перевищувати трьох місяців. Лише за наявності обставин, що обґрунтовують необхідність і доцільність перебування понад зазначений термін, орган опіки та піклування може його продовжити, але загальний термін не може перевищувати шість місяців [4].

На відміну від попередньої редакції, СК України нині не містить окремо статті, яка б регулювала підстави припинення та розірвання договору про патронат над дитиною. Однак, зазначені питання регулюються окремими нормами ч. 1 та ч. 2 ст. 253 СК України [4].

За юридичною характеристикою договір про патронат над дитиною є відплатним та реальним. Договір є відплатним, оскільки у ст. 256 СК України зазначено, що за виховання дитини патронатному вихователю встановлюється оплата, що здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів у розмірі та порядку, визначених Кабінетом Міністрів України, позаяк патронатний вихователь зараховується на роботу за трудовим договором до бюджетної установи соціального захисту населення. Договір є реальним, оскільки права та обов'язки у патронатного вихователя виникають лише після передачі дитини до сім'ї патронатного вихователя [9, с. 88].

Враховуючи досліджений матеріал, можемо констатувати важливість інституту договору про патронат над дитиною у системі сімейного права. Позитивно варто оцінювати нещодавні зміни до нього.

Зокрема, віднині легально закріплено дефініції: патронат над дитиною, сім'я патронатного вихователя, патронатний вихователь. Правовий статус усиновлювача, опікуна чи піклувальника і патронатного вихователя має спільну рису у нормі права, адже для них встановлено спільний перелік осіб, які не можуть набувати вищезазначеного правового статусу. Окреслено темпоральні рамки патронату над дитиною як тимчасового догляду на певний період. Вперше чітко встановлено обов'язковість письмової форми договору та передбачено існування типового договору. Введено нову конструкцію для позначення дітей, щодо яких може застосовуватися патронат, а саме – дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах. Розширено перелік обов'язків патронатного вихователя та встановлено перелік прав дитини. Встановлено з бюджету якого рівня здійснюється плата патронатному

вихователю, передбачено нормування її розмірів, порядку виплати. Закріплено на нормативному рівні трудову функцію патронатного вихователя.

Однак, для підвищення ефективності функціонування інституту перспективним є формулювання норм законодавства, що уточнювали б можливість припинення договору з ініціативи дитини, закріплювали юридичну відповідальність сторін.

Водночас, існування бланкетних норм передбачених у СК України, зумовлюють необхідність прийняття Кабінетом Міністрів України зазначених нормативно-правових актів для регулювання даних правовідносин та для забезпечення повноцінного функціонування інституту патронату над дитиною.

1. Конвенція про права дитини : Міжнародний документ від 20 листопада 1989 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://go.gl/Hxv5lf>
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» № 936-VIII від 26 січня 2016 // Відомості Верховної Ради УРСР. – 2016. – № 10. – Ст.99.
3. Закону України «Про охорону дитинства» № 2402-III від 26 квітня 2001 // Відомості Верховної Ради УРСР. – 2001. – № 30. – Ст.142.
4. Сімейний кодекс України : Закон України № 2947-III від 10 січня 2002 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 41-22 – Ст.153.
5. Борисова В. І. До питання про форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, за сімейним законодавством України / В. І. Борисова // Проблеми законності. – 2009. – № 100. – С. 123–133.
6. Борисова В. І. Л. М. Сімейне право України: підручник / за заг. ред. В. І. Борисової та І. В. Жилінкової. –К.: Юрінком Інтер, 2004. – 200 с.
7. Зайчук О. В. Загальна теорія держави і права (основні поняття, категорії, правові конструкції та наукові концепції): навч. посіб. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 400 с.
8. Зілковська Л. М. Недоліки законодавства про патронат над дітьми та шляхи його удосконалення / Л. М. Зілковська // Держава і пра- во. — К.: ІДіП НАНУ, 2007. — Вип. 38. — С. 323–327.
9. Лешанич Л. В. Правове регулювання квазісімейної форми виховання дітей : дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 / Лешанич Леся Вікторівна ; ДВНЗ «Ужгородський нац. ун-т». – Ужгород, 2015 – 205 с.

КАНТІВСЬКИЙ ПРОЕКТ ПРАВОВОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ВЕКТОР РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Студент Червоний М. С.

Наук. керівник – асистент Качур К.Л.

*Національний педагогічний університет імені М.П Драгоманова,
м. Київ*

Постановка проблеми. Наразі, Україна є формуванням, що тільки починає рухатись у напрямі становлення дійсно правової держави. При цьому формування такої держави неможливо без чіткого дотримання принципу верховенства права, що у свою чергу підводить нас до проблеми формування такої складової, як правове суспільство. Незважаючи на те, що в Конституції України закріплений принцип верховенства права, фактично він є лише декларативним відображенням напрямку руху нашої держави. Тому є доцільним звернути увагу на проблему формування правової культури суспільства, яка й є тією основою, на якій може формуватися і розвиватися соціальна правова держава.

Метою статті є розкриття основних позицій Кантівської концепції формування правового суспільства, на сучасному етапі розвитку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема правового суспільства з точки зору правового ідеалу розглядається і аналізується в працях П. Новгородцева, М. Алексеєва. Також ідея правового суспільства знаходить вираження на сучасному етапі розвитку філософсько-правової думки в працях С. Максимова, М. Цимбалюка, Ю. Калиновського. Деякі аспекти проблеми правового суспільства розглядаються в роботах Г. Горяєвої, О. Стасевської, В. Толкачова, О. Самсоної. При цьому слід зазначити, що на сьогодні немає чітко сформованої думки, щодо розвитку правового суспільства в Україні, а тому концептуалізація цього питання залишається невизначеною і неоднозначною.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з наявності проблеми формування правового суспільства, на мій погляд, треба звернутися до концепції правового суспільства Імануїла Канта, яка у наш час вже сприймається як проект, який за глибиною думки та масштабами перетворень розгортається далеко за межі існуючої системи. Відомо, що остаточним закріпленням концепції є трактат «Про вічний мир» (1795). Хоча окремі положення виражалися також і в інших працях І. Канта, таких

як «Основи метафізики моральності» (1785) та «Критика сили судження» (1790). Відразу треба наголосити, що правова держава не є самоціллю, у контексті обмеженого справедливого панування. Це лише механізм, що має на меті обслуговування правового суспільства, система гарантій, що забезпечує умови існування такого суспільства. Правовий характер суспільства виключає панування як громадянського суспільства над державою, так і держави над суспільством, а вважає за доцільне їх «рівновагу» через розділення сфер функціонування. Правова держава і громадянське суспільство являють собою взаємопередбачувані і взаємодоповнюючі сторони цивілізованого, тобто правового суспільства, у якому раціональні і спонтанні засади, урівноважені і при цьому слідування універсальним нормам організовано у такому вигляді, що не тільки не пригнічує, а навпаки, сприяє прояву самостійності і незалежності людини, як індивіда, та її індивідуалізації. Можна сказати, що взаємодія суб'єктів у такій моделі суспільства заснована на принципах конкуренції (антагонізму) і точного визначення і гарантування свободи заради її сумісності із свободою інших. Моральне обґрунтування права, а також правового суспільства, Кант проводить через розведення і кореляцію моральних і правових норм. Моральні норми можуть реалізовуватися індивідом без зовнішнього впливу і примусу. Правові норми, стають такими лише в тому разі, коли вони виступають як легальні рамки допустимої поведінки, і при цьому «спираються на принцип зовнішнього примусу». Тому, через право проявляється повага і довіра держави до, так би мовити, «моральної автономії» своїх громадян. За І. Кантом, умова кінцевого «виправдання» (легітимації) права випливає із безумовності морального закону як метафізичного прояву свободи. Правове вчення І. Канта ґрунтується на трансцендентальній філософії і невід'ємно пов'язано з протиставленням практичного і теоретичного розуму, тобто розривом між волею і мисленням. Якщо слідувати кантівському принципу суб'єктивності, то джерела обов'язку як правового так і морального слід шукати не в зовнішньому світі, а у внутрішньому світі суб'єкта. Вільна воля людини одночасно є і законодавцем і добровільним виконавцем моральних правил. Природно, людина наділена свободою та волею, пише Кант, а тому вона рівна з поміж інших і кожний індивід є для іншого абсолютною цінністю. Людина на відміну від навколишньої природи вирізняється тим, що вона наділена моральною свідомістю. А отже, у своїй поведінці та життєдіяльності вона повинна скеровуватися веліннями морального закону. Закон цей апіорний і безумовний. Кант називає його «категоричним імперативом», морально практичним законом. Стати

особистістю моральною, людина здатна лише у тому випадку, якщо підійметься до розуміння своєї відповідальності перед іншими людьми та перед людством в цілому. На мою думку, Україна потребує впровадження саме такого проекту, тому як сьгоднішній стан відносин свідчить про невідворотний розпад системи права та різке зростання правового нігілізму в цілому.

Висновки. Отже, філософський проект І. Канта може і повинен бути розглянутий в найширшому значенні як проект правового стану суспільства як у всесвітньо-громадянському масштабі, так і в локально-державному. Правове суспільство наразі є просто формально закріпленою характеристикою переважної кількості країн, в яких діє принцип верховенства права, зокрема в Україні, але фактично не діє в суспільних взаємовідносинах реального життя. Згідно ученню І. Канта, правовий порядок має бути в кореляції з мораллю, лише тоді він зможе претендувати на безумовне визнання і відстоюватися людьми з тією самовідданістю і ригоризмом, з якою відстоюються особисті принципи і ідеали. Метафізика Канта морально і філософськи виправдовує і звеличує право, що й визначає його величезний вклад у філософію права.

УДК 070.13

РОЛЬ ЗМІ У ФОРМУВАННІ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЩОДО РОБОТИ СИЛОВИХ СТРУКТУР

Студентка Шевчук К.С.

Наук. керівник – старший викладач Шидей Н.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Важливу роль у формуванні громадської думки про діяльність силових структур, спрямовану на забезпечення правопорядку та законності в Країні і боротьбу зі злочинністю, відіграють ЗМІ. Власне це і визначило актуальність даного дослідження. Справді, ЗМІ і правоохоронна система функціонують в одному соціальному середовищі. Але виконуючи різні функції і маючи різну природу, вони, однаково служать суспільним інтересам. Важливість і необхідність зв'язку поліції, СБУ, прокуратури та інших силових відомств і ЗМІ зумовлена тим, що саме журналістика

сприяє всебічному висвітленню їх діяльності, сприяє формуванню їхнього іміджу, як позитивного, так і негативного.

Особливо це спостерігаємо нині у час динамічного реформування силових структур, коли суттєво зростає роль ЗМІ. Оперативність і тотальна їх поширеність, доступність, високий авторитет і постійне технічне удосконалення – саме ці чинники визначальні в їх впливі на процеси, що відбуваються у суспільстві.

Цікавий досвід співпраці поліції і населення набуто у Великобританії. Громадяни тут виступають з ініціативою створення груп допомоги поліції, але при цьому усі бажаючі залучаються до цих груп, незалежно від раси і національності. Співпраця з правоохоронними органами сприяє їх ефективнішій діяльності.

На жаль, у висвітленні роботи правоохоронних органів основним джерелом інформації для ЗМІ залишаються повідомлення правоохоронців, у більшості випадків – через прес-секретарів. Водночас, як показують дослідження, думка громадян залежить напряму від висвітлення у медіа-просторі. Саме тому слід журналістам усвідомлювати власну роль у формуванні негативного чи доброго іміджу правоохоронців серед населення. Дослідження засвідчують, що більшість громадян довіряють ЗМІ.

Разом з тим недостатньо якісно і професійно подана інформація про діяльність охорони громадського порядку не сприяє її авторитету в очах громадськості. Факти про правопорушення з боку поліції, інші негативні дії виносяться на шпальти газет, чим сприяють поширенню негативних поглядів на роботу працівників поліції. Деякі ЗМІ, виконуючи соціальні замовлення кримінальних і політизованих структур, поширюють заздалегідь необ'єктивну інформацію про правоохоронні органи, спрямовану на їх дискредитацію, підрив довіри до них населення. Це, на думку соціологів А.П. Лимаренка і Д.Г. Ротмана, негативно впливає на формування громадської думки [1, с.211]. Як правило, відсутня можливість суворого обґрунтування одержаної інформації, оскільки автори не дають репрезентативної вибірки соціальних груп і категорій населення. Непоодинокі факти, коли журналісти свідомо підкидають читачам повну дезінформацію.

Для поліпшення співпраці з ЗМІ, для встановлення толерантних, партнерських взаємин силові структури ведуть пошук нових нестандартних форм і методів. Щорічно проводяться творчі конкурси на краще висвітлення в ЗМІ діяльності силових структур, проводяться прес-

конференції, брифінги для представників ЗМІ регіону, надсилаються прайс-листки до різних газет, на студії телебачення

Діалектика взаємовідносин громадськості і силових структур, а також ЗМІ вимагає більшої відкритості, пошуку ефективних та адекватних форм і методів співпраці, має бути серйозним мобілізаційним поштовхом побудови взаємодовірливих стабільних стосунків, які сприятимуть налагодженню ефективної правоохоронної діяльності та формування реальної правоосвітньої свідомості громадян.

1. Теорія права і державства: Учебник / Под ред. В.В. Лазарева. - М.: Право і закон, 1996. - 424 с.

2. Темченко В. Психологічні основи теорії та принципи етики працівників міліції / В Темченко. // Право України. - 2002. - №5. - С.26-28.

3. Тихонов В.Н. Идеи П.Д. Юркевича о государстве и праве в контексте современности: Монография / В.Н. Тихонов. МВД Украины, Луганская академия внутренних дел 10-летия независимости Украины: [Научн. ред. д-р юрид. наук, проф. О.Ф. Скакун]. - Луганск: РНОЛАВД, 2003. - 304 с.

4. Філософсько-антропологічні студії 2001. - К.: СтилоС, 2001. - 358 с.

УДК 515.212

КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Студент Шушлян В. І.

Наук. керівник – канд. політ. наук, доцент Лепська Н. В.

Запорізький національний університет

Починаючи з минулого століття, питання формування зовнішньополітичного іміджу держави набуває своєї актуальності як в теоретичній, так і в прикладній політичній науці. Однією з передумов підвищеного інтересу до цього напрямку досліджень в політології стала «Холодна війна» яка розпочалась в 1946 р. Саме в той момент часу політичні лідери та дослідники почали аналізувати відносини між протилежними блоками держав, а також роль сформованого іміджу кожної країни в цих взаємовідносинах на міжнародній політичній арені. В цей час процес формування іміджу держави в біполярному світі зводився лише до формування образу ворога, та демонстрації власної сили та могутності перед іншими. Такі тенденції при формуванні зовнішньополітичного іміджу держави проявлялись аж до розпаду СРСР.

З появою нових, незалежних держав на міжнародній арені виникла потреба у їх самоідентифікації, та представленні їх вже в ролі нових суб'єктів в міжнародній політиці. Став очевидним і той факт, що в нових умовах багатополярного світу не всі національні держави зацікавлені в тому, щоб будувати свій зовнішньополітичний імідж спираючись лише на військову силу та могутність. Ці фактори і призвели до появи сучасних технологій формування зовнішньополітичного іміджу держави в світі, сутність яких полягає в тому, щоб актуалізувати та висвітлити сильні сторони держави, та приховати слабкі.

Вже можна з упевненістю говорити що боротьба ідеологій в 20ст. змінилась на боротьбу іміджу країн на міжнародній арені. Все більше держав зацікавлені у формуванні власного позитивного іміджу на міжнародній арені. Але не всі держави мають однакові ресурси для досягнення цієї мети. Тому існує ряд певних технологій формування зовнішньополітичного іміджу держави, які орієнтуються на початкові данні, та на потенціал самої держави.

Перш ніж розглянути ці технології необхідно визначити саме поняття зовнішньополітичного іміджу держави, та визначити основні його компоненти. Слід чітко розмежувати два, на перший погляд тотожні поняття: імідж держави, та імідж країни. Під іміджем держави розуміють цілеспрямовано сформований в суспільній свідомості, емоційно забарвлений, частковий образ держави, її владних інститутів, політичної, економічної та соціальної системи. Що ж стосується іміджу країни, то під цим поняттям слід розуміти такі характеристики і фактори як: географічні, культурно-історичні та етно-конфесіональні особливості країни.

Можна сказати що сформулювати єдине і всеосяжне визначення іміджу держави є досить проблематично. В залежності від цільових установок, імідж як наукове поняття, може завжди трансформуватись, та бути не досить повним для інших наукових завдань та цілей.

Найбільш повне, на нашу думку, визначення поняття можна взяти зі сфери міжнародних відносин. Імідж – це відносно нове поняття яке характеризується як інформаційно-рекламний напрям, активно формуючий суспільні цінності та думки, які впливають на політичну та геополітичну конкуренцію. Використання певної сукупності технологій які формуються і розробляються у сфері гуманітарного знання і направлені на створення та зміну правил взаємодії згідно з викликами часу.

Саме таке визначення вказує на технологічність поняття іміджу держави, та відображає основні його функції.

Тепер слід зазначити, що в умовах глобалізації та уніфікації, розвинуті держави намагаються формувати свій імідж на основі певних культурних рис, які є унікальними, та притаманні лише окремій державі. Ці культурні особливості враховуються лише при використанні технології *публічної дипломатії*. Ця технологія направлена на всебічний розвиток іміджу держави: політичного, економічного, культурного та ідеологічного, вимагаючи при цьому застосування значних ресурсів, та певного державного регулювання. Це найбільш комплексна та глобальна технологія формування зовнішньополітичного іміджу держави, реалізуючи певні аспекти брендингу, PR та пропаганди. Станом на сьогодні в науці не існує єдиного визначення поняття публічна дипломатія, можна лише зазначити що на відміну від традиційної, вона орієнтована на налагодження відносин не лише з органами влади, а й з усіма недержавними організаціями. Можна виділити ключові інструменти які використовує ця технологія для досягнення поставленої мети:

1. Медіа-менеджмент (Підвищення рівня та якості знань світового суспільства стосовно певної країни, формування позитивного ставлення до неї.)

2. Стратегічні комунікативні дії. (Формування поглядів світового суспільства на проблеми з позиції певної країни)

3. Налагодження довгострокових відносин. (Залучення інвестицій в державу, формування образу перспективного партнера)

Для цього використовуються такі основні інструменти як: комунікаційна робота, яка передбачає висвітлення певних подій з позиції вигідній державі, формування довгострокових зв'язків через програми наукового обміну, привернення уваги до власних державних програм, та ін.

Взагалі на сьогодні публічна дипломатія розглядається в контексті геополітичного поняття «М'якої сили» держави, як певного методу поширення власного впливу в світі, без використання насильницьких методів.

На нашу думку сутність іміджу також полягає і у культурному самовизначенні а також у само ідентифікації країни яка виражається наявністю національної ідеї , перспективи розвитку.

В основі іміджу держави знаходяться національні образи-символи, які пов'язані з географічними, цивілізаційними, історико-культурними, релігійними особливостями.

Культурні особливості завжди були певним елементом самоідентичності кожної окремої держави, і навіть сьогодні за умов

процесу глобалізації та уніфікації їх роль не зменшилась. В процесі конкуренції на міжнародній арені національні держави активно використовують свій імідж для посилення власних позицій чи для формування світового денного порядку. Та можна з упевненістю говорити що держави які формують свої іміджеві стратегії на основі культурних особливостей, мають більш стійкий та гармонійний імідж.

У висновку можна сказати що більшість досліджень зовнішньополітичного іміджу держави не відображають вплив культурно-історичних чинників на процес формування цього іміджу, тож необхідно більше уваги приділяти саме культурним особливостям, бо вони є первинними, і залишаються незмінними за будь-якої ситуації.

1. Василенко Е. В. Культурная дипломатия как инструмент «мягкой силы» государства [Електронний ресурс] / Е. В. Василенко. – Режим доступу : http://www.perspektivy.info/oykumena/politika/kulturnaja_diplomatija_kak_instrument_magkoj_sily_gosudarstva_2015-11-23.htm

2. Гаджиев К. С. Имидж государства в конфликте идеологий / К. С. Гаджиев. – М. : Андалус, 2007. – 128с.

УДК 342.732

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЇ

Студент Ярошук В.В.

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Сидорук В.Й.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Сучасний медіа-простір нагадує невпорядковане «дикє поле», яке намагається переоріювати кожен охочий, але мало хто залишає помітний слід. І найголовніша проблема полягає у небувалому рості мас-медіа і намаганні будь-якої влади направити інформаційний потік у потрібне русло. Саме це й обумовило актуальність даного дослідження.

Право суспільства знати правду – невід’ємна складова демократичних перетворень, за які стояв майдан. Водночас недостатньо лише подавати новини чи окремі події та факти. Справжній журналіст насамперед повинен бути аналітиком, а не пасивним спостерігачем. Формувати громадську думку – професійний обов’язок журналіста. Він, на думку Г.П. Бакулева «дзеркало, в якому суспільство бачить своє

віддзеркалення, звичайно, з певним спотворенням, оскільки ЗМК (засоби масової комунікації. – В.Я.) виділяють те, що вони хочуть покарати чи подавити» [1, с.11].

Мета нашої роботи допомога молодим журналістам познайомитись із чинним законодавством про соціальний захист журналістів, закріплений у положеннях Кримінального кодексу України.

Насторожує той факт, що, згідно із повідомленнями у Інтернет – порталі «УКРНЕТ», лише за останній час більше 60 журналістів стали жертвами насильства, як збоку правоохоронних органів, чиновників, керівників бізнесових структур, а також маргінальних (асоціальних) елементів. Лише окремі журналісти звертаються до суду, що, очевидно, пояснюється незнанням своїх прав, які зафіксовані у Кримінальному кодексі України.

Зокрема, у статті 171, йде мова про перешкоджання законній професійній діяльності журналістів, наголошується: «Умисне перешкоджання законній професійній діяльності журналістів – карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років. Крім того, переслідування журналіста, що обумовлене різними причинами, карається штрафом до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням права обіймати певні посади на строк до трьох років» [2,с. 65].

Що стосується, порушення авторського права і суміжних прав, то у статті 176 зазначено, що незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само як відтворення, розповсюдження фонограм, відеограм і програм мовлення, їх скачування на аудіо – та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення [2, с.65 -70].

Більшість відомих людей хвилює тема порушення недоторканності приватного життя, яку відображає стаття 182. Дана стаття наголошує, що незаконне збирання, зберігання, використання або поширення

конфіденційної інформації про особу без її згоди або поширення цієї інформації у публічному виступі, творі, що публічно демонструється, чи в засобах масової інформації, - караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до трьох років[2, с.69-70].

Таким чином, держава гарантує журналістам, які виконують свої професійні обов'язки, захист і сприяють формуванню громадянського суспільства. Отже, журналіст має змогу не лише спілкуватись зі своїми читачами, глядачами, слухачами, а й робити їх безпосередніми учасниками відтворюваних подій. Справжня журналістика «покликана формувати громадянську думку, розставляти акценти у формуванні цінностей суспільства, давати оцінку подіям». [3, с.66]

1.Бакулев Г.П. Массовая комунікація: Западні теорії і концепції / Г.П. Бакулев. – М.: Аспект – Пресс, 2005. – 176 с.

2.Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2013. - № 25-26. – 180 с. Далі цитуємо за цим же виданням.

3.Федотова Н.М. Авторська колонка Юрія Макарова – рецепція урбаністичної дійсності./ Н.М.Федотова // Соціальні комунікації: теорія, історія, регіональний дискурс: науковий збірник. – Рівне: О. Зень, 2015. – С. 66-74.

УДК 515.212

ДИФУЗИЯ КУЛЬТУРИ У ДОБУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Студентка Яцюк І.О.

Наук. керівник – канд. істор. наук, доцент Сталовєрова Г.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Починаючи від останніх десятиліть ХХ століття, народи планети та їхні культури зазнають впливу потужного світового процесу, який дістав назву глобалізації (термін цей уперше вжив 1985 року американський соціолог Р. Робертсон) [1, с. 9].

Глобалізація опиняється в центрі уваги не лише політиків та економістів, а й філософів, соціологів, культурологів, письменників, журналістів, репрезентантів різних громадських рухів [1, с. 10]. Наслідки й перспективи глобалізації дістають неоднозначну інтерпретацію, що

відповідає докорінній суперечливості самого цього епохального явища [4, с. 21].

Пройшовши у своєму розвитку низку етапів, пов'язаних із створенням міжнародної системи капіталу, колоніалізму, науково-технічних зв'язків, новітніх комунікаційних технологій, глобалізація нині відображає об'єктивний процес активізації взаємопроникнення та взаємозалежності сучасних соціально-економічних і суспільно-політичних процесів у світовому масштабі [5, с. 89]. Німецький філософ Освальд Шпенглер розглядав культуру як сукупність різних народів, які проходять свій власний еволюційний цикл, що триває декілька сотень років і, відмираючи, перероджуються у свою протилежність – цивілізацію [6, с. 331].

Сучасне поняття «культури» як цивілізації сформувалося у Західній Європі у XVIII – на початку XIX століть [7, с. 253]. Цивілізація протиставляється культурі як етап розвитку, що її змінює, де творчий потенціал окремої особистості не приймається до уваги, а домінуючим є техніцизм [6, с. 466]. Як стверджує Ж. Келле, сучасна глобалізація загострює та виявляє специфічні грані у далеко не новій проблемі співвідношення європейської та американської культур, та культур решти світу, головним чином світу, що розвивається [3, с. 13].

Із появою супутникового телебачення та Інтернету можливості проникнення західної культури у всі країни збільшилися настільки, що це поставило під сумнів саме існування не особливо сильних культур, які можуть не втриматися перед експансією чужорідної культури [3, с. 28].

З усіх рівнів культури за своєю сутністю транскультура найближче до масової культури. Транснаціональна культура ґрунтується і включає в себе певні пласти масової культури національних культур; це культура, що інтегрує ту культурну продукцію, яка утворюється на верхніх рівнях локальних культур, найбільш мобільна, певною мірою стандартизована. [8].

Нині вплив транснаціональної культури відчувають на собі мільйони людей планети, тому що в результаті динамічного поширення транскультури сучасними комунікативними засобами формується якийсь інтернаціональний стиль, інтернаціональні норми поведінки, норми судження, смаку і т.д., що перетинають кордони і позитивно сприймаються представниками різних культур [8].

У кожному сучасному суспільстві завжди є певна соціальна група, «відкрита» для сприйняття навіть цілком нових для неї елементів інокультури, що виступають у такому випадку для сприймання культури

як інновації; по-друге, історія показує, що на певному етапі розвитку у результаті культурних запозичень конкретна національна культура набуває певних переваг, і ці запозичення відповідають внутрішнім потребам розвитку даної культури. [9, с. 180].

У ХХ ст., яке стало періодом двох світових і безлічі локальних воєн, повага до прав і свобод людини, толерантність за своєю інституціалізацією дедалі більше утверджуються як альтернатива протистоянню, збройним конфліктам, інституту війни [2, с. 185]. «Масова культура» утверджує ідентичність матеріальних та духовних цінностей, які в рівній мірі виступають як продукти масового споживання [8].

Отже, уніфікація культури стає все глобальнішою проблемою, яка приховує в собі серйозні загрози. Світ, у якому нам доведеться жити, стає вже не таким яскравим і все меншою мірою пофарбований місцевим колоритом [10].

1. Robertson R. Globalization: social theory and global culture / R. Robertson. – London : Sage, 1992. – 211 p.
2. Болховитинов Н. США: проблемы истории и современная историография / Н. Болховитинов. – М. : Наука, 1980. – 405 с.
3. Келле В.Ж. Процессы глобализации и динамика культуры [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: http://www.zpu-journal.ru/zpu/2005_1/Kelle/9.pdf
4. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура / М. Кастельс [пер. с англ. под науч. ред. О.И. Шкаратана] /. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2013, вип. XXXV 296.
5. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С. Хантингтон. – М. : АСТ, 2003. – 603 с.
6. Шпенглер О. Закат Европы / О. Шпенглер. – М. : ЭКСМО, 2009. – 800 с.
7. Хосе Ортега-и-Гассет. Восстание масс / Хосе Ортега-и-Гассет; [пер. В. Кузнецов]. – М. : АСТ, 2008. – 352 с.
8. Культура [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lingvo.ua/uk/Search/uk/%D0%9A%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0?searchMode=Interpretations>
9. Джон Гобсон. Империализм / Д. Гобсон; [пер. с англ. В. Беленко]. – М. : Либроком, 2010. – 288 с.
10. Английский язык в мире [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.english.dp.ua/english_1_language.html.

УДК 515.212

**ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ФАХІВЦЯ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ**

Студентка Басенюк Т. І.

Наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Кочубей А.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Кардинальні різнопланові зміни в Україні закономірно зумовлюють удосконалення фахової підготовки, адже тепер на ринку праці потрібні не фахівці з дипломом, а фахівці-особистості з багатим духовно-моральним світом, які спроможні діяти та відповідати за свої рішення і фахову діяльність. Ми переконані, що в реальних умовах бездуховності в багатьох сферах лише такі фахівці подолають професійні, політичні, економічні та особистісні проблеми; кризи, конфлікти. Безсумнівно, що це засвідчує актуальність завдання вищої школи – духовно-моральний розвиток студентів.

Прикро, що втрата духовних орієнтирів призвела до утворення масового суспільства споживання (часткове витіснення традиційної культури і переважання суто інноватики). Основна мета вищої освіти – формування нового менталітету, тобто формування людини з гуманістичним світоглядом і такими властивостями, як цілісність особистості, миролюбність, добросердечність, здатність до вибору в оцінках і вчинках, коректність, толерантність до іншої думки. Майбутні фахівці покликані утверджувати загальнолюдські та національно-духовні цінності; усвідомлювати, що наукові знання, найновіші технології мають сенс лише тоді, коли спиратимуться на високий рівень морально-духовної вихованості її носіїв. Фахівець повинен розуміти, яким чином наукові відкриття будуть сприяти суспільному розвитку, чи не зашкодять вони людям [4, с. 3].

Позитивно, що тепер на місце «масового» фахівця приходять творча особистість, але таку особистість треба виховати, що можливо зробити у відповідному освітньому просторі, створивши відповідні педагогічні умови.

У сучасному освітньому просторі поняття «духовність», «духовний розвиток» де-факто (на жаль, не завжди де-юре) активно вводять у навчальний і методичний процеси. Основою духовного зростання підростаючих поколінь, професійно-педагогічної успішності педагогів стає адекватне розуміння духовності та заснований на ньому розвиток духовної культури [1, с. 3]. На нашу думку, духовність – це стан людини, що формується на засадах вищих цінностей, їх пріоритетності в намірах, вчинках і має тенденцію постійно змінюватись від внутрішніх і зовнішніх впливів, обумовлюється особистісним розвитком. Духовний розвиток – це розвиток вищих цінностей і загальнолюдських якостей, внаслідок якого відбувається розширення світогляду, світосприймання, світовідчуття особистості та суспільства.

У пошуці складових освітнього простору, які сприятимуть духовному розвитку особистості, ми спираємось на дослідження В.Ю. Бикова, який визначає підсистеми освітнього та навчального середовища, що перебувають у тісному взаємозв'язку [2, с. 15]. Духовно збагачене освітнє середовище в системі педагогічної освіти – це сукупність духовно-матеріальних умов функціонування системи педагогічної освіти, зовнішніх факторів, що забезпечує можливості для духовного розвитку особистості, її самоактуалізації й самореалізації в процесі діяльності. Таке освітнє середовище охоплює систему необхідних педагогічних умов і має власні особливості (система основних фондів і засобів оснащення закладів освіти, психолого-педагогічна, ресурсна, управлінська й нормативна складові). До складу навчального середовища входять: змістовно-інформаційна, цільова, виховна, технологічна складові, система засобів навчання, навчальні приміщення, в яких розгортається навчально-виховний процес і створюються педагогічні умови.

Розвитку духовного потенціалу особистості сприятиме орієнтація викладача на вищі цінності: істина, добро, краса; загальна гуманістична спрямованість. Формулюючи це твердження, ми виходимо з того, що духовний потенціал здатний само розвиватися з відновлюваних внутрішніх ресурсів духу людини, які виявляються в діяльності, що спрямована на творче втілення загальнолюдських потреб, цінностей й ідеалів у художньо-естетичній, інтелектуальній, моральній діяльності, соціально значущих вчинках, самопізнанні і самотворенні.

Спираючись на дослідження В.В. Крижка, стверджуємо, що освітнє середовище має включати духовно-ідейні інформаційні потоки, духовну продукцію: ідеї, знання, образи, цінності державної ідеології, наукові, етичні, релігійні й естетичні цінності, такі як: романтизм, мрія,

цілеспрямованість, духовна велич людини, таємниця змісту й цілі людського життя [3, с. 25].

Отже, духовного збагачене освітнє середовище у ВНЗ, правильно розроблені педагогічні умови відкривають можливості для ефективного розвитку духовного потенціалу майбутнього фахівця. Поглиблення гуманістичного, аксіологічного, психологічного, національного й культурологічного наповнення змісту освіти сприятиме самопізнанню й саморозвитку духовного потенціалу.

1. Ткачова Т. М. Розвиток духовної культури особистості вчителя в системі методичної роботи закладів освіти міста: автореф. ... к.пед. н. / Т. М. Ткачова – Луганський Національний педагогічний університет імені Тараса Шевченка – Луганськ, 2004 – 23 с.

2. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем / В. Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання : зб. наук. праць / за ред. В. Ю. Бикова, Ю. О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К. : Атіка, 2005. – С. 5–15.

3. Крижко В. В. Аксіологічний потенціал державного управління освітою : навч. посібник / В. В. Крижко, І. О. Мамаєва. – К. : Освіта України, 2005. – 217 с.

4. Кочубей А.В. Гуманітаризація фахової підготовки студентів технічних ВНЗ засобами народознавства: [монографія] / Кочубей Алла Володимирівна. – Рівне: НУВГП, 2009. – С.3.

УДК 515.212

СВОБОДА ЧИ ВИХОВАННЯ СОВІСТІ? ВИХОВАННЯ СВОБОДИ СОВІСТІ ЧИ МОЖЛИВО?

Студентка Євдошук М.П.

Наук. керівник – старший викладач Шевчук Т. Є.
*Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне*

Свобода совісті — суспільний феномен, що перебуває у нерозривному зв'язку із сенсом, світоглядними координатами буття людини. Міжнародна релігієзнавча думка виділяє свободу совісті поміж інших прав і свободи особистості як центральний, стрижневий принцип, на якому ґрунтуються не лише права, суспільна безпека, гідність людини, а й повага до її світоглядних орієнтацій, переконань. За своїм змістом це поняття багатоаспектне. Його сутнісне навантаження нерідко визначається в залежності від предметного поля дослідження: філософія, етика,

політологія, право, релігієзнавство, теологія. Тому необхідно зупинитися на сутності цього поняття докладніше. З'ясуємо насамперед зміст понять «свобода» та «совість», що входять в означену категорію [4].

Свобода — це важливе філософське поняття, яке характеризує корінні особливості людського буття; це означає, що поза свободою людина вже не може вести повноцінної життєдіяльності. В філософському розумінні *свобода* постає як відсутність будь-яких перешкод для дій людини. Поняття свободи передбачає свободу особистості в її діяльності, а також її духовну свободу. Наявність свободи є найважливішою передумовою людського права і можливості самостійно формувати свої моральні принципи, визначати обов'язки, здійснювати моральний самоконтроль і моральну самооцінку своїх вчинків.

Прийнято вважати, що *совість* — це здатність особи здійснювати моральний самоконтроль і самооцінку, нести відповідальність за свої погляди і вчинки перед іншими людьми та суспільством. Вона охоплює самосвідомість і самопереживання людини, без яких немислима її життєдіяльність. Наявність совісті передбачає, що в людській свідомості присутні принаймні два її спрямування: одне – на саму людину із її реальними характеристиками, властивостями та вчинками, друге – на вищі та незаперечні норми, взірці, принципи людської поведінки. У розуміння совісті вкладається відчуття людиною внутрішньої відповідальності перед собою за свої вчинки, їх оцінка з певних моральних позицій, внутрішній самоконтроль щодо виконання своїх обов'язків перед суспільством та іншими людьми, здатність до морального самовдосконалення [6].

Свобода совісті є одним з конкретних проявів свободи особи в суспільстві і є однією із загальнолюдських соціальних і духовних цінностей. Визнання свободи совісті означає разом з тим визнання цінності вільної особистості, її духовного суверенітету [5].

Свобода совісті включає в себе: право сповідувати будь-яку релігію, право відправляти релігійні обряди, право змінювати релігію, право не сповідувати жодної релігії, рівність всіх громадян перед законом незалежно від їх ставлення до релігії. У зв'язку з цим з'являється потреба у вихованні свободи совісті з релігійної точки зору. Тому батьки або особи, які їх замінюють за взаємною згодою мають право виховувати своїх дітей відповідно до своїх власних переконань та ставлення до релігії. Кожному громадянину в Україні гарантується право на свободу совісті. Це право включає свободу мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором і свободу одноособово чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти

релігійні культу, відкрито виражати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання [2]. При цьому громадяни можуть навчатися релігійного віровчення та здобувати релігійну освіту індивідуально або разом з іншими, вільно обираючи мову навчання. Релігійні організації мають право відповідно до своїх внутрішніх настанов створювати для релігійної освіти дітей і дорослих навчальні заклади і групи, а також проводити навчання в інших формах, використовуючи для цього приміщення, що їм належать або надаються у користування. Викладачі релігійних віровчень і проповідники зобов'язані виховувати своїх слухачів у дусі терпимості і поваги до громадян, які не сповідують релігії, та до віруючих інших віросповідань [1].

Свобода совісті в умовах своєї повної реалізації є необхідним елементом духовної свободи людини, обов'язковою умовою всебічного формування і виховання її особистості [3]. Неухильне дотримання принципів свободи совісті – передумова встановлення цивілізованих взаєностосунків між всіма громадянами безвідносно до їх світоглядних поглядів.

1. Історичний огляд формування уявлень про свободу совісті та віросповідання див.: Гриць А.А. Свобода совісті в її історичному розвитку. Дисс. ... Канд. філос. наук. М., 1980; Кудрявцев В.В. Лекції з історії релігії і вільнодумства. Мінськ, 1998.
2. Себенцов А.Є, Ковальов А.А., Калінін В.М. Свобода релігії для людини // Міжнародна життя. 1990. № 12. С. 29-38.
3. Султанов А.Р. О свободе совести и ее защите. // Религия и право. — 2008. — № 2. — С. 40-43.
4. <http://subject.com.ua/philosophy/osnovi/247.html>. <http://www.info-library.com.ua/books-text-6933.html>.

УДК 515.212

СЕНС ЖИТТЯ У ВЧЕННІ ВІКТОРА ФРАНКЛА

Студент Касяненко Ю.Ю.

Наук. керівник – канд. філос. наук, доцент Бердій Т.С.

*Державний економіко-технологічний університет транспорту,
м.Київ*

«Я бачив сенс свого життя в тому, щоб
допомагати іншим побачити сенс в своєму житті»

В.Франкл

Людина ХХІ століття живе у прискороному темпі, що, здається, їй немає часу роздумувати про сенс життя. Вона навіть не має точного

уявлення, чого ж вона хоче і що ж їй потрібно. І в підсумку, хоче те, що й інші, або ж робить те, що інші хочуть від неї. Та як би не чинила сучасна людина, вона завжди буде у пошуку сенсу. Такий людський пошук дослідив психіатр Віктор Франкл, який у своїй праці наводить аргументи необхідності сенсу для людини, бо коли вона має ради чого жити, то завдяки цьому може вижити у будь-якій ситуації. Адже найбільші шанси вижити має та людина, яка направлена на майбутнє, на справу, яка її чекає, на сенс, який вона хоче реалізувати. Тут варто згадати слова Ф.Ніцше: «У кого є Для Чого жити, може винести майже будь-яке Як». «Для Чого» - це наповнення життя, а «Як» - це найважчі умови, які можна витримати, лише беручи до уваги «Для чого».

На думку В.Франкла, людина знаходить сенс трьома шляхами. Перший – це дія, створення чогось, другий – прагнення пережити щось, третій – любов до когось. За допомогою цих шляхів вона виражає сама себе. Чим більше людина віддає себе справі і чим більше вона віддає себе своєму партнеру, тим більшою мірою вона являється людиною і стає сама собою. Але навіть у безнадійній ситуації вона здатна знаходити сенс. Справа в позиції і установці з якою вона зустрічає свою долю, яку вона не в змозі уникнути чи змінити. Лише позиція чи установка дають їй змогу продемонструвати те, на що здатна одна лише людина: перетворити страждання в досягнення на людському рівні.

Жоден психіатр чи психотерапевт не може вказати людині, в чому висвітлюється сенс. Та на думку Франкла, він має право все ж стверджувати, що життя має сенс і навіть більше того, що воно зберігає його в будь-яких умовах і при будь-яких обставинах, завдяки змозі віднайти сенс навіть у стражданні. За його словами: будь-яка хвороба має свій сенс, проте справжній зміст хвороби полягає не у факті захворювання, а в особливостях страждання.

За В.Франклом, сенс не тільки повинен, але й може бути знайдений, і в його пошуку людину направляє її совість, бо вона є органом сенсу. Її можна визначити як здатність знаходити той єдиний і унікальний сенс, який прихований у будь-якій ситуації. Адже певні обставини мають «вимоги моменту», які стосуються конкретної людини. І як неповторна окрема ситуація, так і унікальна окрема людина. Кожний день, кожну годину Всесвіт пропонує новий сенс і кожну людину він очікує інший. Сенс є для кожного особливим. Він є повсюди і має змінюватися як від ситуації до ситуації, так і від людини до людини. Сенс неможливо дати, його потрібно знайти. Він може бути знайдений, але не може бути створений. Франкл наголошує на тому, що людина, яка вже не може

знайти в своєму житті сенс чи видумати його, тікаючи від відчуття втрати сенсу, може створити або ж суб'єктивний сенс, або ж нісенітницю. Якщо перше відбувається на сцені (театр абсурду), то останнє – під впливом алкоголю чи наркотиків. За допомогою таких «допоміжних» речовин людина ризикує пройти в житті повз істинний сенс, істинну справу в зовнішньому світі (на противагу власне суб'єктивному відчуттю сенсу в собі самому).

Варто згадати трактування безперечного сенсу, який не повинен бути загальним і невиразним, якраз навпаки, має бути конкретним сенсом особистого існування людини. В.Франкл стверджує, що світ не позбавлений сенсу, просто багато наук не надають йому значення. А чим більше всеохоплюючий сенс, тим менше він зрозумілий і тим більше на ньому потрібно фокусуватися.

Отже, за Франклом, сенс присутній в нашому житті так чи інакше. Від людини вимагається залишатися людиною і виходити за власні межі. Варто бути спрямованим на щось чи на когось: віддаватись справі, якій людина себе присвятила, чи людині, яку вона любить, чи Богу, якому вона служить. Та все ж, як вірно підмітив Паскаль, гілка ніколи не може усвідомити сенсу всього дерева, адже серце має докази, яких розум не знає.

УДК 159.91

РЕСУРСНИЙ СТАН ЛЮДИНИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

Студент Крук О.В.

Наук. керівник – канд. психол. наук, ст. викладач Оксентюк Н.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

У статті на теоретичному рівні проаналізовано структурні особливості, головні характеристики та параметри ресурсного стану особистості. Обґрунтовано, що ресурсний стан є мотиваційним станом, що характеризується як особистісний, позитивний, реверсійний.

Ключові слова: ресурсний стан, духовність, долання складних ситуацій.

Постановка проблеми. У загальному розумінні, ресурси витлумачують як «певні індивідуальні особливості, що зумовлюють складність або легкість долання стресових ситуацій». Основними видами

ресурсу є психологічний, особистісний та духовний. А як же долати стресові ситуації при різних обставинах, якщо підійти з точки психології?

Очевидно, що невизначеність параметрів ресурсного стану створює труднощі у характеристиці його властивостей та особливостей. З метою визначення продуктивності роботи психолога з особою та конструктивності самоаналізу клієнта постає необхідність у виокремленні показників стану ресурсності, що дали б змогу відрізнити його від інших позитивних емоційно-вольових станів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ресурсами людини найчастіше вважають особистісні властивості й здібності, що є для людини цінними та допомагають адаптуватися до стресових ситуацій й долати їх (самоповага, професійні уміння, самоконтроль, життєві цінності) (С. Хобфолл [2, с.290-291]. В означенні ресурсу як можливості й засобу досягнення мети, розглядають такі його види: життєвий досвід, підтримка близьких людей, мудрість [2, с.198-205]. Науковці схильні визначувати ресурси як внутрішні сили, які необхідні людині для конструктивного додання життєвих криз, тому атрибутами ресурсності вбачають ініціативність, відповідальність, прагнення смислу [6]. Водночас ресурс визначають і як стан, що характеризується відчуттям щастя, впевненості, необхідних для розв'язання проблем, а також відчуттям свободи [4, с.13-16]. Відтак, можна припустити, що ресурс як особистісні диспозиції впевненості у собі, мудрість, самоповага, відповідальність зумовлений здатністю особистості «бути у ресурсі», тобто досягати ресурсного стану.

Особливості стану, що означили як ресурсний, уперше було відзначено у дослідженнях, присвячених вивченню стресостійкості та поведінки людини в екстремальних ситуаціях. Зокрема, Р. Лацарусом та Р. Лейнером обґрунтовано особливості сприймання людиною стресової ситуації як результат співвідношення між характеристиками стресового виклику та ресурсами особистості (за В. Абабков, М.Перре [1, с.28-31]). Б. Смирновим та Є. Долгополовою [6, с.255-256] охарактеризовано актуалізацію ресурсного стану людини шляхом оновлення у її емоційній пам'яті ситуації, у якій вона відчувала себе впевненою. Показником досягнення ресурсного стану допускається відчуття особою здатності подолати труднощі, використати шанс здолати перешкоди.

Метою дослідження є визначення сфери вияву та параметрів ресурсного стану особистості якісними та інтерпретаційними неемпіричними психологічними методами.

Завдання теоретичного аналізу конструкту «ресурсний стан особистості»: 1) виокремити головні характеристики ресурсного стану

методом дискурс-аналізу, 2) визначити сферу вияву психічного стану з ознаками ресурсного методом триангуляції та класифікації.

1) Дискурс-аналіз ресурсного стану особистості у напрямках теорії психології адаптації, гештальтпсихології, екзистенційної психології, НЛП-практики та практики цілеорієнтованого консультування дав нам змогу виокремити такі його головні характеристики, а саме: зумовленість наявністю у людини досвіду прийняття іншими та довіри до них, визначає конструктивність та самостійність розв'язання особою складних життєвих ситуацій, спричиняє зміни у ставленні до себе, життя та інших людей, переживається як відчуття можливостей, виявляється як впевненість людини у собі та здатність до вчинку. Актуалізувати ресурсний стан особистості можливо апелюючи до рефлексії над її досвідом успіху та духовності. Ймовірно, з станом ресурсності пов'язані уміння людини поновлювати власні ресурси.

2) Іntenційна модальність дискурсу конструкту «ресурсний стан особистості» розгортається у таких напрямках: 1) ресурсний стан як стан радості та впевненості людини у собі (Ф. Майленова (2002), Б. Смирнов та Є. Долгополова (2007), Н. Рубштейн (2009)), 2) ресурсний стан як стан переважання ресурсів особистості над силою впливу стресора (Р. Лацарус та Р. Лейнером (1981)), 3) ресурсний стан як стан, у якому людини знаходить опору для долання труднощів у самій собі – власній духовності.

Отож, ресурсний стан є складним феноменом, оскільки розгортається одночасно в емоційно-вольовій, когнітивній, комунікативній та мотиваційній сферах особистості. Втім, більшість аргументів переконують щодо мотиваційної природи ресурсного стану. Водночас, вияв ресурсного стану у вказаних сферах доводить, що означений стан містить усі компоненти психологічної готовності [5], а також дає змогу класифікувати його як стан, пов'язаний з підвищеною психічною напругою, тобто стан відсутньої рівноваги. Значущою функцією станів відсутньої рівноваги є замовлення ними процесу виникнення новоутворень у структурі особистісних властивостей, а також посилення когерентності між елементами системи [3, с.84-87]

Висновки. Ресурсний стан можна охарактеризувати як мотиваційний стан переживання, зумовлений усвідомленими змінами у ставленні до іншого, що виявляється у реалізації психологічної готовності надати підтримку у вчиненні милосердя.

1. Абабков В. Адаптация к стрессу. Основы теории, диагностики, терапии / В. Абабков, М.Перре. – СПб.: Речь, 2004. – 166с.

2. Водопьянова Н. Психодиагностика стресса / Н. Водопьянова. – СПб.: Питер, 2009. – 336 с.
3. Прохоров А. Психология неравновесных состояний / А. Прохоров // Психическисостояния ; [сост. и общ. ред. Л. В. Куликова]. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – С.83-91.
4. Майленова Ф. Выбор и ответственность в психологическом консультировании /Ф.Майленова. – М.: «КСП+», 2002. – 416с.
5. Психологическая готовность [Електронний ресурс]. – Електрон. дані (1 файл). – Режим доступу: <http://vokabulary.ru/dictionary/896/word>
6. Розенберг В. Как найти достойный выход / В. Розенберг // Psychologies. – 2012. – С. 72.

УДК 159.954: 616.31

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ЗУБНОГО ГІГІЄНІСТА В УМОВАХ МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

Магістрант Лисиця Ю.С.

Наук. керівник – канд. пед. наук, доцент Кочубей А.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Сучасні процеси розвитку суспільства вимагають від системи професійної освіти, зокрема медичної, формування творчої особистості, що здатна ефективно вирішувати питання соціального добробуту держави. В цих умовах актуальною проблемою є розробка теоретичних і практичних основ управління навчально-творчою діяльністю майбутніх фахівців, про що зазначено в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті.

Однією з найбільш затребуваних компетенцій, очікуваних працедавцями від випускників ВНЗ в Україні та за кордоном, є творчий потенціал, уміння самостійно працювати з інформацією і пропонувати свої творчі рішення. Показово, що важливою характеристикою сучасного фахівця є креативність. Життя доводить, що в складних життєво-професійних умовах, які постійно змінюються, найкраще орієнтується, вирішує, працює людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового.

Прикро, вища медична освіта в умовах коледжу не завжди сприяє розвитку творчих здібностей студента, розкриттю його потенціалу. Причин багато, але одна з ключових – застарілі форми роботи,

необізнаність з сучасними дієвими методиками. Проте провідні фахівці-медики в сучасному полікультурному просторі творчу компетентність під час фахової діяльності розглядають як провідний фактор, що впливає на розвиток можливостей майбутнього фахівця й забезпечує його ефективність. Позитивно, що сьогодні намагаються вирішити проблему ефективної організації навчального процесу з позиції розвитку творчого потенціалу студентів, які навчаються у медичних коледжах за спеціальністю «Стоматологія».

Значний вклад у дослідженні задекларованої проблеми внесли Б.Ананьєв, Ю.Бабанський, В.Бондарь, О.Виговська, Н.Коломінський, В.Паламарчук, В.Семиченко, Т.Сущенко, М.Ярмаченко.

За нашими спостереженнями, визначень творчого потенціалу в науковій літературі дуже мало. Це свідчить про те, що це поняття характеризується різноманітністю аспектів і складністю підходів щодо його вивчення. Найширшим є визначення творчого потенціалу як фонду, сукупності можливостей реалізації нових напрямів діяльності суб'єкта творчості [2, с. 357]. Стосовно окремого індивіда творчий потенціал визначають як інтегруючу якість особистості, що характеризує міру її можливостей ставити і вирішувати нові завдання у сфері її діяльності, яка має суспільне значення [4, с. 128].

На думку В.Моляко, загальну структуру творчого потенціалу визначають такими складовими: задатки, нахили, які проявляються у відданні переваг чомусь; інтереси, їх спрямованість і частота; допитливість, прагнення до створення чогось нового; швидкість у засвоєнні нової інформації; прояви загального інтелекту; наполегливість, цілеспрямованість, працелюбність; порівняно швидке та якісне оволодіння вміннями, навичками, майстерністю виконання певних дій; здібності до реалізації власних стратегій і тактик різних проблем, завдань, пошуку виходу зі складних нестандартних, екстремальних ситуацій [3, с. 3].

Розвиток творчого потенціалу майбутнього зубного гігієніста полягає у створенні відповідних педагогічних умов, які б сприяли їх ефективному формуванню та усуненню перешкод: невпевненість студентів, страх видатися некомпетентним, отримати критичні зауваження; боязнь ідеального та ін.

Викладачеві, як особі, що повинна допомогти подолати ці перешкоди, необхідно дотримуватися певних принципів, які передбачають: підтримання здатності студента до творчості; неприпустимість несхвальної оцінки творчих спроб; терпимість до

незвичних ідей і запитань, необхідність відповідати на всі запитання студентів.

Проаналізувавши психолого-педагогічну літературу та на підставі спостережень, бесід зі студентами, викладачами, діагностуванні й оцінюванні навчальних досягнень, пропонуємо такі способи розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців-зубних гігієністів (За А. Кочубей):

- забезпечення позитивної атмосфери на заняттях, використовуючи сугестивно-рефлексивний метод;
- забезпечення навчального процесу новими предметами (стенди, плакати, висловлювання відомих науковців («Бажаання лікуватися – крок до одужання» - Сенека; «Добрі зуби й камінь їстимуть»), поезія, навчальні відеофільми тощо);
- сприяння висловлюванню оригінальних ідей;
- метод конструювання понять – у результаті колективної творчості спільно формують визначення;
- власний приклад творчого підходу до вирішення завдань;
- надання студентам можливості активно виступати, вести діалог, бесіду, дискутувати, аналізувати та ін. [1, с. 163].

Отже, викладач у процесі формування професійної компетентності зубного гігієніста, відіграє ключову роль, адже від його вдалої мотивації студента до навчання залежить, як він буде творчо розвиватися і в майбутньому професійно реалізувати набуті базові та загальнолюдські компетенції.

1. Кочубей А. Формування творчої компетентності майбутніх інженерів у освітньому просторі ВНЗ / А. Кочубей // Нова пед. думка. – 2012. - №1. – С.161-165.
2. Мартинюк І. О. Творчий потенціал і самореалізація особистості // Психологія і педагогіка життєтворчості. – К., 1996. – 792 с.
3. Моляко В.О. Психологічна теорія творчості / В.О. Моляко // Обдарована дитина. – 2004. – № 6. – С. 2–9.
4. Овчинников В. Ф. Научно-технический прогресс и развитие творческого потенциала работника производства. – Л., 1974. – 279 с.

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Студентка Лякішева Д.І.

Наук. керівник – старший викладач Смолій І. П.

*Рівненський інститут Київського університету права НАН
України*

Сьогодні, коли система освіти в Україні зазнає великих змін, проблема розвитку комунікативних стратегій її простору є дуже актуальною. І це зрозуміло. Висока динаміка життя вимагає модернізації змісту освітнього простору, впровадження нових технологій. Комунікативні стратегії сучасного освітнього простору стають саме тим «ключем» розвитку та інновацій, за допомогою якого можна «відкрити двері» у ХХІ століття. Проте у сучасному світі комунікативна освіта, суспільна значимість і корисність якої є беззаперечною, не має належного визнання й поширення у вищих навчальних закладах. І це на тлі того, що у світовій практиці комунікативна компетентність – одна з обов'язкових складових підготовки сучасного фахівця. **Тому метою** нашого дослідження вважаємо соціально-філософське та педагогічне осмислення феномену комунікативних стратегій як ключового елемента формування освітнього простору сучасного суспільства.

Об'єктом аналізу є освітній сегмент сучасного суспільства

Предмет дослідження – освітньо-соціологічний аналіз комунікативних стратегій сучасного освітнього простору.

Незважаючи на те, що комунікативні стратегії є предметом багатьох досліджень, однозначного визначення терміна досі не існує. Кожен дослідник пропонує своє розуміння цього явища, проте в основі його лежить одна й та сама ідея. Вважаємо, що це пов'язано з тим, що природа мовленнєвого спілкування є багаторівневою та поліфункціональною. Передусім необхідно звернутися до етимології поняття «стратегія». Так, словник сучасної англійської мови видавництва Longman дає такі його визначення: 1) сплановані серії дій для досягнення чогось; 2) уміння планувати дії армії, наприклад, у війні; 3) уміле планування в цілому [1]. Тобто, спочатку термін «стратегія» фігурує винятково у військовій справі. У 1972 р. Л. Селінкер у праці “Interlanguage” вперше вжив термін «комунікативні стратегії» для позначення процесів, що використовуються в ході спілкування для

компенсації дефіциту лінгвістичних ресурсів [2, с. 186]. У «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти», які у листопаді 2011 року своєю Резолюцією Рада Європейського Союзу рекомендувала до використання для опису досягнень тих, хто вивчає іноземні мови у Європі та поступово в інших країнах, поняття «стратегія» визначається як «певним чином організована, цілеспрямована та керована лінія поведінки, обрана індивідом для виконання завдання, яке він ставить собі сам/сама, або з яким він/вона стикається» [3, с. 10].

Варто підкреслити, що Україна приєднується до процесу створення загальноєвропейського освітнього простору на етапі, коли в Європі був накопичений майже п'ятдесятирічний досвід співпраці у цій сфері. Саме тому для нашої країни сьогодні особливий інтерес являють наявні інтеграційні процеси. Інтеграційна політика, як відомо, ґрунтується на двох передумовах: визнанні необхідності інтеграції і неможливості її одночасного та одночасного досягнення. На практиці цей підхід передбачає створення загального законодавства у сфері освіти на основі єдиних пріоритетів, мети та принципів, залишаючи простір для обговорення деталей і реалізації їх на національному рівні. Важливо, що національна доктрина розвитку освіти, підписана Президентом України, пройшла експертизу Ради Європи. На всіх етапах інтеграції комунікативна освітня політика залишається сферою відповідальності держави і реалізується на міждержавному рівні та висуває нові вимоги щодо зміни стилю і способу життя, підготовки людини до життя в системі нових комунікативних зв'язків.

Сьогодні, головним завданням комунікативної освіти студентів є формування особистості та розвиток їх комунікативних здібностей шляхом вивчення мови та культури народу для досягнення взаєморозуміння в процесі спілкування. Професійний рівень оволодіння комунікативною освітою перетворює студента в розвинену особистість, підвищує соціальну мобільність, дозволяє вільно входити в інформаційний простір. Студент стає особистістю, придатною до продуктивної комунікації, взаєморозуміння між людьми, у нього виникає потреба оволодіти нормами літературної мови [4]. Сьогодні нагальною проблемою є формування високопрофесійного, компетентного спеціаліста, який володіє комунікативними знаннями, вміннями та навичками в різних сферах суспільного життя.

Сучасні дослідження переконливо доводять, що комунікативні вміння впливають практично на всі сфери життєдіяльності людини й що комунікативна освіта – важливий фактор загального розвитку особистості.

На нашу думку, у всіх «нестандартних» життєвих ситуаціях уміння особи робити вибір і перетворювати цей вибір на комунікативний процес в складних умовах нетрадиційних взаємин, уміння продуктивно будувати своє життя й стосунки з оточуючими можна кваліфікувати як «уміння виживати». У будь-яких життєвих та професійних ситуаціях комунікативна освіта й комунікативна компетентність стають потужним додатковим життєвим ресурсом особи.

Таким чином, комунікативна освіта розглядається як невід'ємна частина загальної професійної компетентності майбутнього спеціаліста, здатного адаптуватися до змін у суспільному житті.

1. Longman Dictionary of Contemporary English. [Електронний ресурс.] – Режим доступу: com
2. Selinker L. Interlanguage, IRAL: International Review of Applied Linguistics in Language Teaching / L. Selinker. – 1972. – 231 p.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – Київ : Ленвіт, 2003. – 261 с.
4. Плахотник А. М., Філатова І. І. Науковий текст як засіб удосконалення комунікативної компетенції студентів-медиків / Ціннісні пріоритети освіти у ХХІ столітті: орієнтири та напрямки сучасної освіти: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції. 3-5 жовтня 2007 р., - Ч. 2. - Луганськ: Альма-матер. - 2007.
5. National Communication Association. (2004). Communication Programs in Higher Education. Washington, D.C.: National Communication Association.

УДК 005.336: 159.923

РОЗКРИТТЯ ПОНЯТТЯ «ОСОБИСТІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ» ТА ЙОГО ПСИХОЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ

Студент Мирук Д.І.
Наук. керівник – канд. психолог. наук, ст. викладач Оксентюк Н.В.
Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Актуальність проблеми. В умовах соціально-економічних перетворень найважливішим ресурсом розвитку суспільства стає потенціал особистості, компетентної у виконанні своїх соціальних та професійних функцій, відповідальної у прийнятті рішень, здатної до саморозвитку. Сьогодні психологи стурбовані масштабом і глибиною кризових явищ у сфері розвитку підрастаючого покоління. У сучасних

умовах розвитку нашої країни необхідні нові наукові підходи до вирішення проблем людини в багатьох сферах суспільного життя. Адже ми живемо в інформаційному суспільстві, коли бурхливі зміни здійснюються за відносно короткий час. Людина змушена реагувати на них, проте часто вона не готова до постійних змін у суспільстві. Щоб адекватно реагувати на ці зміни, людина повинна активізувати свій особистісний потенціал. Унікальність кожної людини не викликає сумнівів. Однак уміння представити себе світові, виразити свою унікальність є проблемою для більшості людей. Ми звикли діяти за заздальгідь заданими програмами, схемами, шаблонами. Така "запрограмованість" поведінки призводить до переживання безглуздості свого існування, почуття протесту проти вимог суспільства, яке не дозволяє відхилитися від прийнятих норм.

С.Л. Рубінштейн підкреслював, що людину як особистість характеризує не тільки те, що вона є, але і те, ким вона хоче стати, до чого вона активно прагне. Особистісний розвиток людини він визначає як реалізацію індивідом своєї потенційної універсальності, нескінченності, як становлення людини в індивіді. Тобто її характеризує не тільки те, що вже склалося і реально функціонує в її особистості, але й те, що складає «внутрішній зміст особистісного розвитку». За Д.О. Леонтьєвим особистісний потенціал – це узагальнена системна характеристик індивідуально-психологічних особливостей людини, що лежить в основі здатності особистості виходити зі стійких внутрішніх критеріїв і орієнтирів у своїй життєдіяльності і зберігати стабільність діяльності й смислових орієнтації при зовнішньому тиску і в змінних умовах.

Особистісний потенціал характеризує внутрішні нерозкриті можливості особистості в русі, що є підставою для дослідження його засобом «динамічного» вивчення. При цьому потенціал розуміється не як стан тимчасово невикористаних ресурсів, а як усе зростаюча готовність до вирішення все складніших завдань. «Зона особистісного потенціалу», таким чином, завжди представляє собою зону особистісного зростання із зростаючими можливостями самоактуалізації та саморозвитку особистості, моменту його реалізації. Узагальнюючи психологічні теоретичні погляди вчених на проблему розкриття змісту потенціалу особистості, можна дати таке визначення особистісному потенціалу: – особистісний потенціал – це динамічна психологічна система з тенденцією до сталого досягнення цілей, що дозволяє перевищувати звичайні діяльнісні показники за рахунок накопиченого особистісного ресурсу можливостей на шляху до досягнення. На мою думку, поняття

«особистісний потенціал» фіксує як здатність до творчості, так і прагнення до самовдосконалення, саморозвитку. Як структури, що дозволяють особистості зберігати свій стан і дають імпульс до саморозвитку, можуть виступати інтелектуальний і творчий потенціали, кожному з яких відводиться своя роль у формуванні, стабілізації та розвитку цілісної особистості. У психологічній літературі виокремлено різні показники особистісного потенціалу: особистісна автономія і незалежність, внутрішня свобода; осмисленість життя; життєстійкість в складних обставинах; готовність до внутрішніх змін; здатність сприймати нову невизначену інформацію; постійна готовність до дії; особливості планування діяльності; тимчасова перспектива особистості. Неважко помітити, що всі ці показники не суперечливі, а доповнюють один одного.

Висновки. Особистісний потенціал людини відіграє важливу роль в її житті. Тому від того, як правильно буде проходити процес формування потенціалу та його розвиток, залежить успіх індивіда. Широке трактування смислового поняття «потенціал» полягає в його розгляді як джерела можливостей, засобів, що можуть бути приведені в дію, використані для вирішення будь-якого завдання або досягнення певної мети; можливості окремої особи, суспільства, держави у певній галузі. Потенціал особистості включає в себе гносеологічний, аксіологічний, творчий, комунікативний, художній, професійний, духовний потенціали.

Особистісний потенціал людини характеризує внутрішню фізичну і духовну енергію людини, його діяльну позицію, спрямовану на творче самовираження й самореалізацію. Таким чином, «зона особистісного потенціалу» завжди представляє собою зону особистісного зростання і говорить про його активну і пасивну сторони.

УДК 159.944.4

ПОНЯТТЯ СТРЕСУ, ЙОГО ОЗНАКИ

Студент Нефедюк О.М.

Наук. керівник – канд. психолог. наук, ст. викладач Оксентюк Н.В.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Труднощі, що виникають на нашому шляху (від дрібної проблеми до трагічної ситуації) викликають у нас емоційні реакції негативного типу, що супроводжуються цілою гамою фізіологічних і психологічних зрушень.

Стрес – стан психічної напруги, що виникає в процесі діяльності у найбільш складних і важких умовах.

Існують різні наукові підходи до розуміння стресу. Найбільш популярною є теорія стресу, запропонована Г.Сельє. У рамках цієї теорії механізм виникнення стресу розуміється в такий спосіб.

Усі біологічні організми мають життєво важливий вроджений механізм підтримки внутрішньої рівноваги і балансу.[2, с. 147-150] Сильні зовнішні подразники можуть порушити рівновагу. Організм реагує на це захисно-приспосувальною реакцією підвищеного порушення. За допомогою порушення організм намагається пристосуватися до подразника. Це неспецифічне для організму порушення і є станом стресу. Якщо подразник не зникає, стрес підсилюється, розвивається, викликаючи в організмі цілий ряд особливих змін – організм намагається захиститися від стресу, попередити його або придушити. Однак можливості організму не безмежні і при сильному стресовому впливі швидко виснажуються, що може привести до захворювання і навіть смерті людини.

Екстремальні ситуації впливають на людину по кілька разів на день, і в принципі стреси потрібні людині, тому що вони підвищують тонус. Однак якщо вони досягають визначеного критичного рівня, то діють не тільки на шкоду організмові, але і вашій активності.

Стрес — це неспецифічна реакція організму у відповідь на несподівану та напружену ситуацію; це фізіологічна реакція, що мобілізує резерви організму і готує його до фізичної активності типу спротиву, боротьби, до втечі [1, с. 56-58].

Під час стресу виділяються гормони, змінюється режим роботи багатьох органів і систем (ритм серця, частота пульсу тощо). Стрессова реакція має різний прояв у різних людей: активна — зростає ефективність діяльності, пасивна – ефективність діяльності різко зменшується.

Під впливом стресу в організмі відбувається розпад білків, зменшується кількість вітамінів А, Е, С. Людина, що переживає стрес, виглядає змарнілою, старшою за свій біологічний вік. В організмі відбувається «окислювальний стрес». Саме тому лікарі радять вживати антиоксидантні полівітамінівні комплекси.

Стрес — це неспецифічна реакція організму у відповідь на несподівану та напружену ситуацію; це фізіологічна реакція, що мобілізує резерви організму і готує його до фізичної активності типу спротиву, боротьби, до втечі. Під час стресу виділяються гормони, змінюється режим роботи багатьох органів і систем (ритм серця, частота пульсу тощо). Стрессова реакція має різний прояв у різних людей: активна — зростає

ефективність діяльності, пасивна - ефективність діяльності різко зменшується. На цьому і побудований психологічний тиск стресом. Коли в 1812 році французи, що відступали, потрапили в люті російські морози, для багатьох з них подібна екстремальна ситуація виявилася смертельною. І тут першорядне значення мало навіть не те, що у французів не було зимового одягу, а те, що в результаті тривалого стресу «поверхневі» резерви організму вичерпалися, а «глибокі» не встигли мобілізуватися. Звичайно, у повсякденному житті до цього не доходить, але знизити працездатність і сприйнятливості людини можна запросто. А зробити це можна по-різному. Відомо, що в кожній людині існує вроджене почуття небезпеки. А значить якщо впливати на людину голосним звуком, раптовим падінням, предметом що швидко наближається, яскравим спалахом світла або навіть несподіваним дотиком, можна порушити сприйняття і зменшити його чутливість.

Поведінка у стресовій ситуації багато в чому залежить від особистісних особливостей людини:

- від уміння швидко оцінювати ситуацію;
- від навичок миттєвої орієнтації за несподіваних обставин;
- від вольової зібраності, рішучості, доцільності дій і розвитку витримки;
- від наявного досвіду поведінки в аналогічних ситуаціях.

Існує багато методів подолання стресу: 1. Перерахуйте речі, що викликають у вас стрес - це допоможе Вам уникати провокуючих ситуацій. Намагайтеся розслаблятися та формуйте психологічну установку на спокій, якщо така ситуація все ж таки виникла. 2. Психічне і фізичне здоров'я людини невід'ємні, а регулярне виконання фізичних вправ врівноважує нервову діяльність. Дозована ходьба, оздоровчий біг, плавання, велоспорт - ідеальні засоби для зняття напруги, покращують сон та не мають вікових обмежень. 3. Знайдіть час для занять, які приносять Вам задоволення: спілкування з друзями, прогулянки на свіжому повітрі, відпочинок на природі. 4. Плануйте короткі програми релаксації за будь-якими методиками: аутотренінг, медитація, молитва, дихальна гімнастика, фізичні вправи. 5. Не намагайтеся робити багато справ одночасно. Розплануйте свій день та виконуйте заплановані завдання в залежності від їх важливості, не робіть все в останню хвилину. 6. Вам допоможе здорове харчування – обмеження вживання кухонної солі, кількості насичених жирів та холестерину, достатнє споживання калію, кальцію, магнію. 7. Якщо внаслідок стресу Ви почали палити та збільшили вживання алкоголю, знайте, це лише тимчасове вирішення проблеми, а шкода

здоров'ю досить велика. Відмовтеся від паління та зменшіть вживання алкоголю. 8. Використовуйте засоби ароматерапії (м'ята, розмарин, сосна) та фітотерапії (валеріана, пустирник, глід, м'ята, меліса, звіробій). Ці засоби діють заспокійливо та нормалізують сон. Лікувальний ефект мають теплі ванни з хвойним екстрактом та морською сіллю [3, с. 250-260].

Висновок. Стрес – емоційний стан, викликаний несподіваною та напруженою ситуацією. На мозок людини безперервно діють різноманітні за кількістю і якістю подразники з внутрішнього і навколишнього середовищ. Виникнення несподіваної та напруженої ситуації призводить до порушення рівноваги між організмом і навколишнім середовищем. Наступає неспецифічна реакція організму у відповідь на цю ситуацію — стрес. Отже, стрес можна розуміти як мобілізацію всіх життєвих сил організму у відповідь на надмірне ускладнення життєвої ситуації. Стрес небезпечний, але необхідний для життя як школа виживання. Перебування в будь-якій школі збагачує людину досвідом. Вибір способу керування стресом ця особиста справа кожного, а необхідність зробити цей вибір зумовлений всіма зовнішніми факторами нашого життя.

1. Василюк Ф. Психологія переживання / Ф. Василюк. - М., 1994.-430с.

2. Бодров В.А. Інформаційний стрес: Навчальний посібник для вузів /В.А.Бодров . – М.: ПЕР СЕ, 2000. – 352 с.

3. Радугин А.А. Психологія. Навчальний посібник для вищих учбових закладі / А.А.Радугин. – М.: Центр, 2003. – 400 с.

УДК 37(520)

СУЧАСНА ОСВІТНЯ СИСТЕМА ЯПОНІЇ

Студент Турко О.Т.

Наук. керівник – старший викладач Шевчук Т.Є.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Головний секрет конкурентоспроможності Японії – у її освіті, у навчанні та вихованні своїх громадян. У освітній стратегії держави головний акцент робиться на тому, що кожна дитина цінна сама по собі, незалежно від її характеристик та здібностей. Гуманістичний принцип японської освіти проголошує: «Не обдарованих дітей нема!» [1, с.53].

У Японії є школи Судзукі, де педагоги працюють із групою дітей (до 60-ти чоловік), сформованою за різновіковим принципом (від 3-х до 5-ти років). Головна роль педагога полягає у створенні середовища для

саморозвитку дитини. В Японії панує культ сім'ї, образ матері в Японії пов'язаний в уяві японців з тим змістом, який вкладається у слово «амае». Японському слову «амае» важко підшукати аналог у нашій мові, воно означає почуття залежності від матері, що переживається японськими дітьми як дещо бажане [2, с.113]. Період вседозволеності у малюка продовжується до 5 років, з 5 до 15 років – «як з рабом», а після 15 – «як з рівним». З дитини, якій у дитинстві дозволяли все, виростає дисциплінований та законслухняний громадянин. Японці ніколи не підвищують на дітей голос, не читають їм нотацій, не кажучи вже про тілесні покарання. Японка ніколи не намагається утвердити свою владу над дітьми, адже це, на її думку, призведе до відчуження. Вона не сперечається з волею та бажаннями дитини, а виражає своє незадоволення опосередковано: дає зрозуміти, що їй дуже засмучує недостойна поведінка дитини. Дитині нічого не забороняють, від дорослих вона чує тільки попередження: «небезпечно», «брудно», «погано». Головне правило: «Не забороняти, а не допускати». Для японки найважливішим є демонстрація на власному прикладі правильної поведінки у суспільстві, а не вербальне спілкування з дітьми. Спостерігаючи за своїми батьками, діти вчаться у сім'ї взаємодії з іншими людьми. Основне завдання японської педагогіки – виховати людину, яка вміє злагоджено працювати в колективі. В Японії не порівнюють дітей між собою. Вихователь ніколи не буде відмічати кращих і сварити гірших, не скаже батькам, що їхня дитина погано малює або краще за всіх бігає. Виділяти когось не прийнято. Конкуренція відсутня навіть у спортивних змаганнях – перемагає дружба[1, с.128].

Наявність розкладу, правил та ритуалів необхідні для японських дітей. Кожний день відомий наперед, дозволяє малюку поступово набувати впевненості у собі, швидше включатися у групову діяльність. Діти знають, що від них чекають і як необхідно себе вести. Малюкам у цій країні дозволяють все, але в 5-6 років дитина потрапляє у дуже жорстку систему правил і обмежень, які чітко декларують, як потрібно себе вести у тій чи іншій ситуації. Не виконувати їх неможливо, оскільки так роблять усі, і поступати по-іншому означає «втратити обличчя», опинитися поза групою.

Традиційно мета навчання у японській школі більше виховна, ніж освітня, прийнято вважати, що набагато краще бути гарною людиною, ніж вченим. Ця мета реалізується в освіті в ідеї «кокор», що у перекладі з японської означає серце, душа, розум, гуманізм. Усі компоненти освітньої системи (дошкільна, шкільна, а також вища освіта) взаємопов'язані й скеровані єдиною метою – передати підростаючому поколінню традиційні

моральні та культурні цінності сучасного японського суспільства (колективізм, повага до людини та природи, прагнення до максимальної творчої самовіддачі тощо).

1. Детский сад в Японии. Опыт развития детей в группе: Пер. с яп. / Общ. ред. и послесл. В. Т. Нанивской. – М.: Прогресс, 1987. – 240 с.
2. Моляко В. Психея в кімоно (з книги «Психодром») / В. О. Моляко. – Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В. С., 2010. – 272 с.
3. Парамонова Л. А., Протасова Е. Ю. Дошкольное и начальное образование за рубежом. История и современность: Учеб пособие / Л. А. Парамонова, Е. Ю. Протасова. – М.: Издательский Центр «Академия», 2001. – 240 с.

УДК 515.212

ЗАОХОЧЕННЯ ТА ПОКАРАННЯ ЯК МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИХОВАННЯ

Студентка Федорова К.А.

Наук. керівник – старший викладач Шевчук Т.Є.

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

Мета даної статті – розглянути різні погляди на використання заохочень і покарань у системі виховання дітей.

Для висвітлення мети потрібно ознайомитись з ефективністю цих методів виховання, тому ми вирішимо такі завдання:

- охарактеризувати особливості педагогічних понять «заохочення» та «покарання»;
- визначити умови використання заохочень та покарань у процесі виховання.

Заохочення – вираження позитивної оцінки дії вихованців. Його види: схвалення, підбадьорення, похвала, вдячність, надання почесних прав, нагородження грамотами, подарунками [2, с.14-17].

Умови ефективності використання методу заохочення:

1. Необхідна розумна доля заохочення.
2. Заохочення вимагає індивідуального підходу.
3. Використовуючи заохочення, необхідно виявляти обережність і почуття міри. Не потрібно хвалити: за те, що дароване природою (розум, здоров'я, врода тощо); за те, що досягнуто не своїми зусиллями, своєю працею; понад два рази за одне й те ж досягнення; у зв'язку з жалістю;

Однак, варто пам'ятати, що того, хто хвалить, не завжди люблять. Необхідно утримуватись від заохочень там, де без них можна обійтись [1, с.56-58].

Покарання – це метод педагогічної дії, яка повинна запобігати небажаним вчинкам, гальмувати їх, викликати почуття провини перед собою та іншими людьми. Як і інші методи виховання, покарання розраховане на поступове перетворення зовнішніх стимулів у стимули внутрішні [2, с.36-38].

Відомі види покарання пов'язані з:

- а) накладанням додаткових обов'язків;
- б) позбавленням або обмеженням певних прав;
- в) вираженням морального осуду.

Серед педагогічних умов, що визначають ефективність методу покарання наступні:

1. Покарання є більш ефективним, якщо воно здійснюється колективом або підтримується ним.

2. Не рекомендується використовувати групові покарання.

3. Покарання буде ефективним, якщо воно зрозуміле учневі і він вважає його справедливим. Після покарання про нього не згадують, а з учнем підтримують нормальні стосунки.

4. При вирішенні питання, за що карати, рекомендується дотримуватися такої лінії: від покарань, спрямованих переважно на гальмування негативних вчинків, рис характеру, звичок до покарань, суть яких полягає в тому, щоб виробити певні позитивні якості.

5. Не поспішайте карати до тих пір, поки немає чіткої ясності в ситуації.

6. Покарання не повинно шкодити здоров'ю – ні фізично, ні морально [1, с.26].

На питання, як правильно розподіляти покарання і заохочення, не можна дати точної відповіді. Щоб покарання вплинуло, дитина повинна пережити почуття провини. Їй треба усвідомити, що вона деяким чином порушила хороші взаємини з батьками чи іншими людьми.

Тим самим є і справа із заохоченням. Нагорода – це аж ніяк не те за що ми її як правило вважаємо, а те, що сприймається дитиною як заохочення, задоволення від того, що її люблять і симпатизують їй [3, с.71].

1. Гордін Л.Ю. Заохочення і покарання у вихованні дітей / Л.Ю. Гордін – К: Виховання, 2011. – 172 с.

2. Дистерверг А. Вибрані педагогічні твори /А. Дистерверг – Л: Зоря, 2002. – 51 с.

УДК 81.276.6:34

ПРОБЛЕМА ВИВЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ ЯК ДРУГОЇ ПІСЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ

Студентка Федорчук В.В.

Наук. керівник – канд. пед. наук, Артерчук Т.О.

*Рівненський інститут Київського університету права НАН
України*

На початку ХХІ сторіччя такі вимоги часу як євроінтеграційні та глобалізаційні процеси та конкурентоспроможність сучасних фахівців на світовому ринку праці спонукали педагогів дослідити позитивні сторони вивчення декількох іноземних мов студентами традиційно немовних спеціальностей. Явище вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської поширилося також на студентів юридичних факультетів. Частина цих студентів має сформовану мотивацію і налаштована долати труднощі, пов'язані з оволодінням німецької мови за професійним спрямуванням у вищому навчальному закладі. Процес вивчення ускладнюється не лише слабкою мотивацією до вивчення іноземних мов у деяких студентів, але й відносно невеликою кількістю годин, за які слід навчити практичному використанню другої іноземної мови без опори на порівняльно-теоретичні мовознавчі курси, котрі можуть собі дозволити прослухати студенти мовних спеціальностей. Яким чином підвищити ефективність такого вивчення у студентів-правників обох вищезгаданих категорій – є предметом нашого дослідження.

Різними аспектами методики навчання другої іноземної мови у нелінгвістичному вnz займаються вітчизняні й зарубіжні науковці: українські Євенко О.В.[1], Желуденко М., Сабітова А. [2], Окопна Я.В. [3] та російські Абрамова Н. В., Родионова О.С. [4], Флеров О.В [5].

Питання навчання другої іноземної мови студентів нелінгвістичних спеціальностей в лінгводидактиці і в педагогіці вищої школи висвітлюється недостатньо. Мається на увазі, що процес освоєння другої іноземної мови нічим не відрізняється від вивчення першої, за винятком того, що друга мова освоюється в дещо меншому обсязі. Практична проблема полягає в тому, що викладачеві, який навчає інших іноземних мов доводиться керуватися або загальнодидактичними

положеннями або «переносити» знання методики викладання англійської на інші мови, що часто негативно позначається на ефективності його викладання.

Слід зазначити, що освоєння другої іноземної мови людиною має ряд особливостей, які обов'язково слід враховувати в процесі її викладання студентам.

1) Людина, що вивчає другу іноземну мову, вже має досвід з освоєння нової мови. Це більше не є для неї новим видом діяльності.

2) З огляду на те, що в європейських мовах багато спільних коренів слів і схожі принципи функціонування граматики багато можна запам'ятовувати по аналогії з першою іноземною мовою. Це істотно скорочує витрачений час і підвищує ефективність освоєння другої мови.

3) При успішному вивченні першої іноземної мови людина відчуває практичну користь володіння нею, що позитивним чином позначається на мотивації до вивчення другої.

Володіння якою-небудь іншою крім англійської іноземною мовою корисне сучасній людині не тільки з професійної точки зору. Іноземні мови допомагають більш впевнено почувати себе в туристичних поїздках, робить більш багатим і багатогранним внутрішній світ людини, дозволяє отримувати задоволення від читання книг в оригіналі, розуміти зарубіжні фільми і пісні, дає можливість вступати в комунікацію з представниками інших культур без посередництва перекладача. Але навіть, якщо людина не спілкується з представниками країни, мовою якої вона володіє, все одно, за рахунок цих знань, вона відкриває для себе іншу культуру, розширюючи, таким чином, своє уявлення про світ. Володіючи кількома мовами, людина може отримувати інформацію про одні і ті ж речі з більшої кількості джерел. У неї з'являється можливість зіставляти різні точки зору і формувати свою власну незалежну думку на більш міцній основі.

Німецька мова активно відвоює позиції, дещо втрачені нею у другій половині минулого століття. У порівнянні з французькою та іспанською вона як рідна поширена дуже мало, але є другою після англійської іноземною мовою, яка вивчається як в Україні, так і в усьому світі. Причина тому – сильна економіка німецькомовних країн, а також їх розташування в самому центрі Європи. Оскільки багато німецьких компаній мають представництва в нашій країні, ця мова може бути корисною тим, хто планує працювати в сфері бізнесу, особливо в області техніки, в тому числі і для відряджень до Німеччини.

В даний час близько 20 мільйонів чоловік вивчають німецьку мову як іноземну, а загальне число які говорять німецькою мовою в усьому світі – близько 95 мільйонів чоловік. Німецька мова, будучи одним з основних мов світу і офіційною та найпоширенішою мовою в Європейському Союзі, є ключем до інтеграції України в європейське освітнє, економічне і культурне співтовариство.

Підготовка фахівців, які володіють знаннями специфіки української та іноземної спеціальної термінології, політичної системи німецькомовних країн, основ судової практики та юридичної техніки стає актуальною науково-освітньою завданням.

Виходячи з наведеного матеріалу ми бачимо, що для лінгводидактики вищої школи викладання другої іноземної мови в нелінгвістичні вузі – вельми специфічний процес, який має суттєві відмінності від навчання першого іноземної мови (англійської). Ці відмінності носять методичний і організаційний характер, і їх необхідно враховувати при організації процесу лінгвістичної підготовки студентів в немовних ВНЗ. Очевидно, що другої іноземної мови не можна навчати точно так само, як першої. Викладання другої іноземної мови нелінгвістам має бути: а) практично орієнтованим; б) комунікативно орієнтованим; в) прискореним, принаймні на початковому етапі; г) спиратися на першу іноземну мову.

Знання ще однієї іноземної мови крім англійської якщо не обов'язкове, то дуже бажане, з огляду на зростання міжнародних контактів держав, компаній і їх співробітників, а також окремих громадян зокрема.

1. Євенко О. Алгоритм вивчення другої іноземної мови після англійської. [Електроний режим]. – Режим доступу: english.ucoz.com/documents/Algorithm.doc

2. Желуденко М. Основні аспекти вивчення німецької мови як другої після англійської / М. Желуденко, А. Сабітова // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. - 2015. - Вип. 32. - С. 40-49.240

3. Окопна Яна Володимирівна. Професійно орієнтоване навчання діалогічного мовлення майбутніх працівників сфери обслуговування (німецька мова після англійської).- Дисертація канд. пед. наук: 13.00.02, Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського". - О., 2012.- 210 с.

4. Родионова О.С., Абрамова Н. В. Формирование мотивации изучения немецкого языка в юридическом вузе / О.С. Родионова, Н. В. Абрамова // Сборники конференций НИЦ Социосфера. – № 10. – 2014. – С. 92 – 97.

5. Флеров О.В. Особенности преподавания второго иностранного языка в нелингвистическом вузе / Олег Владиславович Флеров // Современное образование. — 2015. - № 1. – С.1-25.